

2012

ΕΤΗΣΙΑ
ΕΚΘΕΣΗ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Περιεχόμενα

5	ΕΙΣΑΓΩΓΗ
8	ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ
37	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
38	Εργασία
49	Ανάπτυξη, επιχειρηματικότητα και περιβάλλον
57	Αμοιβαίες υποχρεώσεις κράτους-πολιτών
70	Κοινωνική αλληλεγγύη
78	Προσωπική ελευθερία και κοινωνική ενσωμάτωση
87	Το σχολείο στην κρίση
91	Η δημόσια διοίκηση στην κρίση
101	ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
102	Καταπολέμηση των διακρίσεων (έκθεση 2012)
120	Φύλο και εργασιακές σχέσεις (έκθεση 2012)
130	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
144	ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ
155	ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Εισαγωγή

Διανύσαμε έναν ακόμη χρόνο οικονομικής κρίσης. Οι ενδείξεις κοινωνικής κόπωσης είναι ιδιαίτερα αισθητές. Στις παρούσες συνθήκες, η πολύπλευρη πίεση την οποία υφίσταται η κοινωνία οδηγεί μερίδες του πληθυσμού σε ακραίες θέσεις, απόψεις, ενέργειες. Αν και απαιτείται όσο το δυνατόν περισσότερη διαύγεια για την εκτίμηση της κατάστασης και την ανταπόκριση στις απαιτήσεις των περιστάσεων, οι εύκολες λύσεις εξακολουθούν να σαγηνεύουν. Ότι όμως είναι απλουστευτικό, ότι εμφανίζεται σε μια λογική άσπρου και μαύρου τείνει να ενισχύει την πόλωση, τη στείρα αντιπαράθεση, τις μερικές και εγωιστικές συμπεριφορές, εκτοπίζοντας τη σύνθεση, αποτρέποντας τη σύνθεση, θέτοντας σε κίνδυνο τη συνοχή. Η κατάσταση αυτή είναι ταυτόχρονα αποτέλεσμα και αιτία της συνεχιζόμενης έλλειψης εμπιστοσύνης στους θεσμούς, οι οποίοι εξακολουθούν να μην έχουν κατακτήσει το επίπεδο αξιοπιστίας που απαιτούν οι καιροί και η ένταση των προβλημάτων. Πόλωση και εμπιστοσύνη είναι έννοιες αντίρροπες.

Σε ένα τέτοιο κλίμα, εκδηλώνονται κίνδυνοι σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία αποκτά επιβεβλημένο και επείγοντα χαρακτήρα. Δεν λείπουν τα ιστορικά παραδείγματα που συνδέουν συνθήκες οικονομικής κρίσης με κοινωνικές συμπεριφορές που προκαλούν τα ίδια τα θεμέλια του σύγχρονου πολιτισμού. Η δημιουργία αποδιοπομπαίων τράγων προβάλλει ως «διέξοδος», ως «λύση» στα πάσης φύσεως ατομικά και συλλογικά αδιέξοδα. Εκεί παραμονεύει και η ρατσιστική βία. Η Ελλάδα δεν πρέπει να διολισθησει σε τέτοιου είδους φαινόμενα. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε να υπάρξει υποχώρηση στο επίπεδο του σεβασμού και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό όχι μόνο διότι αποτελεί διεθνή υποχρέωση της χώρας αλλά και διότι υποβαθμίζει την ποιότητα της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

Η κρίση στερεί από την ελληνική κοινωνία, και ιδιαίτερα από τους νέους, τους ανέργους, τους οικονομικά αδύναμους, τη θετική προσδοκία. Ας μην τους στερήσει τις ίδιες τις βάσεις που είναι κρίσιμες για την ανοικοδόμηση, για ένα καλύτερο αύριο: τις αξίες αναφοράς του ευρωπαϊκού πολιτισμού, την αλληλεγγύη, την ανεκτικότητα, τον αμοιβαίο σεβασμό. Διαφορετικά, ελλοχεύει ο κίνδυνος να μετεξελιχθεί η οικονομική κρίση σε κρίση της συλλογικότητας, της συνύπαρξης και της κοινωνικής ειρήνης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι θεσμός εγγύησης των δικαιωμάτων. Η παρέμβασή του επιζητείται ιδιαίτερα έντονα σε θέματα που σχετίζονται με τις οικονομικές επιπτώσεις της κρίσης, σε όλο το φάσμα των δικαιωμάτων των πολιτών· καθυστερήσεις συντάξεων και ασφαλιστικών παροχών, φορολογικές επιβαρύνσεις που για πολλούς είναι δυσβάστακτες αποτελούν θέματα αιχμής. Αλλά και φαινόμενα που στις παρούσες συνθήκες γίνονται εντονότερα, όπως η επιδείνωση της κατάστασης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, η ένταση στα σχολεία ή ο αυξημένος κίνδυνος απολύσεων γυναικών, και μάλιστα σε περίοδο που προστατεύονται λόγω μητρότητας, απαιτούν την παρέμβαση του Συνηγόρου. Για άλλη μια χρονιά έγινε επίσης αποδέκτης της απελπισίας εκείνων που έχουν πληγεί περισσότερο και, αδυνατώντας να αντεπεξέλθουν στις οικονομικές υποχρεώσεις τους, αναζητούν χείρα βοήθειας, κάποιον ο οποίος είναι διατεθειμένος να ακούσει τα προβλήματά τους. Ο Συνήγορος προσπαθεί να τους στηρίξει με την παροχή βασικής πληροφόρησης για τις δυνατότητές τους, διαμεσολαβεί μέχρις εξαντλήσεως των δυνατοτήτων διακανονισμού ή επιεικούς μεταχείρισης οριακών περιπτώσεων, αλλά και αυτό συχνά δεν αρκεί.

Στις παρούσες συνθήκες, περισσότερο από ποτέ, το αίτημα κοινωνικής δικαιοσύνης αντανάκλαται ρητά ή σιωπηρά στις αναφορές των πολιτών. Αν άλλοτε αυτό μεταφραζόταν σε περισσότερους πόρους για περισσότερες ομάδες, σε συνθήκες έλλειψης πόρων έχει διαφορετικό περιεχόμενο: αναλογικότητα στην κατανομή των βαρών και συμμετοχή όλων σε αυτά· τήρηση των κανόνων και διαφάνεια στον χειρισμό των δημοσίων υποθέσεων. Ανταποκρινόμενος σ' αυτή την απαίτηση, ο Συνήγορος εντείνει τη δράση του.

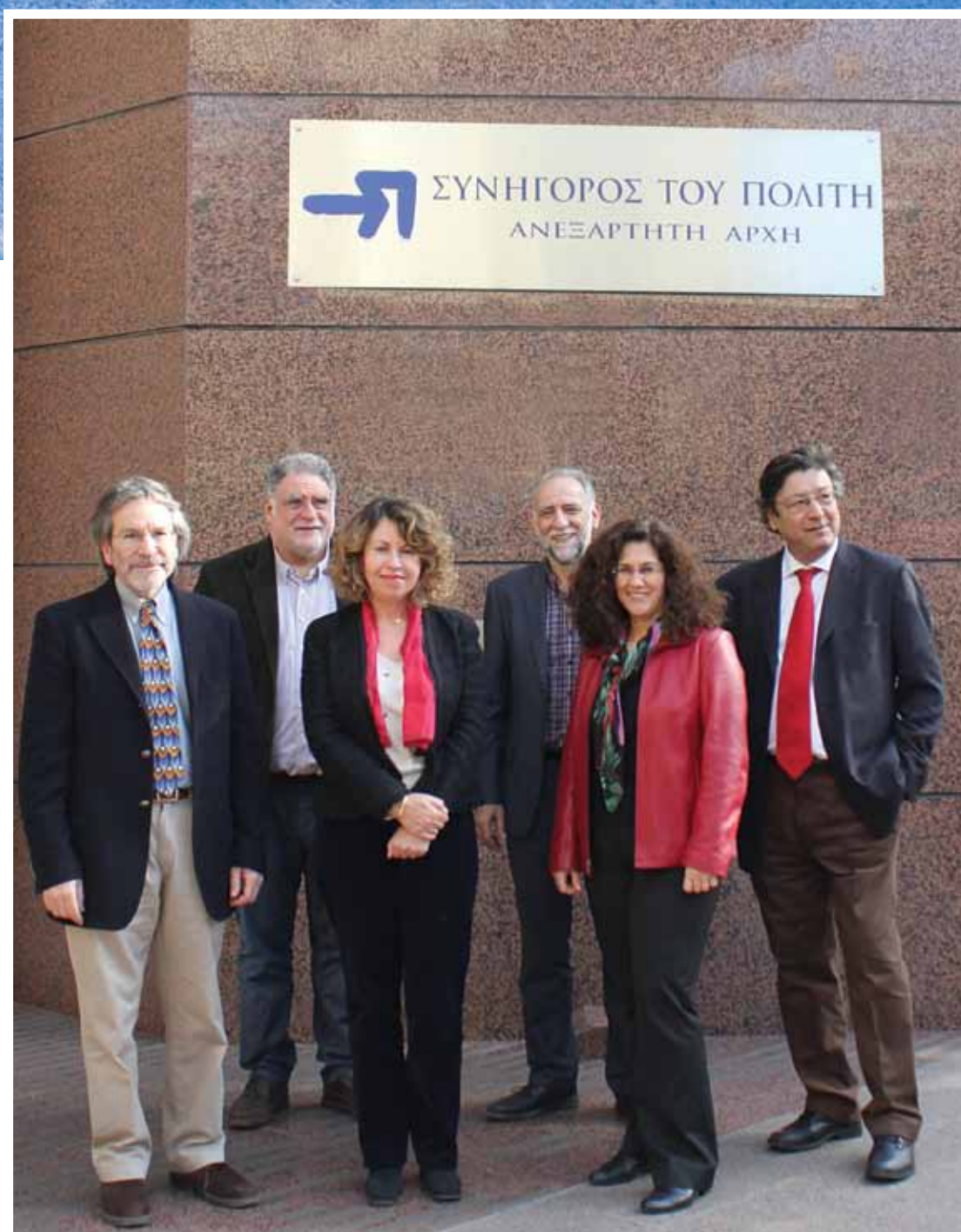
Οι προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής συστηματικά κινούνται σ' αυτή την κατεύθυνση. Παρεμβάσεις στα θέματα του ΕΕΤΗΔΕ, των οφειλών του Δημοσίου, της απονομής συντάξεων κ.λπ. αποδεικνύουν ότι παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τα προβλήματα, ενώ οι προτάσεις της διατυπώνονται με τρόπο ώστε να απαντούν στις σύγχρονες προτεραιότητες. Σε αυτό το πνεύμα επεξεργάστηκε μεταξύ άλλων προτάσεις χαμηλού δημοσιονομικού κόστους που σε διάφορα πεδία μπορούν να συμβάλουν τόσο στον εξορθολογισμό των διαδικασιών όσο και στη βελτίωση της ποιότητας των σχέσεων διοίκησης-πολιτών. Αλλά και στον τρόπο λειτουργίας της η ανεξάρτητη αρχή προσαρμόζεται στις συνθήκες, επανεκτιμώντας τα δεδομένα της εσωτερικής της λειτουργίας και ενισχύοντας τις δυνατότητες πρόσβασης στις υπηρεσίες της. Η έναρξη της ηλεκτρονικής αναφοράς τον Δεκέμβριο του 2012 βρήκε αμέσως ανταπόκριση από τους πολίτες, οι οποίοι την αξιοποίησαν από την πρώτη στιγμή. Επιπλέον, στο διεθνές επίπεδο ο Συνήγορος του Πολίτη ενισχύει την παρουσία του, ούτως ώστε η φωνή της Ελλάδας και της ελληνικής κοινωνίας που μάχεται να ακούγεται και από αυτή τη σκοπιά.

Μια χρονιά με τρεις κυβερνήσεις και δύο συνεχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις αναμφισβήτητα δυσκόλεψε το έργο της διοίκησης αλλά και του Συνηγόρου του Πολίτη, όχι μόνο με την παράταση εκκρεμοτήτων αλλά και με τις γενικότερες αβεβαιότητες για το μέλλον της χώρας. Επιβεβαιώνεται πάντως η αναντιστοιχία ανάμεσα στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται ιδιαίτερα ένα μέρος του πληθυσμού και στη δυνατότητα των κρατικών υπηρεσιών να προσφέρουν διέξοδο. Αυτό το χάσμα φαίνεται μάλιστα να διευρύνεται περισσότερο. Η διοίκηση δεν είναι σε θέση να στηρίζει τη χειμαζόμενη κοινωνία και αυτό πλέον συνειδητοποιείται όλο και περισσότερο και από τις δυο πλευρές.

Επιπλέον της έλλειψης πόρων, που αναμφίβολα επηρεάζει τη λειτουργία της, η δημόσια διοίκηση βρίσκεται υπό πίεση να λειτουργήσει αποτελεσματικά με λιγότερο προσωπικό σε ένα νομοθετικό και οργανωτικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και ταχείες αλλαγές. Όλα αυτά περιγράφουν ένα πλαίσιο ριζικά διαφορετικό από αυτό στο οποίο λειτουργούσε μέχρι πρότινος. Προκειμένου όμως να ανταποκριθεί, πρέπει να αλλάξει τρόπος λειτουργίας και κουλτούρα. Ωστόσο, οι διαδικασίες, οι προδιαγραφές και η οργάνωση εργασίας έχουν μείνει πρακτικά ανέπαφες, η δε διοικητική κουλτούρα αλλάζει με εξαιρετικά αργούς ρυθμούς. Είναι σαφές πως στα πεδία αυτά επιβάλλεται πλέον να ξεκινήσει, χωρίς αναβολή, μια προσπάθεια μεταρρυθμιστικής παρέμβασης, με μικρά, συστηματικά, αλλά σταθερά βήματα. Η δυσχερής θέση ή και η απόγνωση υπαλλήλων και πολιτών θα διαιωνίζονται όσο οι τρόποι και οι μέθοδοι λειτουργίας της διοίκησης δεν προσαρμόζονται με ανάλογο τρόπο.

Εύκολες λύσεις δεν υπάρχουν. Και η κρίση έχει αναδειχθεί σε καταλύτη ραγδαίων μεταβολών σε ό,τι γνωρίζαμε τις τελευταίες δεκαετίες. Στο πεδίο της διοίκησης ειδικότερα, αναζητείται ο τρόπος ώστε να εκπληρώσει αποτελεσματικά τον ρόλο της για τη στήριξη της ελληνικής κοινωνίας και των πολιτών της. Η αναβάθμιση της διοίκησης είναι πολύ σημαντικότερη απ' όσο συνειδητοποιούμε. Διότι αποτελεί το στήριγμα της συλλογικής ζωής εν αντιθέσει προς ατομικές συμπεριφορές ωφελιμιστικής λογικής.

Η Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι
(από αριστερά προς δεξιά) Ιωάννης Σαγιάς, Ιωάννης Σακέλλης,
Μαρία Κοτρωνιά, Γεώργιος Μόσχος, Καλλιόπη Σπανού,
Βασίλειος Καρύδης

Θι δραστηριότητες της χρονιάς

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ

ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ποιοτικά χαρακτηριστικά

Το 2012 οι αναφορές που δέχθηκε ο Συνήγορος παρουσίασαν σημαντική αύξηση – περίπου 10%. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ο αριθμός των πολιτών που ζήτησαν τη βοήθεια του Συνηγόρου –καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι αναφορές κατατίθενται από ομάδες πολιτών–, η αύξηση αυτή είναι πολύ μεγαλύτερη.

Η γεωγραφική κατανομή των αναφορών –η οποία μπορεί να θεωρηθεί ένδειξη της γεωγραφικής ζήτησης για τις υπηρεσίες του Συνηγόρου–, αν και αντικατοπτρίζει τη συγκέντρωση του πληθυσμού στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, αλλά και τη μεγάλη παρουσία των δημόσιων υπηρεσιών σε αυτά (23 ανά 10.000 κατοίκους από την Αττική, 9 ανά 10.000 κατοίκους από την Κεντρική Μακεδονία), φαίνεται να αναδεικνύει και αυτή τη χρονιά ότι υπάρχουν προβλήματα που εντείνονται λόγω της σχετικής απομόνωσης της νησιωτικής χώρας (10 ανά 10.000 κατοίκους από τα Ιόνια Νησιά, 8 ανά 10.000 κατοίκους από το Βόρειο Αιγαίο και 10 ανά 10.000 κατοίκους από το Νότιο Αιγαίο). Δηλαδή ο σημαντικός αριθμός των αναφορών που προέρχονται από τις εκτός αστικών κέντρων περιοχές ενισχύει την άποψη ότι η άριστη σχέση κέντρου-περιφέρειας σε ό,τι αφορά την κοινωνική-οικονομική ανάπτυξη συνεχίζει να είναι έντονη και υποδεικνύει την ανάγκη σημαντικών αναδιατάξεων στην οργάνωση της διοίκησης. Η ζήτηση για διαμεσολάβηση του Συνηγόρου από την περιφέρεια αναδεικνύει επίσης όλο και πιο έντονα την ανάγκη ενίσχυσης των αποκεντρωμένων διοικήσεων και των περιφερειών με στελεχιακό δυναμικό και πόρους, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στην ικανοποίηση των αιτημάτων των κατοίκων τους (Γράφημα 6).

Η διαχρονική εξέλιξη των νέων αναφορών που υποβάλλονται τα τελευταία χρόνια στον Συνήγορο δείχνει αυξητικές τάσεις. Αν και την περίοδο 2009-2011 η τάση μπορεί να θεωρηθεί πτωτική, η σημαντική αύξηση των αναφορών τον τελευταίο χρόνο υποδηλώνει ότι τα προβλήματα των πολιτών στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση οξύνονται τόσο λόγω των αλλαγών στις νομοθετικές ρυθμίσεις των τελευταίων ετών όσο και λόγω των οικονομικών προβλημάτων που έχει δημιουργήσει η δημοσιονομική κρίση από το 2009 και μετά. Οι ιδιαίτεροι τομείς προβλημάτων στα οποία επικεντρώνονται οι αναφορές των πολιτών ενισχύουν τη διαπίστωση αυτή (Γράφημα 1).

Συγκεκριμένα, τα ζητήματα της κοινωνικής ασφάλισης, της φορολογίας, του οικιστικού περιβάλλοντος, των παροχών κοινής ωφέλειας, καθώς και εκείνα που σχετίζονται με την εισόδο και την παραμονή αλλοδαπών αποτελούν διαχρονικά τις 5 σημαντικότερες ενότητες προβλημάτων για τα οποία προσφεύγουν οι πολίτες στον Συνήγορο. Μέσα από τη διερεύνηση των αναφορών διαπιστώνεται η υστέρηση του κράτους πρόνοιας, η αβεβαιότητα του φορολογικού πλαισίου, η υπανάπτυξη των δημόσιων υποδομών, καθώς και η έλλειψη συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής, θέματα τα οποία δημιουργούν, διαχρονικά, σοβαρά πεδία τριβής των πολιτών με τη διοίκηση. Τα τελευταία χρόνια μάλιστα οι 5 αυτές κατηγορίες συγκεντρώνουν σταδιακά όλο και μεγαλύτερο τμήμα του συνόλου των αναφορών προς τον Συνήγορο (από 60% το 2010 σε 65% το 2012), ως αποτέλεσμα της όξυνσης των προβλημάτων στους επιμέρους τομείς εξαιτίας της κοινωνικοοικονομικής κρίσης (Γράφημα 7).

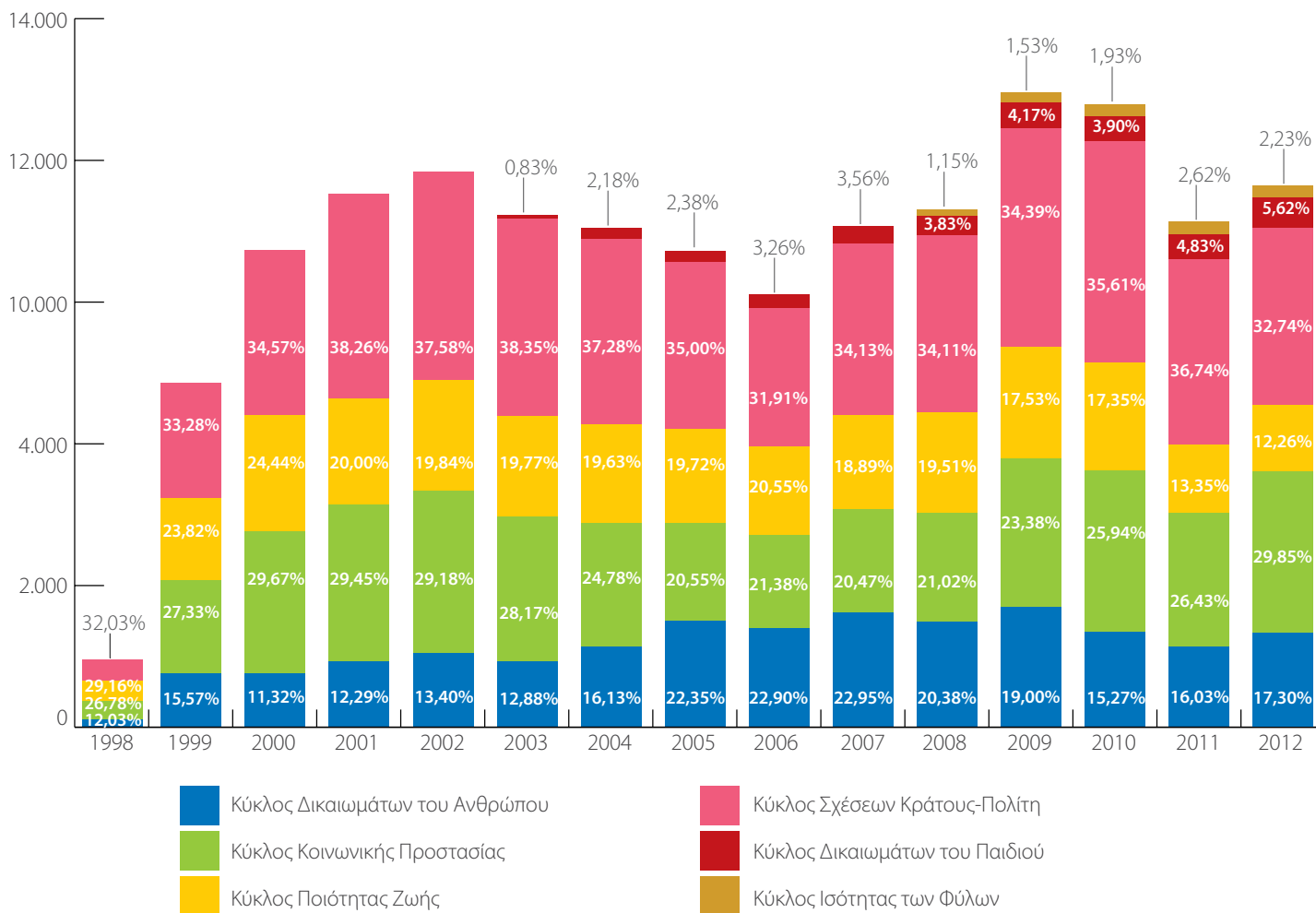
Οι αναφορές σχετικά με ζητήματα **δικαιωμάτων του ανθρώπου** παρουσίασαν ελαφρά αλλά σταθερή αύξηση, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και σε ποσοστό επί του συνόλου των αναφορών που δέχθηκε η ανεξάρτητη αρχή (Γράφημα 8).

Η θεματική κατανομή των νέων αναφορών δείχνει άνοδο των υποθέσεων ιθαγένειας, αστικής κατάστασης και στρατολογίας, που καταλαμβάνουν το 19% αυτής της κατηγορίας, καθώς και αστυνόμευσης και εγκλεισμού. Παρατηρείται, επίσης, πτώση του ποσοστού των υποθέσεων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματικών δικαιωμάτων, ενώ η απολύτως υπερέχουσα θεματική κατηγορία της εισόδου και της παραμονής αλλοδαπών παραμένει στα ίδια επίπεδα (61%).

Όπως προκύπτει από την (εξ ορισμού μερική αλλά πάντως αντιπροσωπευτική) εικόνα που σχηματίζεται από το περιεχόμενο των αναφορών, η κατάσταση των δικαιωμάτων στην Ελλάδα δεν φαίνεται να διανύει φάση προόδου. Όπως άλλωστε σημειώθηκε και στο παρελθόν (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 35-36), η κοινωνική αναστάτωση σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση των ταμειακών δυνατοτήτων της πολιτείας στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής οδηγεί σε εκρηκτικές συνθήκες και σε διεύρυνση του συναφούς ελλείμματος υπό το πρίσμα του ανθρωπιστικού δικαίου.

Ήδη τέτοιος κίνδυνος είναι ορατός όχι μόνο σε πεδία διοικητικής δράσης που ανέκαθεν χαρακτηρίζονταν από εγνωσμένη παθολογία, όπως οι φυλακές και τα κέντρα κράτησης ή η αστυνόμευση, αλλά επιπλέον και στην ίδια την κοινωνία, η οποία απειλείται να υποκύψει σε σειρήνες μισαλλοδοξίας και στην ανοχή απεχθών και επικίνδυνων πρακτικών. Υπό τους όρους αυτούς,

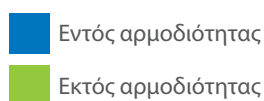
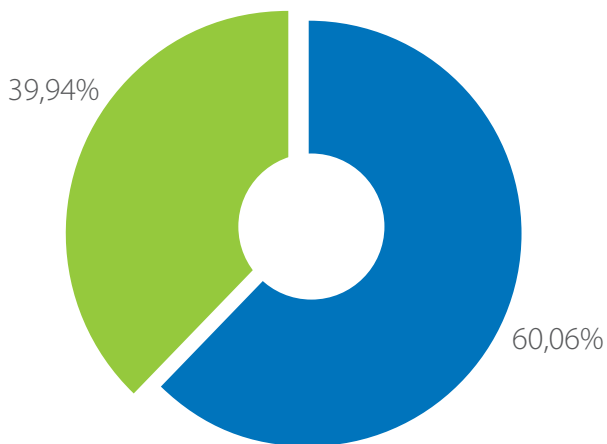
Γράφημα 1 Νέες αναφορές 1998-2012

ΕΤΟΣ	ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1998	1.430
1999	7.284
2000	10.107
2001	11.282
2002	11.762
2003	10.850
2004	10.571
2005	10.087
2006	9.162
2007	10.611
2008	10.954
2009	13.433
2010	13.179
2011	10.706
2012	11.702
ΣΥΝΟΛΟ	153.120

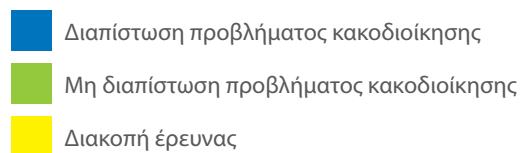
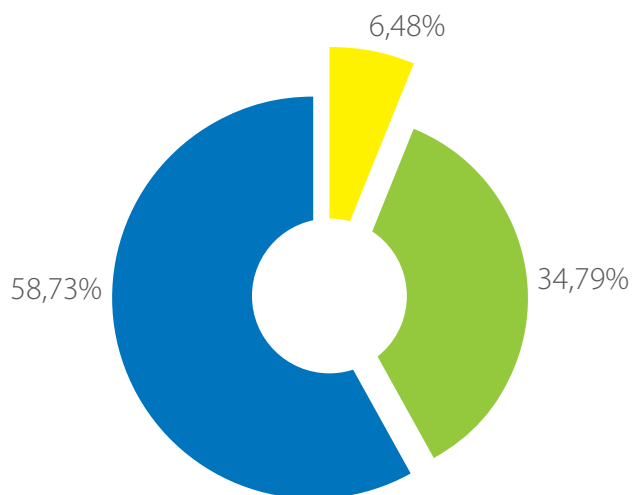
Γράφημα 2

Κατανομή αναφορών που υποβλήθηκαν το έτος 2012 ως προς την αρμοδιότητα του Συνηγόρου

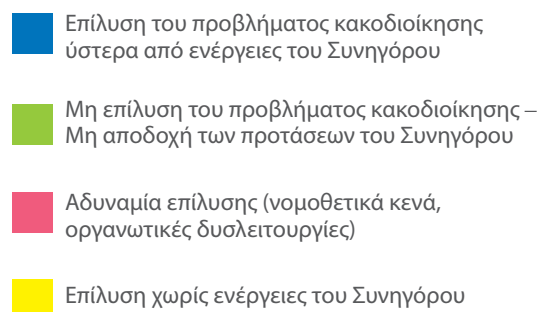
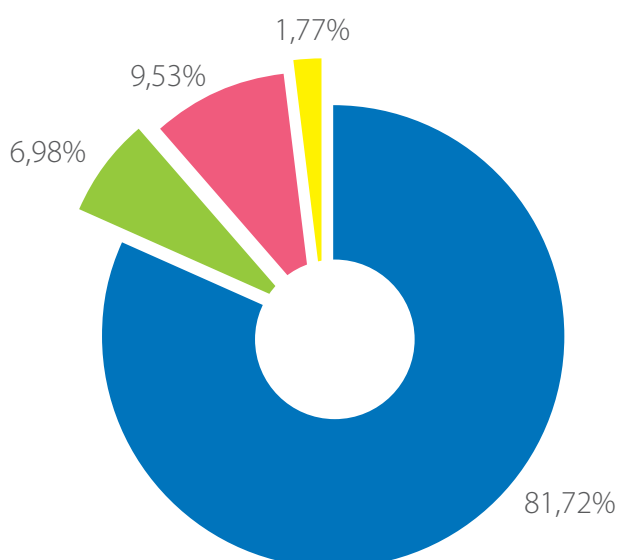
Γράφημα 3

Κατανομή των εντός αρμοδιότητας αναφορών που διεκπεραιώθηκαν το 2012

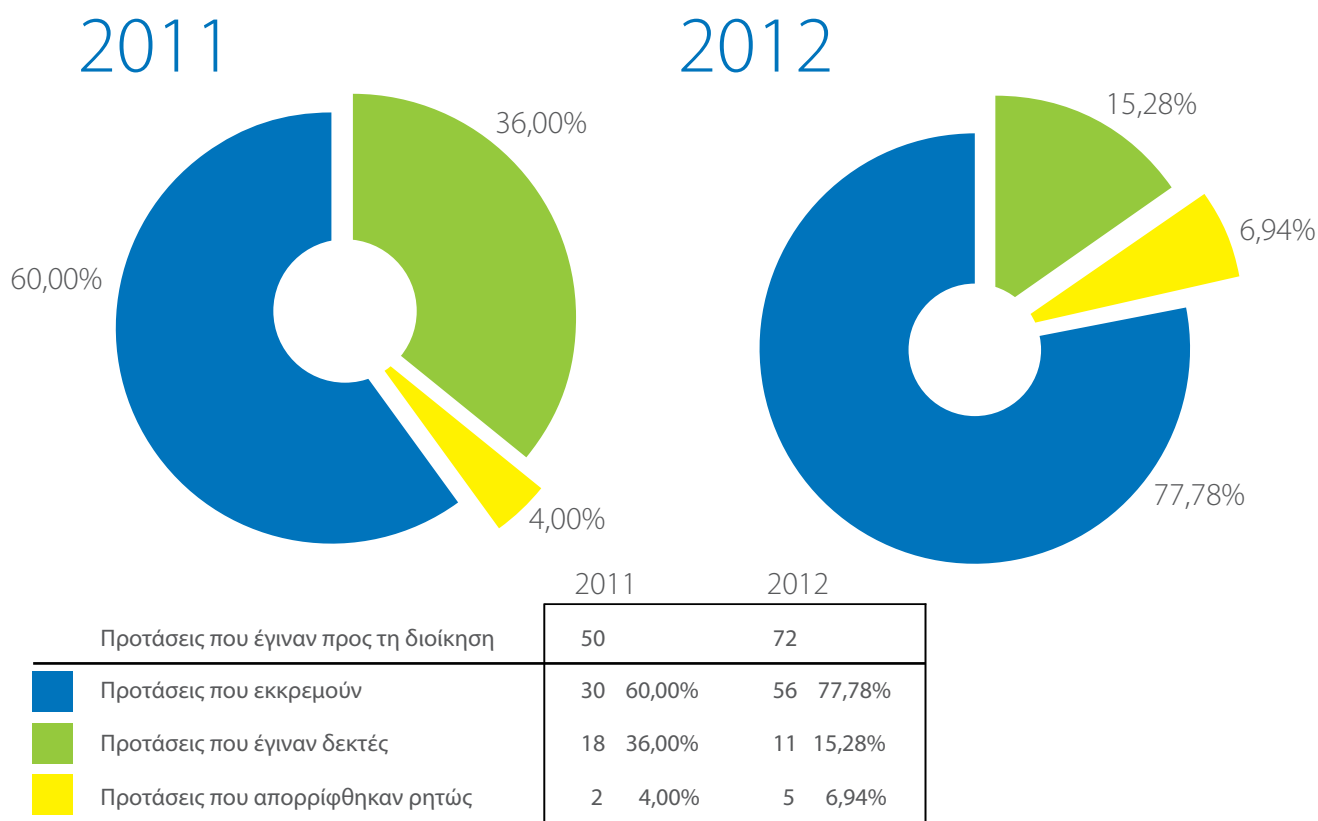
Γράφημα 4

Έκβαση των βάσιμων αναφορών

Γράφημα 5

Ποσοστό αποδοχής των νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων του Συνηγόρου (έτη 2011 και 2012)

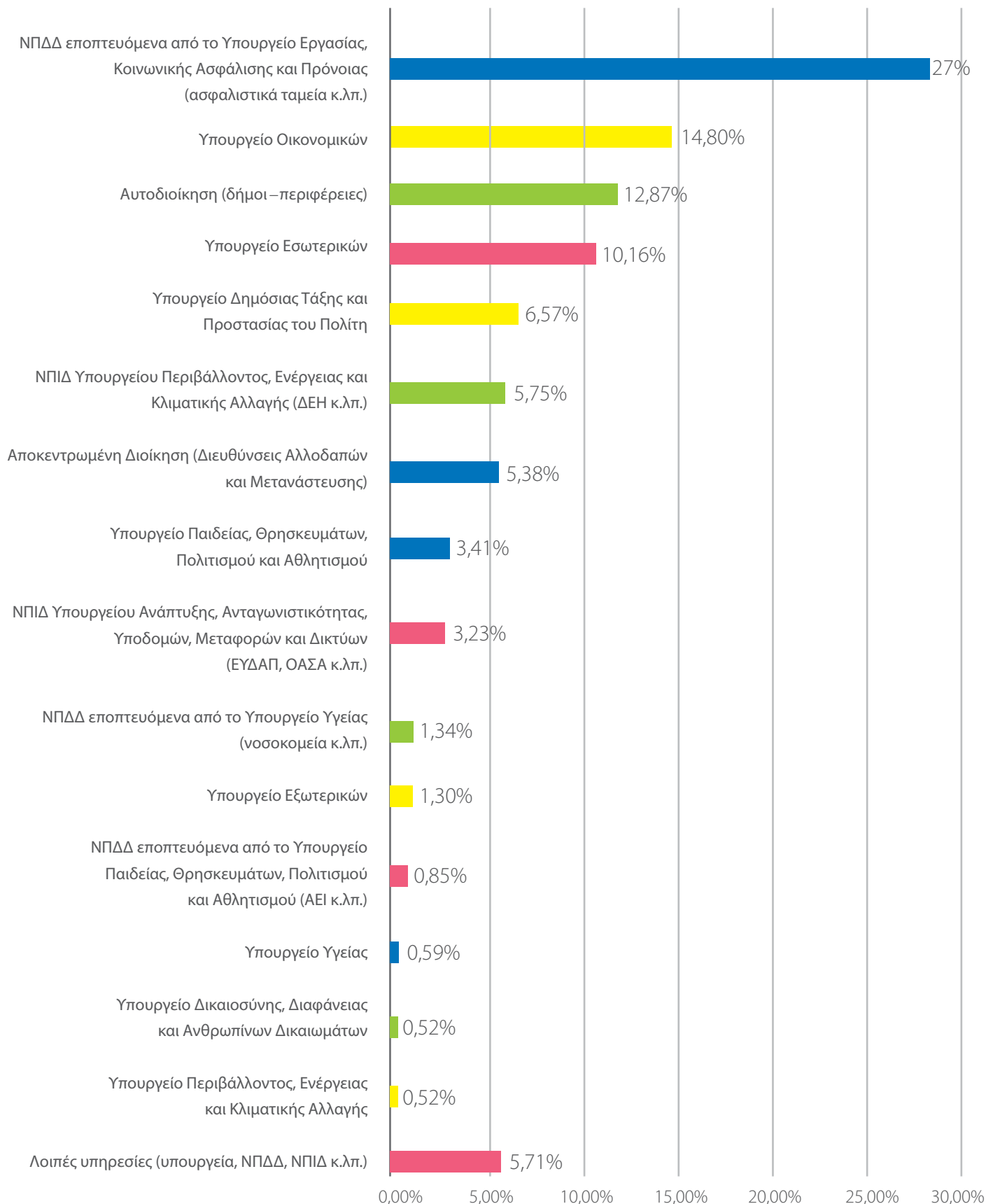
Γράφημα 6

Αριθμός αναφορών ανά 10.000 κατοίκους, ανά περιφέρεια και ποσοστά επί του συνόλου

Περιφέρεια	Αριθμός αναφορών ανά 10.000 κατοίκους	Ποσοστό επί του συνόλου των αναφορών
Ανατολική Μακεδονία – Θράκη	5,36	2,81%
Κεντρική Μακεδονία	8,63	12,74%
Δυτική Μακεδονία	6,20	1,64%
Ήπειρος	6,43	2,06%
Θεσσαλία	5,65	3,66%
Στερεά Ελλάδα	6,47	3,14%
Δυτική Ελλάδα	5,63	3,49%
Αττική	22,67	57,04%
Ιόνια Νησιά	10,49	1,86%
Πελοπόννησος	8,26	4,31%
Βόρειο Αιγαίο	7,84	1,32%
Νότιο Αιγαίο	9,56	2,38%
Κρήτη	7,23	3,55%
		100,00%

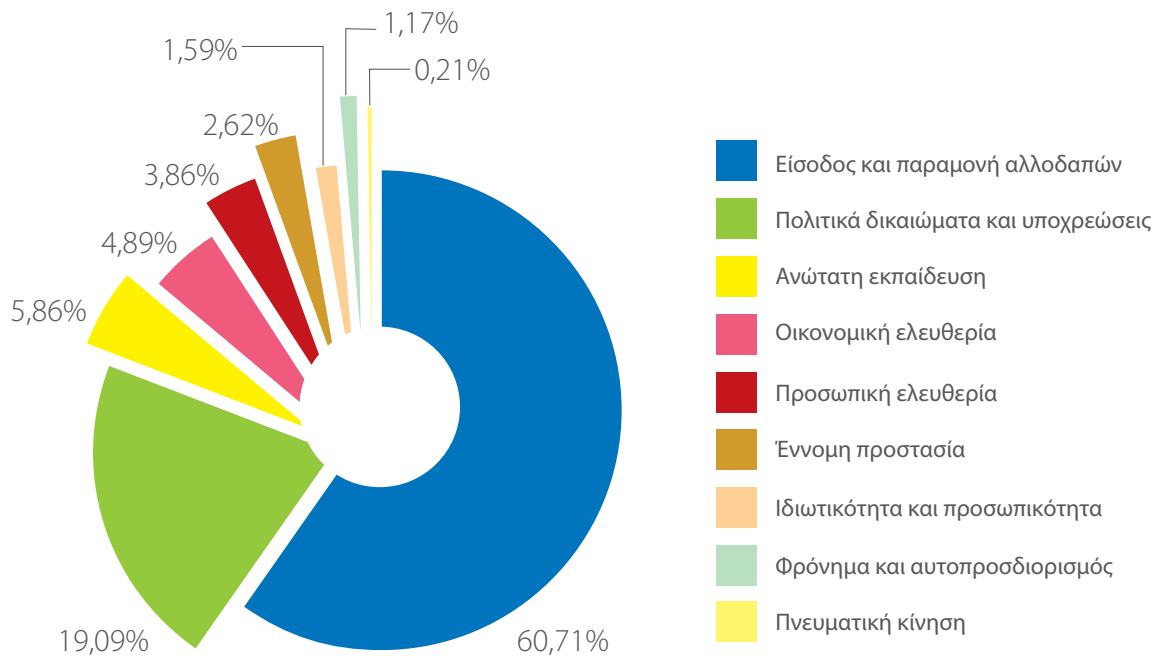
Γράφημα 7

Κατανομή των βάσιμων υποθέσεων ανά φορέα

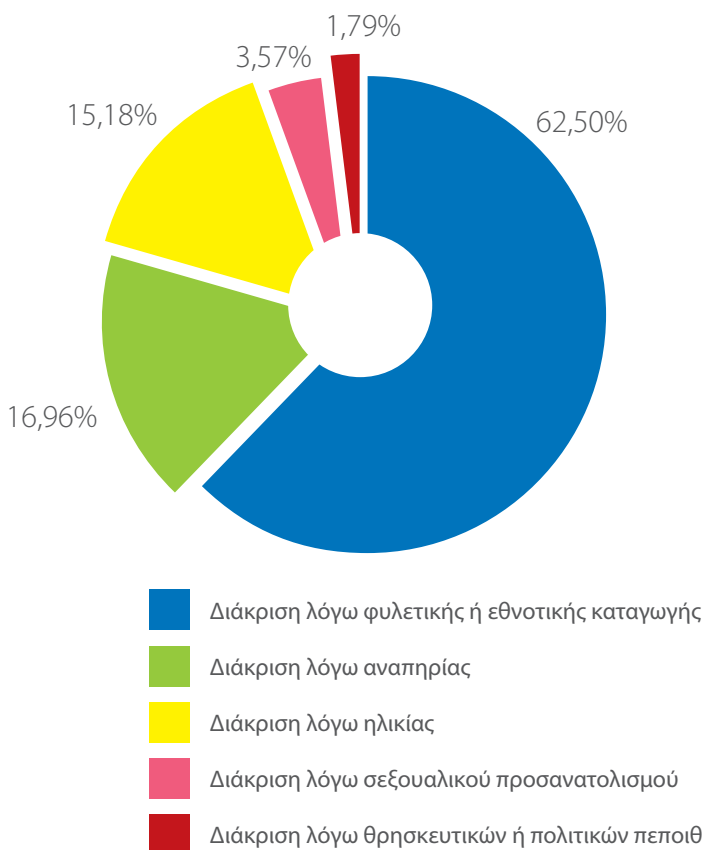
Γράφημα 8

Θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου

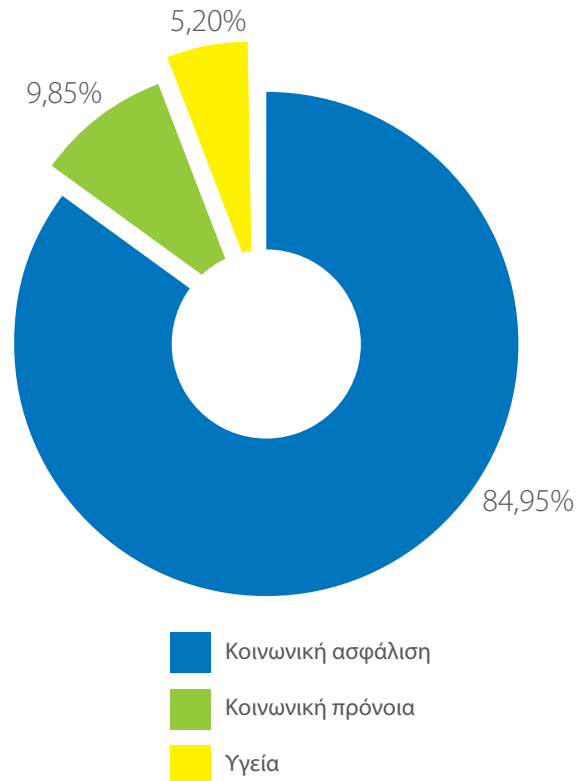
Γράφημα 9

Αναφορές για διακριτική μεταχείριση, ανά είδος διάκρισης

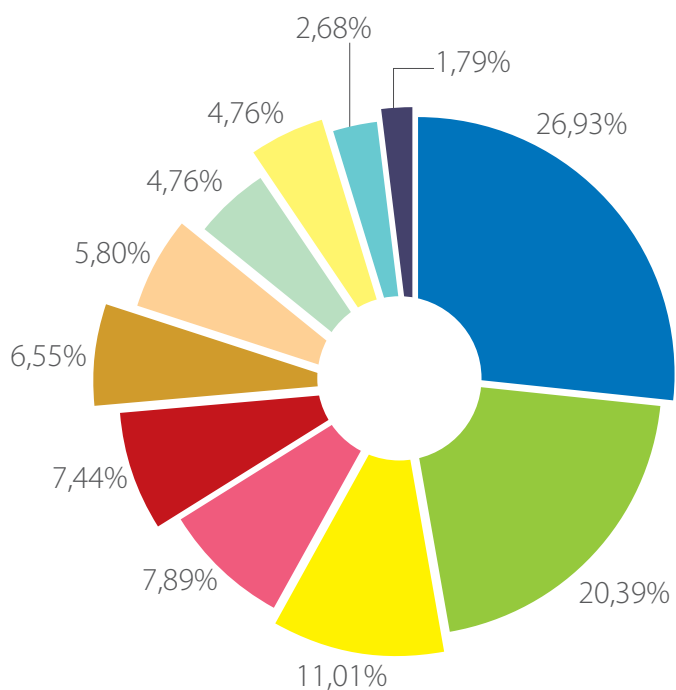
Γράφημα 10

Θέματα κοινωνικής προστασίας

Γράφημα 11

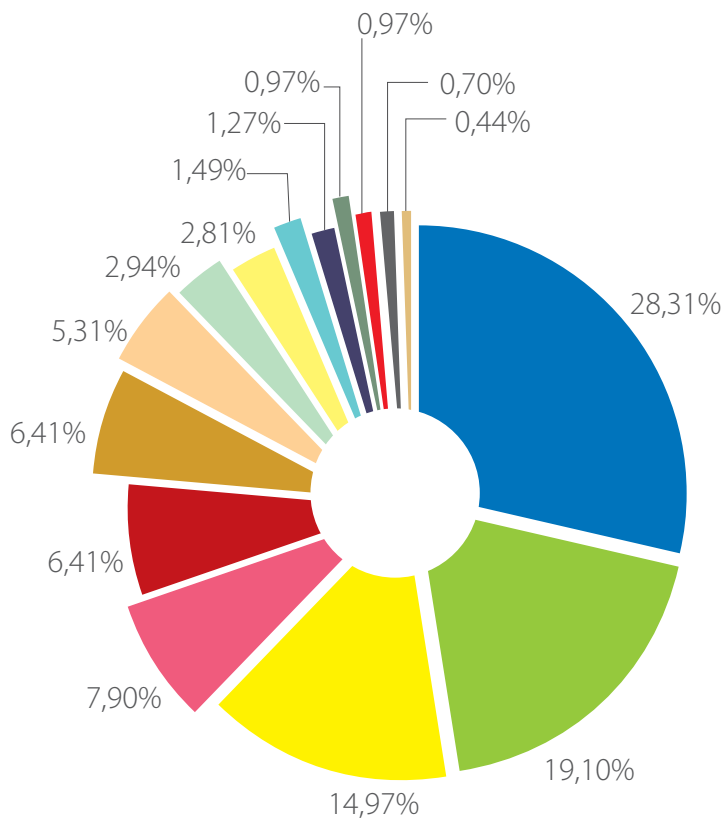
Θέματα ποιότητας ζωής

- Οικοδομική δραστηριότητα – Πολεοδομικός σχεδιασμός – Αυθαίρετα
- Χωροθέτηση, αδειοδότηση και παρακολούθηση λειτουργίας έργων
- Δραστηριότητες υγειονομικού ενδιαφέροντος
- Χωροθέτηση – Αδειοδότηση εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων
- Δεσμεύσεις – Απαλλοτριώσεις
- Φυσικό περιβάλλον
- Δημόσια κτήματα
- Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις
- Όχληση/ρύπανση στον αστικό χώρο
- Πολιτιστικό περιβάλλον
- Οικιστική αποκατάσταση Ρομά

Γράφημα 12

Θέματα σχέσεων κράτους-πολίτη

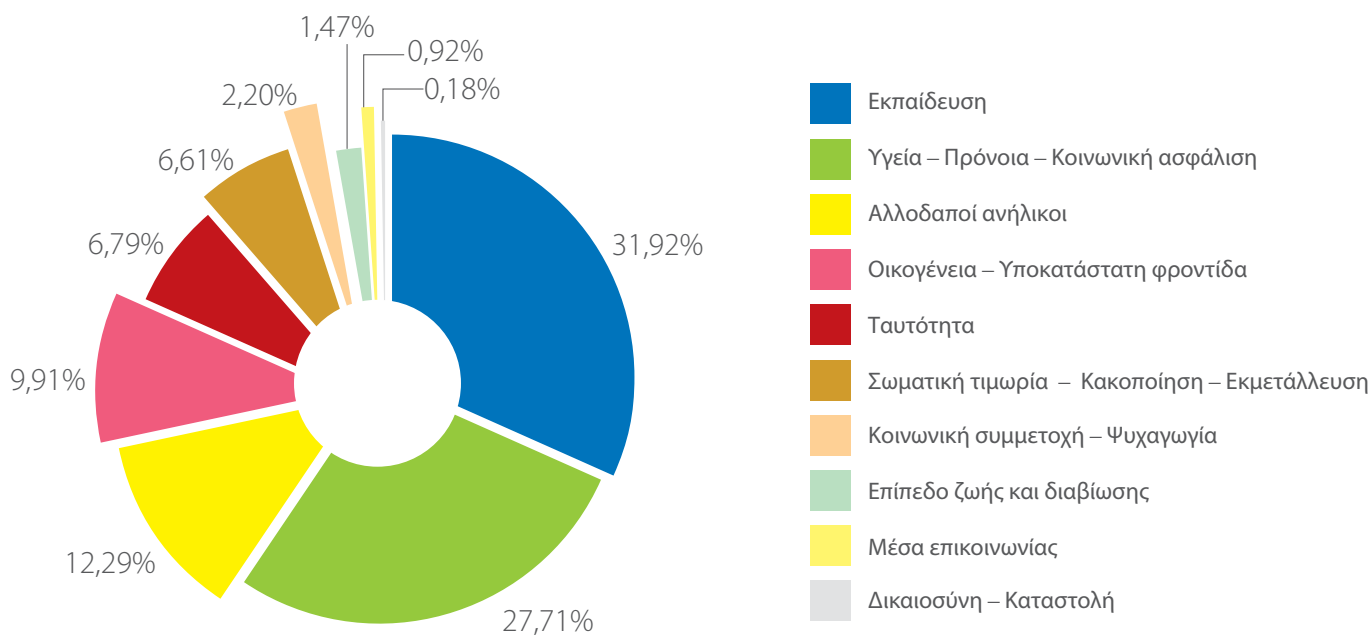

- Φορολογία
- Παροχές κοινής ωφέλειας
- Λειτουργία της δημόσιας διοίκησης
- Μεταφορές
- Προσλήψεις
- Τοπική αυτοδιοίκηση
- Ευθύνη του Δημοσίου (πλην δημοσίων προμηθειών)
- Δάνεια
- Εργατικές κατοικίες
- Γεωργία – Κτηνοτροφία – Αλιεία
- Οικονομικές δραστηριότητες και ανάπτυξη
- Εργασία – Απασχόληση
- Επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση
- Δημόσιες προμήθειες
- Λοιπά θέματα σχέσεων κράτους-πολίτη (ταχυδρομικές υπηρεσίες, πολιτική προστασία)

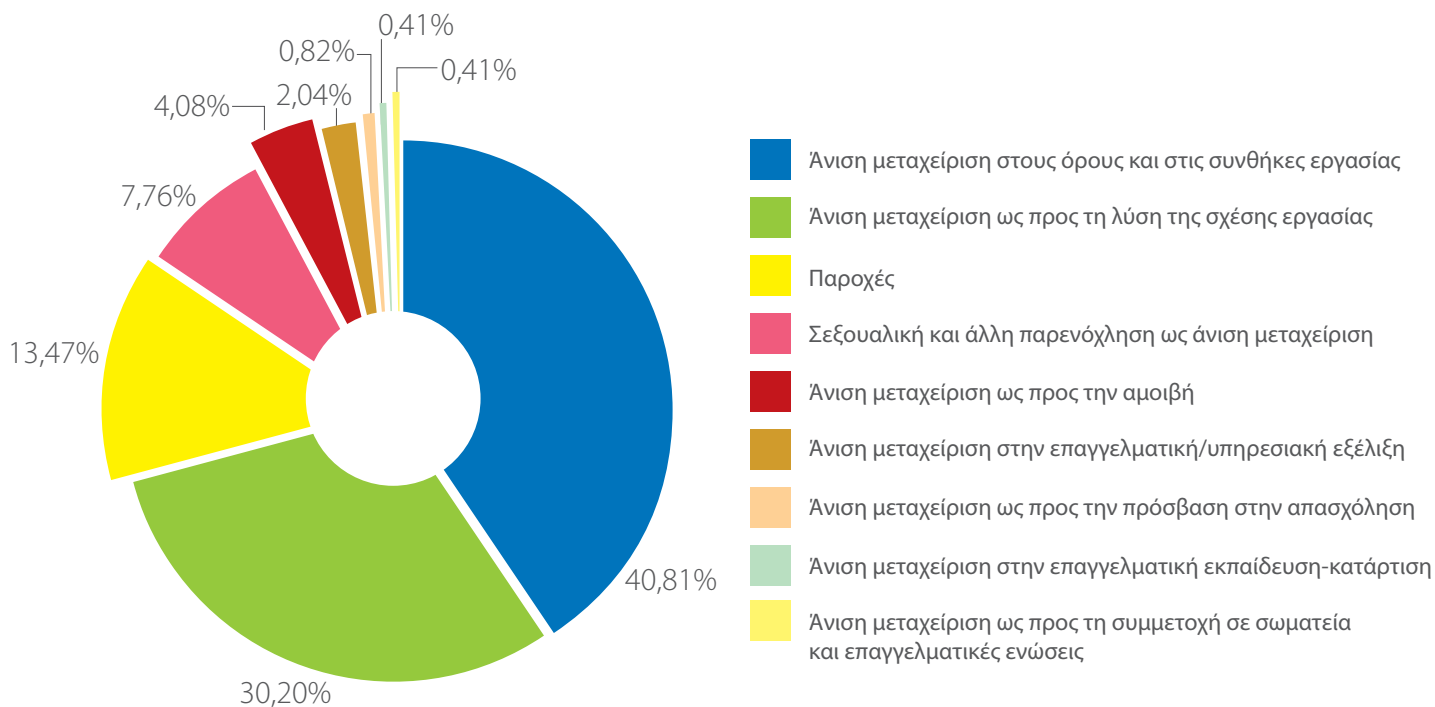
Γράφημα 13

Θέματα δικαιωμάτων του παιδιού

Γράφημα 14

Θέματα ισότητας των φύλων

η διαρκής προσπάθεια του Συνηγόρου για υποβοήθηση της ενσωμάτωσης των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών, αλλά και άλλων ευάλωτων ομάδων, όπως οι Ρομά και τα οροθετικά άτομα, με σκοπό την αποτροπή ή έστω την άμβλυνση του κοινωνικού αποκλεισμού, καθίσταται ακόμη περισσότερο αναγκαία και κρίσιμη αλλά ταυτόχρονα πιο δυσχερής.

Στη χρονιά που πέρασε, συνεχίστηκαν με την ίδια ένταση οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου για θεμελιώδη ζητήματα δικαιωμάτων σε πεδία όπως το σωφρονιστικό σύστημα, το πολιτικό άσυλο και η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, καθώς και οι επαφές ή οι συνεννοήσεις με φορείς της διοίκησης και της κοινωνίας πολιτών που μεριμνούν για τα θέματα αυτά. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην προετοιμασία και την οργάνωση των νέων αρμοδιοτήτων τις οποίες πρόκειται να αναλάβει ο Συνήγορος κατ' εφαρμογή του Ν. 3907/2011 για τον εξωτερικό έλεγχο στις διαδικασίες επιστροφής πολιτών τρίτων χωρών (βλ. «Προσωπική ελευθερία και κοινωνική ενσωμάτωση»).

Τέλος, ο Συνήγορος υπό την ιδιότητά του ως φορέας προώθησης της **ίσης μεταχείρισης** πραγματοποίησε διερευνητικές εξορμήσεις και ανέλαβε διαμεσολαβητικές πρωτοβουλίες σχετικά με την κατάσταση των Ρομά, ενώ εισηγήθηκε σειρά δημόσιων παρεμβάσεων για θέματα διακρίσεων, όπως τα κρούσματα μιας ιδιαίτερα ανερχόμενης σε έκταση και ένταση ρατσιστικής βίας (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»). Σε σχέση με το φαινόμενο αυτό, το οποίο αξιολογεί ως ιδιαίτερα σοβαρό ζήτημα, η ανεξάρτητη αρχή έχει ήδη πραγματοποιήσει σειρά επαφών και συναντήσεων εργασίας με εκπροσώπους διεθνών οργανισμών, πολλών προξενικών αρχών στην Ελλάδα, καθώς και συναφών ελληνικών φορέων και οργανώσεων.

Στο Γράφημα 9 παρουσιάζονται οι αναφορές που δέχτηκε ο Συνήγορος και οι οποίες σχετίζονται με διακρίσεις. Οι αναφορές αυτές μοιράζονται στους θεματικούς κύκλους αρμοδιότητας, ανάλογα με το πεδίο διάκρισης, και περιλαμβάνονται στα ποσοστά αυτών. Επί του συνόλου των αναφορών της κατηγορίας αυτής, οι πολίτες καταγγέλλουν διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής (62,50%), αναπηρίας (16,96%), ηλικίας (15,18%) και σεξουαλικού προσανατολισμού (3,57%) (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»).

Οι αναφορές που χειρίστηκε ο Συνήγορος σχετικά με θέματα **κοινωνικής προστασίας** δείχνουν ότι το 2012 εντάθηκαν οι δυσλειτουργίες που διαπιστώθηκαν τον προηγούμενο χρόνο και αφορούσαν κυρίως τις καθυστερήσεις έκδοσης συνταξιοδοτικών πράξεων από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, καθώς και

την απόδοση παροχών υγείας. Αυτό αποτυπώνεται τόσο στην κατανομή όσο και στην αύξηση των αναφορών της κατηγορίας αυτής (Γράφημα 10). Η κοινωνική ασφάλιση και οι παροχές υγείας δέχονται τον μεγαλύτερο αριθμό διαμαρτυριών (85% των σχετικών αναφορών). Ο χρόνος έκδοσης των συνταξιοδοτικών πράξεων, ο οποίος βαίνει αυξανόμενος, έχει ξεπεράσει το έτος, ενώ στις περιπτώσεις διαδοχικής ασφάλισης φθάνει τα δύο χρόνια (βλ. «Εργασία»).

Τα αριθμητικά δεδομένα δείχνουν ότι ο αριθμός των αναφορών που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας σταθεροποιείται. Ωστόσο, εξετάζοντας το περιεχόμενο των αναφορών, διαπιστώνεται ότι ο βαθμός συνθετότητας των υποθέσεων αυξήθηκε, καθώς πολλά θέματα παραμένουν αδιευκρίνιστα και υπολείπονται ρυθμίσεις σε σχέση με τη λειτουργία και το εύρος ευθύνης του ΕΟΠΥΥ, που αποτελεί πλέον τον μοναδικό φορέα απόδοσης των παροχών υγείας (βλ. «Κοινωνική αλληλεγγύη»).

Πάντως το 2012 ως σημαντικότερο πρόβλημα με κριτήριο την αύξηση του αριθμού των αναφορών αναδεικνύεται η διαδικασία πιστοποίησης της αναπηρίας μέσω του ΚΕΠΑ. Τα πλεονεκτήματα που αφορούν τον κατά τεκμήριο πλέον αντικειμενικό τρόπο προσδιορισμού της αναπηρίας υπονομεύονται από τα μειονεκτήματα που απορρέουν από τη δυσχέρεια σύγκλησης των επιτροπών και τις καθυστερήσεις που αυτή συνεπάγεται.

Τέλος, σημειώνεται ότι, παρά τη δραματική αύξηση της ανεργίας, δεν παρατηρείται ανάλογη αύξηση στον αριθμό των πολιτών που προσφεύγουν στον Συνήγορο για την απόδοση από τον ΟΑΕΔ των επιδομάτων ανεργίας.

Στις θεματικές ενότητες στις οποίες εντάσσονται ζητήματα **ποιότητας ζωής** κυριαρχούν (περίπου 90%) εκείνες που αφορούν την ευρύτερη ενότητα του δομημένου-οικιστικού περιβάλλοντος (Γράφημα 11). Ειδικότερα, περίπου 30% των νέων αναφορών αφορούν ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού και αυθαίρετων κατασκευών. Επιπλέον, σημαντικά για τους πολίτες ζητήματα αναδεικνύονται, με βάση τις αναφορές τους, θέματα που σχετίζονται με τη χωροθέτηση και τους όρους κατασκευής έργων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Στον τομέα του οικιστικού περιβάλλοντος προβλήματα επίσης παρουσιάζονται με τους όρους χωροθέτησης και λειτουργίας επιχειρήσεων αλλά και Καταστημάτων Υγειονομικού Ενδιαφέροντος (ΚΥΕ).

Οι αναφορές που αφορούν ζητήματα του φυσικού περιβάλλοντος αποτελούν το 7% περίπου του συνόλου των αναφορών της

κατηγορίας που κατατέθηκαν το 2012. Αντίστοιχα, το μερίδιο των νέων αναφορών που αφορούν το πολιτιστικό περιβάλλον αντιστοιχούν στο 2,50% του συνόλου.

Η «ακτινογραφία» του περιεχομένου των υποθέσεων αυτών, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική περιοχή όπου εντοπίζεται το πρόβλημα –η οποία παρουσιάζει σημαντική διασπορά στην ελληνική επικράτεια–, οδηγεί στη διαπίστωση ότι σημαντικός αριθμός προβλημάτων της θεματικής αυτής που αντιμετωπίζουν οι πολίτες οι οποίοι προσφεύγουν στον Συνήγορο σχετίζεται με την ανάγκη αποσαφήνισης του νομικού καθεστώτος των ιδιοκτησιών τους, αλλά και των όρων και των προϋποθέσεων επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες ζητούν την άρση της αβεβαιότητας –που πηγάζει τόσο από το νομικό πλαίσιο και τις προβλεπόμενες διαδικασίες όσο και από τους φορείς εφαρμογής τους– για τις δυνατότητες εκμετάλλευσης της ιδιοκτησίας τους και τους όρους επαγγελματικής δραστηριοποίησής τους, πολύ περισσότερο στις παρούσες συνθήκες της οικονομικής κρίσης (βλ. «Ανάπτυξη, επιχειρηματικότητα και περιβάλλον»).

Τα προβλήματα λοιπόν της πολυνομίας και της αβεβαιότητας του θεσμικού πλαισίου, που ήδη έχουν επισημανθεί στην *Ετήσια έκθεση 2011* (σ. 47 κ.ε.), φαίνεται να εντείνονται περαιτέρω το 2012, όπως προκύπτει από τον μεγάλο αριθμό των αναφορών που αφορούν περιπτώσεις μη ορθής εφαρμογής, αλλά και ασάφειες σχετικά με τις αρμοδιότητες των φορέων της διοίκησης.

Τέλος, σημαντικά ζητήματα περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ανθρώπινες δραστηριότητες και έργα συνεχίζουν να απασχολούν, παρά τις περί του αντιθέτου προβλέψεις, όπως δείχνουν οι σχετικές νέες αναφορές. Το περιβάλλον –οι φυσικοί αλλά και οι πολιτιστικοί πόροι–, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο, δεν αποτελεί «αγαθό πολυτελείας» αλλά αντίθετα έναν καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα της καθημερινής ζωής των πολιτών. Αυτό αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι οι πολίτες με κάθε πρόσφορο μέσο και σε κάθε ευκαιρία ζητούν την ενεργοποίηση των μηχανισμών προστασίας του.

Η οικονομική κρίση που πλήττει τα τελευταία χρόνια τη χώρα και τους πολίτες επηρεάζει σημαντικά το 2012 τις θεματικές **σχέσεων κράτους-πολίτη**, μεγάλο μέρος των οποίων εμπεριέχει οικονομικές διαστάσεις. Οι αναφορές με οικονομικό αντικείμενο παρουσίασαν μάλιστα σημαντική αύξηση (Γράφημα 12).

Συγκεκριμένα, αύξηση παρουσίασαν θέματα φορολογίας, παροχές κοινής ωφέλειας, δάνεια, εργατικές κατοικίες και θέματα

τοπικής αυτοδιοίκησης. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην επιδείνωση των οικονομικών δεδομένων των νοικοκυριών και στην αδυναμία και την καθυστέρηση του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ να εξοφλήσουν οφειλές προς πολίτες και επιχειρήσεις, είτε αυτές αφορούν συμβατικές τους υποχρεώσεις είτε προκύπτουν από άλλους λόγους (π.χ. δικαστικές αποφάσεις).

Ιδιαίτερη κατηγορία αναφορών αποτελούν οι αναφορές για το ειδικό τέλος ακινήτων (ΕΕΤΗΔΕ). Οι αναφορές αυτές των πολιτών περιλαμβάνουν τόσο διαμαρτυρίες για τον υπολογισμό και το ύψος του ποσού που κλήθηκαν να καταβάλουν όσο και για τον τρόπο είσπραξης και τη διαδικασία που προβλέφθηκε, η οποία δημιούργησε πλείστα όσα διαδικαστικά προβλήματα, αφού οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες (Υπουργείο Οικονομικών, ΔΕΗ, δήμοι) επέδειξαν αδυναμία συνεργασίας, συντονισμού και σχεδιασμού των απαραίτητων ενεργειών (βλ. «Αμοιβαίες υποχρεώσεις κράτους-πολιτών»).

Επιπλέον, θα πρέπει να τονιστεί ότι το 2012 αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός αναφορών από πολίτες οι οποίοι εκφράζουν αδυναμία εξόφλησης οφειλών προς ΔΟΥ, ΔΕΗ, τράπεζες, ΟΕΚ, Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Οι πολίτες αυτοί ανήκουν κατά κανόνα σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (οικονομικά ασθενείς, άνεργοι, υπερήλικες, πάσχοντες από σοβαρά προβλήματα υγείας), στερούνται της δυνατότητας πρόσβασης στην αναγκαία πληροφόρηση, ενώ αδυνατούν συχνά να περιγράψουν με σαφήνεια το πρόβλημά τους και να επικοινωνήσουν με την εμπλεκόμενη υπηρεσία ώστε να βρεθεί λύση. Στις περισσότερες από αυτές τις υποθέσεις η διαμεσολάβηση της ανεξάρτητης αρχής συνίστατο σε διαβίβαση των αιτημάτων βοήθειας στις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς και σε εισήγηση για συνδρομή ανθρωπιστικού τύπου ή επεικική αντιμετώπιση των αναφερομένων.

Τέλος, η οικονομική κρίση φαίνεται να επιτείνει τα χρονίζοντα προβλήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης και της οικονομικής διοίκησης, αφού, όπως προκύπτει από τις αναφορές των πολιτών, ο μεγαλύτερος αριθμός αφορά δήμους και οικονομικές υπηρεσίες του Δημοσίου, ΔΟΥ κ.λπ.

Κατά το έτος 2012 οι αναφορές σχετικά με τα **δικαιώματα του παιδιού** αυξήθηκαν, τόσο σε απόλυτες τιμές όσο και σε ποσοστό επί του συνόλου των αναφορών που δέχθηκε ο Συνήγορος.

Ο πραγματικός ωστόσο αριθμός των ενηλίκων και των ανηλίκων που ζήτησαν τη βοήθεια του Συνηγόρου για θέματα δικαιωμάτων του παιδιού είναι πολύ μεγαλύτερος. Κατά τις επισκέψεις του σε σχολεία, ιδρύματα παιδικής προστασίας, χώρους κράτη-

σης, υπηρεσίες και κέντρα για παιδιά, αλλά και στις εκδηλώσεις στις οποίες συμμετείχε σε διάφορες πόλεις, ο Συνήγορος έγινε δέκτης αιτημάτων και ερωτημάτων και παρείχε πληροφόρηση και συμβουλές, διασυνδέοντας μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις τους ενδιαφερομένους με τις αρμόδιες κατά τόπους υπηρεσίες. Επιπλέον, ειδικά το 2012, μέσω της ειδικής φόρμας για ανηλίκους στην ιστοσελίδα «Ρωτάω τον Συνήγορο» που λειτούργησε πειραματικά, δέχθηκε και ανταποκρίθηκε ηλεκτρονικά σε 91 μηνύματα μέσω των οποίων του ζητήθηκε η συνδρομή του για την προστασία δικαιωμάτων ανηλίκων. Επίσης, απάντησε σε εκατοντάδες τηλεφωνικές κλήσεις στη γραμμή χωρίς χρέωση για παιδιά 800.11.32.000 (βλ. σ. 28-32).

Ως προς τη θεματική ταξινόμηση των νέων αναφορών για τα δικαιώματα του παιδιού, σημειώνεται ότι, ποσοστιαία, κυμάνθηκαν στα ίδια περίπου επίπεδα με την προηγούμενη χρονιά (Γράφημα 13).

Παρόλο που οι υποθέσεις οι οποίες είχαν ως κύριο θέμα την ενδοοικογενειακή βία ή το επίπεδο ζωής και διαβίωσης των παιδιών εμφανίζονται να είναι σχετικά λίγες, ο Συνήγορος διαπίστωσε, τόσο μέσω της εξέτασης υποθέσεων με άλλο κύριο αντικείμενο όσο και από την επικοινωνία του με τα ίδια τα παιδιά, τους επαγγελματίες και τους φορείς εκπαίδευσης, πρόνοιας, υγείας και δικαιοσύνης, ότι η φτώχεια, η ανέχεια και η βία, που εκδηλώνεται με διάφορες μορφές στη ζωή των παιδιών, αφορούν και επηρεάζουν πλέον έναν ανησυχητικά μεγάλο αριθμό αυτών, έχοντας συνέπειες και στη συμπεριφορά τους στο πλαίσιο της σχολικής ζωής.

Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι σε σημαντικό αριθμό σχολείων από εκείνα που επισκέφθηκε ο Συνήγορος η σχολική μονάδα καλείται σε συνεργασία με φορείς της κοινότητας να συμβάλει στην κάλυψη στοιχειωδών αναγκών των μαθητών και των οικογενειών τους. Η υποβάθμιση του επιπέδου ζωής λόγω της οικονομικής κρίσης και οι συνέπειες αυτής στην καθημερινή ζωή των παιδιών αγγίζουν συχνά τα όρια προσβολής του πυρήνα των δικαιωμάτων του παιδιού, ιδίως σε περιπτώσεις ευάλωτων ομάδων πληθυσμού.

Οι αναφορές που εξέτασε ο Συνήγορος με την ειδική αρμοδιότητά του για την [καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου στην εργασία και την απασχόληση](#) παραμένουν ίδιες από άποψη αριθμού (βλ. «Φύλο και εργασιακές σχέσεις»). Ωστόσο, ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η περαιτέρω αύξηση των υποθέσεων αυτής της κατηγορίας που αφορούν ζητήματα απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, με αντίστοιχη μείωση εκείνων

που αφορούν τον δημόσιο. Συγκεκριμένα, οι αναφορές για τον ιδιωτικό τομέα από 37% το 2010 και 53% το 2011 έφτασαν 61% το 2012. Η αύξηση αυτή αντανακλά την εξαιρετική πίεση την οποία υφίσταται η γυναικεία απασχόληση στις παρούσες συνθήκες της ραγδαία αυξανόμενης ανεργίας. Στη θεματολογία των αναφορών κυριαρχούν η άνιση μεταχείριση ως προς τους όρους εργασίας και τη λύση της σχέσης εργασίας, με 41% και 30% αντιστοίχως, ενώ η πρώτη κατηγορία εμφανίζει αύξηση 8,5% σε σύγκριση με το 2011 (Γράφημα 14). Επιβεβαιώνεται συνεπώς η ανησυχία, που είχε ήδη επισημανθεί στην *Ετήσια έκθεση 2011* (σ. 121 κ.ε.), ότι οι γυναίκες εκτίθενται πιο απροκάλυπτα απ' ό,τι στο παρελθόν σε μη αξιοπρεπείς συνθήκες απασχόλησης, ιδίως κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης και της χρήσης άδειας μητρότητας, ενώ πιέζονται να δεχτούν ευέλικτες σχέσεις εργασίας, οι οποίες δεν τους επιτρέπουν να αντεπεξέλθουν στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις.

Η ανησυχητική αυτή τάση μπορεί να ερμηνευθεί και ως αποτέλεσμα του γενικότερου κλίματος που προκαλεί ο σημαντικός περιορισμός της προστασίας και των εγγυήσεων της εργασίας και των συνθηκών της ευρύτερα. Πληθαίνουν εξάλλου οι ενδείξεις ότι εμφανίζονται συμπεριφορές περαιτέρω εκμετάλλευσης της αδύναμης θέσης των γυναικών που εργάζονται ή αναζητούν εργασία.

Σταθερή παρουσία γύρω στο 8% εμφανίζουν επίσης οι αναφορές περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης, ένα ζήτημα το οποίο εξακολουθεί να παραμένει στη σκιά, υπό τον φόβο περαιτέρω άμεσων ή έμμεσων κυρώσεων – αν όχι και απόλυσης. Στην προσπάθεια να σταθεί ο Συνήγορος αρωγός στην καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων, ανέλαβε πρωτοβουλία για την αυτεπάγγελτη έρευνα σχετικά με αγγελίες προσφοράς εργασίας στο διαδίκτυο που συνιστούν διάκριση λόγω φύλου και τουλάχιστον ηθική παρενόχληση γυναικών που αναζητούν εργασία.

Αριθμητικά στοιχεία

Κατά τη διάρκεια του 2012 ο Συνήγορος δέχθηκε 11.702 νέες αναφορές. Στο Γραφείο Εξυπηρέτησης Πολιτών υποβλήθηκαν 3.950, με φαξ 4.684, με το ταχυδρομείο 2.968 και μέσω διαδικτύου 100. Επίσης, η ανεξάρτητη αρχή, εκτός από τον χειρισμό αναφορών, το 2012 εξυπηρέτησε περισσότερους από 9.000 πολίτες που επισκέφτηκαν το Γραφείο Υποδοχής Κοινού στην Αθήνα αναζητώντας βοήθεια, ενώ από το τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρέτησε άλλους 35.130 ανθρώπους που χρειάστηκαν συμβουλές.

Ο ιστότοπος του Συνηγόρου εντός του 2012 είχε 145.332 μονα-

δικούς επισκέπτες (unique) και 803.576 προβολές σελίδας (page views).

Εξετάζοντας τον χειρισμό των αναφορών για το 2012, φαίνεται ότι (Γράφημα 3):

- Το 58,73% ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υφίστατο όντως κακοδιοίκηση.
- Το 34,79% ήταν αβάσιμες, δηλαδή η διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα.
- Για το 6,48% διακόπηκε, για διαφόρους λόγους, η έρευνα.

Οι βάσιμες αναφορές είχαν κατά μεγάλο ποσοστό θετική έκβαση. Αναλυτικότερα (Γράφημα 4):

- Επιλύθηκαν με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου –δηλαδή αποκαταστάθηκε το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο πολίτης– σε ποσοστό 81,72%.
- Το 1,77% των υποθέσεων επιλύθηκε χωρίς ενέργειες του Συνηγόρου, από την ίδια την υπηρεσία ή ύστερα από παρέμβαση άλλου φορέα.
- Στο 9,53% των βάσιμων αναφορών η επίλυση στάθηκε αδύνατη για λόγους που οφείλονται σε κενά της νομοθεσίας ή σε οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες της δημόσιας διοίκησης, είτε πάγιες είτε συνδεδεμένες με τα προβλήματα που επιφέρει η τρέχουσα συγκυρία.
- Δεν επιλύθηκε, παρά τη διαμεσολάβηση, το πρόβλημα που έθετε το 6,98% των βάσιμων αναφορών. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έγιναν αποδεκτές οι προτάσεις του Συνηγόρου.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, εκτός από τις εντός αρμοδιότητας αναφορές που χειρίστηκε ο Συνήγορος, εξετάστηκαν επιπλέον περίπου 4.670 υποθέσεις για τις οποίες η διερεύνηση έδειξε ότι βρίσκονται εκτός του πεδίου διαμεσολάβησής του, όπως ορίζεται από το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο λειτουργίας του (Γράφημα 2).

Ο Συνήγορος υπέβαλε προς τη διοίκηση 50 νομοθετικές προτάσεις το 2011 και 72 το 2012 (Γράφημα 5).

Από το σύνολο των νομοθετικών προτάσεων που υπέβαλε ο Συνήγορος το 2012 έγιναν αποδεκτές από τη διοίκηση 11 (το 15,28%), ενώ 5 (6,94%) απορρίφθηκαν και 56 (77,78%) εκκρεμούν.

Περισσότερο από το ένα τέταρτο (27%) των προβλημάτων κακοδιοίκησης το 2012 (Γράφημα 7) εντοπίστηκε στα ασφαλιστικά ταμεία και σε ΝΠΔΔ τα οποία εποπτεύει το Υπουργείο Εργασίας,

Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (ΥΠΕΚΑΠ) και ακολουθεί το Υπουργείο Οικονομικών με 14,80%. Το 12,87% των προβλημάτων αφορούσε την αυτοδιοίκηση, δηλαδή τους δήμους και τις περιφέρειες με τις νέες αρμοδιότητές τους όπως προβλέπονται από το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», ενώ οι κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών ακολουθούν με 10,16%. Οι φορείς στους οποίους εμφανίστηκαν προβλήματα κακοδιοίκησης περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη με 6,57%, τη ΔΕΗ με 5,75%, την αποκεντρωμένη διοίκηση (Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης) με 5,38% και το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) με 3,41%.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Για θέματα ιδιαίτερης σοβαρότητας και μείζονος σημασίας ο Συνήγορος συντάσσει ειδικές εκθέσεις, τις οποίες υποβάλλει στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και τις κοινοποιεί στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς.

Κατά το 2012 ο Συνήγορος εκπόνησε δύο ειδικές εκθέσεις.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΧΑΜΗΛΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

Τον Δεκέμβριο ο Συνήγορος υπέβαλε ειδική έκθεση με προτάσεις χαμηλού δημοσιονομικού κόστους προς 12 υπουργεία, κατά λόγο αρμοδιότητας.*

Ανατρέχοντας στις κατά καιρούς προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής, οι οποίες έχουν προκύψει στο πλαίσιο διερεύνησης ποικίλων αναφορών, συγκεντρώθηκαν εισηγήσεις για τροποποιήσεις στη νομοθεσία, στην οργάνωση ή ακόμη και στην απλή πρακτική των υπηρεσιών, με τις οποίες είναι δυνατόν, χωρίς σημαντική ή και καθόλου δαπάνη, να απλοποιηθούν και να επιταχυνθούν διαδικασίες, να αυξηθεί η διαφάνεια στη διοικητική δράση και να υπάρξει αποτελεσματικότερη οργάνωση με τα ίδια μέσα και το υπάρχον δυναμικό.

Πρόκειται συνολικά για 80 προτάσεις, από τις οποίες οι περισσότερες (42) απαιτούν τροποποίηση νόμου ή άλλη κανονιστική ρύθμιση, χωρίς ωστόσο επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. Ομοίως χαμηλού κόστους είναι και οι οργανωτικές φύσεως αλλαγές, συνολικά 13 προτάσεις, που εισφέρουν οργανωτικά κριτήρια ή αφορούν απλώς εσωτερικές διευθετήσεις των υπηρεσιών, αλλά με ουσιαστικό αποτέλεσμα για την εξυ-

πληρέτηση των πολιτών. Πολλές από τις προτάσεις αυτές (25) αφορούν απλώς τη διοικητική πρακτική, συχνά με τη μορφή εγκύκλιων οδηγιών της διοίκησης.

Στόχος της έκθεσης αυτής είναι αφενός μεν να βρουν οι πολίτες ουσιαστική ανταπόκριση σε εύλογα αιτήματα, δικαιώματα και νόμιμες προσδοκίες χωρίς να αντιμετωπίζουν το επιχείρημα του δημοσιονομικού κόστους, αφετέρου δε η διοίκηση να μπορέσει, βελτιούμενη, να σταθεί δίπλα στους πολίτες στη δύσκολη αυτή συγκυρία και να αποτελέσει παράγοντα υπέρβασης της κρίσης.

ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗ ΕΚ ΠΕΡΙΤΡΟΠΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΎΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΑΔΕΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

Ο Συνήγορος έχει χειριστεί σημαντικό αριθμό καταγγελιών σχετικά με την επιβολή εκ περιτροπής απασχόλησης, με μονομερή απόφαση του εργοδότη, σε εργαζόμενες στον ιδιωτικό τομέα οι οποίες επιστρέφουν στην εργασία τους ύστερα από άδεια μητρότητας. Από τη διερεύνηση των σχετικών καταγγελιών ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι, με την επίκληση αόριστων οικονομικών λόγων, ολοένα αυξανόμενος αριθμός επιχειρήσεων θέτει σε εκ περιτροπής εργασία, χωρίς την τήρηση των προβλεπόμενων νόμιμων προϋποθέσεων, εργαζόμενες που επιστρέφουν από άδεια μητρότητας και τελούν σε ειδικό καθεστώς προστασίας από απόλυση.

Στην εν λόγω ειδική έκθεση* ο Συνήγορος προβαίνει σε μια σειρά διαπιστώσεων και προτείνει, μεταξύ άλλων:

- Να τεθούν συγκεκριμένα κριτήρια ελέγχου της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων, ώστε να μπορεί να ελέγχεται κατά πόσον το μέτρο της εκ περιτροπής εργασίας είναι νόμιμο και εύλογο.
- Να γίνονται επαναλαμβανόμενοι έλεγχοι από το ΣΕΠΕ αφότου οι εργαζόμενοι τίθενται σε εκ περιτροπής απασχόληση, για να διαπιστώνεται αν εφαρμόζεται το πρόγραμμα εργασίας που δηλώθηκε ή αν υφίσταται καταστρατήγηση.
- Να τεθούν εκ του νόμου κριτήρια ελέγχου της μείωσης του χρόνου εργασίας, ώστε η μείωση των αποδοχών που αυτή συνεπάγεται να μη θέτει σε διακινδύνευση την αξιοπρεπή διαβίωση των εργαζομένων (όπως π.χ. συμβαίνει όταν επιβάλλεται εργασία μίας ημέρας την εβδομάδα).
- Να ελέγχεται αυστηρά το κατά πόσον ο εργοδότης προβαίνει σε αναλογική κατανομή της μείωσης των ημερών εργασίας σε όλους τους εργαζομένους ή σε επιλεκτική μείωση του ωραρίου εργασίας εργαζομένων που είναι έγκυες ή τελούν σε περίοδο προστασίας λόγω μητρότητας.

- Να τεθούν κριτήρια για την αποδοχή της αναγγελίας οικειοθελούς αποχώρησης των εργαζομένων από τις υπηρεσίες του ΟΑΕΕ, δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις ο εργοδότης καταθέτει τη δήλωση εν αγνοία του εργαζομένου, κατά τη διάρκεια αναρρωτικών αδειών ή ανάλογων περιπτώσεων, δημιουργώντας τεκμήρια σε βάρος του.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Ο Συνήγορος επιλαμβάνεται αυτεπάγγελτα θεμάτων που κρίνονται ιδιαίτερα σοβαρά και εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του. Επίσης, έρευνες διεξάγονται ενόψει του ενδεχομένου ενεργοποίησης της διαδικασίας διενέργειας τυπικής αυτεπάγγελτης έρευνας. Επιπλέον, ο Συνήγορος λαμβάνει πρωτοβουλία να διερευνήσει διάφορα θέματα στο πλαίσιο επανελέγχου υποθέσεων που είχε χειριστεί στο παρελθόν ή και κατόπιν εκτίμησης για την αναγκαιότητα διεύρυνσης του πεδίου έρευνας και συνήθους διαμεσολάβησης της ανεξάρτητης αρχής, στη βάση αναφορών πολιτών.

Στο πλαίσιο αυτό, η ανεξάρτητη αρχή διενήργησε, εντός του 2012, τις κάτωθι έρευνες.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΟΥ ΣΤΕΡΟΥΝΤΑΙ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥΣ

Στο πλαίσιο της διαρκούς προστασίας και προώθησης των δικαιωμάτων των κρατουμένων (ποινικών και διοικητικών), συνεχίστηκαν και κατά το έτος 2012 οι επιτόπιες έρευνες σε Καταστήματα Κράτησης της χώρας και σε Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών για να διακριβωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των ατόμων που στερούνται την ελευθερία τους και την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Σωφρονιστικά Καταστήματα Τρίπολης και Πάτρας

Σε συνέχεια της συντονισμένης δράσης του Συνηγόρου στον χώρο των καταστημάτων κράτησης (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 18), έχοντας υπόψη την ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων των κρατουμένων –ιδίως με τη διαφύλαξη συνθηκών διαβίωσης συμβατών με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια–, αλλά και τη δεδομένη θέση εξουσίας στην οποία βρίσκονται οι κρατούμενοι, η οποία δυσχεραίνει την πρόσβασή τους στη διαδικασία υποβολής αναφοράς, κλιμάκιο του Συνηγόρου πραγματοποίησε αυτεπάγγελτη έρευνα στο Κατάστημα Κράτησης Τρίπολης, ενώ επισκέφθηκε και το Κατάστημα Κράτησης Πάτρας. Ακολούθως,

μετά την ολοκλήρωση συλλογής του σχετικού υλικού και την αξιολόγησή του, ο Συνήγορος ευελπιστεί να συμβάλει, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων και του θεσμικού ρόλου του, στον εξορθολογισμό και πιθανόν στον επαναπροσδιορισμό της εφαρμογής και της ερμηνείας του σχετικού νομικού πλαισίου, αξιοποιώντας την εμπειρία του αλλά και αξιολογώντας τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών, με τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται μια δίκαιη και αποτελεσματική στάθμιση ανάμεσα στη δημόσια τάξη και ασφάλεια και στα αναφαίρετα δικαιώματα των ανθρώπων που στερούνται την ελευθερία τους (βλ. και σ. 85-86).

Σημαντική αναμένεται να είναι τόσο η συμβολή του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα, αφού ολοκληρωθεί η, κατά την παρούσα χρονική στιγμή, διαδικασία διαβούλευσης του σχετικού σχεδίου, όσο και η επικείμενη νομοθετική ανάθεση της αρμοδιότητας του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων στον Συνήγορο του Πολίτη (βλ. και σ. 146).

Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών σε Αμυγδαλέζα Αττικής, Κόρινθο και Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής (Πέτρου Ράλλη)

Σημαντική παράμετρο αλλά και πιθανό πεδίο εμφάνισης δυσλειτουργιών του συστήματος ασύλου και της διαχείρισης των παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών από άποψη δικαιωμάτων, αλλά και αποτελεσματικής εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου αποτελεί η λειτουργία των νεοσυσταθέντων, ανά τη χώρα, Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών σε συνδυασμό με την αναμενόμενη λειτουργία των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (Ν. 3907/2011). Προς τούτο, η ανεξάρτητη αρχή ανέλαβε, κατά το έτος 2012, συντονισμένη δράση προκειμένου να διαμορφώσει σαφή άποψη για το νόμιμο έρεισμα, κατ' αρχήν, λειτουργίας των υφιστάμενων Κέντρων Κράτησης, αλλά και για το κατά πόσο συμβάλλουν ουσιαστικά στη διαχείριση του ζητήματος των παράτυπα εισερχόμενων και διαμενόντων αλλοδαπών προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων τους.

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, μεταξύ άλλων, ο Συνήγορος προγραμματίσει έναν κύκλο επισκέψεων σε κάποια από τα νεοσυσταθέντα κέντρα. Μέχρι τη συγγραφή της παρούσας έκθεσης κλιμάκια της ανεξάρτητης αρχής έχουν πραγματοποιήσει αυτεπάγγελτη έρευνα στο Κέντρο Κράτησης στην Αμυγδαλέζα Αττικής, αλλά και επισκέψεις στο Κέντρο Κράτησης Κορίνθου και στους χώρους κράτησης στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής (βλ. σ. 80-81). Αφού ολοκληρωθούν οι

προγραμματισμένες δράσεις, ο Συνήγορος θα αξιολογήσει το σύνολο των ευρημάτων, προκειμένου να συμβάλει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, στην υλοποίηση του εξορθολογισμού του συστήματος ασύλου και της διαχείρισης των παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών που επιχειρείται από την πολιτεία, με κριτήριο τη συστηματική ερμηνεία του νομοθετικού πλαισίου και την, κατά συνέπεια, ορθή εφαρμογή αυτού, υπό το φως της προστασίας του πυρήνα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ο Συνήγορος διενεργεί αυτεπάγγελτη έρευνα περιστατικού αγγελίας προσφοράς εργασίας στο διαδίκτυο που δύναται να συνιστά διάκριση λόγω φύλου κατά την πρόσβαση στην απασχόληση. Σχετικά με το ζήτημα, το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη, ο Συνήγορος βρίσκεται σε συνεργασία με το Σώμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Σε περίπτωση που ο Συνήγορος διαπιστώσει, κατά τη διερεύνηση αναφοράς, παράνομη συμπεριφορά διοικητικού οργάνου, η οποία πολλές φορές συνίσταται στην άρνηση συνεργασίας με την ανεξάρτητη αρχή, συντάσσει έκθεση την οποία διαβιβάζει στο όργανο που είναι αρμόδιο για τον πειθαρχικό έλεγχο του υπαιτίου. Επισημαίνεται ότι η άρνηση συνεργασίας με τον Συνήγορο συνιστά, υπό προϋποθέσεις, ποινικό αδίκημα.

Μέσα στο 2012 ο Συνήγορος αξιοποίησε 14 φορές την εν λόγω θεσμική δυνατότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι

 ο αριθμός των πειθαρχικών ελέγχων που ζήτησε ο Συνήγορος κατά το 2012 είναι ιδιαίτερα μεγάλος και αντανάκλα αφενός μεν μια δυστοκία συνεργασίας της δημόσιας διοίκησης με την ανεξάρτητη αρχή, αφετέρου δε μια αυξημένη τάση αδυναμίας – ίσως και απροθυμίας – της διοίκησης να ανταποκριθεί στις εκ του νόμου υποχρεώσεις της.

Τα ζητήματα αυτά συνδέονται άμεσα με –και φαίνεται να ενισχύονται από– τις εξελίξεις στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας.

Ο Συνήγορος ζήτησε να διενεργηθεί πειθαρχικός έλεγχος:

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Στερεάς Ελλάδας

- Κατά του Δημάρχου Διρφύων-Μεσσαπίων για παραβίαση της νομοθεσίας περί προστασίας της μητρότητας και συγκεκριμένα για την παράλειψη χορήγησης των αναγκαίων εγγράφων σε έγκυο εργαζόμενη στον δήμο, ώστε να λάβει τα επιδόματα μητρότητας. Η αποκεντρωμένη διοίκηση έχει καλέσει τον δήμαρχο να εκθέσει τις απόψεις του.

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής

- Κατά του Δημάρχου Παιανίας για άρνηση ουσιαστικής συνεργασίας με τον Συνήγορο πάνω από 4 χρόνια. Η αναφορά του πολίτη αφορούσε θέμα καταπάτησης αγροτικού δρόμου από όμορο ιδιοκτήτη.
- Κατά του Δημάρχου Φυλής λόγω μη συνεργασίας του δήμου με τον Συνήγορο σε υπόθεση η οποία αφορούσε την καταβολή αποζημίωσης δεσμευμένης ιδιοκτησίας στη Ζωφριά Ι του πρώην Δήμου Άνω Λιοσίων. Ο δήμαρχος κλήθηκε σε απολογία για παράβαση καθήκοντος λόγω δόλου ή βαρείας αμέλειας. Ο φάκελος της υπόθεσης διαβιβάστηκε στον πρόεδρο του αρμόδιου πειθαρχικού συμβουλίου για γνωμοδότηση επιβολής πειθαρχικής ποινής.

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου

- Κατά στελεχών του Δήμου Λήμνου για την παράλειψη ουσιαστικής ενημέρωσης του Συνηγόρου και για τη μη εφαρμογή της νομοθεσίας περί ΚΥΕ. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, ο δήμος όφειλε να προβεί στην οριστική αφαίρεση της άδειας λειτουργίας των καταστημάτων που είχαν υποπέσει σε πολλαπλές παραβάσεις, το οποίο δεν έχει πράξει. Κλήθηκε σε απολογία ο αντιδήμαρχος, υπεύθυνος για τα ΚΥΕ.
- Κατά στελεχών του Δήμου Μυκόνου για μη συνεργασία τους με τον Συνήγορο στο πλαίσιο διερεύνησης υπόθεσης σχετικά με ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων από ΚΥΕ στην περιοχή Γουμενιό Χώρας Μυκόνου. Ο Δήμαρχος Μυκόνου κλήθηκε σε έγγραφη απολογία, αλλά η διαδικασία δεν προχώρησε λόγω αλλαγής των γενικών γραμματέων αποκεντρωμένων διοικήσεων. Εντέλει έγινε στον δήμαρχο έγγραφη σύσταση να απαντήσει στον Συνήγορο.

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας-Ιονίου

- Κατά του Δημάρχου Πύλου-Νέστορος και των υπαλλήλων της Υπηρεσίας Δόμησης του δήμου. Οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Δόμησης, παρά τα αλληλόπληθα έγγραφα του Συνηγόρου, καθυστέρησαν υπερβολικά να πραγματοποιήσουν αυτοψία σε

ιδιοκτησία και παρέλειψαν να συγκεντρώσουν και να αποστείλουν στον Συνήγορο τα έγγραφα που αφορούσαν την τακτοποίηση αυθαιρέτου. Στη συνέχεια ο δήμαρχος, από τον οποίο ζητήθηκε ο πειθαρχικός έλεγχος των υπαλλήλων, παρέλειψε να ολοκληρώσει την πειθαρχική διαδικασία.

- Κατά του Δημάρχου Γορτυνίας, λόγω μη συνεργασίας με τον Συνήγορο. Η ανεξάρτητη αρχή είχε ζητήσει επανειλημμένα να ενημερωθεί σχετικά με τον χρόνο υλοποίησης της δέσμευσης για την αποκατάσταση ζημίας σε ιδιοκτησία αναφερομένου, την οποία είχε αναλάβει ο πρώην Δήμος Κλείτορος. Μετά το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», αρμόδιος για την αποκατάσταση της βλάβης και την ενημέρωση του Συνηγόρου ήταν ο Δήμος Γορτυνίας.

Από τη Δ' Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας

- Κατά της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης για παρατυπίες στην καθ' υπέρβαση έγγραφη παιδιών διδασκόντων. Στην ΕΔΕ προέκυψαν κατ' αρχήν ευθύνες του διδακτικού προσωπικού και διεξάγεται συμπληρωματική ΕΔΕ.

Από τη διοίκηση του Οργανισμού Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΘ)

- Για ανάρμοστη συμπεριφορά από οδηγό λεωφορείου και εγκατάλειψη ανηλίκων σε ερημική τοποθεσία. Ο οδηγός απολογήθηκε, εξετάστηκαν τα στοιχεία τηλεματικής του ΟΑΣΘ και εκδόθηκε πόρισμα. Σύμφωνα με έγγραφο του ΟΑΣΘ, η αρχική ποινή είχε εκτιμηθεί σε αργία 3 έως 10 ημερών, βάσει του κανονισμού του φορέα. Τελικά όμως επιβλήθηκε περικοπή μέρους της αμοιβής επί 2 ημέρες.

Από το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Δυτικής Αττικής «ΑΤΤΙΚΟΝ»

- Για τη μη παροχή μαιευτικής περίθαλψης σε οροθετική επίτοκο. Η ΕΔΕ βρίσκεται σε εξέλιξη και αναμένεται ενημέρωση για την ολοκλήρωσή της (βλ. και σ. 108-109).

Από το ΕΚΑΒ

- Για τη μη έγκαιρη άφιξη ασθενοφόρου. Ο αντιπρόεδρος του ΕΚΑΒ διέταξε τη σχετική διενέργεια προκαταρκτικής έρευνας. Ο Συνήγορος έκρινε ότι η αιτιολογία της έκθεσης της προκαταρκτικής έρευνας δεν ήταν επαρκής και ζητήθηκε να συμπληρωθεί. Αναμένεται ενημέρωση.
- Για τη μη ανταπόκριση υπαλλήλου του ΕΚΑΒ σε κλήση για αποστολή ασθενοφόρου λόγω τροχαίου δυστυχήματος. Μετά τη διερεύνηση του πορίσματος ΕΔΕ που κοινοποιήθηκε στην ανεξάρτητη αρχή, ο Συνήγορος ζήτησε τη διενέργεια συμπληρωματικής ΕΔΕ. Αναμένεται ενημέρωση για την εξέλιξη.

Από το ΕΤΑΑ – Τομέα Υγείας Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων

- Για την παράλειψη εκτέλεσης διοικητικών καθηκόντων υπαλλήλου. Παρατηρήθηκε συστηματική και διαρκής παράλειψη απάντησης σε προσωπικά έγγραφα πολιτών –οι οποίοι εκ των υστέρων υπέβαλαν αναφορά στον Συνήγορο–, συστηματική έλλειψη ανταπόκρισης στις τηλεφωνικές κλήσεις των πολιτών, αλλά και παράλειψη απάντησης σε επανειλημμένες τηλεφωνικές κλήσεις, επιστολές και φαξ του Συνηγόρου. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι η εμπλεκόμενη υπάλληλος δεν ενημέρωσε την υπηρεσία της ούτε και τους άλλους φορείς που απευθύνονταν σε αυτή σχετικά με τη μετατροπή του επωνύμου της, λόγω πρόσφατης αλλαγής της οικογενειακής της κατάστασης, με συνέπεια να δημιουργείται σύγχυση στην ανεξάρτητη αρχή και δυσχέρεια ως προς τη διαπίστωση της ταυτοπροσωπίας της καθώς η ίδια χρησιμοποιούσε ταυτόχρονα και τα δύο επώνυμά της. Η υπόθεση εκκρεμεί.

Από τον Δήμαρχο Γλυφάδας

- Κατά του Διευθυντή της Διεύθυνσης Πολεοδομίας Γλυφάδας διότι δεν ανταποκρινόταν, επί έναν χρόνο, στις επιστολές του Συνηγόρου. Η υπόθεση αφορούσε αναντιστοιχία των εμβαδών των τοπογραφικών που συνόδευαν τις οικοδομικές άδειες 6 οικοπέδων στον Δήμο Γλυφάδας με τα εμβαδά που αναφέρονταν στους τίτλους κυριότητας (συμβόλαια). Παρά τις καταγγελίες του αναφερομένου, η Πολεοδομία Γλυφάδας δεν είχε προχωρήσει σε ελέγχους τίτλων παρά μόνο για 2 από τα 6 οικόπεδα και σε κανένα δεν είχε προβεί σε κάποια περαιτέρω κίνηση (ανάκληση ή αναθεώρηση αδειών).

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

Εάν κατά τη διερεύνηση υπόθεσης προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, ο Συνήγορος υποχρεούται να διαβιβάσει σχετική έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα. Ως προς την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, αν κριθεί ότι παρίσταται ανάγκη παρέμβασης της αρμόδιας δικαστικής αρχής ή άλλης δημόσιας υπηρεσίας ή φορέα, ο Συνήγορος διαβιβάζει σε αυτούς σχετική έκθεση.

Μέσα στο 2012 ο Συνήγορος παρέπεμψε στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Νάξου υπόθεση που αφορά τον Δήμο Πάρου, καθώς συγκεντρώθηκαν αποχρώσεις ενδείξεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων. Η υπόθεση αφορά διαπιστωμένες παράνομες καταμήσεις και διανοίξεις οδών σε εκτός σχεδίου έκταση στον δήμο, με σκοπό την εμφάνιση και πώληση εκτάσεων ως άρτιων και οικοδομήσιμων, ενέργειες οι οποίες παραβιάζουν την περι-

βαλλοντική νομοθεσία και συνιστούν ποινικά κολάσιμες πράξεις. Αναμένεται εξέλιξη.

Επίσης, ο Συνήγορος διαβίβασε εκθέσεις σε εισαγγελικές αρχές για 12 υποθέσεις παραβίασης δικαιωμάτων ανηλίκων.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ

Σε αρκετές περιπτώσεις πλέον ο Συνήγορος ζητά τη συνδρομή άλλων ελεγκτικών μηχανισμών προκειμένου στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους να συνδράμουν στη διερεύνηση υποθέσεων και στην απόδοση ευθυνών. Εντός του 2012 ο Συνήγορος ζήτησε:

Από το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ)

- Τη διενέργεια ελέγχου σε βάρος εργοδότη ο οποίος απέλυσε εργαζόμενη σε περίοδο προστασίας μητρότητας για τυχόν παραβιάσεις της φορολογικής νομοθεσίας, βάσει στοιχείων που προέκυψαν από την έρευνα του Συνηγόρου. Ο φορολογικός έλεγχος ζητήθηκε καθώς η εταιρεία, ενώ δεν είχε διακόψει τις εργασίες της, φερόταν να δηλώνει εικονική έδρα. Ως εκ τούτου η εργαζόμενη δεν μπορούσε να εντοπίσει την πραγματική έδρα και τους υπευθύνους της εταιρείας προκειμένου να ασκήσει τα νόμιμα δικαιώματά της, ενώ η ίδια εξακολουθούσε να φαίνεται τυπικά εργαζόμενη σε εταιρεία ανύπαρκτη. Το ΣΔΟΕ απάντησε ότι η εταιρεία ελέγχθηκε και βαρύνεται με σημαντικές φορολογικές παραβάσεις.
- Τη διενέργεια ελέγχου σε επιχείρηση (καφετέρια) στην οποία εργαζόταν η αναφερόμενη λόγω μη απασχόλησής της από διάδοχο εταιρεία όταν επέστρεψε μετά τη λήξη της άδειας μητρότητας. Δυνάμει σχετικού πορίσματος που συνέταξε ο Συνήγορος και εστάλη (πέραν των εμπλεκομένων) και στο ΣΔΟΕ, ζητήθηκε να διερευνηθεί κατά πόσον η επιχείρηση στην οποία εργαζόταν η προσφεύγουσα μεταβιβάστηκε στη διάδοχο εταιρεία –όπως υποστήριξε ο Συνήγορος, σε συνέχεια έρευνας που διενήργησε– ή διέκοψε τη λειτουργία της, όπως ισχυρίστηκε η νέα εργοδότη. Ο ισχυρισμός είναι κρίσιμος διότι βάσει αυτού η εργοδότης δεν συνέχισε να απασχολεί την εργαζόμενη – ενώ συνέχισε να απασχολεί άλλους εργαζομένους της αρχικής επιχείρησης (βλ. και σ. 123-124).

Από τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και το Σώμα Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης

- Τη διενέργεια ελέγχου προκειμένου να διαπιστωθούν τυχόν ευθύνες των στελεχών της Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικής

Λειτουργίας και της Διεύθυνσης Χωροταξικής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας-Θράκης σχετικά με τη συστηματική παράλειψη προώθησης της διαδικασίας κατεδάφισης αυθαίρετων περιφράξεων που εμποδίζουν την πρόσβαση στον αιγιαλό. Αξίζει να σημειωθεί ότι εντός του 2012 ο Συνήγορος επανέφερε το εν λόγω αίτημα ελέγχου, το οποίο είχε αρχικά διατυπώσει το 2011. Ωστόσο, παρά τις επανειλημμένες τηλεφωνικές υπομνήσεις, δεν υπάρχει καμία ανταπόκριση.

ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η θετική εμπειρία του Συνηγόρου όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των αυτοψιών επιβεβαιώνεται συνεχώς, ιδίως όταν πρόκειται για πολεοδομικά και περιβαλλοντικά θέματα, για ζητήματα προσωπικής ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας αλλοδαπών και ημεδαπών, για τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων και των Ρομά, για ζητήματα υγειονομικής περιθαλψής και προνοιακών δομών, για τη λειτουργία ιδρυμάτων για παιδιά κ.λπ. Συχνά, χρειάζεται να πραγματοποιηθούν και συναντήσεις εργασίας με τους εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο όχι μόνο την επίλυση των επίμαχων ζητημάτων, αλλά και την ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας. Ο Συνήγορος κατά το 2012 πραγματοποίησε 15 αυτοψίες και μεγάλο αριθμό συναντήσεων εργασίας, ορισμένες από τις οποίες, ανάλογα με το θεματικό αντικείμενο, αναδεικνύονται στα επιμέρους σχετικά κεφάλαια της παρούσας έκθεσης (για τα δικαιώματα του παιδιού βλ. αναλυτικά σ. 28-32).

ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια του 2012, στο πλαίσιο του εμπλουτισμού της εμπειρίας του και του διαλόγου με κοινωνικούς εταίρους σε θέματα της αρμοδιότητάς του, ο Συνήγορος διοργάνωσε συσκέψεις και ημερίδες. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθες:

- Στις 14 Μαρτίου ο Δήμος Αθηναίων και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, σε συνεργασία με τον Συνήγορο και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, διοργάνωσαν επιστημονική εκδήλωση με αντικείμενο «Εγκληματικότητα, αστυνόμευση και (αν)ασφάλεια στο εμπορικό κέντρο της πρωτεύουσας» όπου συμμετείχε η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού και ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης με ομιλία του που είχε ως θέμα «Εγκλημα και αστικός χώρος».
- Στις 19 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε συνάντηση στα γρα-

φεία της ανεξάρτητης αρχής μεταξύ του Βοηθού Συνηγόρου Γιάννη Σακέλλη και του Αντιπροέδρου του ΕΟΠΥΥ Κυριάκου Σουλιώτη με αντικείμενο τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο νέος ασφαλιστικός οργανισμός.

- Στις 14-15 Ιουνίου, στα γραφεία της ανεξάρτητης αρχής, πραγματοποιήθηκε διήμερο σεμινάριο με θέμα «Εθελοντισμός και δικαιώματα του παιδιού», στο οποίο συμμετείχαν 55 στελέχη από 35 δημόσιους φορείς και ΜΚΟ, υπεύθυνα στον τομέα παροχής εθελοντικών υπηρεσιών σε παιδιά.
- Στις 12 Ιουλίου ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Αντώνης Ρουπακιώτης και ο Γενικός Γραμματέας του υπουργείου Ιωάννης Ιωαννίδης επισκέφθηκαν τη Συνήγορο του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού. Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Βοηθοί Συνήγοροι Βασίλης Καρύδης και Γιώργος Μόσχος.
- Στις 27 Σεπτεμβρίου, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, ο Συνήγορος διοργάνωσε εκδήλωση με θέμα «Η προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελλάδα στην περίοδο της κρίσης». Στην εκδήλωση παρουσιάστηκαν οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής με βάση την 9χρονη δράση της με την ιδιότητά της ως Συνηγόρου του Παιδιού, όπως υποβλήθηκαν στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ (βλ. αναλυτικά σ. 28-29).

Ο Συνήγορος, συνεχίζοντας τη συστηματική συνεργασία με φορείς που εμπίπτουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, συμμετείχε, επίσης, με ομιλίες και παρεμβάσεις σε ημερίδες και συνέδρια φορέων και θεσμών.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα κάτωθι, με την ειδική επισήμανση ότι σε πολλά συνέδρια φορέων και θεσμών ο Συνήγορος εκπροσωπείται από ειδικούς επιστήμονες, με ομιλίες και παρεμβάσεις τους.

Η Συνήγορος του Πολίτη

- Στις 3 Απριλίου συμμετείχε με ομιλία της σε ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Για ένα αποτελεσματικό κράτος» που διοργάνωσαν το ΕΛΙΑΜΕΠ, η Κίνηση Πολιτών, η Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς και η Kantor.
- Στις 6 Απριλίου συμμετείχε με ομιλία της που είχε ως θέμα «Λειτουργικές αδυναμίες του δημοσίου τομέα» σε ημερίδα που διοργάνωσε ο ΕΛΟΤ με αντικείμενο «Κοινωνική ευθύνη δημόσιων οργανισμών».
- Στις 5-7 Οκτωβρίου συμμετείχε με τον Βοηθό Συνήγορο του Παιδιού Γιώργο Μόσχο σε εκπαιδευτικό συμπόσιο στην Κομοτηνή με θέμα «Καινοτόμες πρακτικές στην εκπαίδευση των παιδιών».

της μειονότητας της Θράκης», το οποίο διοργάνωσε το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των Παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη» του ΥΠΑΙΘΠΑ με φορέα υλοποίησης το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).

Οι Βοηθοί Συνήγοροι

- Στις 8 Φεβρουαρίου ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε με ομιλία σε συνέδριο που διοργάνωσε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη σε συνεργασία με τη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, με αφορμή τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Ασφαλούς Πλοήγησης στο Διαδίκτυο.
- Στις 6 Μαρτίου ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε σε ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Ενδοσχολική βία – Συμβιώνοντας στο σχολείο», η οποία διεξήχθη στο ΥΠΑΙΘΠΑ με αφορμή την καθιέρωση της 6ης Μαρτίου ως Πανελληνίας Ημέρας κατά της Βίας στο Σχολείο.
- Στις 6 και 7 Μαρτίου η Βοηθός Συνήγορος Σταματίνα Γιαννακούρου συμμετείχε σε εκδηλώσεις που διοργάνωσε το ΑΠΘ, στο πλαίσιο της εκστρατείας του με τίτλο «Μηδενική ανοχή στη σεξουαλική παρενόχληση», με ομιλία που είχε ως θέμα «Σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία: Η εμπειρία της εξώδικης διαμεσολάβησης του Συνηγόρου» και παρουσίαση με αντικείμενο «Ο ρόλος, οι αρμοδιότητες και η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη σε θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης».
- Στις 22 Μαρτίου η Βοηθός Συνήγορος Σταματίνα Γιαννακούρου συμμετείχε σε ημερίδα που διοργάνωσε το ΣΕΠΕ για τους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους στην εργασία, με εισήγηση που είχε ως θέμα «Παρενόχληση στην εργασία και διακρίσεις λόγω φύλου: Οι επιπτώσεις στο εργασιακό περιβάλλον».
- Στις 30-31 Μαρτίου ο Βοηθός Συνήγορος Γιάννης Σακέλλης συμμετείχε με ομιλία σε πανελλήνιο συνέδριο για την Ψυχοκοινωνική Αποκατάσταση με τη συνεργασία της WAPR και της Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας, με θέμα «Δημόσιες υπηρεσίες υγείας υπό συνθήκες κρίσης και παραβίαση των κοινωνικών δικαιωμάτων».
- Στις 6-7 Απριλίου ο Βοηθός Συνήγορος Γιάννης Σακέλλης συμμετείχε ως εισηγητής σε διημερίδα που διοργάνωσαν η Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία και ο Ιατρικός Σύλλογος Αθηνών, με τίτλο «Η Ψυχιατρική σε συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής κρίσης». Θέμα της εισήγησης ήταν «Η ψυχιατρική μεταρρύθμιση σήμερα: Με ποιον τρόπο ανεξάρτητοι θεσμικοί φορείς θα μπορέσουν να υπερασπιστούν τα δικαιώματα των ψυχικά πασχόντων αλλά και των εργαζομένων σε Μονάδες Ψυχικής Υγείας».
- Στις 10 Μαΐου ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε

σε ημερίδα με θέμα «Ομότιμοι διαμεσολαβητές: Η εναλλακτική πρόταση για τη διαχείριση της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού», που διοργανώθηκε από το Γραφείο Αγωγής Υγείας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής.

- Στις 29 Μαΐου ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε σε ημερίδα που διοργανώθηκε από το ΤΕΙ Πάτρας και τον Δήμο Πατρέων με θέμα «Εναλλακτικές μορφές προστασίας στην παιδική κακοποίηση: Νέες προκλήσεις και προοπτικές».
- Στις 31 Μαΐου ο Βοηθός Συνήγορος Γιάννης Σακέλλης συμμετείχε με ομιλία του στο 3ο Συνέδριο της Ελληνικής Πανεπιστημιακής Ένωσης Ευρωπαϊκών Σπουδών για τα 50 χρόνια (1962-2012) της ευρωπαϊκής πορείας της Ελλάδας, το οποίο συνδιοργάνωσαν το ΕΚΠΑ και το Πάντειο Πανεπιστήμιο, με θέμα «Η κρίση της κοινωνικής πολιτικής σε περίοδο κρίσης: Η συμβολή της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής στην προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων».
- Στις 23 Νοεμβρίου ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε σε ημερίδα των Παιδικών Χωριών SOS στη Θεσσαλονίκη με θέμα «Κοινωνική αλληλεγγύη για τα παιδιά στην περίοδο της κρίσης».

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που του έχουν ανατεθεί από το Σύνταγμα, εμφανίζεται ενώπιον κοινοβουλευτικών επιτροπών προκειμένου να ενημερώσει το Κοινοβούλιο για ειδικότερα θέματα της αρμοδιότητάς του.

- Ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος εμφανίστηκε ενώπιον της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής προκειμένου να παρουσιάσει τις θέσεις του Συνηγόρου για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα δικαιώματα των παιδιών στη χώρα μας (8 Φεβρουαρίου).
- Η Συνήγορος του Πολίτη καθώς και ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εμφανίστηκαν ενώπιον της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής προκειμένου να παρουσιάσουν τις θέσεις του Συνηγόρου για το μεταναστευτικό ζήτημα (22 Φεβρουαρίου & 16 Μαρτίου).
- Η Βοηθός Συνήγορος Σταματίνα Γιαννακούρου συμμετείχε ως ομιλήτρια σε ημερίδα με θέμα «Γυναίκα και ΜΜΕ», που πραγματοποιήθηκε στη Βουλή με πρωτοβουλία της Ειδικής Μόνιμης Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (8 Μαρτίου).
- Η Συνήγορος του Πολίτη καθώς και οι Βοηθοί Συνήγοροι συμμετείχαν σε συνάντηση με την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θε-

σμών και Διαφάνειας της Βουλής προκειμένου να παρουσιάσουν την ετήσια έκθεση του 2011 (24 Μαΐου). Η συγκεκριμένη ετήσια έκθεση επιδόθηκε από την Καλλιόπη Σπανού στον Πρόεδρο της Βουλής Φίλιππο Πετσάλνικο στις 29 Μαρτίου.

- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εξέθεσε ενώπιον της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης τις απόψεις του Συνηγόρου για το υπό συζήτηση, κατά την περίοδο εκείνη, νομοσχέδιο με θέμα «Ρύθμιση θεμάτων συμβάσεων που αφορούν Κέντρα Πρώτης Υποδοχής, εγκαταστάσεις κράτησης παράνομα διαμενόντων στη χώρα αλλοδαπών και τον τρόπο φύλαξης αυτών» (28 Αυγούστου).
- Η Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε με ομιλία σε ημερίδα με θέμα «Διαφάνεια – Καταπολέμηση της διαφθοράς» που διοργάνωσαν από κοινού η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής και η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΥΔΑΔ), και η οποία πραγματοποιήθηκε στη Βουλή (28 Νοεμβρίου).

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Ο Συνήγορος συμμετέχει σε συλλογικά όργανα του κράτους με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας του σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης. Είναι τακτικό μέλος της ΕΕΔΑ και του Εθνικού Συμβουλίου Διοικητικής Μεταρρύθμισης. Επίσης, έχει συμβουλευτικό ρόλο στο Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων, το οποίο συστάθηκε το 2010 από το ΥΔΑΔ. Τέλος, εκπρόσωποι του Συνηγόρου συμμετέχουν σε επιτροπές που ασχολούνται με θέματα τα οποία εμπίπτουν στις ειδικές αρμοδιότητές του, όπως, για παράδειγμα, στην επιτροπή της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης και στην επιτροπή που συγκρότησε το ΥΠΑΙΘΠΑ για τη δημιουργία Παρατηρητηρίου κατά της Σχολικής Βίας.

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Με σκοπό την πιο έντονη παρουσία του Συνηγόρου στην περιφέρεια, κλιμάκια της ανεξάρτητης αρχής επισκέπτονται διάφορες πόλεις προκειμένου να ενημερώσουν άμεσα τόσο τις υπηρεσίες όσο και τους πολίτες για τις αρμοδιότητες της ανεξάρτητης αρχής.

Παράλληλα, οι εκπρόσωποι του Συνηγόρου αξιοποιούν την ευκαιρία και πραγματοποιούν συσκέψεις με παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών εν γένει για την επίλυση ζητημάτων που θέτουν οι αναφορές ή και για θέματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία. Τέλος, οργανώνεται υποδοχή πολιτών για την παραλαβή αναφορών. Στο πλαίσιο των οικονομικών δυνατοτήτων της ανεξάρτητης αρχής, πραγματοποιήθηκαν εντός του 2012 οι κάτωθι εξορμήσεις:

- Στις 27 Νοεμβρίου κλιμάκιο του Συνηγόρου με επικεφαλής τη Συνήγορο του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού επισκέφθηκε την Τρίπολη, έδρα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών και των στελεχών των δημόσιων υπηρεσιών της περιφέρειας για την αποστολή και το έργο της ανεξάρτητης αρχής. Παράλληλα, διενεργήθηκαν επισκέψεις σε τοπικούς φορείς καθώς και αυτοψίες.
- Στις 28 Νοεμβρίου οι Βοηθοί Συνήγοροι Βασίλης Καρύδης και Ιωάννης Σαγιάς, με κλιμάκιο της ανεξάρτητης αρχής, επισκέφθηκαν τη Σπάρτη και πραγματοποίησαν συσκέψεις με φορείς της Λακωνίας για θέματα της αρμοδιότητάς τους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Μέλη του επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου συμμετείχαν σε εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δράσεις, οι οποίες οργανώθηκαν από ποικίλους φορείς της δημόσιας διοίκησης με στόχο την αξιοποίηση της εμπειρίας της ανεξάρτητης αρχής. Αναφέρονται ενδεικτικά:

- Προγράμματα και επιμορφωτικά σεμινάρια του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης.
- Επιμορφωτικά σεμινάρια σε Σχολές Μετεκπαίδευσης της ΕΛΑΣ (θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου και ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης).

(Για τα ζητήματα που αφορούν την εκπαιδευτική δραστηριότητα σχετικά με θέματα δικαιωμάτων του παιδιού βλ. αναλυτικά σ. 28-32.)

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ

Ο Συνήγορος επιδιώκει τη συστηματική συνεργασία με ΜΚΟ. Ειδικότερα, συντονίζει τη λειτουργία δύο δικτύων με στόχο

την αμοιβαία ενημέρωση και πληροφόρηση όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική στήριξη των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των Ρομά. Σκοπός των δικτύων είναι να διευκολύνουν την πρόσβαση των μελών των ευάλωτων αυτών ομάδων στις υπηρεσίες διαμεσολάβησης του Συνηγόρου για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους και να καλύψουν το έλλειμμα πληροφόρησης και ειδικής τεχνογνωσίας που αντιμετωπίζουν πολλοί φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στα πεδία αυτά.

Επίσης, ο Συνήγορος:

- Συμμετέχει ως παρατηρητής στο Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας που οργανώθηκε με πρωτοβουλία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και της ΕΕΔΑ με σκοπό την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Στο δίκτυο συμμετέχουν 23 ΜΚΟ.
- Συμμετέχει ως παρατηρητής σε δίκτυο που έχει οργανωθεί με πρωτοβουλία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ με σκοπό την προστασία προσφύγων και αιτούντων άσυλο.
- Συνεργάζεται με ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής, όπως είναι το περιβάλλον και η υγεία.
- Συνεργάζεται συστηματικά με το δίκτυο ΜΚΟ για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ), το οποίο μάλιστα δημιουργήθηκε έπειτα από πρωτοβουλία της ανεξάρτητης αρχής. Επιπλέον, συμμετέχει στο Δίκτυο κατά της Βίας στο Σχολείο, το οποίο αποτελούν δημόσιοι και μη κυβερνητικοί φορείς, με στόχο τη συγκέντρωση και τη διάδοση πληροφοριών, μηνυμάτων και καλών πρακτικών αντιμετώπισης της βίας μεταξύ των μαθητών στο σχολείο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κατά το 2012 ο Συνήγορος εξέδωσε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΔΜΗΔ), τον *Οδηγό ορθής διοικητικής συμπεριφοράς*.*

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 3094/2003, έχει αναλάβει και την αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού. Βάσει αυτής, ερευνά υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων και παράλληλα ανα-

πτύσσει ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών με στόχο την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, αξιοποιώντας τη διεθνή εμπειρία και πρακτική των ομόλογων ευρωπαϊκών θεσμών.

ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΟΗΕ

Η αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού είναι άμεσα συνυφασμένη με την παρακολούθηση της εφαρμογής της ΔΣΔΠ. Με αφορμή την εξέταση από την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ της 2ης και 3ης Περιοδικής Έκθεσης τις οποίες υπέβαλε η ελληνική κυβέρνηση το 2009, ο Συνήγορος συνέψισε τις κυριότερες διαπιστώσεις και προτάσεις του σχετικά με την εφαρμογή της ΔΣΔΠ στην Ελλάδα από το 2003 ως το 2011. Η σχετική έκθεση* απεστάλη στην Επιτροπή του ΟΗΕ και ο Βοηθός Συνήγορος για τα δικαιώματα του παιδιού Γιώργος Μόσχος παρέστη στη συνεδρίαση που έλαβε χώρα στη Γενεύη (6 Ιουνίου). Στην έκθεση αφενός επισημαίνεται η ανάγκη εκπόνησης και υλοποίησης ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, με διυπουργική υποστήριξη, συγκεκριμένη στοχοθέτηση, χρονοδιάγραμμα, μεθοδολογία και σύστημα παρακολούθησης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, αφετέρου δε αναδεικνύονται τα σημαντικότερα ζητήματα υστέρησης της πολιτικής για το παιδί που έχει καταγράψει ο Συνήγορος στα πεδία της εκπαίδευσης, της υγείας, της πρόνοιας, της δικαιοσύνης, της εργασίας, των ΜΜΕ και γενικότερα της έμπρακτης κατοχύρωσης των δικαιωμάτων του παιδιού στην κοινωνική ζωή.

 Στις 15 Ιουνίου η Επιτροπή εξέδωσε τις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της προς την ελληνική κυβέρνηση,* στις οποίες γίνεται ιδιαίτερη μνεία στον ρόλο του Συνηγόρου στην Ελλάδα και καλεί το κράτος-μέλος να διασφαλίσει τη συνέχιση της αποστολής και της δράσης του στο πεδίο της προάσπισης και της προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού.

Ο Συνήγορος ανέλαβε τη μετάφραση των Καταληκτικών Παρατηρήσεων και τη διάδοσή τους, η οποία αποτελεί υποχρέωση των κρατών-μελών.

Η έκθεση παρουσιάστηκε στην Αθήνα σε εκδήλωση με θέμα «Η προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελλάδα στην περίοδο της κρίσης» (27 Σεπτεμβρίου), στην οποία παρουσιάστηκαν επίσης οι Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, η Στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού* και η ανάπτυξή της στην Ελλάδα, καθώς και η δράση, η οπτική και η συνεισφορά των ΜΚΟ

στο πεδίο. Αντίστοιχη εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 10 Δεκεμβρίου, όπου παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν πιο συγκεκριμένα ιδέες και προτάσεις για τη διαμόρφωση και την υλοποίηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Αυτό άλλωστε αποτελεί μία από τις συστάσεις της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ προς την Ελλάδα.

Προς την κατεύθυνση αυτή, ο Συνήγορος ζήτησε και έλαβε μέσω ερωτηματολογίου τις προτάσεις φορέων και εμπειρογνομόνων δημόσιων υπηρεσιών, κοινωνικών φορέων και ΜΚΟ, που έχουν άμεση εικόνα της κατάστασης σε σχέση με τα δικαιώματα των παιδιών και ιδίως των επιπτώσεων της τρέχουσας οικονομικής και κοινωνικής κρίσης σε αυτά. Οι απόψεις των φορέων ελήφθησαν υπόψη για τη σύνταξη συναφούς πρότασης του Συνηγόρου προς τα αρμόδια θεσμικά όργανα της πολιτείας.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ

Κατά την καθιερωμένη του πρακτική, ο Συνήγορος του Παιδιού πραγματοποίησε 50 επισκέψεις σε σχολεία όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης σε πολλές περιοχές της χώρας και συνομίλησε με ομάδες μαθητών και εκπαιδευτικούς. Απέστειλε επίσης ενημερωτικά έντυπα και αφίσες σε όσα σχολεία το ζήτησαν. Επιπλέον, πραγματοποίησε 18 επισκέψεις σε ιδρύματα παιδικής προστασίας και χώρους φιλοξενίας, περιθάλψης και κράτησης ανηλίκων. Με αυτό τον τρόπο ο Συνήγορος επικοινωνεί άμεσα με τα παιδιά, τα ενημερώνει για τα δικαιώματά τους και τη λειτουργία της ανεξάρτητης αρχής, ακούει και καταγράφει τη γνώμη τους για τα θέματα που τα απασχολούν και αποκτά άμεση εικόνα για το πώς εφαρμόζονται τα δικαιώματα του παιδιού στην πράξη. Σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα, ο Συνήγορος κατά τη διάρκεια των επισκέψεών του απαντά σε ερωτήματα και ορισμένες φορές μεσολαβεί άτυπα σε περίπτωση που παραβιάζονται δικαιώματα των παιδιών με τα οποία έρχεται σε επικοινωνία.

Τα κυριότερα θέματα που συζητήθηκαν με τα παιδιά ήταν οι επιπτώσεις της κρίσης στη ζωή τους, η σχολική βία και ο θεσμός της σχολικής διαμεσολάβησης, οι διακρίσεις και ο ρατσισμός, ο σεβασμός της προσωπικότητας των παιδιών και των εφήβων, οι σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών, τα όρια της γονικής ευθύνης, η ενδοοικογενειακή βία κ.ά.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Βοηθός Συνήγορος για τα δικαιώματα του παιδιού και ειδικοί επιστήμονες της ανεξάρτητης αρχής διεξήγαγαν 60 ομιλίες σε ημερίδες και σεμινάρια για εκπαιδευτικούς και άλλους επαγγελματίες,

τις οποίες διοργάνωσαν δημόσιοι φορείς, σύλλογοι εκπαιδευτικών και γονέων ή ΜΚΟ, ενημερώνοντας για τις θέσεις και το έργο του Συνηγόρου σε θέματα προάσπισης δικαιωμάτων του παιδιού, αντιμετώπισης προβλημάτων και περιστατικών βίας στην οικογένεια, στο σχολείο και στη ζωή των παιδιών.

Ο Συνήγορος συναντήθηκε επίσης και συνεργάστηκε για διάφορα επίκαιρα θέματα με εκπροσώπους φορέων που ασχολούνται με τα παιδιά. Ιδίως συνεργάστηκε με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, στο πλαίσιο λειτουργίας της Εθνικής Τηλεφωνικής Γραμμής για Παιδιά και του συντονισμού του έργου των Ομάδων Προστασίας Ανηλίκων των ΟΤΑ όλης της χώρας, που στόχο έχουν τη συστηματική αναφορά, διερεύνηση, αντιμετώπιση και παραπομπή υποθέσεων κακοποίησης-παραμέλησης ανηλίκων. Συνεργάστηκε επίσης με το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού στο πλαίσιο ενεργειών του σε θέματα καταγραφής και διαχείρισης της παιδικής κακοποίησης. Συναντήθηκε με υπευθύνους Γραφείων Αγωγής Υγείας και Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων σε διάφορες περιοχές της χώρας, ανταλλάσσοντας μαζί τους απόψεις σχετικά με την ανάπτυξη ενεργειών πρόληψης και την ανταπόκριση σε προβλήματα παραβιάσεων δικαιωμάτων ανηλίκων που παρουσιάζονται ή αναφέρονται στις σχολικές μονάδες. Ακόμα, συμμετείχε στις εργασίες του Δικτύου κατά της Βίας στο Σχολείο και στην Επιτροπή που συγκρότησε το ΥΠΑΙΘΠΑ για τη δημιουργία Παρατηρητηρίου κατά της Σχολικής Βίας. Τέλος, διακίνησε ενημερωτικό υλικό (φυλλάδια, αφίσες, σελιδοδείκτες, βίντεο) και συνέχισε τη λειτουργία του ειδικού ιστοχώρου (www.0-18.gr) για παιδιά και για ενήλικες.

(Η διεθνής δράση του Συνηγόρου [συμμετοχή σε δίκτυα, συνέδρια και σεμινάρια] στο πεδίο της προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού περιγράφεται αναλυτικά στις σ. 33-35.)

ΟΜΑΔΑ ΕΦΗΒΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων (ΟΕΣ) συγκροτήθηκε για πρώτη φορά το 2009 κατά τα πρότυπα ομόλογων ευρωπαϊκών θεσμών, με στόχο ο Συνήγορος του Παιδιού να ακούει συστηματικά και άμεσα τις απόψεις των παιδιών για θέματα που τα αφορούν. Αποτελείται από 20 αγόρια και κορίτσια ηλικίας 14 έως 17 ετών, από διάφορες περιοχές της χώρας, με διετή θητεία. Τα μέλη της επιλέγονται με κλήρωση με βάση προκαθορισμένα κριτήρια ύστερα από δημόσια πρόσκληση, συναντώνται τρεις φορές τον χρόνο σε ολομέλεια και επικοινωνούν μεταξύ τους σε ηλεκτρονικό φόρουμ.

Το 2102 η ΟΕΣ, που είχε συγκροτηθεί στις αρχές του προηγούμενου έτους (βλ. *Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 133), συναντήθηκε τρεις

φορές, στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στη Ρόδο. Στη συνάντηση στην Αθήνα* συζητήθηκαν τα δικαιώματα των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας και η πρόληψη και η αντιμετώπιση της σχολικής βίας. Πραγματοποιήθηκε, επίσης, επίσκεψη στο Χατζηκυριακείο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας. Στη συνάντηση στη Θεσσαλονίκη* η ομάδα συζήτησε για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού, για τα παιδιά που εργάζονται στον δρόμο και για το διαδίκτυο. Συμμετείχε σε δημιουργικά εργαστήρια, βιωματικά παιχνίδια και θεατρικό δρώμενο. Η ΟΕΣ ολοκλήρωσε τις εργασίες της στην τελευταία συνάντησή της, στη Ρόδο, κατά τη διάρκεια της οποίας συζητήθηκε το θέμα της αντιμετώπισης διακρίσεων, ρατσιστικών και επιθετικών συμπεριφορών ανάμεσα σε μαθητές και αξιολογήθηκε η θητεία της. Τέλος, οι έφηβοι υιοθέτησαν δημόσια δήλωση με την οποία καλούν συνομηλικούς τους και ενήλικους πολίτες να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν για τα δικαιώματα του παιδιού και να αγωνιστούν για την εμπέδωση και την προάσπισή τους.

Σημαντική δράση της ΟΕΣ τη χρονιά αυτή αποτέλεσε η διεξαγωγή έρευνας με θέμα τις συνέπειες της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης στη ζωή των μαθητών και τις προτάσεις τους για την αντιμετώπισή τους. Η έρευνα διεξήχθη με ερωτηματολόγιο, το οποίο διαμόρφωσαν οι ίδιοι οι έφηβοι σύμβουλοι με τη συμβολή στελεχών του Συνηγόρου, έπειτα από σχετική συζήτηση σε προηγούμενη συνάντηση και στο ηλεκτρονικό φόρουμ. Το ερωτηματολόγιο απάντησαν ανώνυμα 1.211 μαθητές 23 σχολείων σε όλη τη χώρα. Στα σχολεία αυτά είχε σταλεί εγκύκλιος του ΥΠΑΙΘΠΑ για τη διευκόλυνση της διεξαγωγής της έρευνας. Τα αποτελέσματα της έρευνας δημοσιοποιήθηκαν ευρέως στα ΜΜΕ.*

Οι έφηβοι σχεδίασαν επίσης δύο οπτικοακουστικά μηνύματα, που θα διακινηθούν μέσω διαδικτύου, με στόχο την ενημέρωση των παιδιών για τη δυνατότητά τους να απευθύνουν ερωτήματά τους στον Συνήγορο του Παιδιού μέσω ειδικής ηλεκτρονικής φόρμας, καθώς και για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου. Ακόμη, δύο μέλη της ομάδας παρουσίασαν τις απόψεις τους για την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο στην ημερίδα «Νέοι και διαδίκτυο», που διοργάνωσαν τα Γραφεία Αγωγής Υγείας των Διευθύνσεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής και Δυτικής Θεσσαλονίκης (2 Φεβρουαρίου).

Τέλος, δύο μέλη της ΟΕΣ συμμετείχαν στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων (European Network of Young Advisors). Πήραν μέρος σε συνάντηση στη Βαρσοβία (29-31 Αυγούστου), μαζί με εφήβους συμβούλους από 8 χώρες και Συνηγόρους του Παιδιού ως παρατηρητές. Συζήτησαν για τα δικαιώματα των παι-

διών που ζουν σε ιδρύματα και των παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Οι προτάσεις τους παρουσιάστηκαν στους Ευρωπαίους Συνηγόρους του Παιδιού, οι οποίοι συναντήθηκαν στην Κύπρο τον Οκτώβριο. Ακολούθησε υιοθέτηση Δημόσιας Θέσης από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού, στην οποία περιλαμβάνονται και προτάσεις των εφήβων συμβούλων.

Την αεροπορική μετακίνηση και τη φιλοξενία των εφήβων και των συνοδών τους προσέφεραν χορηγοί.

«ΡΩΤΑΩ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ»

Από τις επανειλημμένες επικοινωνίες με παιδιά ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει ότι πολλά από αυτά γίνονται θύματα σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων τους στην οικογένεια, στο σχολείο, στο κοινωνικό τους περιβάλλον ή στο διαδίκτυο και δεν γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν. Για τον λόγο αυτό τέθηκε σε λειτουργία φέτος η νέα σελίδα «Ρωτάω τον Συνήγορο»* στον ιστοχώρο του Συνηγόρου του Παιδιού. Οι ανήλικοι που θέλουν βοήθεια επειδή παραβιάζεται κάποιο δικαίωμά τους ή επειδή αντιμετωπίζουν ένα σοβαρό πρόβλημα μπορούν να απευθύνονται και ηλεκτρονικά στον Συνήγορο και να αναζητήσουν απαντήσεις, που δίνονται από τους ειδικούς επιστήμονες της ανεξάρτητης αρχής. Όταν είναι αναγκαία η παρέμβαση του Συνηγόρου για να προστατευθούν τα δικαιώματά τους, οι ανήλικοι ενημερώνονται για τη δυνατότητα υποβολής έγγραφης αναφοράς. Το ΥΠΑΙΘΠΑ ενημέρωσε με εγκύκλιό του τα σχολεία όλης της χώρας σχετικά με τη νέα αυτή δυνατότητα στον ιστοχώρο του Συνηγόρου. Κατά την πρώτη πιλοτική λειτουργία της φόρμας το 2012 ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε και απάντησε σε 91 μηνύματα που αφορούσαν παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα ακολούθησε και νεότερη επικοινωνία, όπως και ενέργειες.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Κατά τη διάρκεια του 2012 συνεχίστηκε η δράση του Συνηγόρου σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού στο διαδίκτυο. Με αφορμή μάλιστα την Παγκόσμια Ημέρα Ασφαλούς Πλοήγησης στο Διαδίκτυο, συμμετείχε σε ημερίδες και ανοιχτές συζητήσεις που διοργανώθηκαν στον Δήμο Αχαρνών, στον Δήμο Μαρκόπουλου, στη Θεσσαλονίκη (με συμμετοχή και δύο μελών της ΟΕΣ) και στην Αθήνα, με στόχο την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση μαθητών, γονέων και εκπαιδευτικών. Τέλος, συμμετέχει στην πρωτοβουλία «Κέντρο Οικογενειακής Ασφάλειας» της Google και δημιούργησε ειδική σελίδα στον ιστοχώρο του (<http://www.0-18.gr/internet>).

ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Συνήγορος ασχολήθηκε και φέτος με το θέμα της πρόληψης και της αντιμετώπισης της βίας στο σχολείο και ειδικότερα της βίας και της επιθετικότητας μεταξύ μαθητών. Στο πλαίσιο της συμμετοχής του στο Δίκτυο κατά της Βίας στο Σχολείο (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 135), ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για θέματα δικαιωμάτων του παιδιού συμμετείχε σε ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Ενδοσχολική βία – Συμβιώνοντας στο σχολείο», η οποία διεξήχθη στο ΥΠΑΙΘΠΑ. Η συζήτηση αναμεταδόθηκε διαδικτυακά δίνοντας την ευκαιρία σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς να θέσουν ερωτήσεις στους εκπροσώπους του δικτύου. Αφορμή της συζήτησης ήταν η καθιέρωση της 6ης Μαρτίου ως Πανελληνίας Ημέρας κατά της Βίας στο Σχολείο, ύστερα από πρόταση του δικτύου. Την ημέρα αυτή έγιναν σχετικές συζητήσεις, παρουσιάσεις, προβολές και άλλες δραστηριότητες σε πολλά σχολεία της χώρας. Επίσης, ενόψει της 6ης Μαρτίου, αντιπροσωπεία του δικτύου και ομάδα μαθητών, ανάμεσά τους 10 έφηβοι σύμβουλοι του Συνηγόρου, επισκέφθηκαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια και συζήτησαν το πρόβλημα της βίας στο σχολείο.*

Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος από εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές, ο Συνήγορος του Πολίτη δημιούργησε ειδική σελίδα* στον ιστοχώρο του όπου συγκεντρώνονται οι διαπιστώσεις, οι προτάσεις και οι ενέργειές του, καθώς και καλές πρακτικές σχολείων, σημαντικά κείμενα και εκπαιδευτικό υλικό από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ειδικά ως προς το ζήτημα της σχολικής διαμεσολάβησης και την εφαρμογή σχετικών προγραμμάτων και πρακτικών στα σχολεία, ο Συνήγορος συμμετείχε και φέτος σε ημερίδες όπου παρουσιάστηκαν παραδείγματα πρακτικών σε σχολεία και σε σεμινάρια εκπαιδευτικών για το θέμα της βίας (ενδεικτικά, στη Θεσσαλονίκη, στο Μεσολόγγι, στη Ναύπακτο και στο Ηράκλειο Κρήτης). Τέλος, προετοίμασε ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς που υλοποιούν δράσεις σχολικής διαμεσολάβησης με στόχο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ανταλλαγής εμπειριών και μια βάση δεδομένων προς ενημέρωση όσων ενδιαφέρονται να εφαρμόσουν συναφείς πρακτικές στα σχολεία τους.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Κατά τη διάρκεια του 2012 ο Συνήγορος επισκέφθηκε τις Παιδοπόλεις «Άγιος Ανδρέας» Καλαμακίου και «Αγία Βαρβάρα» Νέας Σμύρνης, το Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Θηλέων Ηρακλείου Κρήτης, το Δημοτικό Βρεφοκομείο Θεσσαλονίκης «Άγιος Στυ-

λιανός», τα Κέντρα Παιδικής Προστασίας «Λύκειο», «Χατζηκυριάκειο», «Άγιος Αλέξανδρος», «Κιβωτός του Κόσμου» και «Παιδικό Σπίτι», το Ορφανοτροφείο Κέρκυρας και το Ορφανοτροφείο Βόλου, το Ίδρυμα Περίθαλψης Χρονίως Πασχόντων «Άγιος Παντελεήμων» της Μητρόπολης Μονεμβασίας και Σπάρτης, το Κέντρο Ημέρας Δυτικής Αττικής για εφήβους με αυτισμό «Στην Αυλή του Κόσμου», τον Ξενώνα «Ορμος» για εφήβους με ψυχικές διαταραχές, το Κέντρο Αγάπης Ελευσίνας και τη Στέγη «Καλός Ποιμήν». Συζήτησε με μέλη της διοίκησης και του προσωπικού και με φιλοξενούμενα παιδιά.

 Ο Συνήγορος έχει τονίσει επανειλημμένα ότι η διασφάλιση και η διαρκής παρακολούθηση των δικαιωμάτων των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα αποτελεί σημαντική υποχρέωση της πολιτείας, σε συνδυασμό με την πιστοποίηση, τον τακτικό έλεγχο και την υποστήριξη των ιδρυμάτων, τη διαρκή αναθεώρηση της τοποθέτησης των παιδιών σε αυτά και την προώθηση του θεσμού της αναδοχής για τις περιπτώσεις στις οποίες αυτό είναι δυνατό και εφικτό.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Στο πλαίσιο της συνολικότερης δράσης που έχει αναλάβει ο Συνήγορος για τη βελτίωση των εργαλείων εκπαίδευσης και καθοδήγησης των εθελοντών που παρέχουν υπηρεσίες σε παιδιά (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 135), διεξήχθη στα γραφεία της ανεξάρτητης αρχής διήμερο σεμινάριο με θέμα «Εθελοντισμός και δικαιώματα του παιδιού»* (14-15 Ιουνίου). Στο σεμινάριο συμμετείχαν 55 στελέχη 35 δημόσιων φορέων και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα οργάνωσης εθελοντικών υπηρεσιών για παιδιά. Συζητήθηκαν οι προβλέψεις της ΔΣΔΠ, οι πρακτικές και οι εμπειρίες των φορέων που αναπτύσσουν εθελοντικές δραστηριότητες για παιδιά, και πληροφορίες σχετικά με την πιστοποίηση και τη δικτύωση των δημόσιων φορέων και των ΜΚΟ που παρέχουν εθελοντικό έργο. Στον ιστοχώρο www.0-18.gr έχουν αναρτηθεί οι παρουσιάσεις των φορέων και σχετικό χρήσιμο υλικό, ενώ έχει συσταθεί μια επιστημονική επιτροπή που σε συνεργασία με τον Συνήγορο προετοιμάζει έναν οδηγό με σημαντικές πληροφορίες και προτάσεις για την εκπαίδευση εθελοντών που εργάζονται με παιδιά.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΛΑΝ ΚΟΥΓΙΟΥ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Σε συνέχεια προηγούμενων ενεργειών του, ο Συνήγορος συνεργάστηκε με την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και με στελέχη του Προγράμματος

«Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη» σχετικά με την προώθηση της ισότιμης εκπαιδευτικής ένταξης των παιδιών που κατοικούν στην περιοχή Αλάν Κουγιού Κομοτηνής. Τον Ιανουάριο του 2012 κάλεσε σε συνάντηση εργασίας όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και διευθυντές σχολείων, όπου συζητήθηκε η διαμόρφωση σχεδίου δράσης ώστε να μειωθεί η λειτουργία τάξεων (π.χ. στο 7ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής) ή σχολείων (π.χ. 12ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής) όπου φοιτούν παιδιά αποκλειστικά αυτής της πληθυσμιακής ομάδας. Για τον λόγο αυτό προγραμματίστηκε η κατανομή μέρους των μαθητών σε διάφορα σχολεία της πόλης, εφόσον διασφαλίστηκε η συναίνεση των γονέων τους, η μεταφορά τους, η λειτουργία τάξεων υποδοχής, η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και η ευαισθητοποίηση γονέων και μαθητών στα σχολεία αυτά. Η εξέλιξη της υλοποίησης του σχεδίου παρακολουθείται από τον Συνήγορο.

Επιπλέον, ο Συνήγορος συμμετείχε σε εκπαιδευτικό συμπόσιο* με θέμα «Καινοτόμες πρακτικές στην εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας της Θράκης» (5-7 Οκτωβρίου), το οποίο διοργάνωσε το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη» του ΥΠΑΙΘΠΑ με φορέα υλοποίησης το ΕΚΠΑ σε συνεργασία με το ΑΠΘ. Ο Συνήγορος έχει συνεργαστεί επανειλημμένα με το πρόγραμμα και έχει εκφράσει την πεποίθηση ότι είναι αναγκαίο να συνεχιστούν οι εκπαιδευτικές δράσεις που θα ενισχύουν τη σχολική φοίτηση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών, θα προάγουν την ελληνομάθεια όλου του πληθυσμού της μειονότητας και θα ενισχύουν τις προοπτικές ειρηνικής συνύπαρξης των κατοίκων της Θράκης, ανεξάρτητα από την καταγωγή και το θρήσκευμά τους.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κατά τη διάρκεια του 2012 ο Συνήγορος συνεργάστηκε με διεθνείς θεσμούς, φορείς, οργανισμούς και δίκτυα.

ΟΜΟΛΟΓΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

Ο Συνήγορος διατηρεί επαφές με ομόλογους θεσμούς σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής Νικηφόρος Διαμαντούρος, η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού και ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Βασίλης Καρύδης συμμετείχαν σε συνάντηση που οργάνωσε το τουρκικό Υπουργείο Εξωτερικών στην Κωνσταντινούπολη (27 Ιανουαρίου) με αντικείμενο την ίδρυση αντίστοιχης ανεξάρτητης αρχής στη γειτονική χώρα. Στη συνάντηση

αυτή συμμετείχαν και οι Συνήγοροι του Πολίτη της Σουηδίας και της Ολλανδίας.

Τον Συνήγορο επισκέφθηκε επιτελείο του ομόλογου θεσμού της Ολλανδίας (12-13 Μαρτίου) προκειμένου να γίνει ανταλλαγή καλών πρακτικών στον χειρισμό αναφορών.

Ο Συνήγορος μετέχει στο ηλεκτρονικό σύστημα διασύνδεσης των γραφείων των ομόλογων θεσμών των κρατών-μελών της ΕΕ. Παρέχει επίσης υλικό για το εξαμηνιαίο περιοδικό που εκδίδει ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής και συμμετέχει στα συνέδρια που διοργανώνει ανά διετία το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Ευρωπαϊκών Διαμεσολαβητών. Στις 24-26 Ιουνίου διοργανώθηκε το 8ο Συνέδριο των «Liaison Officers / Συνδέσμων Επικοινωνίας» του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Ευρωπαϊκών Διαμεσολαβητών, όπου μέλος του επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου συμμετείχε με ομιλία που είχε ως θέμα την «Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε καιρούς κρίσης».

Επιπρόσθετα, ο Συνήγορος μετέχει στο δίκτυο συνεργασίας του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεσμών Συνηγόρου του Πολίτη (International Ombudsman Institute). Στις 12 Νοεμβρίου η Ελληνίδα Συνήγορος του Πολίτη εκλέχθηκε μέλος του προεδρείου των ευρωπαϊκών μελών του Διεθνούς Ινστιτούτου.

ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΗΓΟΡΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ο Συνήγορος συμμετέχει ενεργά στο Δίκτυο Συνηγόρων του Πολίτη των Χωρών της Μεσογείου (Network of Ombudsmen of the Mediterranean Area), που συστάθηκε το 2007 με πρωτοβουλία των Συνηγόρων της Γαλλίας, της Ισπανίας και του Μαρόκου. Σκοπός του δικτύου είναι να δημιουργηθεί μια μόνιμη δομή διάλογου και συνεργασίας μεταξύ των θεσμών και των αντίστοιχων χωρών, και να προωθηθούν οι δημοκρατικές αρχές διακυβέρνησης και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι στόχοι του δικτύου επιτυγχάνονται μέσω προγραμμάτων επιμόρφωσης και ανταλλαγής εμπειρίας, συγκριτικών μελετών για τους θεσμούς Συνηγόρου, δράσεων για την πληροφόρηση των πολιτών και την ενίσχυση των περιφερειακών θεσμών Συνηγόρου, συνεισφέροντας γενικότερα στην οικοδόμηση των νεοσύστατων θεσμών.

- Στην 6η συνάντηση των μελών του δικτύου, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι (11-12 Ιουνίου) με θέμα «Ενίσχυση του ρόλου του Συνηγόρου», η Ελληνίδα Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε ομιλία με τίτλο «Διαμεσολάβηση του Συνηγόρου για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων».

- Μέλος του επιστημονικού προσωπικού συμμετείχε ως εκπαιδευτής στο σεμινάριο «Training and Exchange in Mediation: 3rd Training Session of the Co-workers of AOM Ombudsmen» με θέμα «Mediators and Ombudsmen Facing the Migration Phenomenon», το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι (18-20 Σεπτεμβρίου).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Πρόγραμμα «Peer to Peer II»

Ο Συνήγορος συμμετέχει στο Πρόγραμμα «Peer to Peer II», το οποίο υλοποιείται από το Γραφείο του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, με τη συγχρηματοδότηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ. Στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία ενός ενεργού δικτύου συνεργασίας ανεξάρτητων εθνικών δομών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Κύριο εργαλείο του προγράμματος είναι η οργάνωση σεμιναρίων, στα οποία συμμετέχουν εξειδικευμένοι επιστήμονες των εθνικών θεσμών για τα δικαιώματα του ανθρώπου, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις αρχές δικαίου και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη στο πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου συμμετείχαν σε σεμινάριο του προγράμματος που διοργανώθηκε σε συνεργασία με τον Συνήγορο της Σερβίας με τίτλο «Council of Europe's 9th European NPM Project Workshop» και θέμα «Irregular Migrants, Frontex and the NPMs», το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι (12-14 Ιουνίου).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ, ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Συνήγορος του Πολίτη, οι Βοηθοί Συνήγοροι, καθώς και το επιστημονικό προσωπικό συμμετέχουν σε συναντήσεις ευρωπαϊκών θεσμών, σε ευρωπαϊκά δίκτυα και σε διεθνή προγράμματα με σκοπό την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών προς τον πολίτη. Επίσης συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες, σεμινάρια και ομάδες εργασίας με στόχο την ανταλλαγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας.

Σημαντική ήταν η διεθνής δράση του Συνηγόρου στο πεδίο της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων του παιδιού. Η ανεξάρτητη αρχή συμμετέχει στο Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί (European Network of Ombudspersons for Children – ENOC), στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων (European Network of Young Advisors – ENYA) και στο Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Children's Rights Ombudsper-

sons' Network in South and Eastern Europe – CRONSEE). Ο Βοηθός Συνήγορος για τα δικαιώματα του παιδιού Γιώργος Μόσχος και στελέχη του Συνηγόρου συμμετείχαν μεταξύ άλλων:

- Σε συνάντηση ομάδας εργασίας για τη νεανική παραβατικότητα του ENOC στην Αθήνα (9 Φεβρουαρίου).
- Σε διεθνές συνέδριο στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Προγράμματος «Safeland», με θέμα «Νιώθοντας ασφάλεια – Συντονισμός δράσεων για ασφαλείς πόλεις». Ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε με την εισήγηση «Παρεμβάσεις και προτάσεις του Συνηγόρου του Παιδιού στην Ελλάδα για την υποστήριξη του αισθήματος ασφάλειας των παιδιών στην οικογένεια και στην κοινότητα». Το συνέδριο συνδιοργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη το Κέντρο Πρόληψης «Πυξίδα» και ο Δήμος Νεάπολης-Συκεών (14-15 Φεβρουαρίου).
- Στη διακρατική συνάντηση Βουλγαρίας-Ελλάδας στη Σόφια για το ζήτημα της προστασίας των παιδιών και των εφήβων που πέφτουν θύματα διακίνησης και εκμετάλλευσης. Τη συνάντηση διοργάνωσαν η Άρσις – Κοινωνική Οργάνωση Νέων και η Terre des Hommes στο πλαίσιο του Προγράμματος «MARIO Project» (22-24 Μαρτίου).
- Σε συνάντηση του CRONSEE στην Ποντογκόριτσα (Μαυροβούνιο) με θέμα την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Τη συνάντηση διοργάνωσε ο Συνήγορος του Μαυροβουνίου και η οργάνωση Save the Children (17 Μαΐου).
- Στην 60ή συνεδρίαση της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ στη Γενεύη, με θέμα την εξέταση της 2ης και 3ης Εθνικής Έκθεσης για την εφαρμογή της ΔΣΔΠ στην Ελλάδα (6-7 Ιουνίου).
- Σε διεθνή συνάντηση εμπειρογνομόνων με θέμα την προστασία των παιδιών από τη βία. Τη συνάντηση διοργάνωσε η Ειδική Εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για θέματα βίας κατά των παιδιών, σε συνεργασία με τη σουηδική κυβέρνηση, στην Undenäs (19-21 Ιουνίου). Ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε με την εισήγηση «Challenges for Preventive Strategies in Schools and Local Communities against Child Abuse and Neglect».
- Σε διεθνή συνάντηση εμπειρογνομόνων με θέμα «Monitoring Children's Rights in Europe», την οποία διοργάνωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο (3-4 Ιουλίου).
- Σε συνάντηση του ENYA στη Βαρσοβία για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα και για τη νεανική παραβατικότητα (29-31 Αυγούστου). Στη συνάντηση συμμετείχαν και δύο έφηβες σύμβουλοι του Συνηγόρου του Παιδιού.
- Σε συνάντηση του CRONSEE στην Μπούντβα (Μαυροβούνιο) για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου, την οποία διοργάνω-

σε ο Συνήγορος του Μαυροβουνίου και η οργάνωση Save the Children (13 Σεπτεμβρίου).

- Στη 16η ετήσια διάσκεψη του ENOC στη Λευκωσία με θέμα «Νεανική παραβατικότητα, φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη: Δομές και διαδικασίες πρόληψης και παρέμβασης» (10-12 Οκτωβρίου). Ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συντόνισε ομάδα εργασίας με θέμα «Πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στο σχολείο».
- Σε ευρωπαϊκό συνέδριο στη Λευκωσία, το οποίο διοργάνωσε το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ευημερίας με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με θέμα «Investing in Children: Prevention and Tackling of Child Poverty and Social Exclusion, Promoting Children's Well-being» (18-19 Οκτωβρίου).

Ο Συνήγορος συνέχισε τη συστηματική συνεργασία και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας με φορείς του εξωτερικού που δραστηριοποιούνται σε θέματα ισότητας. Επίσης, ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ο Συνήγορος είναι μέλος του ευρωπαϊκού δικτύου European Network of Equality Bodies (Equinet)¹, συμμετέχοντας ενεργά στις συναντήσεις εργασίας και στα σεμινάρια που διοργανώνονται (αναλυτικά, βλ. σ. 118-119).

Ως μέλος του Gender Equality Bodies Network, ο Συνήγορος συμμετείχε στην 1η ετήσια συνάντηση των εθνικών φορέων ισότητας των φύλων, που εποπτεύεται άμεσα από τη Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με θέμα «Ο ρόλος των φορέων ισότητας των φύλων στην εφαρμογή της αρχής της ίσης αμοιβής». Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου παρουσίασε εισήγηση με τίτλο «Παρακάμπτοντας την αρχή της ίσης αμοιβής στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα», στις Βρυξέλλες (11 Ιουνίου). Επίσης, ειδικός επιστήμονας συμμετείχε στη 2η ετήσια συνάντηση του δικτύου, που είχε ως θέμα την επικείμενη συγχώνευση του δικτύου των εθνικών φορέων ισότητας των φύλων με το Equinet, η οποία πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (27 Νοεμβρίου).

Τέλος, η ανεξάρτητη αρχή εκπροσωπήθηκε και σε άλλες διοργανώσεις στο εξωτερικό. Ενδεικτικά:

- Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού συμμετείχε σε διεθνές συνέδριο που διοργάνωσε το Κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Σερβίας, με θέμα «Συνεργασία των εθνικών Κοινοβουλίων και των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη», στο Βελιγράδι (4 Απριλίου). Η Συνήγορος του Πολίτη παρουσίασε εισήγηση με θέμα «Annual Re-

ports of the Independent Regulatory Bodies and their Effects».

- Η Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε σε συνέδριο που διοργάνωσε το Hague Institute for the Internationalisation of Law, με θέμα «EU Mechanism to Monitor Rule of Law and Justice in Member States», στη Χάγη (28 Ιουνίου).
- Ο Βοηθός Συνήγορος Ιωάννης Σαγιάς συμμετείχε στο 16ο Διεθνές Συνέδριο CEMAT των Υπουργών Χωροταξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, που διοργάνωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης σε συνεργασία με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) στη Θεσσαλονίκη, με θέμα «Vision for the Future of Europe on Territorial Democracy: Landscape as a New Strategy for Spatial Planning» (2-3 Οκτωβρίου). Ο Βοηθός Συνήγορος παρουσίασε εισήγηση με θέμα «The Role of the Greek Ombudsman in the Sphere of Public Participation for the Formulation and Implementation of Landscape Protection Policies».
- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εκπροσώπησε την ανεξάρτητη αρχή στην ενημερωτική συνάντηση εκπροσώπων ΜΚΟ/Φορέων με την Επίτροπο Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Cecilia Malmström για θέματα μετανάστευσης και ασύλου στην Αθήνα (9 Οκτωβρίου).
- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εκπροσώπησε τον Συνήγορο στο Διεθνές Συνέδριο «Care for Elders Support and Security: Guidelines against Crime», στο Καμποπόασο της Ιταλίας (8 Νοεμβρίου).
- Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού ήταν κεντρική ομιλήτρια στο ετήσιο συνέδριο για την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων στην ΕΕ το οποίο διοργάνωσε το European Network on Free Movement within the European Union της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τη συνδρομή του Κέντρου Μεταναστευτικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Radboud της Nijmegen (Ολλανδίας), που πραγματοποιήθηκε στη Μάλτα (15-16 Νοεμβρίου 2012).

Ο Συνήγορος πραγματοποίησε συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων και οργανισμών. Ενδεικτικά, η Συνήγορος συναντήθηκε:

- Με εκπροσώπους της Πρεσβείας της Νορβηγίας στην Αθήνα. Συζητήθηκε το μεταναστευτικό ζήτημα και, ειδικότερα, ζητήματα Ρομά (9 Απριλίου).
- Με στελέχη της Task Force στο πλαίσιο των συναντήσεών τους με θεσμούς καταπολέμησης της διαφθοράς στον δημόσιο βίο.
- Με την αποστολή από το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (OSCE Office for Demo-

1. Το Equinet είναι συντονιστικός φορέας των εθνικών θεσμών που είναι επιφορτισμένοι με την καταπολέμηση των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ.

cratic Institutions & Human Rights – ODIHR) με στόχο την αξιολόγηση των επικείμενων εκλογών (6 Μαΐου).

- Με τον Διεθνή Οργανισμό ITF και Βέλγους διπλωμάτες στην Υπηρεσία Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών. Η συζήτηση είχε θέμα τη «Μνήμη του Ολοκαυτώματος μέσω της εκπαίδευσης και της έρευνας». Την ανεξάρτητη αρχή εκπροσώπησε ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης (5 Οκτωβρίου).
- Με την Αποστολή Υψηλού Επιπέδου του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας. Συζητήθηκε η συνεργασία του Συνηγόρου με το ΣΕΠΕ για τις υποθέσεις παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία. Επιπλέον, έγινε ανταλλαγή εμπειρίας και καλών πρακτικών όσον αφορά την αντιμετώπιση των παραβιάσεων της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών, και συζητήθηκαν οι προτάσεις του Συνηγόρου για βελτίωση και ενίσχυση της συνεργασίας. Στη συνάντηση συμμετείχε και ο Βοηθός Συνήγορος Ιωάννης Σακέλλης και μέλη του επισημονικού προσωπικού για θέματα ισότητας των φύλων (1η Νοεμβρίου).
- Με τον Πρέσβη του Βελγίου στην Αθήνα. Συζητήθηκε μεταξύ άλλων το θέμα της ρατσιστικής βίας (20 Νοεμβρίου). Στη συνάντηση συμμετείχε και ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης.
- Με τον Πρέσβη της Φινλανδίας στην Αθήνα. Συζητήθηκε ο ρόλος του Συνηγόρου στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε συνθήκες οικονομικής κρίσης (21 Νοεμβρίου).
- Με τον Ειδικό Εισηγητή στα Ηνωμένα Έθνη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Μεταναστών (26 Νοεμβρίου).
- Με τον Πρέσβη της Ολλανδίας στην Αθήνα. Συζητήθηκε το ζήτημα των «Ηθικών αξιών στην πολιτική και τη διακυβέρνηση στο πλαίσιο της φιλελεύθερης δημοκρατίας» (29 Νοεμβρίου).
- Με τον Πρέσβη της Γεωργίας και γεωργιανούς διπλωμάτες. Συζητήθηκαν ζητήματα λειτουργίας των σωφρονιστικών ιδρυμάτων (5 Δεκεμβρίου). Στη συνάντηση συμμετείχε και ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη σε συνεργασία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη διοργάνωσε διεθνή συνάντηση εργασίας με αντικείμενο τη λειτουργία συστήματος εξωτερικού ελέγχου επιστροφών (14 Δεκεμβρίου). Οι συμμετέχοντες αρμόδιοι φορείς προέρχονταν από ευρωπαϊκά κράτη που έχουν ήδη εγκαταστήσει ένα λειτουργικό σύστημα εφαρμογής εξωτερικού ελέγχου επιστροφών, στο πλαίσιο της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ, και συγκεκριμένα από τη Γερμανία, τη Νορβηγία,

τη Γαλλία, την Ισπανία και την Ολλανδία. Σκοπός της συνάντησης ήταν η μεταφορά της εμπειρίας από την οργάνωση και τη λειτουργία συστήματος εξωτερικού ελέγχου επιστροφών.*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στους ιστότοπους του Συνηγόρου www.synigoros.gr και www.0-18.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Πεδία παρέμβασης

- 38 ΕΡΓΑΣΙΑ
- 49 ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
- 57 ΑΜΟΙΒΑΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΩΝ
- 70 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
- 78 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ
- 87 ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ
- 91 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Εργασία

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Ασφάλιση ανεργίας

Ανεργοί και Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Ενίσχυση Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών

Επαγγελματικά δικαιώματα πτυχιούχων ΕΠΑΣ και ΕΠΑΛ

ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Αναστολή προσλήψεων στο Δημόσιο

Προσλήψεις ιατρών του ΕΣΥ

Το ποινικό μητρώο ως κώλυμα διορισμού ή άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

Καθυστερήσεις στην έκδοση συνταξιοδοτικών αποφάσεων

Ερμηνευτικά προβλήματα κατά την εφαρμογή συνταξιοδοτικής νομοθεσίας

Ειδικές περιπτώσεις ασφάλισης-συνταξιοδότησης

Η ανάγκη αντιμετώπισης της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα οδήγησε στη λήψη ανατρεπτικών και ιδιαίτερα επώδυνων μέτρων στην αγορά εργασίας και στις εργασιακές σχέσεις, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η μείωση του εισοδήματος, η εργασιακή ανασφάλεια, η παύση λειτουργίας επιχειρήσεων και η συνεχώς διογκούμενη ανεργία έχουν επιφέρει σοβαρή επιδείνωση στο εισοδηματικό και βιοτικό επίπεδο των πολιτών και αποτελούν ορισμένες από τις σημαντικότερες κοινωνικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Αναδύεται πλέον ολοένα και πιο έντονη η ανάγκη κοινωνικής προστασίας, καθώς ο αριθμός των πολιτών που πλήττονται από την οικονομική κρίση αυξάνεται δραματικά. Ωστόσο, η διοίκηση αδυνατεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση αυτής της ανάγκης, αφού η εφαρμοζόμενη αυστηρή δημοσιονομική πολιτική έχει πλήξει άμεσα τον πυρήνα του κοινωνικού κράτους. Στην παρούσα, εξαιρετικά επώδυνη κοινωνικοοικονομική συγκυρία, ο Συνήγορος, στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής του αποστολής, επικεντρώνεται με κάθε ευκαιρία στην επιβεβλημένη ανάγκη να διατηρηθούν, αλλά και να ενισχυθούν οι βασικές αρχές οι οποίες πρέπει να διέπουν τη δράση των διοικητικών οργάνων κατά την άσκηση των κατά νόμο οριζόμενων αρμοδιοτήτων τους.

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η ανεργία αναδεικνύεται σήμερα ως το μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα των σύγχρονων βιομηχανικών κρατών. Οι πολιτικές καταπολέμησής της και ενίσχυσης της απασχόλησης προσλαμβάνουν στις σύγχρονες συνθήκες έναν εξαιρετικά κρίσιμο χαρακτήρα. Ιδιαίτερα στην παρούσα οικονομική συγκυρία η

θέση των ανέργων καθίσταται ολοένα και πιο ευάλωτη και άξια προστασίας. Σε αυτό προστίθενται ωστόσο και οι επιπτώσεις της ελλειμματικής διοικητικής λειτουργίας. Οι ασφαλισμένοι στερούνται, για παράδειγμα, παροχές επειδή δεν τηρούνται ή ερμηνεύονται εσφαλμένα διατάξεις του νόμου, καθώς και επειδή η διοίκηση αγνοεί ή παρερμηνεύει την ισχύουσα νομολογία.

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Ο Συνήγορος διαπιστώνει ότι εξακολουθεί να μην τηρείται, σε ορισμένες περιπτώσεις, η υποχρέωση του εργοδότη να καταγγέλλει εγγράφως την εργασιακή σχέση του εργαζομένου, παράλειψη η οποία έχει ως συνέπεια την απώλεια του δικαιώματος του δεύτερου να λάβει επιδότηση τακτικής ανεργίας από τον ΟΑΕΔ.*

Εργαζόμενος σε τουριστική επιχείρηση, η οποία παρέμεινε σε αδράνεια μετά τον θάνατο του ιδιοκτήτη και την αποποίηση της κληρονομιάς εκ μέρους των κληρονόμων, ενεγράφη στο μητρώο ανέργων του ΟΑΕΔ και 4 μήνες μετά την παύση της επιχείρησης υπέβαλε αίτηση επιδότησης τακτικής ανεργίας, η οποία απορρίφθηκε. Το πρόβλημα εντοπίστηκε αφενός στο ότι είχε εκπνεύσει η προβλεπόμενη στον νόμο 60ήμερη χρονική προθεσμία αναγγελίας της ανεργίας, αφετέρου στο γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος εμφανιζόταν ως ενεργά ασφαλισμένος έως περίπου την εξάντληση του προβλεπόμενου στον νόμο τετράμηνου χρονικού διαστήματος για αποποίηση εκ μέρους των κληρονόμων (υπόθεση 150934/2012).

 Ο Συνήγορος απευθυνόμενος στον ΟΑΕΔ επισήμανε ότι δεν πρέπει να αποστερηθεί ο ασφαλισμένος την απολύτως απαραίτητη για την αξιοπρεπή διαβίωση του ιδίου και της οικογένειάς του παροχή.

Πρότεινε την επιδότηση του ανέργου με το σκεπτικό ότι η ακυρότητα της καταγγελίας είναι προς το συμφέρον του εργαζομένου και δεν πρέπει να επηρεάζει την παροχή του επιδόματος ανεργίας όταν δεν αμφισβητείται η πραγματική κατάσταση ανεργίας. Το ΔΣ του ΟΑΕΔ χορήγησε την παροχή αναδρομικά, από την ημέρα θανάτου του εργοδότη.

Οι σοβαρές μισθολογικές και λοιπές περικοπές, που έχουν οδηγήσει στην ανατροπή της οικονομικής ισορροπίας πολλών δικαιούχων, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη προστασίας των κοινωνικών παροχών. Κατόπιν διερεύνησης αναφορών με αντικείμενο τον καταλογισμό ποσών ως αχρεωστήτως καταβληθέντων και τους όρους συμψηφισμού των απαιτήσεων ασφαλιστικών οργανισμών με τις καταβαλλόμενες στους ενδιαφερομένους παροχές, ο Συνήγορος εξέδωσε πόρισμα τονίζοντας τον βιοποριστικό χαρακτήρα των ασφαλιστικών και προνοιακών παροχών, όπως του επιδόματος ανεργίας, που δικαιολογεί την αυξημένη προστασία τους σε όλο το φάσμα των κανόνων ιδιωτικού και δημόσιου δικαίου (υπόθεση 151191/2012).

ΑΝΕΡΓΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Σημαντικός αριθμός αναφορών που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο εντός του 2012 ανέδειξε ζητήματα σχετικά με την επιβολή της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης (βλ. και σ. 58-59). Οι άνεργοι αποτελούν ειδική κατηγορία, εξαιρούμενη, υπό προϋποθέσεις, από την καταβολή της εν λόγω εισφοράς.

Ο Συνήγορος εξέτασε τη νομιμότητα άρνησης εκ μέρους ΔΟΥ να προβεί σε νέα εκκαθάριση της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης Φυσικών Προσώπων η οποία είχε επιβληθεί σε άνεργο. Η αρμόδια υπηρεσία εφαρμόζοντας την ισχύουσα νομοθεσία

δεν αποδέχθηκε το αίτημά του, δεδομένου ότι δεν ήταν εγγεγραμμένος στα μητρώα του ΟΑΕΔ κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα αλλά λάμβανε επίδομα ανεργίας από τον Λογαριασμό Ανεργίας Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων (ΛΑΠΗΕ) Αθηνών και Θεσσαλονίκης του ΕΤΑΠ-ΜΜΕ. Η ανεξάρτητη αρχή υπογράμμισε ότι όλοι οι άνεργοι, ανεξαρτήτως του ταμείου στο οποίο υπάγονται, τελούν υπό συνθήκες ουσιαστικά όμοιες. Δεδομένου δε ότι ο νομοθέτης τής Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης δεν πρόβλεψε σε οποιαδήποτε περαιτέρω εξειδίκευση (π.χ. όσον αφορά το ύψος του καταβαλλόμενου επιδόματος), αρκούμενος στην ιδιότητα του ανέργου και στη μη ύπαρξη εισοδημάτων από άλλη πηγή, ο αποκλεισμός ορισμένων ανέργων από την υπαγωγή τους στις ευνοϊκές διατάξεις, με μόνο κριτήριο τον φορέα εγγραφής ως ανέργου, συνιστά διακριτική μεταχείριση. Η διακριτική αυτή μεταχείριση είναι αδικαιολόγητη στον βαθμό που δεν προκύπτει υπέρτερος λόγος δημόσιου ή κοινωνικού συμφέροντος που θα την καθιστούσε αιτιολογημένη και συνεπώς αποδεκτή.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος εξέφρασε την άποψη ότι πρέπει να εξομοιωθούν οι άνεργοι που κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα ήταν εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ με αυτούς που ήταν εγγεγραμμένοι σε άλλους φορείς. Αυτό επιβάλλει η υποχρέωση νομοθετικής μέριμνας προς τη συγκεκριμένη, ιδιαίτερα ευαίσθητη κοινωνική ομάδα, για να αποφευχθεί η δυσανάλογη προς τις δυνάμεις της συμμετοχής στα αυξημένα τρέχοντα δημόσια βάρη. Τελικά, το Υπουργείο Οικονομικών εξίσωσε τους ανέργους του ΛΑΠΗΕ, μόνο όμως για το τρέχον οικονομικό έτος (εισοδήματα 2011), επικαλούμενο τη μη αναδρομική ισχύ της διάταξης του άρθρου 138 Θδ' του Ν. 4052/2012, σύμφωνα με την οποία εξομοιώνονται ως προς τις έννομες συνέπειές τους οι βεβαιώσεις ιδιότητας ανέργων που είναι εγγεγραμμένοι, μεταξύ

άλλων, και σε αυτό το ταμείο με αυτές του ΟΑΕΔ. Ο Συνήγορος επανήλθε στο ζήτημα υποστηρίζοντας ότι η ίση μεταχείριση των ανέργων ως προς τα δημοσιονομικά βάρη προκύπτει ευθέως από το Σύνταγμα και ανατρέχει σε κάθε περίπτωση στην έναρξη ισχύος της διάταξης με την οποία εξαιρέθηκαν από την Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης οι άνεργοι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης (υπόθεση 151066/2012).

Άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς και ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού είναι απαραίτητο να τυγχάνουν διευκολύνσεων, ειδικά υπό τις επικρατούσες δυσχερείς οικονομικές συνθήκες. Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά άνεργης, με μηδενικό εισόδημα και βιβλιάριο απορίας, της οποίας αίτηση προς τον ΟΓΑ με αντικείμενο τη χορήγηση σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα επρόκειτο να απορριφθεί. Ως αιτιολογία της απόρριψης προβαλλόταν ότι στο εκκαθαριστικό σημείωμα της αρμόδιας ΔΟΥ εμφανιζόταν τεκμαρτό εισόδημα, λόγω ιδιοκατοίκησης, το οποίο υπερέβαινε το όριο του προβλεπόμενου στον νόμο ετήσιου ατομικού εισοδήματος. Ο Συνήγορος ενημέρωσε την ενδιαφερόμενη για την ύπαρξη σχετικού πορίσματος* αναφορικά με τη δυνατότητα αμφισβήτησης του τεκμηρίου διαβίωσης και την καθοδήγησε να υποβάλει σχετική ένσταση στην αρμόδια ΔΟΥ. Η αίτηση έγινε δεκτή, το τεκμαρτό εισόδημα μειώθηκε και εκδόθηκε νέο εκκαθαριστικό το οποίο υποβλήθηκε στον ΟΓΑ για τη χορήγηση της σύνταξης (υπόθεση 151858/2012).

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΝΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

Η οικονομική κρίση, εκτός των άλλων, έχει οδηγήσει σε παύση λειτουργίας πολλές επιχειρήσεις. Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την αυξανόμενη ανεργία καθιστά επιβεβλημένη την ενίσχυση των προσπα-

θειών ώστε να επανέλθουν οι άνεργοι σε νέες θέσεις εργασίας. Ως εκ τούτου η ένταξη σε προγράμματα ενίσχυσης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών (ΝΕΕ) του ΟΑΕΔ πρέπει να διευκολύνεται και να ενθαρρύνεται, καθώς μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στη σταδιακή έξοδο από την ύφεση.

Οι ΝΕΕ που ενισχύονται στο πλαίσιο των ανωτέρω προγραμμάτων υποχρεούνται να διατηρήσουν τη λειτουργία της επιχείρησής τους για ένα έτος μετά την ημερομηνία ένταξής τους στο πρόγραμμα. Σε αναφορά που χειρίστηκε ο Συνήγορος, ατομική επιχείρηση που είχε ενταχθεί στο πρόγραμμα άλλαξε πριν από την πάροδο της ετήσιας προθεσμίας τη νομική της μορφή σε ΟΕ, διατηρώντας το ίδιο αντικείμενο, προσωπικό και έδρα. Η εν λόγω μετατροπή απαιτεί διακοπή της ατομικής επιχείρησης αφού λάβει ΑΦΜ η ΟΕ, όμως η διακοπή αυτή είναι διαδικαστική, όχι πραγματική. Πρόκειται για συνήθη διαδικασία που λαμβάνει χώρα όταν η ατομική επιχείρηση αναπτύσσεται· επιλέγεται δε η μορφή της ΟΕ καθώς λειτουργικά και φορολογικά πλεονεκτεί έναντι της ατομικής. Ο ΟΑΕΔ ζήτησε την επιστροφή της επιχορήγησης από τη δικαιούχο. Ο Συνήγορος με πόρισμά του, επί του οποίου ο ΟΑΕΔ δεν έχει ακόμη ανταποκριθεί, υποστήριξε ότι η επιστροφή της επιχορήγησης αποτελεί βαρύτερη κύρωση για μια απλή τυπική διαφοροποίηση στη διαδικασία, στον βαθμό μάλιστα που παραγνωρίζεται η νομική και λειτουργική συγγένεια της ΟΕ προς την ατομική επιχείρηση (υπόθεση 150271/2012).

Σε άλλη περίπτωση, νέα επιστήμονας απερρίφθη από το Πρόγραμμα «ΝΕΕ – Νέων Επιστημόνων έτους 2009» του ΟΑΕΔ, καθώς κατά τον έλεγχο της τοπικής υπηρεσίας του ΟΑΕΔ διαπιστώθηκε ότι η επιχείρησή της στεγαζόταν εντός του χώρου κατοικίας της. Αυτό επιτρέπεται

μόνο στις περιπτώσεις μητέρας-παιδιού και γυναίκας που φροντίζει στην οικία της συγγενείς α΄ βαθμού. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, φροντίδας έχρηζε ο πατέρας της ενδιαφερομένης. Ωστόσο ο ΟΑΕΔ έκρινε ότι δεν προκύπτει επιβάρυνση της ίδιας με τη φροντίδα του. Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος στον ΟΑΕΔ, επισήμανε ότι παραδοσιακά οι νέες γυναίκες είναι επιφορτισμένες και με τη φροντίδα της οικογένειας, κυρίως δε των μελών που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας. Συχνά εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα λόγω του δυσανάλογου κόστους των υπηρεσιών φύλαξης παιδιών ή ασθενών. Η φροντίδα γονέα με έντονα προβλήματα υγείας είναι δυνατόν να επιβαρύνει ισομερώς μητέρα και κόρη, όπως εν προκειμένω, οπότε δεν πρέπει να αποτελεί κριτήριο απόρριψης και δεν συνάδει με τον σκοπό του προγράμματος, που είναι ακριβώς η στήριξη της απασχόλησης των νέων γυναικών επιστημόνων. Η θέση του Συνηγόρου για τη φροντίδα των ηλικιωμένων γονέων και την έμφυλη διάστασή της δεν έγινε αποδεκτή από τη διοίκηση του ΟΑΕΔ και η απορριπτική απόφαση διατηρήθηκε σε ισχύ (υπόθεση 145939/2011).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΕΠΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΛ

Με την έκδοση εντός του 2012 σειράς Προεδρικών Διαταγμάτων (ΠΔ) ρυθμίζεται για όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ, ΕΠΑΣ και ΕΠΑΛ) το νομοθετικό πλαίσιο άσκησης των ακόλουθων επαγγελματικών δραστηριοτήτων: κατασκευή, συντήρηση και επισκευή υδραυλικών εγκαταστάσεων· χειρισμός μηχανημάτων τεχνικών έργων· κατασκευή, συντήρηση, επισκευή και επιτήρηση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων καύσης υγρών και αερίων καυσίμων για την παραγωγή ζεστού νερού· τέλος, εκτέλεση, συντήρηση, επισκευή και επιτήρηση

της λειτουργίας μηχανολογικών εγκαταστάσεων σε βιομηχανίες, χειρισμός και επιτήρηση ατμολεβήτων, και εκτέλεση τεχνικού έργου και παροχή τεχνικής υπηρεσίας για εργασίες ηλεκτροσυγκόλλησης και οξυγονοκόλλησης. Σε τελική φάση βρίσκεται η έκδοση των αναμενόμενων σχετικών ΠΔ για τις επαγγελματικές δραστηριότητες του «Ψυκτικού» και του «Ηλεκτρολόγου».

Με τη θετική αυτή εξέλιξη δίνεται τέλος στην αναμονή 6 ετών που απαιτούνταν για τη χορήγηση επαγγελματικών δικαιωμάτων στους πτυχιούχους ΕΠΑΣ και ΕΠΑΛ των παραπάνω ειδικοτήτων, ζήτημα το οποίο ο Συνήγορος είχε θέσει υπόψη της Υπουργού Παιδείας και του ΟΕΕΚ με σειρά εγγράφων από το 2009 (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 42-43). Με την έκδοση των ανωτέρω ΠΔ υλοποιείται πρόταση του Συνηγόρου σχετική με την αναγκαιότητα κωδικοποίησης της ισχύουσας λαβυρινθώδους νομοθεσίας στα τεχνικά επαγγέλματα. Ωστόσο, η άμεση εφαρμογή των ΠΔ δεν καθίσταται δυνατή επί του παρόντος, καθώς εκκρεμεί η έκδοση των προβλεπόμενων στις διατάξεις της παρ. 7 του άρθρου 5 του Ν. 3982/2011 υπουργικών αποφάσεων, με τις οποίες θα καθορίζονται οι λεπτομέρειες του καθεστώτος διενέργειας των απαιτούμενων εξετάσεων για τη χορήγηση των σχετικών βεβαιώσεων αναγγελίας ή αδειών.

Εκτός ρύθμισης παραμένει το ζήτημα της χορήγησης επαγγελματικών δικαιωμάτων σε σειρά άλλων ειδικοτήτων των ΕΠΑΣ και ΕΠΑΛ, όπως ενδεικτικά του Τομέα Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος και του Τομέα της Πληροφορικής, με αποτέλεσμα νέοι άνθρωποι να στερούνται το δικαίωμα στην εργασία, εν μέσω μάλιστα της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης. Η εν λόγω εκκρεμότητα έχει τεθεί υπόψη του Υπουργείου Παιδείας από το 2010.

ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Οι νομοθετικές παρεμβάσεις στις εργασιακές σχέσεις συνοψίστηκαν στις διατάξεις του Ν. 3833/2010. Μεταξύ άλλων, ως μέτρο αντιμετώπισης της δημοσιονομικής κρίσης προβλέφθηκε η αναστολή και ο περιορισμός διορισμών και προσλήψεων προσωπικού στο Δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, η οποία επεκτάθηκε μέσω νέων νομοθετικών διατάξεων στις περισσότερες κατηγορίες προσωπικού. Ωστόσο σε όσες διαδικασίες πρόσληψης εξακολουθούν να διεξάγονται παραμένουν φαινόμενα αδιαφάνειας και ελλιπούς αιτιολόγησης, που καταλείπουν σημαντικά περιθώρια αμφισβήτησης όσον αφορά την τήρηση της αντικειμενικότητας και της αξιοκρατίας. Παράλληλα, δεν φαίνεται να έχουν αρθεί διοικητικές πρακτικές που, συχνά, καταλήγουν σε άνιση μεταχείριση των υποψηφίων και παρεμποδίζουν την πρόσβασή τους στο δικαίωμα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας.

ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Στον Συνήγορο συνεχίζουν να υποβάλλονται αναφορές που θίγουν ζήτημα καθυστέρησης στην ολοκλήρωση διορισμών από διοριστέους που συμπεριλαμβάνονται σε οριστικούς πίνακες ΑΣΕΠ, διοριστέους σε εκτέλεση αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων, καθώς και διοριστέους βάσει ειδικών διατάξεων (π.χ. συγγενείς θανόντων υπαλλήλων κατά την εκτέλεση υπηρεσίας τους και ένεκα αυτής, συγγενείς θανόντων κατά τις πυρκαγιές του 2007, διακριθέντες αθλητές κ.ά.). Στις περιπτώσεις αυτές, τα περιθώρια παρέμβασης του Συνηγόρου υπήρξαν εξαιρετικά περιορισμένα, καθώς προϋπόθεση για την ολοκλήρωση οποιουδήποτε διορισμού στο Δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα είναι

η προηγούμενη έκδοση απόφασης κατανόμης θέσεων προσωπικού από τον Υπουργό Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Ωστόσο ο Συνήγορος διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, ότι υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες άτομα που είχαν προσληφθεί βάσει προσωρινών πινάκων κατάταξης σε δήμους πριν από την ολοκλήρωση του ελέγχου του ΑΣΕΠ επί της νομιμότητας της διαδικασίας συνέχιζαν να απασχολούνται ακόμη και μετά την έκδοση των οριστικών πινάκων διοριστέων από το ΑΣΕΠ, χωρίς μάλιστα να συμπεριλαμβάνονται σε αυτούς. Η ανεξάρτητη αρχή επισήμανε στο υπουργείο ότι οι περιπτώσεις αυτές χρήζουν ειδικής αντιμετώπισης. Αφενός πρέπει να δοθούν οδηγίες σε όλους τους φορείς ότι σε περίπτωση που έχουν προσληφθεί υποψήφιοι βάσει των προσωρινών πινάκων κατάταξης υποψηφίων και δεν συμπεριλαμβάνονται στους οριστικούς πίνακες κατάταξης θα πρέπει να αποχωρούν από τις θέσεις τους αμέσως μετά τη δημοσίευση των οριστικών πινάκων. Αφετέρου θα έπρεπε να ληφθεί ειδική μέριμνα για τις περιπτώσεις των υποψηφίων εκείνων οι οποίοι δεν συμπεριλήφθηκαν στους αρχικούς πίνακες κατάταξης, προφανώς εκ παραδρομής, αλλά εντάχθηκαν στους οριστικούς πίνακες μετά τον έλεγχο του ΑΣΕΠ, καταλήγουν όμως να μην απασχολούνται στις σχετικές θέσεις, καθώς αυτές παραμένουν κατειλημμένες από τους επιτυχόντες βάσει των προσωρινών πινάκων, οι οποίοι ωστόσο δεν περιλαμβάνονται στους οριστικούς πίνακες (ενδεικτικές υποθέσεις 139501/2011 και 154663/2012).

ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΙΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΕΣΥ

Ο Συνήγορος διερεύνησε αναφορές ιατρών με αντικείμενο προβλήματα στις διαδικασίες προσλήψεων. Τα προβλήματα φαίνεται να οφείλονται στην ποιότητα και στις αλληπάλληλες τροποποιή-

σεις του νομοθετικού πλαισίου, καθώς και στον τρόπο εφαρμογής του από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

Εξετάζοντας τη διαδικασία πρόσληψης ιατρών του ΕΣΥ δυνάμει προκηρύξεων τριών μεγάλων νοσοκομειακών ιδρυμάτων, ο Συνήγορος διαπίστωσε παραβίαση των διατάξεων που αφορούν την υποχρέωση ανάρτησης στο διαδίκτυο (Ν. 3861/2010). Οι εν λόγω προκηρύξεις δεν είχαν αναρτηθεί στον διαδικτυακό τόπο dianveia.gov.gr πριν από την έναρξη της προθεσμίας υποβολής δικαιολογητικών των υποψηφίων. Οι διοικητές δύο εκ των τριών νοσοκομείων, ύστερα από σχετική έκκληση της αρμόδιας Υγειονομικής Περιφέρειας (ΥΠΕ), παρέτειναν την προθεσμία υποβολής των δικαιολογητικών κατά 20 ημέρες, θέση με την οποία συντάχθηκε και ο Συνήγορος εκτιμώντας ότι η προκήρυξη, ως κανονιστική πράξη, αποκτά εκτελεστό χαρακτήρα από τη χρονική στιγμή έναρξης της προθεσμίας υποβολής των υποψηφιοτήτων. Αντίθετα, η αρμόδια για το τρίτο νοσοκομείο ΥΠΕ ολοκλήρωσε τη διαδικασία επιλογής καταρτίζοντας πίνακα κατάταξης των υποψηφίων και απέστειλε το πρακτικό του αρμόδιου Συμβουλίου Προσλήψεων στο Υπουργείο Υγείας προς έγκριση. Ο Συνήγορος ζήτησε αιτιολογημένη απάντηση από το υπουργείο σχετικά με την πρόθεση ή μη αναπομπής τού εν λόγω πρακτικού. Παρ' όλα αυτά το υπουργείο προχώρησε σε διορισμό του επιλεγέντος υποψηφίου. Εκκρεμεί, πάντως, για το ανωτέρω ζήτημα η εκπόνηση πορίσματος από το Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας (υποθέσεις 140320 και 147890/2011).

Σε άλλη περίπτωση, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι οι επιμέρους βαθμολογίες ιατρού που συμμετείχε σε διαδικασία πρόσληψης αθροιζόμενες οδηγούσαν σε υψηλότερη συνολική βαθμολογία από αυτήν που είχε συγκεντρώσει ο επιλεγείς για

τη θέση υποψήφιος. Το αρμόδιο Συμβούλιο Προσλήψεων προέβη σε τροποποίηση των επιμέρους βαθμολογιών, κατά τρόπο ώστε το άθροισμά τους να συμφωνεί και πάλι με την αρχικώς υπολογισθείσα συνολική βαθμολογία για τον επιλεγέντα και να τον προτάσει. Το Συμβούλιο δεν ανταποκρίθηκε στις εκκλήσεις του Συνηγόρου να αιτιολογήσει τις ενέργειές του και το σύνολο της αλληλογραφίας διαβιβάστηκε στο Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, του οποίου το πόρισμα εκκρεμεί. Εν τω μεταξύ το υπουργείο προχώρησε στον διορισμό του επιλεγέντος (υπόθεση 117857/2008).

Κατ' εφαρμογή διατακτικού δικαστικών αποφάσεων, ακυρώθηκε ο διορισμός ιατρού σε θέση Διευθυντή Χειρουργικής Κλινικής και η διοίκηση προέβη σε νέα κρίση, κατατάσσοντας τον ίδιο υποψήφιο πρώτο στον αξιολογικό πίνακα. Το Υπουργείο Υγείας επέστρεψε το σχετικό πρακτικό στο αρμόδιο Συμβούλιο Προσλήψεων, καθώς δεν έφερε το σύνολο των υπογραφών των μελών του. Ωστόσο, αντί να μεριμνήσει προκειμένου να συνταχθεί πρακτικό υπογεγραμμένο από το σύνολο των μελών του συλλογικού οργάνου και ενώ η απόφαση συγκρότησης του Συμβουλίου είχε ήδη ανακληθεί, ο πρόεδρος συγκάλυψε εκ νέου το Συμβούλιο και προέβη σε επανάληψη της κρίσης, επιλέγοντας άλλον υποψήφιο για τη θέση. Κατά τη θέση του Συνηγόρου, δεν υφίστατο εν προκειμένω νομικό έρεισμα για τη διενέργεια νέας κρίσης. Εντούτοις, το υπουργείο προχώρησε στον διορισμό του επιλεγέντος και ο αρχικά επιλεγείς υποψήφιος προσέφυγε στα αρμόδια δικαστήρια (υπόθεση 141597/2011).

ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΩΣ ΚΩΛΥΜΑ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ Ή ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Στην *Ετήσια έκθεση 2005* (σ. 68) ο Συνή-

γορος είχε ζητήσει να αρθούν θεσμικά εμπόδια στην επαγγελματική ένταξη των αποφυλακισμένων, με τον εξορθολογισμό του συστήματος των κωλυμάτων λόγω ποινικής καταδίκης και την εναρμόνισή του με την ανάγκη κοινωνικής ένταξης. Εντός του 2012 πολίτες κατήγγειλαν ότι η ύπαρξη εγγραφών στο ποινικό τους μητρώο παρεμποδίζει την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο άτομα που έχουν τελήσει κάποιο αδίκημα και έχουν εκτίσει την ποινή τους να αντιμετωπίζουν απόλυτο κώλυμα πρόσβασης σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, είτε διορισμού σε δημόσια θέση (π.χ. εργάτη σε αρχαιολογική ανασκαφή) είτε αδειοδότησης για την άσκηση συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας (π.χ. ναυτικού, εκπαιδευτή οδηγών). Ενώ όμως το κώλυμα αυτό μπορεί κατά περίπτωση να δικαιολογείται, η γενικευμένη χρήση του, χωρίς επιμέρους εξειδικεύσεις, αποτελεί δυσανάλογα επαχθές μέτρο, οδηγεί στην εξαθλίωση και στον κοινωνικό αποκλεισμό, ενώ τελικά επιτείνει τις πιθανότητες υποτροπής (υποθέσεις 147430, 147681/2011). Ειδικό πρόβλημα εντοπίζεται με την «ανάγνωση» του ποινικού μητρώου από τη διοίκηση σε περιπτώσεις καταδίκης με αναστολή. Πιο συγκεκριμένα, οι καταδικές θεωρούνται ενεργές παρά το γεγονός ότι έχει παρέλθει επιτυχώς ο χρόνος της χορηγηθείσας αναστολής, οπότε αυτές παύουν να υφίστανται νομικά (υπόθεση 150671/2012). Για τον εξορθολογισμό των παραπάνω κωλυμάτων ο Συνήγορος πρότεινε στη διοίκηση είτε την ορθή, κατά περίπτωση, εφαρμογή της νομοθεσίας είτε την συνολική της αναθεώρηση.

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

Οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης επικε-

ντρώθηκαν αφενός στην αντιμετώπιση του φαινομένου των επιδεινούμενων καθυστερήσεων κατά τη διαδικασία έκδοσης συνταξιοδοτικών αποφάσεων, αφετέρου στην αντιμετώπιση προβλημάτων που ανέκυψαν είτε από εσφαλμένες ενέργειες υπηρεσιών των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης είτε από λανθασμένη ερμηνεία του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, όπως αυτή εκφράζεται μέσω εγκύκλιων οδηγιών. Ενδεικτικά, το χρονικό διάστημα που απαιτείται πλέον για την καταβολή συντάξεων από το ΓΛΚ και το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προσεγγίζει, και σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπερνά το έτος. Περαιτέρω, η διοίκηση, σε πολλές περιπτώσεις, επιχειρώντας να θεραπεύσει λάθη ή αβλεψίες της, επιρρίπτει αδικαιολόγητα την υπαιτιότητα στους ίδιους τους ασφαλισμένους, οι οποίοι καλούνται να υποστούν τα δυσμενή αποτελέσματα των εσφαλμένων διοικητικών πράξεων.

 Ωστόσο, ιδιαίτερα στην παρούσα συγκυρία, που έχει επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις και στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη οι αρμόδιοι φορείς να λάβουν κάθε δυνατή μέριμνα προς την κατεύθυνση αποφυγής διοικητικών πρακτικών που επιδεινώνουν περαιτέρω την ήδη βεβαρημένη κατάσταση των ασφαλισμένων.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Η δραματική μείωση προσωπικού σε υπηρεσίες οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης λόγω παραιτήσεων για συνταξιοδότηση ή μετακινήσεων σε άλλες υπηρεσίες φαίνεται να έχει συμβάλει στην επίταση του φαινομένου των καθυστερήσεων στη διεκπεραίωση των αιτήσεων συνταξιοδότησης, που συνοδεύεται από αύξηση του αριθμού των εκκρεμών αιτήσεων (ενδεικτική υπό-

θεση 155523/2012). Το ίδιο φαινόμενο εντοπίζεται και στους οργανισμούς που χορηγούν εφάπαξ βοηθήματα. Η αίτηση ασφαλισμένου του Τομέα Πρόνοιας Εργατούπαλλήλων Μετάλλου για καταβολή τής εφάπαξ χρηματικής παροχής διεκπεραιώθηκε μόνον κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου, με καθυστέρηση μεγαλύτερη του έτους (υπόθεση 142784/2011). Η καθυστέρηση οφειλόταν αφενός στην πολύπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία, αφετέρου στην ολοκληρωτική απουσία μηχανογράφησης, στον μεγάλο όγκο των εκκρεμών αιτήσεων και στην έλλειψη προσωπικού.

Η κατάσταση επιδεινώνεται όταν η σύνταξη (κύρια ή επικουρική) εκδίδεται σύμφωνα με τις διατάξεις περί διαδοχικής ασφάλισης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι σχετικές αποφάσεις εκδίδονται συχνά μετά την παρέλευση χρονικού διαστήματος που ξεπερνά τα δύο έτη (υπόθεση 145135/2011). Τέλος, υπέρμετρες καθυστερήσεις έχουν παρατηρηθεί και στη διαδικασία χορήγησης του ΕΚΑΣ (βλ. σ. 74-75).

 Ο Συνήγορος υπέβαλε σειρά προτάσεων προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης του φαινομένου των καθυστερήσεων στην έκδοση αποφάσεων συνταξιοδότησης.

Ως λύση στη συσσώρευση αιτήσεων συνταξιοδότησης στο ΓΛΚ πρότεινε να χορηγείται στον υπάλληλο που αποχωρεί χρηματικό ποσό ως «έναντι», το ύψος του οποίου θα καθορίζεται σε ποσοστό επί των μελλοντικών συντάξιμων αποδοχών του έως 6 μηνών και εν συνεχεία θα συμψηφίζεται με το ποσό της σύνταξης που θα του απονεμηθεί. Ο Αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι το ανωτέρω θέμα έχει ενταχθεί στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης ως δράση του υπουργείου, της οποίας η υλοποίηση αναμένεται εντός του 2013.*

Περαιτέρω, έχοντας διαπιστώσει ότι μεγάλα περιφερειακά υποκαταστήματα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ εκδίδουν τη βεβαίωση χρόνου ασφάλισης με καθυστέρηση που ξεπερνά το έτος, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα ανάλογες καθυστερήσεις στην έκδοση των οριστικών αποφάσεων συνταξιοδότησης, ο Συνήγορος απήυθυνε στη διοίκηση του ΙΚΑ συγκεκριμένες προτάσεις προς αποσυμφόρηση των αρμόδιων υπηρεσιών.* Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ενημέρωσε τον Συνήγορο για τη λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση επίλυσης του προβλήματος, τόσο ως προς την αρμοδιότητα παροχής στοιχείων κατά τις περιπτώσεις διαδοχικής ασφάλισης όσο και ως προς την πρόθεσή του να προβεί σε σύσταση κλιμακίων εργασίας με αντικείμενο την απονομή και την πληρωμή συντάξεων και την ανακεφαλαίωση του χρόνου ασφάλισης. Ωστόσο, κρίνοντας από το αντικείμενο νεότερων αναφορών στον Συνήγορο, τα ανακοινωθέντα από το ΙΚΑ μέτρα δεν απέδωσαν, καθώς το πρόβλημα οξύνθηκε.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Νομοθετικό καθεστώς με βάση το οποίο κρίνεται αίτηση του ασφαλισμένου

Ασφαλισμένος του Μετοχικού Ταμείου Στρατού κατέθεσε αναφορά διαμαρτυρόμενος για την άρνηση της υπηρεσίας να εξετάσει την αίτησή του για καταβολή Βοηθήματος Επαγγελματικής Οικογενειακής Αυτοτέλειας με βάση το νομοθετικό καθεστώς που ίσχυε όταν κατατέθηκε το αίτημά του. Το Μετοχικό Ταμείο Στρατού θεώρησε ότι, επειδή η αίτηση του ασφαλισμένου είχε κατ' αρχήν κατατεθεί σε άλλη, αναρμόδια υπηρεσία, έπρεπε

να κριθεί υπό τις ισχύουσες κατά την ημέρα που εισήλθε στην αρμόδια υπηρεσία νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες είχαν ήδη τροποποιηθεί δυσμενώς.

 Ο Συνήγορος επικαλέστηκε τη γενική αρχή του ασφαλιστικού δικαίου, δυνάμει της οποίας το συνταξιοδοτικό δικαίωμα κρίνεται με βάση το ισχύον κατά τον χρόνο θεμελίωσης του δικαιώματος και υποβολής της σχετικής αίτησης νομικό καθεστώς.

Επιπροσθέτως, βάσει της νομολογίας,¹ υφιστάμενη εκκρεμής αίτηση συνταξιοδότησης, επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση μέχρι την έναρξη ισχύος του νεότερου νόμου, κρίνεται από τον ασφαλιστικό οργανισμό, αυτεπάγγελα, σύμφωνα με τον νόμο αυτό εάν ο τελευταίος είναι, σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς, ευμενέστερος για τον ενδιαφερόμενο. Επομένως θα μπορούσε να προβληθεί το εξ αντιδιαστολής επιχείρημα, να εφαρμοστεί δηλαδή το ευμενέστερο νομοθετικό καθεστώς σε περίπτωση που αυτό μεταβλήθηκε προς το δυσμενέστερο ενόσω ήταν εκκρεμής η αίτηση. Το ΔΣ του ταμείου αποδέχθηκε τελικώς την πρόταση του Συνηγούρου να κριθεί η αίτηση του ασφαλισμένου με βάση το νομοθετικό καθεστώς που ίσχυε κατά την ημερομηνία υποβολής της στην πρώτη υπηρεσία (υπόθεση 138624/2011).

Δυσμενείς επιπτώσεις σε πολίτη από τη μερική εφαρμογή διάταξης νόμου

Το ΙΚΑ εξέδωσε καταλογιστική πράξη σε βάρος συνταξιούχου με την αιτιολογία ότι εκείνος παρέλειψε να ενημερώσει το ίδρυμα ότι είχε καταστεί διπλοσυνταξιούχος αρκετά έτη πριν, με αποτέλεσμα να μην εφαρμοστούν στην περίπτωση του οι διατάξεις που αφορούν τη συγκεκρι-

κριμένη κατηγορία των συνταξιούχων. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι η εκδοθείσα καταλογιστική πράξη αφορούσε μόνο τα ποσά που θα έπρεπε να επιστραφούν από τον συνταξιούχο, χωρίς ωστόσο να γίνει συμψηφισμός με τα ποσά που τυχόν προκύπτουν από τη διαφορά μεταξύ του αθροίσματος των δύο συντάξεων και του προσαυξημένου κατά 25% κατώτατου ορίου που χορηγεί το ΙΚΑ, σύμφωνα με την πρόβλεψη της σχετικής διάταξης (υπόθεση 139698/2011).

 Ο Συνήγορος υπογράμμισε σε έγγραφο του ότι η μερική εφαρμογή μιας διάταξης νόμου και μάλιστα μόνο κατά το μέρος που δημιουργεί δυσμενή αποτελέσματα στον πολίτη αποβλέπει μάλλον σε εισπρακτικούς σκοπούς και καταργεί στην πράξη τον σκοπό της, που συνίσταται στην προστασία ενός ελάχιστου εισοδήματος.

Ζήτησε δε την ανάκληση της σχετικής απόφασης, επισημαίνοντας ότι, ακόμη και εάν κατά τον επανέλεγχο διαπισωθεί οφειλή του συνταξιούχου, μπορεί να γίνει συμψηφισμός των ποσών που έλαβε αχρεωστήτως με τα ποσά που προκύπτουν από τη διαφορά μεταξύ του αθροίσματος των δύο συντάξεων και του προσαυξημένου κατά 25% κατώτατου ορίου που χορηγεί το ΙΚΑ, μέσω της έκδοσης νέας απόφασης.

 Η πρόταση του Συνηγούρου υιοθετήθηκε πλήρως.

Υπαγωγή στην ασφάλιση του Κανονισμού Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματιών (ΚΒΑΕ)

Ο Συνήγορος δέχθηκε αναφορές ασφαλισμένων με αντικείμενο τον αποχακτηρισμό από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ των ενσήμων τους για το διάστημα απασχόλησής τους στην OLYMPIC CATERING (OC) ως βαρέ-

ων. Συνεπεία αυτού, οι ασφαλισμένες δεν μπορούσαν να θεμελιώσουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΒΑΕ. Το σκεπτικό των απορριπτικών αποφάσεων στηρίχθηκε στην υπ' αριθμ. 265/2009 γνωμοδότηση του ΝΣΚ και σε σχετικό έγγραφο του ΙΚΑ, σύμφωνα με τα οποία η συνταξιοδότηση των εργαζομένων στις αεροπορικές επιχειρήσεις διέπεται όχι από τον ΚΒΑΕ, αλλά από τις ειδικές, για τις αεροπορικές επιχειρήσεις, ευνοϊκότερες –κατά τη θέση του ΙΚΑ– διατάξεις. Οι ενδιαφερόμενες υπέβαλαν ένσταση αμφισβητώντας την υπαγωγή τους στις εν λόγω διατάξεις, εφόσον ήδη είχαν καταβάλει τις αυξημένες εισφορές του ΚΒΑΕ και τα ένσημά τους είχαν καταγραφεί ως βαρέα.

Ο Συνήγορος υποστήριξε σε έγγραφο του ότι το ΙΚΑ αφενός εφάρμοσε ανατιολόγητα την προαναφερθείσα γνωμοδότηση του ΝΣΚ στην ΟΣ, αφετέρου υπήγαγε αυθαίρετα τις ενδιαφερόμενες στις φερόμενες ως ευνοϊκότερες διατάξεις, αφαιρώντας τους το νόμιμο δικαίωμα επιλογής των ευνοϊκότερων γι' αυτές διατάξεων, και χωρίς να εξετάσει ενδελεχώς τα πραγματικά δεδομένα της προκειμένης περίπτωσης. Επιπλέον, η απόφαση του ΙΚΑ περί μη υπαγωγής τους στις διατάξεις περί βαρέων ήταν αντίθετη με την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, στον βαθμό που τα ένσημά τους καταγράφονταν και απεικονίζονταν ως τέτοια καθ' όλο το διάστημα απασχόλησής τους (υπόθεση 24496/2009). Στο έγγραφο του Συνηγόρου ανταποκρίθηκε ο νομικός σύμβουλος του ΙΚΑ, ο οποίος διατύπωσε γραπτώς την άποψη ότι εσφαλμένα επεκτάθηκαν και στο προσωπικό της ΟΣ οι παραδοχές της γνωμοδότησης.

 Η αρμόδια Τοπική Διοικητική Επιτροπή του ΙΚΑ αποδέχθηκε τελικά την υπαγωγή των αναφερομένων στις διατάξεις του ΚΒΑΕ για συνταξιοδότηση.

Χορήγηση σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών με αντικείμενο τη χορήγηση σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα σε ομογενείς, εντόπισε προβληματικές διοικητικές πρακτικές κατά την ερμηνεία των διατάξεων που ορίζουν τις απαιτούμενες εισοδηματικές προϋποθέσεις και τον τρόπο προσδιορισμού και ελέγχου της προϋπόθεσης μόνιμης διαμονής στη χώρα για τη χορήγηση της παροχής (άρθρο 1 του Ν. 1296/1982).

Ως προς τον υπολογισμό των απαιτούμενων εισοδηματικών προϋποθέσεων, ο Συνήγορος διαπίστωσε, ενδεικτικά, ότι ο ΟΓΑ θεώρησε εσφαλμένα αδύνατη τη χορήγηση της σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα με την αιτιολογία ότι η σύζυγος του αιτούντος λάμβανε ήδη τη συγκεκριμένη παροχή καθώς και σύνταξη, μικρότερη της σύνταξης του ΟΓΑ, από άλλη πηγή. Η διοίκηση έκρινε ότι σε περίπτωση που χορηγούνταν η παροχή ανασφάλιστου υπερήλικα και στον δεύτερο σύζυγο το ανδρόγυνο θα υπερέβαινε το ισχύον ετήσιο εισοδηματικό πλαφόν.

Επιπλέον, ο Συνήγορος διαπίστωσε την εφαρμογή εκ μέρους της διοίκησης ιδιαίτερα ανεπιεικών πρακτικών, τόσο κατά τον προσδιορισμό της έννοιας της μόνιμης διαμονής στη χώρα για τη χορήγηση της ανωτέρω σύνταξης όσο και κατά τη διαδικασία ελέγχου των σχετικών δικαιολογητικών. Η ανεξάρτητη αρχή επισήμανε στον ΟΓΑ και στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) ότι η μόνιμη διαμονή νοείται ως ο τόπος που έχει καταστεί σύμφωνα με τη βούληση του ατόμου το σταθερό κέντρο των εν γένει βιοτικών του σχέσεων. Ειδικά μάλιστα στην περίπτωση των ομογενών αλλοδαπών, η έμφαση στο βουλευτικό στοιχείο επιλογής της Ελλάδας ως τόπου

μόνιμης εγκατάστασης αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα, καθώς τα πρόσωπα αυτά έχουν, εξ ορισμού, ισχυρό δεσμό και με άλλη χώρα πλην της Ελλάδας, στοιχείο το οποίο έχει αποτελέσει τη βάση της απόφασης του νομοθέτη να απονεμίσει και στα πρόσωπα αυτής της κατηγορίας προνοιακές παροχές. Στις περιπτώσεις αυτές, το αδιάλειπτο της διαμονής δεν θα πρέπει να οδηγεί στο να τίθεται ο ενδιαφερόμενος υπό καθεστώς οιοσδήποτε περιοριστικών όρων. Συνεπώς τυχόν μετακινήσεις των ενδιαφερομένων, εφόσον είναι ενταγμένοι σε δύο κοινωνίες, γεγονός που αποκτά πρακτικές διαστάσεις (όπως, για παράδειγμα, ύπαρξη στέγης και στις δύο χώρες), δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι αναιρούν, άνευ άλλου, τη μονιμότητα της διαμονής τους στη χώρα.

Η διοίκηση δεν ανταποκρίθηκε στις προτάσεις του Συνηγόρου. Αντιθέτως μάλιστα, με τις νέες διατάξεις του Ν. 4093/2012 επαναρρυθμίστηκαν τα σχετικά ζητήματα σε πολύ δυσμενέστερη για τους ανασφάλιστους υπερήλικες κατεύθυνση, καθώς αυξάνονται τα όρια ηλικίας, καταργείται η δυνατότητα χορήγησης της παροχής σε άτομα που λαμβάνουν άλλη σύνταξη, μικρότερη της χορηγούμενης από τον ΟΓΑ, και απαιτείται 20ετής πλέον προηγούμενη διαμονή στη χώρα. Μάλιστα, καθιερώνεται υποχρέωση επανάκρισης, βάσει των νέων ρυθμίσεων, όλων των ήδη συνταξιούχων ανασφάλιστων υπερηλικών (ενδεικτική υπόθεση 140277/2011).

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Συνυπολογισμός ημερών επιδοτούμενης ανεργίας στη χορήγηση μειωμένης σύνταξης γήρατος

Κατά τη διερεύνηση του ζητήματος προσμέτρησης του χρόνου επιδοτούμε-

νης ανεργίας από τον ΟΑΕΔ ως χρόνου ασφάλισης, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, βασιζόμενο σε εγκύκλιο, συνυπολόγιζε τις ημέρες επιδότησης λόγω ανεργίας ως χρόνο ασφάλισης μόνο για τη συμπλήρωση των γενικών προϋποθέσεων συνταξιοδότησης με πλήρη σύνταξη λόγω γήρατος και όχι για τη συμπλήρωση των ειδικών προϋποθέσεων που τίθενται για τη χορήγηση μειωμένης σύνταξης γήρατος.

Απευθυνόμενος στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και την πάγια νομολογία του ΣτΕ, ο χρόνος επιδοτούμενης ανεργίας συνυπολογίζεται για τη συμπλήρωση των ελάχιστων προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη θεμελίωση τόσο της πλήρους όσο και της μειωμένης σύνταξης λόγω γήρατος και κατά συνέπεια η σχετική εγκύκλιος ήταν αντίθετη με τον νόμο.

 Η ΓΓΚΑ αποδέχθηκε την πρόταση της ανεξάρτητης αρχής και απηύθυνε νέες οδηγίες προς τους φορείς κύριας και επικουρικής ασφάλισης προς την κατεύθυνση συνυπολογισμού του χρόνου επιδοτούμενης ανεργίας και για τη χορήγηση μειωμένης σύνταξης λόγω γήρατος.*

Χορήγηση λανθασμένης βεβαίωσης χρόνου ασφάλισης

 Ο νομοθέτης προστατεύει τους ασφαλισμένους έναντι των κοινωνικών κινδύνων αναγνωρίζοντάς τους δικαίωμα σε συγκεκριμένες παροχές. Ενίοτε ωστόσο η διοίκηση επιχειρεί να αποδυναμώσει το δικαίωμα αυτό.

Ασφαλισμένος στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είχε ζητήσει και λάβει από το αρμόδιο υποκατάστημα βεβαίωση ότι είχε συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό ενσήμων και το 50ό έτος της ηλικίας του έως τον Δεκέμ-

βριο του 2008, προκειμένου να υπαχθεί στις προστατευτικές, για τους απολυμένους από τις κλωστοϋφαντουργικές επιχειρήσεις της Νάουσας, διατάξεις του Ν. 3460/2006. Με βάση την εν λόγω βεβαίωση επιδοτήθηκε από τον ΟΑΕΔ μέχρι τη συμπλήρωση του 55ου έτους της ηλικίας του, οπότε και υπέβαλε αίτηση συνταξιοδότησης. Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, διαπιστώνοντας εκ των υστέρων ότι στη βεβαίωση που είχε χορηγηθεί στον ασφαλισμένο συμπεριλήφθηκαν εκ παραδρομής επιπλέον ημέρες ασφάλισης, με αποτέλεσμα να υπολείπεται χρόνος ασφάλισης για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, απέρριψε την αίτηση συνταξιοδότησης και ζήτησε επιστροφή των ποσών της προσωρινής σύνταξης που αυτός είχε ήδη λάβει (υπόθεση 144212/2011). Ο Συνήγορος πρότεινε ο διαδραμών στην προσωρινή σύνταξη χρόνος να υπολογιστεί ως χρόνος εισοδηματικής ενίσχυσης ανεργίας στον ΟΑΕΔ, έως ότου συμπληρωθούν οι απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης, καθώς και να συμψηφιστούν οι αχρεωστήτως καταβληθείσες συνταξιοδοτικές παροχές με τις συνταξιοδοτικές παροχές που επρόκειτο να καταβληθούν.

 Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε δεκτή.

Εσφαλμένη διαγραφή από τα Μητρώα Ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ

Ασφαλισμένη του ΟΑΕΕ συνέχισε και μετά τη λύση της εταιρείας στην οποία ήταν μέλος να καταβάλλει εισφορές, εφόσον διατηρούσε πλέον ατομική εμπορική επιχείρηση. Ωστόσο, η αίτηση συνταξιοδότησης που υπέβαλε κατά τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας της απορρίφθηκε διότι ελήφθη υπόψη μόνον ο χρόνος ασφάλισής της μέχρι τη λύση της εταιρείας και όχι ο μετέπειτα χρόνος. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι ο

ΟΑΕΕ είχε εσφαλμένα προβεί σε διαγραφή της ασφαλισμένης, σε συνέχεια αίτησής της που υποβλήθηκε συγχρόνως με τη λύση της εταιρείας, εφόσον η επόμενη επαγγελματική της δραστηριότητα εξακολουθούσε να υπάγεται στην ασφάλιση του ταμείου (υπόθεση 132799/2010).

 Ζήτησε μάλιστα την αναδρομική της εγγραφή για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εκείνη είχε καταβάλει ασφαλιστικές εισφορές, προκειμένου να θεμελιώσει δικαίωμα σύνταξης, πρόταση που έγινε αποδεκτή από τον ΟΑΕΕ.

Απογραφή υπαλλήλων δικηγορικών συλλόγων

Ο Συνήγορος παρενέβη επιτυχώς σε ατομική περίπτωση υπαλλήλου δικηγορικού συλλόγου η οποία δεν μπορούσε να συνταξιοδοτηθεί επειδή δεν την απέγραφε η υπηρεσία της. Η ανεξάρτητη αρχή ζήτησε την πραγματοποίηση της απογραφής της από το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΔΜΗΔ), ώστε να καταστεί δυνατή η προώθηση της διαδικασίας συνταξιοδότησής της (υπόθεση 149183/2012). Ο Συνήγορος εξέφρασε τη θέση

 ότι η άρνηση των δικηγορικών συλλόγων να απογράψουν τους υπαλλήλους τους στο Μητρώο Ανθρωπίνου Δυναμικού του Ελληνικού Δημοσίου κατ'επίκληση του σωματειακού χαρακτήρα των δικηγορικών συλλόγων ως ΝΠΔΔ, κείμενων εκτός δημόσιου τομέα και συνεπώς μη υποκείμενων στις σχετικές διατάξεις (άρθρο 49, παράγρ. 9 του Ν. 3943/2011), παρακωλύει τη διαδικασία συνταξιοδότησής τους.

Ακολούθησε γνωμοδότηση του ΝΣΚ, η οποία έγινε αποδεκτή από τον Υπουργό Διοικητικής Μεταρρύθμισης. Σύμφωνα με αυτήν, οι δικηγορικοί σύλλογοι οφείλουν να απογράψουν τους υπαλλήλους τους.

Αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών και όρια συμψηφισμού απαιτήσεων με την καταβαλλόμενη σύνταξη ή άλλες κοινωνικές παροχές

Ο Συνήγορος ασχολήθηκε αφενός με τις προϋποθέσεις καταλογισμού αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών, αφετέρου, όπου επιτρέπεται καταλογισμός, με την έκταση του συμψηφισμού μεταξύ της σύνταξης ή παροχής που είχε καταβληθεί αχρεωστήτως και εκείνης που εφεξής οφείλεται από τον ασφαλιστικό φορέα (ενδεικτική υπόθεση 151191/2012).

Ως προς τις προϋποθέσεις καταλογισμού, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο ΙΚΑ, στον ΟΓΑ και στον ΟΑΕΔ υποστηρίζοντας ότι δεν δικαιολογείται ανατροπή του κανόνα του μη καταλογισμού μετά την παρέλευση εύλογου χρόνου από τη λήψη της παροχής (που μπορεί να είναι και μικρότερος της πενταετίας), καθώς και σε περίπτωση που ο καταλογισμός οδηγεί σε ανατροπή της οικονομικής ισορροπίας του δικαιούχου. Επιπλέον, ο δόλος του εισπράξαντος, ο οποίος βρίσκεται στη βάση της αναζήτησης, θα πρέπει να αιτιολογείται ειδικά από τα αρμόδια όργανα και να αποφεύγεται η προσφυγή σε «τεκμήρια» δόλιας συμπεριφοράς.

Ως προς την έκταση του συμψηφισμού, επισημαίνεται ότι η κατάσχεση σύνταξης, μισθού και ασφαλιστικών παροχών από το Δημόσιο εις χείρας του ασφαλιστικού φορέα για χρέη του δικαιούχου ρυθμίζεται ενιαία με το άρθρο 31 του ΚΕΔΕ. Με τη διάταξη αυτή προστατεύεται η σύνταξη όχι μόνο στο ύψος των τριών τετάρτων αυτής, αλλά και έως του ονομαστικού ποσού των 1.000 ευρώ μηνιαίως. Δεν προβλέπεται αντίστοιχης έκτασης προστασία όταν πρόκειται να πραγματοποιηθεί συμψηφισμός της σύνταξης με απαιτήσεις των ίδιων των ασφαλιστικών

φορέων από αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές. Παράλληλα, η διοίκηση αμφισβητεί την εφαρμογή της διάταξης του ΚΕΔΕ και επί συμψηφισμού απαιτήσεων του ασφαλιστικού φορέα κατά του δικαιούχου κοινωνικών παροχών, επειδή αυτή αναφέρεται σε κατάσχεση εις χείρας τρίτου και όχι σε συμψηφισμό, που προϋποθέτει ταυτότητα οφειλέτη της μίας παροχής και δανειστή της άλλης. Ωστόσο, κατά την άποψη του Συνηγόρου η διάταξη δύναται να εφαρμοστεί και για τον συμψηφισμό, εφόσον ο ίδιος ο νόμος παραπέμπει σε αυτήν: η ratio της προστασίας της σύνταξης και των κοινωνικών παροχών από την κατάσχεση για χρέη προς το Δημόσιο, λόγω του βιοποριστικού τους χαρακτήρα, ισχύει και έναντι του ίδιου του ασφαλιστικού οργανισμού όταν προβαίνει σε συμψηφισμό απαιτήσεων. Η ανάγκη προστασίας καθίσταται ακόμα πιο επιτακτική στην τρέχουσα συγκυρία, η οποία χαρακτηρίζεται όχι μόνο από πίεση για περιστολή των δαπανών και αύξηση των εσόδων του Δημοσίου, αλλά και από τις σοβαρές περικοπές κοινωνικών παροχών που έχουν ανατρέψει την οικονομική ισορροπία πολλών δικαιούχων.

 Η προστασία της σύνταξης, του επιδόματος ανεργίας και των λοιπών παροχών όχι μόνο μέχρι ενός ποσοστού, αλλά και μέχρι ενός απόλυτου (ονομαστικού) ποσού όσον αφορά τον συμψηφισμό με αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές είναι αναγκαία για την αποτροπή της οικονομικής εξουθένωσης των δικαιούχων.

Σε κάθε περίπτωση, προκειμένου να υιοθετηθεί ενιαίο καθεστώς ελάχιστης προστασίας των κοινωνικών παροχών πάσης φύσεως, ο Συνήγορος πρότείνει την υιοθέτηση διάταξης αντίστοιχης του ΚΕΔΕ που θα εφαρμόζεται επί συμψηφισμού αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών με παροχές οφειλόμενες από τον φορέα.

Η διάταξη αυτή θα αποκλείει τον συμψηφισμό της καταβαλλόμενης παροχής πέραν του ενός τετάρτου αυτής, θέτοντας και ένα απόλυτο ονομαστικό όριο κάτω από το οποίο δεν θα επιτρέπεται ο συμψηφισμός, χωρίς διάκριση μεταξύ καλοπίστως και κακοπίστως εισπραξάντων.

Ειδικό συμπλήρωμα σύνταξης και ρήτρες κατοικίας για τη χορήγηση κοινωνικοασφαλιστικών παροχών σε ευρωπαϊούς πολίτες

Σύμφωνα με το άρθρο 58 του Κανονισμού 883/2004 «για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας», προϋπόθεση για τη χορήγηση της συμπληρωματικής συνταξιοδοτικής παροχής είναι η απόδειξη κατοικίας στη χώρα. Ωστόσο ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι κατά τον έλεγχο συνδρομής των προϋποθέσεων σε αιτήσεις ευρωπαίων πολιτών, στη συντριπτική πλειονότητά τους Βουλγάρων, η διοίκηση ταυτίζει εσφαλμένα την ανωτέρω έννοια της κατοικίας με την έννοια της μόνιμης διαμονής κατά την Οδηγία 2004/38. Η εξάρτηση της απόδειξης της κατοικίας στη χώρα από την προσκόμιση πληθώρας δικαιολογητικών θέτει τους ενδιαφερομένους σε ένα ασφυκτικό καθεστώς ελέγχου της διακίνησης, ασυμβίβαστο με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και την ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Υπό την ισχυρή πίεση της δημοσιονομικής κρίσης για μείωση των κοινωνικών δαπανών και με το επιχείρημα του περιορισμού του λεγόμενου «κοινωνικού τουρισμού», επιχειρήθηκε ο περιορισμός παροχών που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.

Επιπλέον, προβλήματα εγείρουν οι διατάξεις του άρθρου 34 του Ν. 3996/2011, με τις οποίες διαφοροποιείται η νομική θέση των διακινούμενων ευρωπαίων εργαζομένων σε σχέση με τους μη δι-

ακινούμενους με τρόπο αντίθετο προς το ενωσιακό δίκαιο του συντονισμού συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, αλλά και τις διατάξεις της ίδιας της Συνθήκης ΕΕ. Ειδικότερα, από την έναρξη εφαρμογής του ανωτέρω νόμου η έννοια της «ελάχιστης παροχής», μέχρι το ύψος της οποίας χορηγείται η συμπληρωματική παροχή που προβλέπει το άρθρο 58 του Κανονισμού 883/2004, ορίζεται για τους διακινούμενους πολίτες σε ύψος κατώτερο απ' ό,τι για εκείνους στους οποίους δεν εφαρμόζεται ο κανονισμός. Η διαφοροποίηση αυτή έχει μάλιστα αναδρομική ισχύ, αφού εφαρμόζεται ακόμη και σε αιτήσεις που εκκρεμούσαν κατά τη δημοσίευση του Ν. 3996/2011. Λόγω των παραπάνω, καθώς και των σοβαρότατων καθυστερήσεων που παρατηρούνται ως προς τη χορήγηση των προαναφερόμενων παροχών και προκειμένου οι ατομικές ασφαλιστικές περιπτώσεις των πολιτών που είχαν υποβάλει αναφορά να αντιμετωπιστούν από τη διοίκηση με τρόπο σύμφωνο προς το ευρωπαϊκό δίκαιο, ο Συνήγορος επισήμανε στους συναρμόδιους υπουργούς ότι οι διατάξεις του άρθρου 34 του Ν. 3996/2011 πρέπει να αναθεωρηθούν προκειμένου να καταστούν συμβατές με το ενωσιακό δίκαιο (ενδεικτικές υποθέσεις 150078, 151882, 154038, 154156/2012).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Ανάπτυξη, επιχειρηματικότητα και περιβάλλον

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Ανάπτυξη φωτοβολταϊκών συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις

Περιβαλλοντικά και λοιπά προσκόμματα στην αξιοποίηση ακινήτων

ΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΖΗΜΙΑΣ

Διαχείριση αποβλήτων

Ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ

Φυσικό τοπίο

Πολιτιστικό τοπίο

ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Εφαρμογή ρυμοτομικών σχεδίων

Καθορισμός χρήσεων γης και επενδύσεις

Επιχειρηματική δραστηριότητα και ποιότητα ζωής σε οικιστικές περιοχές

Χρήσεις γης και προστασία πολιτιστικών αγαθών

Η ένταση μεταξύ των επιταγών της οικονομικής ανάπτυξης αφενός και της προστασίας του περιβάλλοντος αφετέρου δεν είναι νέα. Το περιβάλλον, ως αγαθό κοινό σε όλους αλλά και στις επόμενες γενιές, συνεπάγεται ένα χρέος εγρήγορσης εκ μέρους τόσο του κράτους όσο και των ιδιωτών, ώστε η οικονομική ανάπτυξη να μην καταλήξει σε απειλή για την ίδια την ύπαρξη της ανθρωπότητας. Με δεδομένο ωστόσο ότι συχνά οι φορείς επιχειρηματικών συμφερόντων είτε παραβλέπουν τη σημασία της διατήρησης των περιβαλλοντικών αγαθών είτε προτάσσουν πάση θυσία τη συρρίκνωση του κόστους τους, ο Συνήγορος οδηγείται να ενεργεί ακόμη και προληπτικά, διαμεσολαβώντας με κάθε πρόσφορο τρόπο για την ομαλή συνύπαρξη περιβάλλοντος και επιχειρηματικής δράσης. Υπόδειγμα τέτοιας παρέμβασης συνιστά το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Διαχείρισης της Περιβαλλοντικής Κρίσης στην Περιοχή του Ασωπού», στην επιτάχυνση του οποίου ο Συνήγορος συνέβαλε διευκολύνοντας τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.

Ωστόσο ουδείς μπορεί να παραγνωρίσει, ιδιαίτερα σήμερα, την ανάγκη να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη μέσω ενός ασφαλούς, σταθερού και προβλέψιμου πλαισίου πολιτικής, το οποίο να λαμβάνει υπόψη τόσο τις περιβαλλοντικές όσο και τις οικονομικές παραμέτρους, να μην αποτρέπει αναπτυξιακές πρωτοβουλίες αλλά αντίθετα να τις διευκολύνει. Δυστυχώς, οι ενδείξεις που έχει ο Συνήγορος δεν είναι ενθαρρυντικές. Αποτελεί κοινό τόπο ότι σήμερα οι επιχειρηματικές δραστηριότητες υφίστανται την ταλαιπωρία της γραφειοκρατίας, τα βάρη της φορολογίας, τον λαβύρινθο της πολυδιάσπασης και της πολυπλοκότητας της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τις συγκρούσεις χρήσεων γης και τις συνέπειες της συναρμοδιότητας φορέων.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Οι αιφνιδιαστικές ανατροπές της νομοθεσίας σε σχέση με τα βάρη και τους όρους επενδυτικών πρωτοβουλιών αποτελούν κρίσιμο αποτρεπτικό παράγοντα νέων επενδύσεων. Αντίστοιχα είναι τα προσκόμματα που προκαλούν στην αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων η ασάφεια ή η αναβλητικότητα κατά την εφαρμογή προστατευτικών διατάξεων υπέρ του φυσικού ή του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση επενδυτή ο οποίος τον Ιούλιο του 2012 κατέθεσε αίτημα στον ΔΕΔΔΗΕ Θεσσαλονίκης για προσφορά σύνδεσης φωτοβολταϊκού συστήματος 10 κιλοβάτ στο πλαίσιο του ειδικού προγράμματος ανάπτυξης φωτοβολταϊκών συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις. Η επένδυσή του εντάχθηκε σε καθεστώς τιμής πώλησης του παραγόμενου ρεύματος προς 25 λεπτά ανά κιλοβατώρα, όπως προέβλεψε απόφαση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) από τον Αύγουστο του 2012, αντί των 47 λεπτών που ίσχυε με το προηγούμενο καθεστώς βάσει του οποίου είχε ξεκινήσει την επένδυση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να απαξιωθεί η επένδυσή του κατά 47%. Για λόγους οι οποίοι μπορούν να γίνουν κατανοητοί, το ΥΠΕΚΑ μείωσε την τιμή της παραγόμενης ενέργειας, με πρόβλεψη περαιτέρω μείωσης ανά εξάμηνο και με πεδίο εφαρμογής τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς «για τους οποίους μέχρι τη δημοσίευση της παρούσας δεν έχουν συναφθεί συμβάσεις συμψηφισμού». Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, αν και η νέα τιμολόγηση είναι δικαιολογημέ-

νη, δεν είναι ορθό να υπαχθούν σε αυτήν επενδυτές οι οποίοι, έχοντας υπόψη τούς τότε ισχύοντες όρους, είχαν ήδη υπογράψει τις προαπαιτούμενες συμβάσεις και είχαν προβεί σε δαπάνες για την υλοποίηση των έργων σύνδεσης. Πολλώ δε μάλλον καθώς η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των πολιτών προστατεύει από ενδεχόμενο επιζήμιο αιφνιδιασμό λόγω μεταβολής της διοικητικής πρακτικής ή ακόμη και της ίδιας της νομοθεσίας (υπόθεση 156667/2012). Το υπουργείο δεν ανταποκρίθηκε μέχρι το τέλος του έτους.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΣΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Αίτηση για καθορισμό αιγιαλού και παραλίας στις Καταβόθρες Κεφαλονιάς εκκρεμούσε από το έτος 2000 λόγω αδυναμίας του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού (ΓΕΝ) και της επιτροπής του άρθρου 3 του Ν. 2971/2001 να εκτιμήσουν εάν το φαινόμενο της εισόδου θαλάσσιου ύδατος μέσω φυσικών ή και τεχνητών επίγειων διαύλων στην ξηρά αποτελεί αιτία καθορισμού αιγιαλού κατά μήκος των διαύλων. Ιδιοκτήτες ακινήτων στην υπό καθορισμό περιοχή που αδυνατούσαν να τα αξιοποιήσουν ζήτησαν από την Κτηματική Υπηρεσία Κεφαλληνίας την επίσπευση της διαδικασίας. Ο Συνήγορος επισήμανε στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες την υποχρέωσή τους να αναλάβουν την ευθύνη της εκτίμησης του φυσικού φαινομένου και των επιπτώσεών του, προτείνοντάς τους επισημονική βιβλιογραφία προκειμένου να διευκολυνθούν στην κρίση τους για την παλαιότητα και τη νομιμότητα των έργων κατασκευής διαύλων. Τελικά, το 2012 έληξε η 12ετής εκκρεμότητα, με απόφαση καθορισμού αιγιαλού που εκδόθηκε και προωθήθηκε προς δημοσίευση (υπόθεση 125144/2010).

Αντίστοιχα ζητήματα έθεσαν αναφορές

πολιτών με αντικείμενο εκκρεμής αιτήματά τους για πραγματοποίηση εργασιών ή επεμβάσεων σε ιδιοκτησίες τους οι οποίες βρίσκονται σε κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο του οποίου δεν έχει γίνει οριοθέτηση ή αναοριοθέτηση. Σύμφωνα με τον νόμο, όταν μια περιοχή κηρύσσεται αρχαιολογικός χώρος, απαγορεύεται σε αυτόν κάθε ενέργεια, επέμβαση ή οικονομική δραστηριότητα χωρίς άδεια των αρχαιολογικών υπηρεσιών, ενώ η πολιτεία έχει την υποχρέωση, για τις περιπτώσεις χώρων που είχαν κηρυχθεί αρχαιολογικοί πριν από την έναρξη ισχύος του Ν. 3028/2002, να προβεί στην οριστική οριοθέτησή τους μέσα σε 3 χρόνια από την έναρξη ισχύος του νόμου. Στην πράξη όμως η χορήγηση των σχετικών αδειών καθυστερεί υπέρμετρα, δεδομένου ότι η οριοθέτηση είναι μια σύνθετη και χρονοβόρα διαδικασία που ξεπερνά κατά πολύ την προθεσμία του νόμου.

 Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να θίγεται το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και η ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ δεν διασφαλίζεται κατ' ουσίαν τρόπος η αυξημένη προστασία των πολιτιστικών αγαθών, που θα δικαιολογούσε, σύμφωνα με το άρθρο 24 του Συντάγματος, έναν τέτοιο περιορισμό στα δικαιώματα των πολιτών.

Το ζήτημα περιπλέκεται ακόμη περισσότερο στις περιπτώσεις όπου απαιτείται σύμπραξη δήμων και υπηρεσιών του ΥΠΕΚΑ, όπως όταν εκκρεμεί εκπόνηση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή δεν έχει γίνει ο καθορισμός των ορίων του οικισμού στην περιοχή όπου βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος.

Από συνάντηση με το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 58) προέκυψε η ανάγκη σύστασης ομάδων εργασίας για την προώθηση των σχετικών θεμάτων, ενώ η στενή συνεργασία του Συ-

νηγόρου με τις αρχαιολογικές υπηρεσίες οδήγησε σε απεγκλωβισμό της διαδικασίας οριοθέτησης ή αναοριοθέτησης των αρχαιολογικών χώρων στην Αμάρυνθο Ευβοίας*, στη θέση Σωρός Βόλου* και στην Κοιλιάδα Μουσών Βοιωτίας* (υποθέσεις 8915/2007, 122310/2009, 124962, 129214/2010).

ΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΖΗΜΙΑΣ

Πέραν της υποχρέωσης του κράτους να προστατεύει το περιβάλλον, και οι ίδιες οι επιχειρήσεις οφείλουν να αναπτύξουν ένα σύνολο δράσεων για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Οι δράσεις αυτές εντάσσονται στο πλαίσιο της λεγόμενης «εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», που επιτάσσει την πρόληψη και την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας. Ιδιαίτερα οι φορείς εκμετάλλευσης που ασκούν επικίνδυνες δραστηριότητες, όπως αυτές απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Περιβαλλοντική Ευθύνη, είναι απολύτως υπεύθυνοι για περιβαλλοντική ζημία χωρίς να απαιτείται υπαιτιότητα, ενώ όσοι ασκούν άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες ευθύνονται μόνο αν συντρέχει υπαιτιότητα.

Σύμφωνα με το ΠΔ 148/2009, αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή των ρυθμίσεων αυτών ορίζονται το μεν ΥΠΕΚΑ όταν η ζημία ή η άμεση απειλή επηρεάζει φυσικούς πόρους εθνικής σημασίας, οι δε αποκεντρωμένες διοικήσεις όταν η ζημία επηρεάζει πόρους που βρίσκονται μέσα στα διοικητικά τους όρια, ενώ απευθείας στον υπουργό υπάγεται το νέο όργανο εποπτείας και συντονισμού των σχετικών δράσεων (ΣΥΓΑΠΕΖ). Την εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής επιδίωξε ο Συνήγορος σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων από τις οποίες προέκυπτε ρύπανση του περιβάλλοντος, υποβάθμιση της αισθητικής του

τοπίου, μόλυνση των υπόγειων και των επιφανειακών υδροφορέων και παραβίαση των περιβαλλοντικών όρων βιομηχανικών μονάδων και λοιπών εγκαταστάσεων ή της νομοθεσίας για τη διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, με σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία. Ενεργώντας ενίοτε ακόμη και προληπτικά, ο Συνήγορος ζήτησε από τις αρμόδιες υπηρεσίες να ληφθούν άμεσα τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης των ρυπασμένων χώρων, καθώς και να κινηθεί η προβλεπόμενη διαδικασία για την περιβαλλοντική ζημία. Από τις υποθέσεις αυτές συνάγεται ότι μέχρι σήμερα

 εμφανίζονται άκρως διστακτικά τα βήματα της διοίκησης όσον αφορά την εφαρμογή της πρόσφατης νομοθεσίας περί περιβαλλοντικής ευθύνης ή ακόμη και της παλαιότερης περί αποβλήτων, τον προσδιορισμό μεθόδων αποκατάστασης και διαδικασιών επιλογής των κατάλληλων μέτρων, τον εντοπισμό όσων ρυπαίνουν, καθώς και την εξασφάλιση αναγκαίων κονδυλίων αποκατάστασης στην παρούσα, εξαιρετικά δύσκολη οικονομική συγκυρία.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Στα Καμίνια του Πειραιά εντοπίστηκε ανεξέλεγκτη απόθεση βαρελιών με καυστικά απόβλητα. Οι συναρμόδιες υπηρεσίες, επικαλούμενες έλλειψη κονδυλίων, είχαν απλώς διαπιστώσει το πρόβλημα χωρίς να εφαρμόσουν τις διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν απομάκρυνση των επικίνδυνων αποβλήτων και εξουγίανση των χώρων.

 Ενισχύοντας σχετικό αίτημα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής προς το ΓΛΚ, ο Συνήγορος συνέβαλε ώστε να εγκριθούν πιστώσεις συνολικού ύψους 450.000 ευρώ και να καταστεί δυνατή η απομάκρυνση των αποβλήτων.*

Στη συνέχεια το ΥΠΕΚΑ συνέστησε στις αποκεντρωμένες διοικήσεις να υποβάλλουν αιτήματα έγκρισης των εκάστοτε απαιτούμενων πιστώσεων (υπόθεση 146072/2011).

Στον πρώην Δήμο Ρίου καθυστερούσε υπερβολικά η αποκατάσταση του χώρου εγκαταλελειμμένου εργοστασίου παραγωγής προϊόντων αμιάντου. Η υπόθεση αυτή αποτελεί μια από τις πρώτες περιπτώσεις εφαρμογής του ΠΔ για την Περιβαλλοντική Ευθύνη. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, η ιδιοκτήτρια τράπεζα υπέβαλε μελέτη εξυγίανσης-αποκατάστασης, στο πλαίσιο της οποίας προτάθηκαν δύο εναλλακτικές λύσεις: η μεταφορά των αποβλήτων στο εξωτερικό ή η δημιουργία ΧΥΤΕΑ εντός του οικοπέδου. Η οικεία αποκεντρωμένη διοίκηση, προκειμένου να αποφύγει τυχόν αντιδράσεις από την τοπική κοινωνία και παρά την αντίθετη άποψη της Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΕΓΕΠΕ) και του ΥΠΕΚΑ, υιοθέτησε την πρώτη πρόταση, το υψηλό κόστος της οποίας αρνείται να καταβάλει η ιδιοκτήτρια, οπότε η αποκατάσταση εκκρεμεί (υποθέσεις 11025/2008 και 753/2009).

Μετά την αποκάλυψη ανεξέλεγκτης εναπόθεσης στερεών αποβλήτων στη χερσαία ζώνη λιμένος Μπασιού Άνδρου, οι συναρμόδιες υπηρεσίες ανταποκρίθηκαν στην πρόταση του Συνηγόρου για διακοπή της εναπόθεσης, ωστόσο ακόμη αναμένεται απάντηση του ΣΥΓΑΠΕΖ σε ερωτήματα του Συνηγόρου για τις ενέργειές του σχετικά με την εκτίμηση της περιβαλλοντικής βλάβης και τα γενικότερα ζητήματα εφαρμογής του ΠΔ 148/2009 (υπόθεση 155264/2012).

Ομοίως, σε περίπτωση διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων στην Αυλίδα και τη Ριτσώνα Ευβοίας, ο έλεγχος των Επιθεωρητών Περιβάλλοντος επιβεβαίωσε τη συνεχιζόμενη υποβάθμιση, ενώ οι χημικές αναλύσεις σε δείγματα νερού απέδειξαν υψηλές

συγκεντρώσεις ολικού και εξασθενούς χρωμίου καθώς και ψευδαργύρου. Με παρέμβαση του Συνηγόρου εγκρίθηκε πίστωση για εργασίες εξυγίανσης-αποκατάστασης (υπόθεση 152327/2012).

ΡΥΠΑΝΣΗ ΥΔΡΟΦΟΡΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΑ

Σε περίπτωση μονάδας βιολογικού καθαρισμού στον ΧΥΤΑ Αμαρίου Ρεθύμνης, ο Συνήγορος διαπίστωσε έλλειψη νόμιμων αδειών και εγκρίσεων, μη ικανοποιητική επεξεργασία και ανεξέλεγκτη διάθεση των παραγόμενων στραγγισμάτων, καθώς και υπέρβαση της διαθέσιμης χωρητικότητας, δεδομένου ότι ο χώρος χρησιμοποιείται για το σύνολο του νομού χωρίς να έχουν ολοκληρωθεί οι αναγκαίες υποδομές. Με παρέμβαση του Συνηγόρου κινήθηκε πρόσφατα η διαδικασία περιβαλλοντικής ευθύνης για την άμεση εξυγίανση-αποκατάσταση των παράπλευρων ρεμάτων, της παραρρημάτιας περιοχής και των επιφανειακών και υπόγειων υδροφορέων, που επιβαρύνονται συστηματικά από τα διαφεύγοντα στραγγίσματα: το δε κόστος θα επωμισθεί ο φορέας εκμετάλλευσής (υπόθεση 5206/2009).

Η ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα στη Μεσσαπία Ευβοίας είχε ως αποτέλεσμα να εμφανιστεί υψηλή περιεκτικότητα εξασθενούς χρωμίου στο πόσιμο νερό. Έπειτα από σχετική αναφορά, ο Συνήγορος διαπίστωσε αργούς ρυθμούς στην εφαρμογή των διαδικασιών ελέγχου και επιβολής κυρώσεων, αλλά και έλλειψη κονδυλίων για την ανάληψη των σχετικών εργασιών αποκατάστασης από την πολιτεία οπότε ο ρυπαίνων είναι άγνωστος ή αρνείται να συμμορφωθεί. Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, ο Συνήγορος ζήτησε, εντός του 2012, να κινηθεί η διαδικασία αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας (υπόθεση 20553/2009).

Τέλος, στη γνωστή περίπτωση του Ασωπού, ο Συνήγορος έκρινε αναγκαία τη

σταδιακή απορρύπανση των επιφανειακών υδάτων και του εδάφους, κυρίως κοντά στις περιοχές κατοικίας και αγροτικής γης, καθώς και την αποκατάσταση του πυθμένα του ποταμού.* Επειδή κατά τις αυτοψίες του Κέντρου Ελέγχου Προστασίας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ) διαπιστώθηκε ρύπανση από ανεξέλεγκτες πηγές και παράβαση περιβαλλοντικών όρων από υφιστάμενες βιομηχανικές μονάδες, ο Συνήγορος ζήτησε προσφάτως από την οικεία αποκεντρωμένη διοίκηση να ενημερωθεί για την κίνηση των διαδικασιών περιβαλλοντικής ευθύνης και τις λοιπές ενέργειες αποκατάστασης (υπόθεση 140025/2011).

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ο Συνήγορος αξιοποιεί κάθε διαθέσιμη αφορμή προκειμένου να συμβάλει στην αποτροπή της αλλοίωσης του τοπίου, αναγνωρίζοντας τη σημασία του για την προστασία της φύσης και του πολιτισμού. Σειρά περιπτώσεων καταδεικνύει ότι σε μεγάλο βαθμό για την αλλοίωση του τοπίου ευθύνονται η αδράνεια και η αδυναμία συνεργασίας των αρμόδιων διοικητικών μηχανισμών.

ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

Ο Συνήγορος παρενέβη σε περίπτωση κατασκευής υπόγειας υδατοδεξαμενής, απόληξης αδρανών υλικών και διάνοιξης αμαξιτού δρόμου στον οικισμό Μπουφούσκια Αιγίου, σε περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους καθώς διαθέτει μοναδικούς κροκαλοπαγείς γεωλογικούς σχηματισμούς και σπήλαια. Διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχε περιβαλλοντική αδειοδότηση, η υδατοδεξαμενή είχε κατασκευαστεί σε όγκο διπλάσιο εκείνου που προέβλεπε το τοπογραφικό, η δε οδός είχε διανοιχθεί εντός δασικής έκτασης. Παρά την έλλειψη ανταπόκρισης εκ μέρους του ΥΠΕΚΑ στην

πρόταση να συνταχθεί ειδική περιβαλλοντική μελέτη σύμφωνα με τα άρθρα 18-21 του Ν. 1650/1986, ο Συνήγορος πέτυχε την κινητοποίηση των τοπικών υπηρεσιών: το Τμήμα Πολεοδομικών Εφαρμογών Αιγίου ακύρωσε την άδεια κατασκευής υδατοδεξαμενής και το Δασαρχείο Αιγίου εξέδωσε Πρωτόκολλο Διοικητικής Αποβολής πέραν αυτών, επιβλήθηκαν τα αναλογούντα πρόστιμα για κατάληψη και καταστροφική δημόσιας ανασαωτέας έκτασης και απόληψης αδρανών υλικών από παράνομες εκσκαφές (υπόθεση 133880/2010).

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

Η ανάδειξη των πολιτιστικών μνημείων με παράλληλο σεβασμό στη φύση και στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί την ανάληψη κοινής προσπάθειας προκειμένου να δημιουργηθούν οι όροι για μια νέα σχέση μεταξύ κοινωνίας και φύσης. Ακριβώς όπως η ανάπτυξη δεν πρέπει να εκτυλιχθεί χωρίς σεβασμό στη φυσική κληρονομιά, έτσι και ο σεβασμός στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά, η ανάδειξη και η αξιοποίησή της αποτελούν προϋπόθεση αλλά και εξαιρετική ευκαιρία ανάπτυξης.

Διερευνώντας αναφορά για διατάραξη κοινής ησυχίας και πρόκληση ηχορύπανσης από εκδηλώσεις στο Βυζαντινό Κάστρο της Πάτρας, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι συγκεκριμένες υπουργικές αποφάσεις, που αφορούν τις προϋποθέσεις πραγματοποίησης πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων σε μνημεία ή προστατευόμενους χώρους, διευρύνουν την έννοια της συμβατότητας των εκδηλώσεων αυτών με τον χαρακτήρα των ως άνω χώρων κατά τρόπο που υπερβαίνει τη νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθρου 46, παράγρ. 1 του Ν. 3028/2002, επιτρέποντας τη χρήση μεγαφωνικών εγκαταστάσεων για την ηχητική υποστήριξή τους. Προτάθηκε στο ΥΠΑΙΘΠΑ η υιοθέτηση ήπιων όρων πραγματοποίησης των εκδηλώσεων

αυτών, με πλήρη απουσία ή εξαιρετικά περιορισμένης έντασης ενίσχυση των ηχητικών μέσων (υπόθεση 155691/2012).

Διερευνώντας αναφορά για ελλιπή καθαριότητα και προστασία του αρχαιολογικού άλσους Ακαδημίας Πλάτωνος, καθώς και για τις επιπτώσεις στις αρχαιότητες από τη λειτουργία παρακείμενων Καταστημάτων Υγειονομικού Ενδιαφέροντος (ΚΥΕ), ο Συνήγορος επιβεβαίωσε τα καταγγελλόμενα και επιπλέον διαπίστωσε αλόγιστη χρήση του χώρου λόγω απουσίας περιφράξης και φύλαξης (υπόθεση 3832/2005). Επικαλούμενος την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο, ο Συνήγορος επισήμανε στον Δήμο Αθηναίων και στη Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων την ιδιαιτερότητα του χώρου ως φυσικού και ταυτόχρονα πολιτιστικού τοπίου και πρότεινε: τη σύσταση ειδικού μόνιμου συνεργείου καθαρισμού των αρχαιολογικών πάρκων, την τοποθέτηση ικανού αριθμού κάδων απορριμμάτων, την περίφραξη και μόνιμη φύλαξη του χώρου, τη συστηματική διενέργεια αστυνομικών ελέγχων, τη μετεγκατάσταση των κατοίκων Ρομά σε κατάλληλο χώρο και την επιβολή εφαρμογής της υγειονομικής νομοθεσίας από τα καταστήματα. Έπειτα από προσπάθειες ετών, οι συναρμόδιες υπηρεσίες ανταποκρίθηκαν στις προτάσεις του Συνηγόρου σε σημαντικό βαθμό: το ΚΑΣ ενέκρινε την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου και την ενοποίηση της Ακαδημίας Πλάτωνος, ξεκίνησαν εργασίες ταξινόμησης του αποθηκευμένου αρχαιολογικού υλικού, κατασκευάστηκε νέα μόνιμη περίφραξη και καθιερώθηκαν τόσο η διενέργεια τακτικών αστυνομικών ελέγχων όσο και ο καθημερινός καθαρισμός από μόνιμο συνεργείο, ενώ έπαυσε η λειτουργία των καταστημάτων.*

ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Στον πυρήνα της περιβαλλοντικής προ-

στασίας, σύμφωνα με το άρθρο 24 του Συντάγματος, ανήκει και η χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδόμηση και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών περιοχών, με σκοπό να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης. Παρά την ολοκλήρωση του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου το 2008, η έλλειψη συντονισμένης και ολοκληρωμένης προσπάθειας χωρικού σχεδιασμού με επιμέρους ειδικά τομεακά χωροταξικά σχέδια εξακολουθεί να προκαλεί σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως από την αλόγιστη ίδρυση ή λειτουργία βιομηχανικών εγκαταστάσεων ή τουριστικών υποδομών, καθώς και από τον αδιαφανή αποχαρακτηρισμό συγκεκριμένων εκτάσεων (δασικών ή πρώην δασικών, πολιτιστικού ενδιαφέροντος), που επιδρά στον τρόπο δόμησης σε περιοχές εκτός οικισμών. Επιπλέον, η κατακερματισμένη νομοθεσία, αλλά και διατάξεις που συχνά έχουν διαφορετική βάση εκκίνησης ή επιδιωκόμενο σκοπό σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο τελικά εφαρμόζονται δημιουργούν δυσκολίες στις αρμόδιες υπηρεσίες και τροφοδοτούν φαινόμενα διαφθοράς.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

Σημαντική συνιστώσα για την προώθηση της ανάπτυξης της χώρας αποτελεί η αναθεώρηση της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας, με σκοπό την ουσιαστική διασύνδεση του χωροταξικού με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών κατάρτισης και έγκρισης των πολεοδομικών σχεδίων, τον εξορθολογισμό του πολεοδομικού σχεδιασμού, καθώς και την αποφυγή επικαλύψεων, ιδίως ενόψει της δραστηριοποίησης των νέων αποκεντρωμένων οργάνων του κράτους.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αναφοράς για παράνομες οικοδομικές εργασίες στη θέση Λάκκα της περιοχής Μαύρο Λιθάρι Αναβύσσου, σε οικοπέδο του οποίου το μεγαλύτερο τμήμα βρίσκεται εκτός σχεδίου, και μάλιστα σε τμήμα χαρακτηρισμένου κοινόχρηστου πεζόδρομου, σύμφωνα με επίσημο τοπογραφικό. Με έγκριση εργασιών μικρής κλίμακας για περιτοίχιση τμήματος οικοπέδου, ανεγέρθηκαν δύο μεζονέτες και καταπατήθηκε πεζόδρομος. Ο Δήμος Σαρωνικού ισχυρίστηκε ότι δεν έχει προς το παρόν αρμοδιότητα, καθώς δεν υπήρχε από παλιά δημοτικός δρόμος στο συγκεκριμένο σημείο, δεν έχει συντελεστεί αναγκαστική απαλλοτρίωση, δεν έχει κυρωθεί πράξη εφαρμογής και δεν έχει καταβληθεί αποζημίωση. Εκδήλωσε δε πρόθεση επανέγκρισης-αναθεώρησης του ρυμοτομικού σχεδίου και επέμεινε ότι δεν έχει αρμοδιότητα κατεδάφισης αυθαίρετων κατασκευών. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι πρέπει να εφαρμοστεί το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, καθώς η διοίκηση στηρίζεται στην ισχύουσα νομοθεσία και όχι σε μέλλουσα ή πιθανολογούμενη. Η υπόθεση αυτή είναι χαρακτηριστική της δυσλειτουργίας των ΟΤΑ και της παράλειψης οφειλόμενων ενεργειών τους σχετικά με την εφαρμογή ρυμοτομικού σχεδίου, γεγονός που έχει επίδραση και στην εκτός σχεδίου δόμηση, με περαιτέρω επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον (υπόθεση 145385/2011).

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Η οργάνωση του χώρου μέσω του καθορισμού των χρήσεων γης αποτελεί ένα από τα κατεξοχήν σημεία τριβής στη διπολική σχέση περιβάλλοντος-οικονομίας, είναι δε παράλληλα ουσιαστικό και κρίσιμο στοιχείο του χωροταξικού σχεδιασμού. Στο παρελθόν ο Συνήγορος είχε ασχοληθεί με το πλαίσιο καθορισμού των χρήσεων γης στο αστικό περιβάλλον (Ετήσια έκθεση

2007, σ. 125 κ.ε.), επισημαίνοντας τα κυριότερα προβλήματα στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου και στην άσκηση συγκεκριμένων οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και προτείνοντας τη θέσπιση ενός πιο συνεκτικού νομοθετικού πλαισίου για την οργάνωση των χρήσεων γης. Στην πενταετία που μεσολάβησε από εκείνες τις επισημάνσεις

 το θέμα των χρήσεων γης αποδεικνύεται ανεξάντλητο, αφού βρίσκεται πίσω από κάθε μορφής δραστηριότητα ή εγκατάσταση και συχνά εντοπίζεται ως η πραγματική αιτία του προβλήματος σε αναφορές που υποβάλλονται με άλλο θέμα (ηχορύπανση, περιβαλλοντική βλάβη κ.ο.κ.). Ο καθορισμός των χρήσεων αναδεικνύεται σε καθοριστικό παράγοντα για την προστασία του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αποτροπή ανέγερσης 5 κτιρίων αναψυχής σε δασική έκταση ιδιαίτερου φυσικού κάλλους εντός του Εθνικού Πάρκου Χελμού-Βουραϊκού (υπόθεση 146336/2011). Η έκταση στην οποία επρόκειτο να ανεγερθούν τα κτίρια ανήκει σε ζώνη ειδικής προστασίας του δικτύου Natura 2000 όπου δεν επιτρέπεται η συγκεκριμένη χρήση, καθώς πρόκειται για δασική έκταση. Με παρέμβαση του Συνηγόρου ανακλήθηκαν οι σχετικές άδειες οικοδόμησης και εκμετάλλευσης των εγκαταστάσεων και κινήθηκε από τις αρμόδιες υπηρεσίες η διαδικασία για την αποκατάσταση του χώρου.

Αντίστοιχο ζήτημα ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων σε περιοχές όπου δεν επιτρέπεται η συγκεκριμένη χρήση αναδεικνύεται και στις υποθέσεις που αφορούν κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

 Οι κατά τόπον αρμόδιες υπηρεσίες,

που συνήθως ανήκουν στην τοπική αυτοδιοίκηση, συχνά προκρίνουν την ανάγκη ενίσχυσης και προστασίας των παραγωγικών δραστηριοτήτων έναντι της αυστηρής εφαρμογής του νόμου, που επιτάσσει τη διακοπή της παράνομης λειτουργίας.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση κτηνοτροφικής μονάδας εγκατεστημένης εντός των ορίων οικισμού που επί σειρά ετών λειτουργούσε, και συνεχίζει να λειτουργεί, χωρίς άδεια λειτουργίας παρά τη σφράγιση της (υπόθεση 144225/2011). Η Περιφέρεια Ηπείρου επικαλέστηκε τις μεταβατικές ρυθμίσεις του Ν. 4056/2012 για την κτηνοτροφία, με τις οποίες αναστέλλονται όλες οι κυρώσεις επί μία τριετία για τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις που υποβάλλουν αίτηση υπό το καθεστώς του νέου νόμου. Κατά την άποψη του Συνηγόρου, η ευνοϊκή αυτή μεταχείριση μπορεί να εφαρμοστεί μόνο στις περιπτώσεις όπου είναι δυνατόν η εγκατάσταση να λειτουργήσει εφεξής νόμιμα, κάτι που δεν ήταν εφικτό να γίνει στη συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς δεν χωροθετείται στην ελάχιστη απόσταση από τα όρια του οικισμού που απαιτεί ακόμη και ο νέος νόμος.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΕ ΟΙΚΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Ο καθορισμός των χρήσεων γης θα πρέπει να γίνεται πάντα με χωροκοινωνικά κριτήρια, να εντάσσεται δηλαδή στον ευρύτερο σχεδιασμό και να εξυπηρετεί τη λειτουργικότητα και την ανάπτυξη των οικισμών με στόχο την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, η οποία ανάγεται σε λόγο δημοσίου συμφέροντος. Επιπλέον, από τη στιγμή που ο καθορισμός αυτός έχει πραγματοποιηθεί στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο μιας περιοχής, είναι δεσμευτικός και παύει να ισχύει το καθεστώς ελεύθερων χρήσεων, ακόμη και αν

δεν έχουν εκδοθεί οι ειδικότερες ρυθμίσεις για την υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού (ΣτΕ 1854/1994).

 Η συνύπαρξη οικονομικών δραστηριοτήτων και κατοικιών σε οικιστικές περιοχές οδηγεί συχνά σε υπέρμετρη ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας σε βάρος της ποιότητας ζωής και του ιδιωτικού βίου των κατοίκων.

Το ζήτημα που τίθεται από τους πολίτες είναι κατ' αρχήν η όχληση που υφίστανται από τη λειτουργία των επιχειρήσεων, όπως θόρυβος, εκπομπές οσμών, υπέρμετρη ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων. Στην πράξη, συχνά το πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι δεν υφίσταται ρητός καθορισμός των χρήσεων γης από τον νομοθέτη, με αποτέλεσμα να θεωρείται επιτρεπόμενη η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο οικιστικός χαρακτήρας που έχει ήδη αναπτύξει η περιοχή.

Τέτοια περίπτωση αντιμετώπισε ο Συνήγορος στην Ακτή Δηλαβέρη του Πειραιά, όπου οι κάτοικοι διαμαρτύρονταν για σοβαρή ηχορύπανση από τη λειτουργία ΚΥΕ, καθώς και για την κατάληψη κοινόχρηστων χώρων με αυθαίρετες κατασκευές και τραπεζοκαθίσματα. Όπως διαπιστώθηκε, πέραν των μεμονωμένων παραβάσεων της πολεοδομικής νομοθεσίας και αυτής που διέπει τη λειτουργία των καταστημάτων, η περιοχή έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός με ειδικούς όρους και περιορισμούς δόμησης. Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της περιοχής προέβλεπε χρήσεις γενικής κατοικίας, όμως η έλλειψη ρυμοτομικού ΠΔ που να εξειδικεύει τις χρήσεις γης στην περιοχή οδήγησε στην ανάπτυξη μεγάλου αριθμού καταστημάτων με αποτέλεσμα η ποιότητα ζωής των κατοίκων να υποβαθμιστεί. Το 2012 ο Συνήγορος ζήτησε, πέραν των κυρώσεων για την παραβίαση της

νομοθεσίας σχετικά με τις οχλήσεις και τις αυθαιρεσίες, την προώθηση ΠΔ για τον καθορισμό των χρήσεων γης, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση στην περιοχή. Ο Δήμος Πειραιά επέλεξε τελικώς να προωθήσει τη διαδικασία για τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου, με σκοπό όμως όχι τον καθορισμό των χρήσεων γης, αλλά τη μετατόπιση της εγκεκριμένης οικοδομικής γραμμής σε συγκεκριμένο οικοδομικό τετράγωνο, με ταυτόχρονη απόδοση του ισοζυγίου του κοινόχρηστου χώρου προκειμένου να θεραπευτεί η παράνομη επέκταση των ΚΥΕ σε βάρος των κοινόχρηστων χώρων (υπόθεση 21326/2008).

Χαρακτηριστική επίσης είναι και η πρόκληση ηχορύπανσης από σειρά ΚΥΕ στην Πλατεία Δικαστηρίων της Καρδίτσας. Τα καταστήματα λειτουργούν με άδεια καφενείου, καφεζαχαροπλαστείου ή εστιατορίου και με συμπληρωματικές άδειες για λειτουργία μηχανικών μέσων μουσικής, όπως επίσης για παράταση ωραρίου λειτουργίας τέτοιων μέσων έως τις πρωινές ώρες. Επιπλέον, όλα έχουν βεβαιωμένες πολλαπλές παραβάσεις ηχορύπανσης, ενώ κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η κατάσταση γίνεται αφόρητη, καθώς η δραστηριότητά τους μεταφέρεται στον εξωτερικό χώρο, η δε υπέρβαση των ορίων έντασης και η παράταση του ωραρίου μουσικής διαταράσσουν τη ζωή των περιόικων και μεταλλάσσουν την εικόνα της πλατείας και του κέντρου της πόλης. Παρά τις έγκαιρες συστάσεις του Συνηγόρου να μη δοθεί άδεια παράτασης ωραρίου μουσικής, ο Δήμος Καρδίτσας προέβη τελικά στην έκδοση αδειών, ενώ ο Συνήγορος αναμένει απαντήσεις από τον δήμο και την οικεία αστυνομική διεύθυνση σχετικά με τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί (υπόθεση 143975/2011).

Ο Συνήγορος διαπίστωσε επίσης σημαντικά προβλήματα σχετικά με τη

χωροθέτηση και τη λειτουργία συννεργείων αυτοκινήτων, φανοποιείων-βαφείων, πλυντηρίων αυτοκινήτων (ενδεικτικές υποθέσεις 6323/2007, 10650/2008, 15636/2009, 125868/2010, 142471/2011). Σε πολλές περιπτώσεις, οι δραστηριότητες αυτές είχαν εγκατασταθεί σε οικιστικές περιοχές όπου είτε δεν υπήρχε Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο είτε, ενώ υπήρχε, δεν είχαν εξειδικευτεί οι χρήσεις γης με την έκδοση ρυμοτομικού σχεδίου. Για κάποιες κατηγορίες δραστηριοτήτων, όπως φανοποιεία, τροποποιήθηκαν οι διατάξεις που ρυθμίζουν τη λειτουργία τους και τους δόθηκε η δυνατότητα να εγκατασταθούν σε περιοχές όπου δεν επιτρέπονταν να εγκατασταθούν υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς. Επιπλέον, τα προβλήματα που συνεπάγεται η γεινίαση αυτών των επαγγελματικών εγκαταστάσεων με κατοικίες οξύνονται από τις παραβάσεις των όρων που θέτει η νομοθεσία σχετικά με τη νόμιμη λειτουργία τους. Για όλες αυτές τις περιπτώσεις ο Συνήγορος πρότεινε τη διοργάνωση συνάντησης με τα συναρμόδια υπουργεία προς επεξεργασία νέου, απλουστευμένου νομοθετικού πλαισίου, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επαγγελματιών. Σημαντική παράμετρος είναι εν προκειμένω η επανεξέταση των κριτηρίων με τα οποία προσδιορίζεται ο βαθμός όχλησης των δραστηριοτήτων και η θέσπιση ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων για την εγκατάστασή τους σε οικιστικές περιοχές. Το ΥΑΑΥΜΔ ανταποκρίθηκε θετικά, ενώ το ΥΠΕΚΑ δεν έχει ακόμη απαντήσει.

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Το ζήτημα του καθορισμού των χρήσεων γης ανέκυψε και σε υποθέσεις που αφορούσαν την προστασία πολιτιστικών αγαθών, καταδεικνύοντας και πάλι τη συ-

χνά συγκρουσιακή σχέση της ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας με την προστασία του περιβάλλοντος ακόμη και όταν αυτή αφορά χώρους με ιδιαίτερο αρχαιολογικό ή ιστορικό ενδιαφέρον.

Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση της λειτουργίας ΚΥΕ (καφετέριες, εστιατόρια και μπαρ) στην παλαιά πόλη της Κω, σε οικοδομικά τετράγωνα που γειτνιάζουν με τον σημαντικότερο επισκέψιμο αρχαιολογικό χώρο του νησιού (υπόθεση 6692/2006). Η υπόθεση αποτέλεσε αντικείμενο παρέμβασης του Συνηγόρου τα τελευταία 6 χρόνια. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις καταγγελίες των κατοίκων, τα κέντρα αυτά λειτουργούν κατά παράβαση των ρυθμίσεων για τις χρήσεις γης, την κοινή ησυχία και την προστασία των μνημείων. Ο Συνήγορος πραγματοποίησε αυτοψία στην περιοχή και διαπίστωσε την αλλοίωση της φυσιογνωμίας του χώρου της Αρχαίας Αγοράς, την υποβάθμιση και τη ρύπανση του περιβάλλοντος, καθώς και ότι αρκετές από τις επιχειρήσεις δεν είχαν λάβει την προβλεπόμενη έγκριση για τη λειτουργία τους δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο. Κατόπιν αυτού, ζήτησε την επανεξέταση των αδειών των καταστημάτων, τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την προστασία του αρχαιολογικού χώρου Λιμένος και Αγοράς και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος χώρου του.* Το ΚΑΣ έλαβε σειρά μέτρων για την προστασία της περιοχής, ενώ το ΥΠΑΙΘΠΑ ζήτησε από τις αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων να ελέγξουν τη νομιμότητα των αδειών και αυτές ανταποκρίθηκαν άμεσα. Αντίθετα, ο Δήμος Κω, με πρόσφατο έγγραφο του, αρνήθηκε να προβεί σε οποιαδήποτε επανεξέταση των αδειών επικαλούμενος την οικονομική εξόντωση των επιχειρήσεων της πόλης, όπως επίσης αρνήθηκε να συνεργαστεί με τις αρχαιολογικές υπηρεσίες για την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Αμοιβαίες υποχρεώσεις κράτους-πολιτών

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Τεκμήρια διαβίωσης και δυνατότητα αμφισβήτησης

ΤΕΛΗ, ΠΡΟΣΤΙΜΑ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ: ΕΙΣΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Τέλη

Πρόστιμα

Εισφορές και συνδρομές

Τροφεία παιδικών σταθμών

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Χρονίζοντα προβλήματα ΔΕΗ

Αποζημίωση επιβατών κατά τη διάρκεια απεργιακών κινητοποιήσεων

Μεταφορές μαθητών

ΔΑΝΕΙΑ

Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων

Ανέκαθεν στην πρώτη γραμμή ενασχόλησης για τον Συνήγορο αλλά και για τη διοίκηση, το ζήτημα των αμοιβαίων υποχρεώσεων κράτους και πολιτών έχει προσλάβει εξαιρετικές διαστάσεις κατά την τρέχουσα κρίσιμη περίοδο. Κατά μία έννοια, εμφανίζεται συμμετρική η δυσκολία των δύο πλευρών να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Ωστόσο στην πράξη δημιουργείται συχνά ένας φαύλος κύκλος αφού η αδυναμία της μιας πλευράς τροφοδοτεί την αδυναμία της άλλης, ενώ τα μέσα που διαθέτουν οι δύο πλευρές είναι μακράν άνισα. Το κράτος διαθέτει σειρά προνομίων, νόμιμων ή και απλώς πραγματικών, δύναται να αιφνιδιάζει, μεταβάλλοντας τους όρους και το πλαίσιο στο οποίο οι πολίτες καλούνται να διαμορφώσουν τη συμπεριφορά τους, να ασκήσουν δικαιώματα ή να εκπληρώσουν υποχρεώσεις. Οι συχνές νομοθετικές αλλαγές και η πληθώρα των εγκυκλίων δημιουργούν ένα ρευστό περιβάλλον για τους πολίτες, οι οποίοι καλούνται να συμμορφωθούν, ενώ ταυτόχρονα το κράτος δεν εμφανίζεται συνεπές στην εκπλήρωση των δικών του υποχρεώσεων. Τα φαινόμενα αυτά πλήττουν περαιτέρω την ήδη κλονισμένη αξιοπιστία του, σε μια εποχή που το κράτος οφείλει να κινητοποιηθεί αλλά και να κινητοποιήσει την κοινωνία για μια δημιουργική υπέρβαση.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Τα ζητήματα που θέτουν οι διαρκείς φορολογικές επιβαρύνσεις κυριάρχησαν στις αναφορές προς τον Συνήγορο και κατά το 2012 (βλ. και *Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 31 κ.ε.). Το σύστημα προοδευτικής αύξησης των συντελεστών φορολόγησης ανάλογα με το ύψος του συνολικού εισοδήματος βρίσκεται σε συμφωνία με τις αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης και της φορολογικής ισότητας.

 Οι αρχές αυτές αποτελούν θεμέλιο της δημοσιονομικής πολιτικής στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, αλλά και αναγκαία προϋπόθεση για τη δημιουργία φορολογικής συνείδησης. Παραβιάζονται ωστόσο από τις νέες, αλληπάλληλες φορολογικές επιβαρύνσεις, καθώς εκείνες είναι, τις περισσότερες φορές, δυσανάλογα μεγάλες σε σχέση με την πραγματική φοροδοτική ικανότητα των πολιτών και πλήττουν κατά βάση εισοδήματα επί των οποίων έχει ήδη επιβληθεί ο συνήθης φόρος εισοδήματος.

Ο Συνήγορος δεν συμμετέχει θεσμικά στη νομοθέτηση φορολογικών ή άλλων μέτρων, καθώς η διαμεσολαβητική του αρμοδιότητα αφορά τον έλεγχο της νομιμότητας των ατομικών διοικητικών πράξεων, ενεργειών ή παραλείψεων της διοίκησης. Ωστόσο, υπό το αυξανόμενο βάρος της οικονομικής κρίσης, η οποία πλέον πλήττει το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής κοινωνίας, η ανεξάρτητη αρχή έχει εκφράσει τον προβληματισμό της σχετικά με το κατά πόσο συγκεκριμένες φορολογικές διατάξεις βρίσκονται σε αρμονία με τις αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης και τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας. Επιπλέον, η ανεξάρτητη αρχή τόνισε την αναγκαιότητα διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών κατά τη διαδοχική φορολογική επιβάρυνση, τόσο σε επίπεδο άμεσης φορολογίας (φόρος εισοδήματος, έκτακτες εισφορές και τέλη, φορολογία ακινήτων) όσο και σε επίπεδο έμμεσης φορολογίας (ΦΠΑ, ειδικό φόρος κατανάλωσης κ.λπ.).*

Μεγάλος ήταν κατά το 2012 ο αριθμός αναφορών πολιτών που διαμαρτύρονταν για την επιβολή σε βάρος τους της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης. Σε πολλές περιπτώσεις ο Συνήγορος διαπίστωσε τη νομιμότητα επιβολής της εισφοράς, η οποία εντούτοις, στον βαθμό που εφαρμόζεται

σε εισόδημα που έχει ήδη φορολογηθεί, προκαλεί εύλογες αντιδράσεις των φορολογουμένων. Σε άλλες περιπτώσεις ενεργοποιήθηκε η παρέμβαση του Συνηγόρου καθώς διαπιστώθηκαν προβληματικές διοικητικές πρακτικές κατά την επιβολή του έκτακτου αυτού φόρου. Πέραν των ανωτέρω, ο Συνήγορος εντόπισε κενά στις διαδικασίες ενημέρωσης πολιτών, που δημιουργούν κωλύματα στην άσκηση των νόμιμων δικαιωμάτων τους, όπως στην περίπτωση αμφισβήτησης τεκμηρίων διαβίωσης (βλ. σ. 139-140). Τέλος, το ζήτημα της παραβίασης του φορολογικού απορρήτου εκ μέρους της διοίκησης, μέσω της θυροκόλλησης σημαντικών φορολογικών εγγράφων των φορολογουμένων, διευθετήθηκε με νομοθετική ρύθμιση σύμφωνα με πρόταση του Συνηγόρου (βλ. σ. 142).

ΕΙΔΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης σε θανόντες

Η έννοια του φορολογουμένου ταυτίζεται, κατ' αρχήν, με την έννοια του εν ζωή ατόμου που έχει ικανότητα δικαίου, δηλαδή φέρει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Ωστόσο, όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος από υποθέσεις που εξέτασε, επιβλήθηκε Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης σε φυσικά πρόσωπα που είχαν αποβιώσει πριν από τη νομοθετική θέσπιση του εν λόγω έκτακτου φορολογικού μέτρου. Ο Συνήγορος επισήμανε στις αρμόδιες ΔΟΥ ότι η καταλογιστική του φόρου πράξη πρέπει να εκδίδεται στο όνομα φυσικού προσώπου που βρίσκεται εν ζωή κατά τον χρόνο έκδοσής της. Αντίθετα, η καταλογιστική πράξη που εκδίδεται κατά φυσικού προσώπου μετά τον θάνατό του είναι άκυρη, καθώς στρέφεται κατά ανύπαρκτου, κατά τον χρόνο έκδοσής της, υποκειμένου φορολογικής ενοχής. Οι περισσότερες ΔΟΥ δεν αποδέχθηκαν τις θέσεις αυτές. Για τον λόγο αυτό η ανεξάρτητη αρχή έθεσε

το ζήτημα στο Υπουργείο Οικονομικών, στο πλαίσιο συνάντησης εργασίας, όπου μεταξύ άλλων επισημάνθηκε η διαφορά της εν λόγω εισφοράς από τον φόρο εισοδήματος, όπου η υποχρέωση γεννάται με την απόκτηση του εισοδήματος (υποθέσεις 145633 και 146286/2011).

Απαλλαγή της αποζημίωσης εθελούσιας εξόδου και του εφάπαξ βοηθήματος από την Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά με αντικείμενο το γεγονός ότι οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες συμπεριέλαβαν στο εισόδημα φυσικού προσώπου την αποζημίωση εθελούσιας εξόδου και το εφάπαξ ποσό που έλαβε κατά την αποχώρησή του από την τράπεζα στην οποία υπηρετούσε, εκλαμβάνοντας ως βάση επιβολής της έκτακτης εφάπαξ εισφοράς του 2010 και της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης του 2011 το σύνολο του ποσού. Η διοίκηση απέρριψε κατ' αρχήν το αίτημα για επανεκκαθάριση της έκτακτης εισφοράς ως προς τα εισοδήματα του 2009, τα οποία περιλάμβαναν και την αποζημίωση εθελούσιας εξόδου που είχε καταβληθεί εντός του έτους, επειδή η επανεκκαθάριση αυτή αφορούσε προηγούμενο οικονομικό έτος. Παράλληλα, ενημέρωσε τον πολίτη ότι εκ παραδρομής συνυπολογίστηκε το εφάπαξ βοήθημα για την επιβολή της έκτακτης εισφοράς του έτους 2011, χωρίς ωστόσο να προχωρήσει έγκαιρα η επανεκκαθάριση της εν λόγω εισφοράς.

Ο Συνήγορος τόνισε ότι και τα δύο ποσά εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που προβλέφθηκαν από τους νόμους βάσει των οποίων επιβλήθηκαν οι δύο αυτές έκτακτες εισφορές. Επομένως η αρμόδια υπηρεσία όφειλε να προχωρήσει άμεσα στην επανεκκαθάριση των εν λόγω εισφορών, με ισόποση έκπτωση αυτών των ποσών

από τα εισοδήματα των αντίστοιχων ετών (υπόθεση 145286/2011).

Η παρέμβαση του Συνηγόρου έτυχε θετικής ανταπόκρισης. Με πρωτοβουλία της υπηρεσίας υποβλήθηκαν τροποποιητικές δηλώσεις τόσο για την επανεκκαθάριση της έκτακτης εισφοράς που επιβλήθηκε στα εισοδήματα της χρήσης 2009 όσο και της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης που επιβλήθηκε στα εισοδήματα της χρήσης 2010.

ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ

Με αφορμή τη διερεύνηση αναφορών πολιτών, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες δεν παρείχαν στο κοινό την απαραίτητη πληροφόρηση για τη δυνατότητα αμφισβήτησης των τεκμηρίων διαβίωσης, η οποία προβλέπεται ρητώς στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ). Ως αποτέλεσμα, οι πολίτες κατέβαλαν φόρο για εισοδήματα που δεν απέκτησαν ποτέ. Ο Συνήγορος με πόρισμα στον Υπουργό Οικονομικών επισήμαινε έλλειμμα πληροφόρησης των πολιτών τόσο σε επίπεδο περιφερειακών υπηρεσιών όσο και εκ μέρους της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ), καθώς και άρνηση ή ανεπαρκή καθοδήγηση από πλευράς των αρμόδιων υπαλλήλων.* Τόνισε μάλιστα ότι τα τεκμήρια είναι συνταγματικώς ανεκτά μόνον εφόσον είναι μαχητά, δηλαδή υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να αμφισβητηθούν εκ μέρους των πολιτών στους οποίους επιβάλλονται, σύμφωνα με πάγια νομολογία του ΣτΕ. Παράλληλα, δεδομένης της δυσμενέστατης οικονομικής συγκυρίας που διανύει η χώρα, η διοίκηση όφειλε να επιδείξει ιδιαίτερη ευαισθησία και να προβεί με κάθε πρόσφορο μέσο στη διασφάλιση της πλήρους ενημέρωσης των φορολογουμένων όσον αφορά τη δυνατότητα αμφισβήτησης των τεκμηρίων διαβίωσης.

Το Υπουργείο Οικονομικών, υιοθετώντας τις προτάσεις του Συνηγόρου, εξέδωσε εγκύκλιο απευθυνόμενη προς όλες τις ΔΟΥ και τις λοιπές ελεγκτικές υπηρεσίες της χώρας, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται η διαδικασία ανταπόδειξης και ανατροπής των τεκμηρίων, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα και την ευχέρεια στους πολίτες να τα αμφισβητήσουν.*

ΤΕΛΗ, ΠΡΟΣΤΙΜΑ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ: ΕΙΣΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Η δυνατότητα και η υποχρέωση του κράτους να διαπιστώνει και να επιβάλλει την καταβολή προστίμων, τελών και εισφορών είναι όχι μόνον εύλογη αλλά και αυτονόητη, ιδίως ενόψει της κατάστασης στην οποία έχει περιαγάγει την οικονομία της χώρας η ενδημούσα εισφοροδιαφυγή. Συζητήσιμες ωστόσο από την άποψη της αναλογικότητας, αλλά και της εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος είναι ενίοτε οι μέθοδοι με τις οποίες η διοίκηση προσδιορίζει τις οφειλές, εντοπίζει τους υπόχρεους και εξαναγκάζει την καταβολή. Σε περιπτώσεις όπως η λεγόμενη τακτοποίηση αυθαιρέτων, οι επίμαχες μέθοδοι συνιστούν αλλοίωση του σκοπού του προστίμου και μεταλλάσσουν ένα περιβαλλοντικό μέτρο σε αμιγώς εισπρακτικό. Στις αιφνίδιες αυξήσεις τελών, προστίμων ή τροφείων, οι μέθοδοι αυτές ανατρέπουν κάθε έννοια προστατευόμενης εμπιστοσύνης. Στις διαδικασίες είσπραξης παραβλέπεται κάθε παράμετρος χρηστής διοίκησης. Ο σχετικός κατάλογος δεν έχει τέλος, καθώς εκτείνεται σε ολόκληρο το φάσμα της διοικητικής δράσης.

ΤΕΛΗ

Στις διαδικασίες είσπραξης τελών όπως το ΤΑΠ και το ΕΕΤΗΔΕ φαίνεται να επικρατεί η παράμετρος της πάσης θυσία συλ-

λογής των προϋπολογισθέντων ποσών ακόμη και βάσει τυχαίων ή αμάχητων κριτηρίων, ενώ στα τέλη κοιμητηρίων και σε λοιπές οφειλές προς δήμους οι οικείες διαδικασίες επιβαρύνονται με εγγενή οργανωτικά προβλήματα.

Τέλος Ακίνητης Περιουσίας

Παρεμβαίνοντας έπειτα από αναφορές πολιτών για την επιβολή ΤΑΠ σε πρασιές καθώς και σε χώρους στάθμευσης σε πωλητή, ο Συνήγορος επισήμανε ότι οι ανοιχτοί χώροι στάθμευσης είναι κοινόκτητοι και κοινόχρηστοι, οπότε επ' αυτών δεν μπορεί να παραχωρηθεί δικαίωμα κυριότητας παρά μόνο δυνατότητα αποκλειστικής χρήσης σε ιδιοκτήτες ορόφων της ίδιας οικοδομής, με αποτέλεσμα να μην περιορίζεται η συγκυριότητα αλλά η χρήση. Εφόσον λοιπόν δεν μπορεί να υπάρξει κυριότητα επί των χώρων αυτών, δεν μπορεί να υπάρξει κύριος ανοιχτού χώρου στάθμευσης ως υπόχρεος για την καταβολή ΤΑΠ, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Αντίθετα, η Διεύθυνση Οικονομικών ΟΤΑ του Υπουργείου Εσωτερικών υποστήριξε ότι με τη σύσταση δουλείας αίρεται εν τοις πράγμασι ο κοινόχρηστος χαρακτήρας και παρέχεται συγκεκριμένη ωφέλεια και συνακόλουθη αξία στην οριζόντια ιδιοκτησία, της οποίας παρακολούθημα είναι η θέση στάθμευσης. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον Υπουργό Εσωτερικών, από τον οποίο δεν έχει μέχρι στιγμής υπάρξει σχετική ανταπόκριση (υποθέσεις 149531, 153671/2012).

Στο συναφές πεδίο αρμοδιότητας των ΟΤΑ, ο Συνήγορος παρενέβη όταν ο Δήμος Θεσσαλονίκης αρνήθηκε αρχικά να προβεί στη διόρθωση του εμβαδού διαμερίσματος που είχε αναγραφεί λανθασμένα στο συμβόλαιο ιδιοκτησίας, μη αποδεχόμενος τα δικαιολογητικά που προσκόμισε ο ενδιαφερόμενος (βεβαί-

ωση μηχανικού, έγγραφο πολεοδομίας, πίνακα ποσοστών και εμβαδών οικοδομής), με τον ισχυρισμό ότι για την αλλαγή των τετραγωνικών μέτρων απαιτείται συμβόλαιο ιδιοκτησίας ή κάτοψη μηχανικού. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, βάσει των διατάξεων περί ΤΑΠ και τέλους καθαριότητας, σε περιπτώσεις αύξησης ή μείωσης της επιφάνειας των ηλεκτροδοτούμενων χώρων αρκεί υπεύθυνη δήλωση, οπότε η απαίτηση συμβολαίου ιδιοκτησίας μεταφέρει αναίτια το διοικητικό βάρος στους πολίτες (υπόθεση 147283/2011).

 Αποδεχόμενος το σκεπτικό του Συνηγόρου, ο δήμος ανταποκρίθηκε θετικά στο συγκεκριμένο αίτημα.*

Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτημένων Δομημένων Επιφανειών

Με παρέμβασή του* προς τον Υπουργό Οικονομικών, ο Συνήγορος έθεσε το σύνολο των προβλημάτων τα οποία τέθηκαν υπόψη του ως προς την επιβολή και τη διαδικασία είσπραξης του ΕΕΤΗΔΕ:

- Επιβολή τέλους σε εργοταξιακές παροχές παρά το γεγονός ότι δεν πρόκειται για ηλεκτροδότηση δομημένων επιφανειών.
- Εξάρτηση της δυνατότητας αλλαγής προμηθευτή ηλεκτρικού ρεύματος από την εξόφληση της τρέχουσας και τυχόν ληξιπρόθεσμων δόσεων του τέλους 2012 ή από την καταβολή 50 ευρώ αν ο καταναλωτής δηλώνει αδυναμία καταβολής όλου του ποσού.
- Μη διόρθωση σφαλμάτων στον υπολογισμό του τέλους 2011 και εσφαλμένος υπολογισμός του για το 2012: Ο Συνήγορος πρότεινε να δοθεί η δυνατότητα διόρθωσης και συμψηφισμού με αίτηση στις ΔΟΥ.
- Επιβολή τέλους σε ιδιοκτήτες ακινήτων οι οποίοι είχαν ζητήσει έγκαιρα τη δι-

ακοπή παροχής ηλεκτρικού ρεύματος αλλά η ΔΕΗ καθυστέρησε να προβεί σε αυτήν.

- Καθυστέρηση διεκπεραίωσης όσων αιτήσεων μείωσης ή απαλλαγής λόγω οικονομικής αδυναμίας είχαν υποβληθεί ηλεκτρονικά.
- Έλλειψη διαδικασίας μερικής απαλλαγής ακινήτων «μεικτής χρήσης», των οποίων η μεγαλύτερη επιφάνεια προορίζεται για βιοτεχνική-βιομηχανική χρήση.
- Επιβολή ΕΕΤΗΔΕ σε μη δομημένες επιφάνειες ή και επί πλασματικών τετραγωνικών, καθώς επ' αυτών επιβάλλεται ΤΑΠ.

Ο Συνήγορος δεν παραγνωρίζει τους έκτακτους δημοσιονομικούς λόγους που οδήγησαν στην επιβολή του ΕΕΤΗΔΕ, πλην όμως είχε εγκαίρως επισημάνει ότι η προβλεπόμενη διαδικασία για τον υπολογισμό και την είσπραξη του τέλους θα επέφερε ιδιαίτερες δυσλειτουργίες. Πρέπει να επανεξεταστεί ο τρόπος υπολογισμού και είσπραξης, ώστε να απεξαρτηθεί από την ηλεκτροδότηση των ακινήτων και να υπολογιστεί στη βάση υπολογισμού του ΕΤΑΚ, η οποία έχει δημιουργηθεί ειδικά για την είσπραξη φόρων.

Ανταποδοτικά δημοτικά τέλη

Ένα από τα ζητήματα που σταθερά επανέρχονται σχετικά με τους ΟΤΑ είναι η επιβολή τελών χωρίς ειδική αιτιολόγηση και κατά παράβαση της αρχής της ανταποδοτικότητας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Δήμου Λαυρεωτικής, ο οποίος επέβαλε ειδικό τέλος αποκομιδής κλαδεμάτων και πάσης φύσεως ογκωδών αντικειμένων βάσει σχετικής πρόβλεψης στον νέο Κανονισμό Καθαριότητας. Από τις σχετικές αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου απουσίαζε οποιαδήποτε αιτιολογία, επίκληση νομοθεσίας ή σχέση αναλογίας μεταξύ ανταποδοτικού τέλους και δαπάνης που απαιτείται για την παροχή της υπηρεσίας,

κατά παράβαση του άρθρου 25, παράγρ. 14 του Ν. 1828/1989 και των σχετικών εγκυκλίων (υπόθεση 144974/2011).

 Με παρέμβαση του Συνηγόρου, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής συνέστησε να επανεξεταστούν οι σχετικές αποφάσεις με κριτήριο την αρχή της ανταποδοτικότητας και τη διασφάλιση της δίκαιης και αντικειμενικής επιβάρυνσης, ο δε δήμος αποφάσισε να παρέχει εφεξής αδαπώς τη συγκεκριμένη υπηρεσία.*

Επιβολή τελών κοιμητηρίου βάσει της ιδιότητας του δημότη

Συνεχίστηκε και κατά το 2012 η πρακτική ορισμένων δήμων να διαφοροποιούν σημαντικά τα τέλη για υπηρεσίες κοιμητηρίου (τέλη ταφής ή παράταση ταφής, τέλη χρήσης οικογενειακού τάφου ή τάφου τριετούς χρήσης, τέλη φύλαξης οστών) με βάση την ιδιότητα των χρηστών ως δημοτών, ετεροδημοτών ή μόνιμων κατοίκων. Ο Δήμος Βούλας χρεώνει στους κατοίκους που δεν είναι δημότες τριπλάσιο ποσό για την παραχώρηση τάφου τριετούς χρήσης, για παράταση ταφής σε τάφο τριετούς χρήσης, καθώς και για τη χρήση οστεοθυρίδων σε σχέση με το ποσό που χρεώνει στους δημότες για τις ίδιες υπηρεσίες. Όπως και στο παρελθόν έχει διαπιστωθεί,* η διαφοροποίηση αυτή συνεπάγεται δυσμενή και αδικαιολόγητα διακριτική μεταχείριση σε βάρος των μη δημοτών, παραβιάζει δε και το άρθρο 6 του ΑΝ 582/1968, σύμφωνα με το οποίο «τα κοιμητήρια είναι προωρισμένα διά τον εντός αυτών ενταφιασμόν παντός νεκρού», ενώ οι δήμοι «υποχρεούνται όπως παραχωρούν χώρον διά τον ενταφιασμόν παντός θανόντος δημότου ή και παντός άλλου εν τη περιφέρεια των θανόντος ανθρώπου». Η έλλειψη χώρων ταφής στα κοιμητήρια των μεγάλων αστικών κέντρων δεν διευθετείται με την επιβολή

διαφορετικών τελών, ούτε αυτό αποτελεί μέτρο αποσυμφόρησής τους. Αντίθετα, στην αντιμετώπιση του προβλήματος θα μπορούσαν να συμβάλουν μέτρα όπως η δημιουργία κέντρων αποτέφρωσης, η πρόβλεψη δυνατότητας παραχώρησης χρήσης τάφου για διάστημα μεγαλύτερο της τριετούς διάρκειας χωρίς αυτό να τον μετατρέπει σε τάφο οικογενειακής χρήσης ή η υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης και φύλαξης των οστών μετά την εκταφή και την ανακομιδή του νεκρού.

Τέλος, διευθύνσεις κοιμητηρίων συνέχισαν την πρακτική της επιβολής τελών για «σιωπηρή» παράταση ταφής, χωρίς δηλαδή προηγούμενη ενημέρωση των ενδιαφερομένων. Αυτά τα τέλη, ανάλογα με τον χρόνο της παράτασης, μπορεί να φτάσουν σε τέτοιο ποσό το οποίο οι πολίτες δεν μπορούν να καταβάλουν, εντός μάλιστα περιορισμένου χρονικού διαστήματος. Συνέπεια αυτών είναι οι ενδιαφερόμενοι να απειλούνται με εκταφή των οικείων τους ή ακόμη και να διαπιστώνουν ότι η εκταφή έχει ήδη γίνει εν αγνοία τους (υποθέσεις 151537, 155121, 156691/2012).

ΠΡΟΣΤΙΜΑ

Στα πρόστιμα για τη λεγόμενη τακτοποίηση αυθαιρέτων, οι εισπρακτικές λογικές και πρακτικές αντιστρατεύονται αυτή καθ' εαυτήν τη συνταγματική επιταγή αποτροπής της αυθαίρετης δόμησης, προσδίδοντας στο μέτρο αμιγώς εισπρακτική λογική. Σε άλλες περιπτώσεις προστίμων, όπως τα στρατολογικά, οι μέθοδοι αυτές ανατρέπουν κάθε έννοια προστατευόμενης εμπιστοσύνης.

Τακτοποίηση αυθαιρέτων

Με την έκδοση και την εφαρμογή των Ν. 3843/2010 και 4014/2011 για τα αυθαίρετα εδραιώνεται ολοένα και περισσότερο η πεποίθηση ότι η διαμορφωθείσα κατά-

σταση, πέραν του ότι είναι αντίθετη με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία του οικιστικού περιβάλλοντος και εισάγει διαχρονική ανισότητα, έχει καταστήσει τη διοίκηση εισπρακτικό μηχανισμό και τους πολίτες δέσμιους προσωρινών και αιφνιδιαστικών ρυθμίσεων. Ενώ οι παλαιότερες διαδικασίες και ρυθμίσεις αναφέρονταν σε νομιμοποίηση του αυθαίρετου ή εξαίρεσή του από κατεδάφιση υπό προϋποθέσεις και με βάση πολεοδομικά κριτήρια, οι νέες μιλούν για «τακτοποίησή» του μέσα σε ένα δεδομένο χρονικό πλαίσιο, μεταθέτοντας στο μακρινό μέλλον κάθε προσπάθεια ενσωμάτωσης των ρυθμίσεων αυτών σε ορθολογικό πολεοδομικό σχεδιασμό. Ωστόσο, κατά το άρθρο 24, παράγρ. 2 του Συντάγματος

 ο νομοθέτης θα έπρεπε να ρυθμίζει τη χωροταξική ανάπτυξη και την πολεοδομική διαμόρφωση της χώρας με βάση σχεδιασμό υπαγορευόμενο από πολεοδομικά κριτήρια, σύμφωνα με την ιδιομορφία, τη φυσιογνωμία και τις ανάγκες της κάθε περιοχής.

Άλλωστε ήδη πριν από την έκδοση του Ν. 4014/2011 το ΣΤΕ είχε κρίνει αντισυνταγματική τη διάταξη του άρθρου 8, παράγρ. 5 του Ν. 3044/2002 με την οποία παρεχόταν η δυνατότητα να εξαιρούνται από την κατεδάφιση αυθαίρετα ανεγερθέντα μετά την έκδοση του Ν. 1337/1983 εντός ή εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και χωρίς κανέναν χρονικό περιορισμό. Κατά τη νομολογία, είναι αντισυνταγματικές οι διατάξεις με τις οποίες επιτρέπεται η εξαίρεση από την κατεδάφιση κατασκευών που ανεγείρονται μετά τη θέσπιση πολεοδομικών κανόνων που τίθενται προς εκπλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και κατά παράβαση των όρων και των περιορισμών δόμησης ή των χρήσεων γης (ΣΤΕ 3337/2011). Η ταυτότητα του νομικού λόγου επιβάλλει την ίδια θεώρηση σε

οποιαδήποτε ρύθμιση εισάγει εξαίρεση από την κατεδάφιση σε μεταγενέστερες των πολεοδομικών κανόνων κατασκευές, στο μέτρο που αυτή δεν μπορεί να ερμηνευτεί στενά (υπόθεση 149933/2012).

Με τις πρόσφατες ρυθμίσεις, με τις οποίες ορίστηκε νέος τρόπος απόδειξης του χρόνου ολοκλήρωσης της αυθαίρετης κατασκευής ή εγκατάστασης της αυθαίρετης χρήσης, σε συνδυασμό με τις επακόλουθες παρατάσεις των προθεσμιών υποβολής των δικαιολογητικών για την υπαγωγή στην επίδικη ρύθμιση, ανατρέπονται όσα ίσχυαν κατά την εισηγητική έκθεση, η οποία έθετε ως απαράβατο όριο την τακτοποίηση της αυθαίρετης δόμησης που πραγματοποιήθηκε μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης του σχεδίου νόμου. Αντί λοιπόν να σταματήσει η αυθαίρετη δόμηση, παρέχεται η δυνατότητα συνέχισής της. Σύμφωνα με την απόφαση 180/2012 της Επιτροπής Αναστολών του ΣΤΕ, «υπάρχει κίνδυνος περαιτέρω βλάβης του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος και δημιουργίας τετελεσμένων καταστάσεων με την πραγματοποίηση και νέας αυθαίρετης δομήσεως. Υπό τα δεδομένα αυτά, [...] να διαταχθεί, ως πρόσφορο μέτρο, μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως ακυρώσεως, η απαγόρευση υποβολής αιτήσεων βάσει δικαιολογητικών πέραν των προβλεπόμενων στον αρχικό νόμο [...] και η διακοπή επεξεργασίας εκείνων από τις ήδη υποβληθείσες αιτήσεις που δεν στηρίζονται στα ως άνω δικαιολογητικά [...] για την απόδειξη του χρόνου ολοκλήρωσεως της κατασκευής ή εγκαταστάσεως της χρήσεως».

Πέραν τούτων, ο Συνήγορος γίνεται αποδέκτης της αντίδρασης των πολιτών για τη διαφορετική αντιμετώπιση που έκαστος εκ των δύο νόμων (3843/2010 & 4014/2011) επιφυλάσσει στους υπό ρύθμιση χώρους. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας

και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), προσπαθώντας να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει τις διατάξεις αυτών, εκδίδει συνεχώς νέες ερμηνευτικές εγκυκλίους, με αποτέλεσμα να «νομοθετεί» μέσα από πράξεις της διοίκησης. Ο Συνήγορος διαπίστωσε από τη διερεύνηση αναφορών ότι δεν υπάρχει σαφής νομοθετική πρόβλεψη για τυχόν διόρθωση στοιχείων όταν διαπιστώνονται ανακρίβειες μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, οπότε και στις περιπτώσεις αυτές πιθανολογείται ότι η αρμόδια υπηρεσία θα επιλύσει το ζήτημα εκδίδοντας νέα ερμηνευτική εγκύκλιο.

Σχετική αναφορά στον Συνήγορο καταδεικνύει τη σύγχυση που έχει δημιουργηθεί από τα νέα δεδομένα ως προς τη μη τακτοποίηση αυθαίρετων εντός δασικών εκτάσεων (άρθρο 23 του Ν. 4014/2011) και το παράπλευρο ζήτημα της υλοποίησης και λειτουργίας του πληροφοριακού συστήματος για τη διαχείριση των δηλώσεων αυθαίρετων κατασκευών του ίδιου νόμου, το οποίο έχει ανατεθεί στο ΤΕΕ. Ο ιδιοκτήτης ξενοδοχειακής μονάδας εντός εκτάσεων πολλών στρεμμάτων στην Αρναία Χαλκιδικής τακτοποίησε τις αυθαίρετες κατασκευές (ουσιαστικά τα μισά κτίρια της μονάδας). Έπειτα από μακρά αλληλογραφία με τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες επιβεβαιώθηκε ο δασικός χαρακτήρας της έκτασης και επισημάνθηκε το γεγονός στην πολεοδομία του Δήμου Αριστοτέλη, η οποία απάντησε ότι δεν είναι αρμόδια, καθώς η τακτοποίηση έχει ανατεθεί στο ΤΕΕ βάσει απόφασης του ΥΠΕΚΑ. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Οικοδομικών και Κτιριοδομικών Κανονισμών (ΔΟΚΚ) διευκρινίζοντας ότι οι πολεοδομίες διατηρούν την αρμοδιότητα να ελέγχουν την ακρίβεια και την αλήθεια των δικαιολογητικών (υπόθεση 130258/2010).

Σε άλλη περίπτωση, πολίτης υποστηρίζει ότι από λάθος του μηχανικού-κατασκευ-

αστή της πολυκατοικίας δηλώθηκαν για την τακτοποίηση του ημιυπαιθρίου μερικά τετραγωνικά παραπάνω, τα οποία όμως αντιστοιχούν σε εξώστη. Παρά τις προσπάθειές του για διόρθωση του λάθους, τα αιτήματά του δεν έγιναν αποδεκτά, αφού, όπως απάντησε η αρμόδια υπηρεσία δόμησης του Δήμου Ελληνικού-Αργυρούπολης, κατ'εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3843/2010 και των ερμηνευτικών εγκυκλίων, δεν έχει αρμοδιότητα να διορθώνει αιτήσεις που αφορούν τη διατήρηση της αυθαίρετης χρήσης χώρων που έχουν υπαχθεί σε αυτόν τον νόμο, εφόσον έχει γίνει περαίωση. Ο Συνήγορος έκρινε ότι η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα επαχθής για τον πολίτη στη σημερινή δύσκολη οικονομική συγκυρία. Η αρμόδια πολεοδομία απευθύνθηκε στη ΔΟΚΚ και αναμένεται απάντηση (υπόθεση 155591/2012).

Πρόστιμα οδικής κυκλοφορίας και στάθμευσης

Αντικείμενο μεγάλου αριθμού αναφορών αποτέλεσαν τόσο η μεγάλη χρονική καθυστέρηση στην ενημέρωση των πολιτών από τους ΟΤΑ προκειμένου περί προστίμων που είχαν επιβληθεί πριν από την τροποποίηση του ΚΟΚ το 2007 όσο και η μη ασφαλής τοποθέτηση του εντύπου της έκθεσης βεβαίωσης της παράβασης στα οχήματα, με αποτέλεσμα οι πολίτες να μη λαμβάνουν εγκαίρως γνώση. Οι ΟΤΑ διαθέτουν ιδιαίτερα μεγάλο χρονικό περιθώριο για να αναζητήσουν τους οφειλότες των προστίμων, οι δε ενδιαφερόμενοι πληροφορούνται την εκκρεμότητα πολλά χρόνια μετά τη στιγμή της φερόμενης παράβασης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται εύλογες αμφισβητήσεις ή να καθίσταται αδύνατη η απόδειξη τυχόν προηγούμενης εξόφλησης, ενώ παράλληλα ακυρώνεται η δυνατότητα ένστασης ή μερικής καταβολής. Στο σχετικό πόρισμά* του, ο Συνήγορος πρότεινε

στον Υπουργό Εσωτερικών τη νομοθετική ρύθμιση της υποχρέωσης των ΟΤΑ για βεβαίωση των προστίμων του ΚΟΚ εντός 3 ετών από την ημερομηνία της παράβασης και την επίδοση της κλήσης, την αντικατάσταση του εντύπου της κλήσης με αυτοκόλλητο που θα επικολλάται στο όχημα και τη θέσπιση δικαιώματος να καταβάλλεται το ήμισυ του προστίμου σε συγκεκριμένο διάστημα μετά την πρώτη ατομική ειδοποίηση. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης.

Συναφής ήταν η αναφορά ιδιοκτητών ταξί για την έκδοση Πράξεων Βεβαίωσης Παράβασης λόγω στάθμευσης σε παράνομο αυτοσχέδιο χώρο (πιάτσα) στον Δήμο Αλιάρτου. Διαπιστώθηκε αφενός ότι ουδέποτε υπήρξε επίσημη πρόβλεψη χώρου στάθμευσης ταξί στην Αλιάρτο, αφετέρου ότι οι αυτοκινητιστές σταθμεύουν εθιμικά επί σειρά ετών, εν γνώσει και υπό την ανοχή του δήμου, στον επίμαχο χώρο, ο οποίος έχει διαμορφωθεί και σηματοδοτηθεί κατάλληλα από τον ίδιο τον δήμο (υπόθεση 143780/2011).

 Με παρέμβαση του Συνηγόρου, ο δήμος ακύρωσε τις συγκεκριμένες Πράξεις Βεβαίωσης Παράβασης και δεσμεύτηκε να επιλύσει το συντομότερο δυνατό το θέμα του χώρου στάθμευσης ταξί.

Πράξεις Βεβαίωσης Παράβασης και Επιβολής Προστίμου ΟΑΣΑ

Ο Συνήγορος παρενέβη προς τον ΟΑΣΑ σχετικά με την επάρκεια των στοιχείων που αναγράφονται από τους ελεγκτές στην Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης και Επιβολής Προστίμου, και ειδικότερα για περιπτώσεις όπου αμφισβητείται το πρόστιμο λόγω μη αναγραφής του αριθμού δελτίου αστυνομικής ταυτότητας του φερομένου ως παραβάτη ή έλλειψης της υπογραφής του. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι χωρίς αριθμό Δελτίου

Ταυτότητας οι πράξεις δεν είναι νόμιμες, καθώς τα υπόλοιπα στοιχεία είναι επισφαλή. Επιπλέον, υπέδειξε ότι ο νόμιμος τρόπος βεβαίωσης της παράβασης και επιβολής προστίμου περιλαμβάνει

 επίδειξη αστυνομικής ταυτότητας ή άλλου σχετικού αποδεικτικού εγγράφου και συνδρομή αστυνομικού οργάνου για την ταυτοποίηση των στοιχείων σε περίπτωση άρνησης συνεργασίας.

Ο ΟΑΣΑ διαφώνησε επικαλούμενος το γεγονός ότι η ταυτοποίηση στοιχείων πραγματοποιείται από τη ΓΠΣ του Υπουργείου Οικονομικών κατά τη διαβίβαση των προστίμων στην αρμόδια ΔΟΥ για εξόφληση, χωρίς όμως να λαμβάνει υπόψη ότι στο συγκεκριμένο στάδιο τα πρόστιμα ήδη αναζητούνται στο δεκαπλάσιο της αρχικής τους αξίας (υποθέσεις 142655, 145337/2011).

Πρόστιμο ανυποταξίας

Μέχρι πρότινος, η μόνη διοικητική κύρωση που επιβαλλόταν στους ανυπότακτους ήταν η πρόσθετη στρατιωτική υποχρέωση, η οποία οποτεδήποτε μετά την κατάταξη μπορούσε να εξαγοραστεί έναντι ποσού όχι μεγαλύτερου από μερικές εκατοντάδες ευρώ, καταβλητέου ακόμη και τμηματικά (άρθρο 51, παράγρ. 5 του Ν. 3421/2005). Έτσι, κύρια επαπειλούμενη κύρωση παρέμενε η ποινική, η οποία κατά κανόνα αίρεται μετά την κατάταξη. Ωστόσο, με το άρθρο 77, παράγρ. 9 του Ν. 3883/2010 προστέθηκε ως αυτοτελής κύρωση το χρηματικό πρόστιμο, το οποίο με υπουργική απόφαση του 2011 προσδιορίστηκε σε 6.000 ευρώ. Το πρόστιμο είναι ευθύς εξαρχής απαιτητό και υπόκειται σε μηνιαίες προσαυξήσεις, οφείλεται ανεξάρτητα από τυχόν μεταγενέστερη κατάταξη και σε περίπτωση μη καταβολής του αναζητείται με τη διαδικασία του ΚΕΔΕ.

Ο Συνήγορος δεν αμφισβητεί τη νομοθετική επιλογή αύξησης των προβλεπόμενων κυρώσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η αρχή της στρατολογικής ισότητας, επιφυλάσσεται πάντως να εξετάσει το ύψος του καινοφανούς προστίμου υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.

 Σε κάθε περίπτωση όμως, η μετάβαση από το παλαιό στο νέο σύστημα χωρίς την πρόβλεψη μεταβατικής διάταξης είχε ως αποτέλεσμα να ανατραπούν καταστάσεις δημιουργημένης εμπιστοσύνης.

Στρατεύσιμοι των οποίων η ανυποταξία είχε ξεκινήσει υπό το προηγούμενο καθεστώς υπήχθησαν αιφνιδίως στο νέο επειδή κατά τη στιγμή αλλαγής της νομοθεσίας δεν είχαν ακόμη προβεί στην εξαγορά, και μάλιστα μέχρι εκείνη τη στιγμή οι ίδιες οι στρατολογικές αρχές τούς καθυσύχάζαν για τα χρονικά περιθώρια διευθέτησης της εκκρεμότητας (υπόθεση 145170/2011). Η πλήρης εξομοίωση του προστίμου ανυποταξίας με το γενικό πρότυπο της πιστοποιημένης και οριστικά καταλογισθείσας οφειλής προς το Δημόσιο είναι αδικαιολόγητα άκαμπτη σε περιπτώσεις όπου εκκρεμούν αιτήματα αναβολής λόγω υγείας ή μόνιμης κατοικίας στο εξωτερικό (υποθέσεις 155522, 156277/2012), τυχόν ευόδωση των οποίων θα μπορούσε να ανατρέψει άρδην την κατάσταση ανυποταξίας. Επιπλέον, η φύση της νέας κύρωσης δεν συμβιβάζεται με τη διατήρηση σειράς ανελαστικών διοικητικών διαδικασιών στο πεδίο της στρατολογίας, όπως η δυνατότητα κήρυξης σε ανυποταξία ακόμη και αν ο στρατεύσιμος, αποδεδειγμένα και ανυπαίτια, δεν είχε καν ειδοποιηθεί ότι καλείται προς κατάταξη (υποθέσεις 157179, 157777/2012).

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Στις εισφορές και στις συνδρομές προς επιμελητήρια ή ασφαλιστικά ταμεία, η

συνάρτηση της καταβολής τους προς άσχετες υποχρεώσεις της διοίκησης υποκρύπτει συγκεχυμένη ή ακόμη και εκδικητική αντίληψη για τη φύση και τον σκοπό των εισφορών.

Καταβολή συνδρομών σε επιμελητήρια ως προϋπόθεση διαγραφής

Το ΕΕΑ και το ΤΕΕ αρνήθηκαν να διαγράψουν μέλη τους χωρίς την προηγούμενη εξόφληση των συνδρομών τους, παρά το γεγονός ότι πληρούνταν οι νόμιμες προϋποθέσεις διαγραφής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να ζητήσουν τη διαγραφή τους από τα μητρώα των οικείων ασφαλιστικών φορέων, καθώς ο νόμος ορίζει ως προϋπόθεση την προηγούμενη διαγραφή από τα μητρώα των επιμελητηρίων. Έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΕΕΑ διαχώρισε το ζήτημα της διαγραφής από εκείνο της καταβολής των οφειλόμενων συνδρομών, καθώς διαπιστώθηκε ότι η αντίθετη πρακτική του δεν καλυπτόταν από σχετική διάταξη. Ο Συνήγορος έχει απευθύνει την ίδια πρόταση και προς το ΤΕΕ, το οποίο όμως δεν ανταποκρίθηκε, ενώ στο μεταξύ ο ενδιαφερόμενος προτίμησε να τακτοποιήσει τις οφειλές του ενόψει του κινδύνου μεγαλύτερης οικονομικής ζημίας (υποθέσεις 150347, 157091/2012).

Οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του ΟΑΕΕ, όταν εκκρεμεί οφειλή από καθυστερούμενες εισφορές ή οποιαδήποτε άλλη αιτία, η καταβολή της σύνταξης είναι δυνατή μόνον αφού το σύνολο της οφειλής περιοριστεί σε ποσό μικρότερο ή ίσο του 40πλάσιου του ποσού του κατώτατου ορίου σύνταξης γήρατος που ισχύει κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Αν η οφειλή είναι μεγαλύτερη, το επιπλέον ποσό θα πρέπει να καταβληθεί μέσα σε προθεσμία 2 μηνών,

αλλιώς η σύνταξη χορηγείται αφού εξοφληθεί η οφειλή και μόνο έπειτα από νέα αίτηση συνταξιοδότησης. Το πρόβλημα αφορά μεγάλο αριθμό αυτοαπασχολούμενων οι οποίοι, ιδιαίτερα στην παρούσα συγκυρία, αδυνατούν να ανταποκριθούν πλήρως στις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις και κατά συνέπεια δεν μπορούν να συνταξιοδοτηθούν (υποθέσεις 147409/2011, 149592/2012). Ο Συνήγορος πρότεινε να παρακρατείται το σύνολο της οφειλής από το ποσό των αναδρομικών συντάξεων, όπου αυτό είναι εφικτό, ή να συμψηφίζεται η συνολική οφειλή από εισφορές με το ποσό της σύνταξης, πρόταση η οποία μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις έγινε αποδεκτή.

Στην περίπτωση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα θίξει το ζήτημα της επιβολής εισφορών χωρίς προηγούμενη ακρόαση (υποθέσεις 129822/2010, 142192, 145906/2011, 149002/2012). Η εφαρμογή της προηγούμενης ακρόασης όχι μόνο θα συνέβαλλε στην τήρηση της νομιμότητας, αλλά επιπλέον θα συνέτεινε ώστε να διευκρινίζονται ταχύτερα τα ζητήματα και να μετριάσει η προσφυγή στη χρονοβόρα διαδικασία ενδικοφανών και δικαστικών προσφυγών, εφόσον κάθε κύριος έργου ή εργοδότης θα είχε την ευχέρεια να παράσχει εγκαίρως χρήσιμες διευκρινίσεις για την έκδοση βάσιμων και τεκμηριωμένων πράξεων επιβολής εισφορών, ιδίως στον τομέα των οικοδομικών έργων. Ωστόσο το ΙΚΑ, επικαλούμενο σχετική νομολογία, έχει απαντήσει ότι η υποχρέωση ακρόασης δεν συντρέχει σε περιπτώσεις δυσμενών διοικητικών πράξεων που εκδίδονται βάσει αντικειμενικών προϋποθέσεων και επομένως δεν συνδέονται με οιαδήποτε υποκειμενική συμπεριφορά του θιγόμενου προσώπου.

Αντίστοιχα προβλήματα δημιουργεί η πρακτική της αναβολής των ασφαλιστικών ελέγχων εργοδοτών για μεγάλο χρο-

νικό διάστημα, που αγγίζει την εκπνοή της νόμιμης δεκαετίας, με αποτέλεσμα να καλούνται οι πολίτες να καταβάλουν εισφορές, πρόστιμα και προσαυξήσεις πολλών ετών τα οποία δεν θα όφειλαν εάν είχαν ενημερωθεί και ειδοποιηθεί εγκαίρως (υποθέσεις 145906/2011, 149002/2012). Αν και το ΙΚΑ επικαλείται φόρτο των αρμόδιων κλιμακίων του, στην παρέμβαση του Συνηγόρου ανταποκρίθηκε η Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) και παρέπεμψε στον Ν. 4075/2012, ο οποίος προβλέπει τη

 διενέργεια μηχανογραφικού ελέγχου σύγκρισης δηλωθεισών και καταβληθεισών εισφορών εντός του επομένου μήνα από εκείνον της υποβολής των αναλυτικών περιοδικών δηλώσεων για κάθε προηγούμενη μισθολογική περίοδο, οπότε ο έλεγχος καθιερώνεται πλέον ως τυπική ελεγκτική διαδικασία και ολοκληρώνεται εντός του μεθεπομένου μήνα έπειτα από εκείνον της απασχόλησης.

Με τον τρόπο αυτό αναμένεται να αποφευχθεί εφεξής ο καταλογισμός ύστερα από πάροδο πολλών ετών.

ΤΡΟΦΕΙΑ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

Η μείωση των πόρων των ΟΤΑ, αλλά και η οικονομική αποδυνάμωση της οικονομίας λόγω της γενικότερης κρίσης επέφεραν πολύπλευρες αρνητικές επιπτώσεις στο πεδίο της φιλοξενίας παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς. Η παρέμβαση του Συνηγόρου ζητήθηκε κατ' αρχάς προκειμένου να ανατραπεί αιφνίδια αύξηση των τροφείων που είχε επιβληθεί από τον Δήμο Χαϊδαρίου κατά τη διάρκεια της περιόδου φιλοξενίας των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η αύξηση παραβίαζε την ισχύουσα νομοθεσία, που επιβάλλει και προβλέπει το ύψος των τροφείων της επόμενης χρονιάς να

γνωστοποιείται κατά τον χρόνο έναρξης των εγγραφών. Επιπλέον, η πρακτική αυτή ερχόταν σε σύγκρουση με τις αρχές της διαφάνειας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Ο δήμος όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε, αλλά προχώρησε σε βεβαίωση οφειλών προς τους γονείς που δεν κατέβαλαν το ποσό της αύξησης (υποθέσεις 138183/2011, 153825/2012).

 Τελικά, με παρέμβαση του Συνήγορου, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής αποφάνθηκε ότι η απαίτηση καταβολής αυξημένων τροφείων δεν είναι σύνομη και επομένως δεν υφίσταται απαιτητό χρέος ως προς το ποσό της αύξησης.

Ωστόσο η αύξηση των τροφείων έτεινε να λάβει πιο γενικευμένο χαρακτήρα στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ, με την έναρξη της περιόδου φιλοξενίας 2012-2013. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι, σε συνέχεια μείωσης της αποζημίωσης που προβλεπόταν για τους σταθμούς από το παραπάνω πρόγραμμα, ορισμένοι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί είχαν αυξήσει δυσανάλογα το ποσοστό συμμετοχής που απαιτούσαν από τους γονείς. Με αφορμή την παραπάνω διαπίστωση, διατυπώθηκε προς το αρμόδιο υπουργείο σειρά προτάσεων με στόχο το πρόγραμμα να υλοποιηθεί με τρόπο που να ανταποκρίνεται ουσιαστικά στις υπάρχουσες ανάγκες των επωφελούμενων οικογενειών (υποθέσεις 156637, 156829, 156930, 157169, 157478/2012).^{*} Σχετικά ήταν και τα προβλήματα που προέκυψαν από την αύξηση των αιτήσεων των πολιτών και την ταυτόχρονη μείωση των διαθέσιμων θέσεων στους παιδικούς σταθμούς, με συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις τον αποκλεισμό παιδιών. Ο Συνήγορος ασχολήθηκε ιδίως με την προβληματική θέσπιση κριτηρίου δημοτικότητας για την εγγραφή σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, που είχε ως αποτέλεσμα να αποκλείονται οι κάτοικοι που δεν ήταν συγχρόνως δη-

μότες (υποθέσεις 144354, 145096/2011, 152450/2012)^{*}, με τον αποκλεισμό των τέκνων δημοσίων υπαλλήλων λόγω δι-άθεσης του συνόλου των θέσεων μέσω του επιχορηγούμενου προγράμματος (υποθέσεις 143405/2011, 153726/2012) και με τη συνεκτίμηση του εκκαθαριστικού σημειώματος του προηγούμενου οικονομικού έτους για την εξέταση των αιτημάτων εγγραφής παιδιών (υποθέσεις 153726, 154073, 154114/2012). Και στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος παρενέβη για τη διασφάλιση του σχετικού δικαιώματος των παιδιών, διατυπώνοντας προς τους αρμόδιους φορείς σχετικές προτάσεις (βλ. και σ. 139).

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Κατά το έτος 2012 υποβλήθηκε μεγάλος αριθμός αναφορών από πολίτες με αντικείμενο τόσο την ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και τους οικονομικούς όρους της παροχής τους. Λόγω έντονων οικονομικών προβλημάτων, πολλοί από αυτούς αδυνατούν να εξοφλήσουν οφειλές τους και προσφεύγουν στον Συνήγορο ζητώντας τη συνδρομή του. Μεγάλο ποσοστό των υποθέσεων που διερευνήθηκαν αφορούσε αδυναμία εξόφλησης οφειλών προς τη ΔΕΗ, που εντοπίζεται κυρίως σε σημαντικό έλλειμμα πληροφόρησης των πολιτών όσον αφορά προβλεπόμενες στον νόμο ευνοϊκές διατάξεις, ιδίως ως προς τα δικαιώματα που τους παρέχονται σχετικά με τη δυνατότητα ολικής ή μερικής διαγραφής χρεών, τον διακανονισμό εξόφλησης οφειλών σε δόσεις, καθώς και τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις άσκησης των εν λόγω δικαιωμάτων. Μεταξύ άλλων, ο τομέας των μεταφορών, τόσο σε επίπεδο μετακίνησης των επιβατών μέσω των αστικών συγκοινωνιών όσο και σε επίπεδο

μεταφοράς των μαθητών από και προς τα σχολεία, αναδεικνύεται σε πεδίο που χρήζει μεταρρυθμίσεων ως προς τους επιβαλλόμενους οικονομικούς όρους αλλά και ως προς τη διασφάλιση ενός ελάχιστου ποιοτικού επιπέδου στην παροχή των σχετικών υπηρεσιών, οι οποίες, συχνά, δεν πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές.

ΧΡΟΝΙΖΟΝΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΕΗ

Στην ειδική έκθεση του έτους 2010,^{*} ο Συνήγορος είχε καταγράψει τα σημαντικότερα προβλήματα στις σχέσεις ΔΕΗ-καταναλωτών. Η ΔΕΗ ουδέποτε τοποθετήθηκε εγγράφως. Μετά την πάροδο διετίας, ορισμένα ζητήματα επανέρχονται και τίθενται εκ νέου υπόψη της επιχείρησης.

Η μεταφορά οικονομικών οφειλών μεταξύ φυσικών προσώπων, ακόμα και αν πρόκειται για συζύγους ή τέκνα, δεν έχει νόμιμη βάση στο εθνικό σύστημα δικαίου και δεν μπορεί να περιλαμβάνεται ως όρος στο Συμβόλαιο Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος. Σε αυτό προβλέπεται ότι η ΔΕΗ έχει το δικαίωμα να προσθέσει στους λογαριασμούς που εκδίδει οποιαδήποτε άλλη οφειλή του καταναλωτή προς την επιχείρηση η οποία προέρχεται από οποιαδήποτε αιτία, και κυρίως από καταναλώσεις ηλεκτρικού ρεύματος που έγιναν με βάση προηγούμενο συμβόλαιο με αυτόν σε οποιοδήποτε άλλο ακίνητο από το οποίο μετοίκησε. Η ΔΕΗ μπορεί να μεταφέρει την οφειλή σε λογαριασμό του ίδιου του καταναλωτή και όχι σε κάθε πρόσωπο που τον φιλοξενεί. Διαφορετικά πρόκειται για σύμβαση σε βάρος τρίτου (άρθρο 415 ΑΚ) και δεν ισχύει.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι η ΔΕΗ έχει τη δυνατότητα να επιδιώξει με άλλους νόμιμους τρόπους την καταβολή των οφειλομένων, σε καμία όμως περίπτωση η διακοπή της ηλεκτροδότησης δεν πρέπει

να χρησιμοποιείται ως μέσο πίεσης προς τους οφειλέτες πολίτες. Απαραίτητο κρίνεται να τοποθετηθεί επίσημα η ΔΕΗ επί του θέματος αυτού και να ενημερωθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι υπάλληλοι, ώστε να εκλείψουν παρόμοια περιστατικά.

Στον Συνήγορο υποβλήθηκε αναφορά με αντικείμενο την υπογραφή από τη ΔΕΗ συμβολαίου προμήθειας για την ηλεκτροδότηση οικίας με πρόσωπο φερόμενο ως ενοικιαστή, το οποίο όμως δεν προσκόμισε κανένα σχετικό αποδεικτικό έγγραφο, ενώ μάλιστα είχε προηγηθεί και είχε γίνει δεκτή αίτηση διακοπής ηλεκτροδότησης του ακινήτου από τον ιδιοκτήτη του, καθώς –κατ' αυτόν– δεν ήταν κατοικημένο. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, ανεξάρτητα από τα στοιχεία που απαιτούνται από τον Κανονισμό της ΔΕΗ (αστυνομική ταυτότητα, αποδεικτικό ΑΦΜ κ.λπ.), προκειμένου να συναφθεί νέο συμβόλαιο παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, πρέπει απαραίτητα να αποδεικνύεται η σχέση του αιτούντος με το ακίνητο μέσω τίτλου ιδιοκτησίας ή μισθωτήριου συμβολαίου. Σε αντίθετη περίπτωση παραβιάζεται η συνταγματική αρχή προστασίας της ιδιοκτησίας, και η ΔΕΗ εμπλέκεται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Ανάλογη προβληματική έχει αναπτυχθεί από τον Συνήγορο και στις περιπτώσεις που ο μισθωτής, ενώ δεν είναι ο αντισυμβαλλόμενος της ΔΕΗ, προβαίνει σε διακανονισμό οφειλών, χωρίς αυτό να γνωστοποιείται στον ιδιοκτήτη και πελάτη της επιχείρησης, από τον οποίο τελικά ζητείται το οφειλόμενο ποσό.

Σε πολλές περιπτώσεις καταγραφής κατάναλωσης ηλεκτρικού ρεύματος χαμηλότερης από την πραγματική ή λανθασμένη τιμολόγησης της κατανάλωσης ή ακόμη και διαπιστωμένης ρευματοκλοπής, η ΔΕΗ αναπροσαρμόζει τους λογαριασμούς της τελευταίας πενταετίας χρεώνοντας αναδρομικά τον καταναλωτή, χωρίς διερεύνηση του ζητήματος. Τα συνήθως ιδιαίτερα

υψηλά χρηματικά ποσά που προκύπτουν αναζητούνται συνολικά από τον καταναλωτή, ο οποίος καταφεύγει σε διακανονισμό. Τα δε σχετικά ενημερωτικά έγγραφα προς τον πολίτη στερούνται ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, την οποία απαιτείται να έχουν οι πράξεις της ΔΕΗ τόσο ως προς τη νομική βάση της ανατιμολόγησης όσο και ως προς τον χρόνο αυτής.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει εγγράφως ότι αρμοδιότητα της επιχείρησης είναι η συντήρηση και η καλή λειτουργία του μετρητή. Είναι συνεπώς αδικαιολόγητη η επιβάρυνση του πολίτη λόγω αδυναμίας της ΔΕΗ να ρυθμίσει και να εποπτεύει επαρκώς το δίκτυό της. Σε κάθε περίπτωση, ο πολίτης θα πρέπει να διευκολύνεται όσο το δυνατόν περισσότερο στην εκπλήρωση των οικονομικών του υποχρεώσεων και η επιχείρηση να αποφεύγει τη χρήση του ενδεχομένου διακοπής της ηλεκτροδότησης ως μέσου πίεσης.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑΚΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Κατά τη διάρκεια του έτους 2011 υποβλήθηκε στον Συνήγορο σημαντικός αριθμός αναφορών από πολίτες κατόχους κάρτας πολλαπλών διαδρομών (μηνιαίας και ετήσιας) με αντικείμενο την οικονομική απώλεια που υπέστησαν κατά τη διάρκεια των απεργιακών κινητοποιήσεων των εργαζομένων στις εταιρείες του ομίλου ΟΑΣΑ μεταξύ Δεκεμβρίου 2010 και Φεβρουαρίου 2011. Ο Συνήγορος, λαμβάνοντας υπόψη την εξαιρετικά δύσκολη οικονομική κατάσταση, εισηγήθηκε τόσο στον Υπουργό Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΑΑΥΜΔ) όσο και στη διοίκηση του ΟΑΣΑ τα εξής:

- Την ενιαία αντιμετώπιση του θέματος της αποζημίωσης των επιβατών κατά τη διάρκεια απεργίας σε όλους τους Χάρτες

Υποχρεώσεων προς τους Καταναλωτές (ΧΥΚ) των αστικών και λοιπών συγκοινωνιών.

- Την αναπροσαρμογή του ΧΥΚ του ΟΑΣΑ, ώστε να προβλέπεται διαδικασία αποζημίωσης σε περίπτωση απεργιακών κινητοποιήσεων, ενδεχομένως υπό τη μορφή παροχής εισιτηρίων για κάθε ημέρα απεργίας στους κατόχους κάρτας πολλαπλών διαδρομών.
- Τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του επιβατικού κοινού μερικώς, με προσωπικό ασφαλείας.

Ωστόσο, όπως προκύπτει από τον τροποποιημένο ΧΥΚ που εστάλη στον Συνήγορο από τον ΟΑΣΑ, οι προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής τελικώς δεν υιοθετήθηκαν.*

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ο Συνήγορος έχει διερευνήσει σημαντικό αριθμό αναφορών σχετικών με προβλήματα που ανέκυψαν στις μετακινήσεις των μαθητών ήδη από την προηγούμενη σχολική χρονιά. Τα προβλήματα αφορούσαν κυρίως την έλλειψη συνοδών στα λεωφορεία, τη μη χρήση ζωνών ασφαλείας, την κακή εκτέλεση των δρομολογίων, περιπτώσεις ανάρμοστης συμπεριφοράς οδηγών προς τους μεταφερόμενους μαθητές και προβλήματα στη μεταφορά μαθητών με αναπηρίες. Το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) απάντησε σε σχετικό έγγραφο της ανεξάρτητης αρχής ότι δεν έχει καμία αρμοδιότητα για τη μεταφορά των μαθητών αυτή καθ' εαυτήν ούτε για τον έλεγχο της ασφαλούς μετακίνησής τους. Με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς ωστόσο εμφανίστηκαν σοβαρότερα ζητήματα στη διεξαγωγή της μεταφοράς των μαθητών πανελλαδικά, με αποτέλεσμα πολλοί μαθητές να μην έχουν πρόσβαση στο σχολείο (ενδεικτικές υποθέσεις 147850/2011, 155583, 157209, 157335/2012).

Ο Συνήγορος, σε νέα παρέμβαση του προς τα Υπουργεία Παιδείας και Εσωτερικών, τόνισε ότι θεωρεί αναγκαία την άμεση διευθέτηση του ζητήματος, ώστε να εξομαλυνθεί η κατάσταση για όλους τους μαθητές που δικαιούνται μεταφορά στο σχολείο, και τη δρομολόγηση διαδικασιών για την έγκαιρη διασφάλιση της μεταφοράς των μαθητών μελλοντικά.*

Συγκεκριμένα, επισήμανε τα εξής:

- Η νομοθεσία προβλέπει δωρεάν μεταφορά για συγκεκριμένες κατηγορίες μαθητών που φοιτούν σε δημόσιο σχολείο, δικαίωμα άμεσα συνδεδεμένο με το δικαίωμα στην εκπαίδευση.
- Η συγχώνευση σχολείων με στόχο την πληρέστερη εκπαίδευση των παιδιών αλλά και την εξοικονόμηση πόρων που προέκρινε το ΥΠΑΙΘΠΑ θα έπρεπε να συνοδεύεται από τη ρύθμιση της δωρεάν και ασφαλούς μεταφοράς των μαθητών σε βάθος χρόνου και της εποπτείας των φορέων που την υλοποιούν. Πιθανή επέκταση των συγχωνεύσεων θα πρέπει να πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις.
- Τα παιδιά που υποχρεωτικά φοιτούν σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης θα πρέπει να μετακινούνται δωρεάν με μεταφορικά μέσα που πληρούν τις προδιαγραφές ασφαλείας. Για πολλά από αυτά η έλλειψη μεταφοράς συνεπάγεται τον αποκλεισμό τους από την εκπαίδευση.
- Η οικονομική επιβάρυνση των γονέων ως προς τη μεταφορά των παιδιών στο σχολείο οδηγεί σε αρκετές περιπτώσεις σε διακοπή της φοίτησης όταν αδυνατούν να καλύψουν τα έξοδα μετακίνησης. Μια προσωρινή άμβλυνση του προβλήματος αυτού θα μπορούσε να επέλθει με τη δωρεάν μετακίνηση των παιδιών με τα ήδη υπάρχοντα δρομολόγια των αστικών συγκοινωνιών και των ΚΤΕΛ για όσο διάστημα παραμένει το πρόβλημα.

- Η διασφάλιση της μεταφοράς των μαθητών είναι απαραίτητη για τη συνέχιση της λειτουργίας των Μουσικών και των Καλλιτεχνικών Σχολείων, τα οποία συγκεντρώνουν μαθητές από πολλούς δήμους.

Ειδικότερα, ο Συνήγορος πρότείνει:

- Τη μεταφορά της αρμοδιότητας για τις μεταφορές των μαθητών στις περιφέρειες.
- Την τροποποίηση της ισχύουσας ΚΥΑ ώστε να προβλεφθούν ρητά τόσο η υποχρέωση παρουσίας συνοδού στα λεωφορεία που μεταφέρουν μαθητές τουλάχιστον της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσο και οι αρμοδιότητές τους.
- Την αποφυγή ανάθεσης της μετακίνησης σε γονείς.
- Το ΥΠΑΙΘΠΑ να αποκτήσει αρμοδιότητα τουλάχιστον εποπτείας και ελέγχου της ορθής υλοποίησης της μεταφοράς στα σχολεία, καθώς από αυτήν εξαρτάται η πρόσβαση πολλών μαθητών στην εκπαίδευση.

Με τον Ν. 4089/2012 ρυθμίζονται θέματα οικονομικής αποζημίωσης των μεταφορέων και προβλέπεται η ανάληψη της σχετικής αρμοδιότητας από τις περιφέρειες.

 Τελικά, η μεταφορά των μαθητών αποκαταστάθηκε σταδιακά σε αρκετά σχολεία. Ωστόσο παραμένει η ανάγκη για τον ορθολογικό σχεδιασμό και τη διασφάλιση της πλήρους εφαρμογής της νομοθεσίας όσον αφορά την ασφαλή μεταφορά όλων των παιδιών που τη δικαιούνται.

ΔΑΝΕΙΑ

Η δραματική μείωση των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων σε συνδυασμό με την αύξηση των φορολογικών βαρών οδήγησε μεγάλο αριθμό αυτών σε αδυναμία

ανταπόκρισης στις δανειακές τους υποχρεώσεις. Οι αρμόδιοι φορείς προσφέρουν στους δανειολήπτες τη δυνατότητα επιμήκυνσης της διάρκειας εξόφλησης δανείων ή την αναστολή, για ορισμένο χρονικό διάστημα, εξυπηρέτησης του δανείου, κατόπιν αίτησής τους και υπό προϋποθέσεις. Ωστόσο, όπως διαπιστώνει ο Συνήγορος από τη διερεύνηση υποθέσεων, προβλήματα έχουν ανακύψει κατά τη διαδικασία κρίσης τέτοιων αιτήσεων από φορείς του δημόσιου τομέα που χορηγούν δάνεια, ενώ παράλληλα εμμένουν διοικητικές πρακτικές που καταδεικνύουν ελλείμματα στην ενημέρωση των δικαιούχων και, συχνά, αδικαιολόγητα ανεπιεική αντιμετώπισή τους.

TAMEIO ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ (ΤΠΔ)

Η αδυναμία υπαγωγής δανειοληπτών στις ευνοϊκές διατάξεις του άρθρου 25, παράγρ. 1 και 6 του Ν. 3867/2010, λόγω τιτλοποίησης του δανείου τους, απασχόλησε τον Συνήγορο, καθώς στις εν λόγω ρυθμίσεις δεν συμπεριλαμβάνονται τα τιτλοποιημένα δάνεια, αλλά τυχόν αιτήσεις που αφορούν τα δάνεια αυτής της κατηγορίας εξετάζονται κατά περίπτωση από το ΔΣ του ΤΠΔ. Το πρόβλημα αυτό απασχολεί χιλιάδες δανειολήπτες, οι οποίοι αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

Ο Συνήγορος επισήμανε προς τον πρόεδρο του ΔΣ ότι οι δανειολήπτες του ΤΠΔ των οποίων τα δάνεια τιτλοποιήθηκαν έχουν περιέλθει, χωρίς ευθύνη τους, σε δυσμενέστερη κατάσταση όσον αφορά τη δυνατότητα υπαγωγής τους στις διατάξεις περί ευνοϊκής αποπληρωμής των δανείων τους, έναντι άλλων των οποίων τα δάνεια δεν τιτλοποιήθηκαν. Για τον λόγο αυτό ζήτησε να αποκατασταθεί η δυνατότητα υπαγωγής τους στις διατάξεις περί διευκόλυνσης, ώστε να αντιμε-

τωπίζονται ισότιμα με τους υπόλοιπους δανειολήπτες του ΤΠΔ. Το ΤΠΔ δεν έχει ακόμη τοποθετηθεί (υποθέσεις 153224 και 153378/2012).

Βάσει διάταξης, το ΤΠΔ μετά τον θάνατο του αντισυμβαλλόμενου-δανειολήπτη έχει δικαίωμα να παρακρατεί τις δόσεις αποπληρωμής δανείου από τη σύνταξη χηρείας που λαμβάνει ο επιβιώσας σύζυγος, ανεξάρτητα αν ο ίδιος ήταν επίσης δανειολήπτης ή όχι. Ο Συνήγορος τοποθετήθηκε με πόρισμα υπέρ της κατάργησης της διάταξης διότι επεκτείνει καταχρηστικά τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από σύμβαση εκτός της συμβατικής σχέσης. Έρχεται δε σε αντίθεση με τη φύση της σύνταξης χηρείας, η οποία αποδίδεται «εξ ιδίου δικαιώματος» δημοσίου δικαίου του συνταξιούχου και δεν κληρονομείται ώστε να βαρύνεται με χρέη του κληρονομούμενου.

Σε άλλη υπόθεση, το ΤΠΔ καθυστέρησε επί μακρόν την επιστροφή χρηματικού ποσού σε πολίτη παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις του μέσω αιτήσεων και τηλεφωνικών επικοινωνιών. Το ποσό αφορούσε πέντε δόσεις δύο συνολικά δανείων οι οποίες παρακρατήθηκαν ύστερα από την εκ μέρους του ενδιαφερομένου εξόφληση των εν λόγω δανείων. Κατόπιν επιτόπιας συνεργασίας του Συνηγόρου με το αρμόδιο τμήμα του ταμείου, το αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό επεστράφη άμεσα (υπόθεση 155656/2012).

Πολίτης διαμαρτυρήθηκε για καθυστέρηση, επί ένα και πλέον έτος, στην ολοκλήρωση της διαδικασίας άρσης υποθήκης του ακινήτου του, το οποίο είχε αγοράσει με στεγαστικό δάνειο από το ΤΠΔ. Αιτία της καθυστέρησης αποτελούσε η απώλεια σημαντικών εγγράφων από το φάκελο του δανειολήπτη, συγκεκριμένα της δανειακής σύμβασης και της εγγραφής υποθήκης στο αρμόδιο υποθη-

κοφυλακείο. Το ταμείο ζήτησε εκ νέου τα έγγραφα από τον ίδιο τον πολίτη. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η άρση της υποθήκης ολοκληρώθηκε μέσω της διαδικασίας ανασύστασης φακέλου (υπόθεση 154678/2012).

Σε συνέχεια βετούς καθυστέρησης του ΤΠΔ να ενημερώσει πολίτη για την υποχρέωση καταβολής τοκοχρεολυτικών δόσεων επισκευαστικού δανείου που είχε ληφθεί κατά το έτος 2005 από τον –αποβιώσαντα το 2006– σύζυγό της, στις αρχές του 2012 η ενδιαφερόμενη έλαβε έγγραφο για φορολογική χρήση από το ταμείο από το περιεχόμενο του οποίου προέκυπτε ότι ο αποβιώσας σύζυγός της δεν είχε καταβάλει κατά το έτος 2011 τις τοκοχρεολυτικές δόσεις που αντιστοιχούσαν στο προαναφερθέν δάνειο για το έτος αυτό. Η ενδιαφερόμενη, που δεν ήταν ενήμερη για την ανειλημμένη υποχρέωση του συζύγου της, απευθύνθηκε άμεσα στο ταμείο και κατέβαλε ποσό ως έναντι για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές, ενώ παράλληλα ζήτησε να παρακρατούνται οι δόσεις μέχρι την εξόφληση από τη σύνταξη χηρείας της. Ωστόσο, λίγους μήνες αργότερα πληροφορήθηκε ότι ο λογαριασμός του δανείου δεν είχε πιστωθεί με το καταβληθέν ποσό και παράλληλα ότι όφειλε να μεριμνήσει για την καταβολή της τοκοχρεολυτικής δόσης του μηνός Σεπτεμβρίου καθώς, σε αντίθετη περίπτωση, κινδύνευε να ακυρωθεί ο διακανονισμός. Κατόπιν συνεργασίας του Συνηγόρου με το αρμόδιο τμήμα του ταμείου, η δόση του Σεπτεμβρίου παρακρατήθηκε από τη σύνταξη της ενδιαφερομένης. Ο Συνήγορος επιδιώκει περαιτέρω τη συνολική διαγραφή των τόκων λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών (υπόθεση 156546/2012).

Το ΤΠΔ ανακάλεσε απόφαση χορήγησης στεγαστικού δανείου ανέγερσης πρώτης κατοικίας, παρ' ότι είχε προηγηθεί έγκριση ενυπόθηκου τοκοχρεολυτικού

δανείου από την αρμόδια Επιτροπή Πιστώσεων, σε συνέχεια μελέτης της σχετικής αίτησης και των συνημμένων δικαιολογητικών. Η ενδιαφερόμενη είχε ήδη προβεί στην αγορά οικοπέδου για την ανέγερση κατοικίας, τα έξοδα της οποίας θα καλύπτονταν αποκλειστικά από το εγκεκριμένο δάνειο, έχοντας μάλιστα ήδη προσκομίσει όλα τα απαιτούμενα για την κατάρτιση της σύμβασης δανείου και την εκταμίευση του ποσού δικαιολογητικά. Ωστόσο το ΔΣ του ΤΠΔ απεφάνθη εν συνεχεία για τη μη δανειοληπτική της ικανότητα, κρίνοντας ότι αυτή εξαντλείται με βάση το ύψος των καθαρών μηνιαίων αποδοχών της και την ήδη ανειλημμένη υποχρέωση μηνιαίας καταβολής ποσού προς ιδιωτική τράπεζα. Η ενδιαφερόμενη υπέβαλε αίτηση επανεξέτασης, επισημαίνοντας ότι στο μηνιαίο εισόδημά της δεν συνυπολογίστηκε η αναλογία επιδομάτων και δώρων, καθώς και τα έσοδά της από ξενοδοχειακή επιχείρηση, όπως αυτά απεικονίζονταν στην τελευταία υποβληθείσα φορολογική της δήλωση. Η αίτησή της απορρίφθηκε.

Ο Συνήγορος επισήμανε στο ΤΠΔ ότι η έγκριση του δανείου επήλθε έπειτα από έλεγχο των δικαιολογητικών που ζητήθηκαν αρχικά και στα οποία δεν περιλαμβανόταν βεβαίωση οφειλών σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς αυτή δεν είχε ζητηθεί εξαρχής, παρόλο που, όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων, ήταν καθοριστική για την έκδοση της τελικής απόφασης περί χορήγησης ή μη του δανείου. Παράλληλα, η ενδιαφερόμενη είχε ήδη προβεί στην αγορά οικοπέδου για την ανέγερση οικίας. Η απόφαση για προσκόμιση της βεβαίωσης αυτής ελήφθη από το ΔΣ του ΤΠΔ αφότου τέθηκαν σε ισχύ οι διατάξεις του Ν. 3965/2011 και του Ν. 3985/2011. Ωστόσο το άρθρο 2, παράγρ. 5 του Ν. 3965/2011 προβλέπει ότι δάνεια του ΤΠΔ για τα οποία οι αιτήσεις υποβλήθηκαν ή εγκρίθηκαν πριν από την έναρξη

ισχύος του χορηγούνται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις. Όπως επισήμανε ο Συνήγορος, οι προϊσχύουσες διατάξεις δεν προέβλεπαν υποχρέωση προσκόμισης βεβαίωσης οφειλών σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα μεταξύ των όρων και των προϋποθέσεων χορήγησης στεγαστικών δανείων από το ΤΠΔ. Επιπλέον, περιλάμβαναν όρους που διασφάλιζαν την επιστροφή του χορηγούμενου δανείου, αφενός με την εκχώρηση προς το ταμείο, κατά τη συνομολόγηση του δανείου, μέχρι τα 6/10 των αποδοχών, εφόσον πρόκειται για εν ενεργεία δημόσιο υπάλληλο, αφετέρου με υποθήκη ισόποση του δανείου. Το ΤΠΔ, επικαλούμενο την προστασία των δανειοληπτών λόγω των διαρκώς μεταβαλλόμενων αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων, δεν δέχθηκε την πρόταση του Συνηγόρου και ενέμεινε στην απορριπτική του απόφαση (υπόθεση 146482/2011).

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων (ΜΤΠΥ) απέρριψε αίτημα δημοσίας υπαλλήλου ενταγμένης σε καθεστώς προσυνταξιοδοτικής διαθεσιμότητας με αντικείμενο την αναστολή καταβολής των δόσεων δανείου της.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4052/2012 (άρθρο 138, παράγρ. Γ1), το ΜΤΠΥ δύναται, με απόφαση του ΔΣ, να αναστείλει την καταβολή δόσεων για 6 ή περισσότερους μήνες, κατά τους οποίους καταβάλλονται μόνον οι αναλογούντες τόκοι, και στη συνέχεια να παρατείνει τον χρόνο αποπληρωμής του δανείου κατά 12 ή περισσότερους μήνες, σε σχέση με τον απομένοντα συμβατικό χρόνο, με αντίστοιχο επανυπολογισμό των ισόποσων μηνιαίων δόσεων. Εντούτοις, το ΜΤΠΥ απέρριψε το αίτημα προτάσσοντας ως κύριο επιχείρημα την

ανάγκη να εισπράξει στο συντομότερο χρονικό διάστημα τα χρήματά του ώστε να μπορέσει να αντεπεξέλθει στον βασικό προορισμό του, που είναι η παροχή μερίσματος στους δικαιούχους αποφάσισε ως εκ τούτου τη μείωση κατά 50% της παρακρατούμενης δόσης του δανείου κατά τη διάρκεια της περιόδου που οι μέτοχοι βρίσκονται σε καθεστώς προσυνταξιοδοτικής διαθεσιμότητας και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Παρ' ότι είναι σαφές ότι το ταμείο δεν υποχρεούται, αλλά έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει στις διευκολύνσεις που προβλέπονται από τον νόμο, ο Συνήγορος πρότεινε να εφαρμοστούν οι εν λόγω ευνοϊκές ρυθμίσεις για τους δανειολήπτες που έχουν τεθεί στο καθεστώς αυτό ενόψει δύο βασικών παραμέτρων: Αφενός, οι υπάλληλοι αυτοί βρέθηκαν αιφνιδιαστικά σε πολύ δυσμενέστερη οικονομική κατάσταση από όλους τους υπόλοιπους συνάδελφους τους, στον βαθμό που, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις (Ν. 4024/2011, άρθρο 33), μέχρι τη συνταξιοδότησή τους λαμβάνουν αποκλειστικά το 60% του βασικού μισθού που ελάμβαναν κατά τον χρόνο εισόδου σε προσυνταξιοδοτι-

κή διαθεσιμότητα, χωρίς την καταβολή οποιωνδήποτε άλλων πρόσθετων αμοιβών, αποδοχών και επιδομάτων. Συνεπώς οι συγκεκριμένοι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν, στην τρέχουσα δυσμενή συγκυρία, ακόμη πιο οξυμένα οικονομικά προβλήματα και η απαλλαγή από την υποχρέωση αποπληρωμής των δόσεων για το διάστημα που βρίσκονται στο καθεστώς αυτό θα συνιστούσε ένα σημαντικό μέτρο ανακούφισης. Αφετέρου, ο αριθμός των συγκεκριμένων αυτών υπαλλήλων υπολογίζεται, βάσει επίσημων στοιχείων, ότι είναι ιδιαίτερα μικρός και κατ' επέκταση η οποία επιβάρυνση του ταμείου από την εφαρμογή των ευνοϊκών διατάξεων εκτιμάται ότι θα είναι, αν όχι αμελητέα, τουλάχιστον απολύτως διαχειρίσιμη, χωρίς δηλαδή να επιφέρει από μόνη της δυσμενείς επιπτώσεις στην παροχή μερίσματος στους μετόχους.

Το ΜΤΠΥ δεν αποδέχθηκε την πρόταση του Συνηγόρου, εμμένοντας στο επιχείρημα ότι κύριος σκοπός του ταμείου είναι η παραγωγή και απονομή μερίσματος και όχι η παροχή χρηματικών διευκολύνσεων στους μετόχους (υπόθεση 154240/2012).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Κοινωνική αλληλεγγύη

ΥΓΕΙΑ

Περίθαλψη κατόχων βιβλιαρίου οικονομικής αδυναμίας

Μεταβολή στον τρόπο κάλυψης της μαιευτικής δαπάνης

Κατάλογος Σπάνιων Παθήσεων

Ζητήματα λειτουργίας νοσηλευτικών μονάδων

Ζητήματα φαρμακείων

Ψυχιατρικός εγκλεισμός

ΜΕΡΙΜΝΑ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Γενικές δυσλειτουργίες στην πιστοποίηση της αναπηρίας μέσω του ΚΕΠΑ

Ειδικές περιπτώσεις παρεμβάσεων σε θέματα ΚΕΠΑ

Καθυστέρηση χορήγησης ΕΚΑΣ

Αναγκαιότητα επιεικούς ερμηνείας των διατάξεων για τις προνοιακές παροχές

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΜΝΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Πρόσβαση υποψηφίων ειδικών κατηγοριών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων

Μετεγγραφές ανήλικων αθλητών

Η επικαιρότητα της κοινωνικής αλληλεγγύης στις παρούσες συνθήκες είναι αυταπόδεικτη. Κράτος και πολίτες αντιμετωπίζουν ανάλογες οικονομικές δυσχέρειες. Έτσι, παράλληλα με τα κοινωνικά προβλήματα αυξάνεται και η αδυναμία του κράτους να τα αντιμετωπίσει: Ενώ αυξάνονται ραγδαία οι δικαιούχοι προνοιακών παροχών ή όσοι επιλέγουν δημόσιες υπηρεσίες υγείας αντί των ιδιωτικών, ταυτόχρονα συρρικνώνεται η δημοσιονομική επάρκεια του κράτους, με αποτέλεσμα να υποχωρούν ακόμη και εκείνες οι παροχές ή υπηρεσίες που θεωρούνταν δεδομένες. Στις συνθήκες αυτές ο Συνήγορος καλείται να βρει την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα στην υποχρέωση υπόμνησης προς τη διοίκηση των νομοθετημένων υποχρεώσεων της και σε έναν στοιχειώδη πραγματισμό ο οποίος επιβάλλει τη δημιουργική αναζήτηση τόσο μιας νέας ιεράρχησης των προτεραιοτήτων όσο και πιθανών εναλλακτικών λύσεων.

ΥΓΕΙΑ

Τα ζητήματα υγείας που απασχόλησαν τον Συνήγορο αναδεικνύουν ως κυριότερες εστίες προβλημάτων αφενός τις δυσχέρειες προσαρμογής της διοίκησης στα νέα οικονομικά αλλά και πραγματολογικά δεδομένα –όπως στις περιπτώσεις των παροχών στους ολοένα πολλαπλασιαζόμενους ανασφάλιστους, της επάρκειας υποδομών και προσωπικού για την παροχή των υπηρεσιών υγείας κ.λπ.–, αφετέρου τις οργανωτικές αδυναμίες, ιδίως κατά τη μεταβατική περίοδο εφαρμογής μεταρρυθμίσεων, όπως στις περιπτώσεις της κάλυψης μαιευτικής δαπάνης. Αλλά και στο ιδιαίτερο θέμα της ακούσιας ψυχιατρικής νοσηλείας, ο Συνήγορος διαπίστωσε στασιμότητα και απόκλιση από τις νομοθετημένες εγγυήσεις.

ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΚΑΤΟΧΩΝ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ

Ενδιαφερόμενη για τεχνητή γονιμοποίηση ενημερώθηκε από το Νοσοκομείο «Παπαγεωργίου» ότι ως κάτοχος βιβλιαρίου ανασφάλιστης δεν δικαιούται πρόσβαση στη συγκεκριμένη θεραπεία, καθώς δεν έχει εκδοθεί το ΠΔ που προβλέπεται από το άρθρο 28 του Ν. 3305/2005. Διαπιστώθηκε ωστόσο ότι από άλλα νοσοκομεία παρέχεται η συγκεκριμένη θεραπεία σε ανασφάλιστες, οπότε ο Συνήγορος ζήτησε από το υπουργείο να υποδείξει στο νοσοκομείο τον τρόπο κάλυψης της δαπάνης. Ο Συνήγορος θεωρεί ότι η δωρεάν πρόσβαση των ανασφάλιστων στη θεραπεία αυτή δεν είναι δυνατόν να παρεμποδίζεται εξαιτίας της παράλειψης έκδοσης του ΠΔ. Άλλωστε η ήδη ισχύουσα ρύθμιση της ΥΑ 139491/2006 περί δωρεάν πρόσβασης ανασφάλιστων σε νοσοκομειακή περίθαλψη, φάρμακα και παρακλινικές-εργαστηριακές εξετάσεις, από τη γενικότητα της διατύπωσής της θα έπρεπε να θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει και την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή όπου υφίσταται σχετική ιατρική αναγκαιότητα και υπάρχει συναίνεση των εμπλεκόμενων μερών. Παρά τις συστάσεις του Συνηγόρου η έκδοση του ΠΔ ακόμα εκκρεμεί (υπόθεση 128211/2010).

Επίσης, ως προς τους ανασφάλιστους ανήλικους αλλοδαπούς και με αφορμή ερώτημα κοινωνικής υπηρεσίας δημόσιου νοσοκομείου, ο Συνήγορος διευκρίνισε ότι το άρθρο 84 του Ν. 3386/2005 προβλέπει ρητά υποχρέωση παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανεξάρτητα από το καθεστώς παραμονής αλλά και από το καθεστώς ασφαλιστικής κάλυψης των ανήλικων αλλοδαπών. Ενδεχόμενη άρνηση περίθαλψης θα έθιγε τον πυρήνα του δικαιώματος των οικονομικά αδύναμων ανήλικων στην υγεία (υπόθεση 146582/2011).

Για την άρση οποιασδήποτε αμφισβήτησης, ο Συνήγορος, στο πλαίσιο συνολικότερης παρέμβασής του, πρότεινε να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ 139491/2006 ώστε να περιληφθούν οι ανήλικοι αλλοδαποί στις περιπτώσεις των κατ'εξαίρεση δικαιούχων δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΚΑΛΥΨΗΣ ΤΗΣ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ

Δύο μήνες μετά τον ορισμό των νέων Κλειστών Ενοποιημένων Νοσηλίων (ΚΕΝ) για τα νοσοκομεία του ΕΣΥ, τροποποιήθηκε η διαδικασία κάλυψης της μαιευτικής περίθαλψης και ορίστηκε ότι για τοκετό φυσιολογικό ή με καισαρική τομή σε δημόσιο νοσοκομείο δεν θα χορηγείται πλέον από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς το βοήθημα τοκετού, αλλά αντ'αυτού θα καταβάλλεται απευθείας από τα ασφαλιστικά ταμεία στα νοσοκομεία η δαπάνη για τη μαιευτική περίθαλψη.

Ο Συνήγορος διαπίστωσε δυσλειτουργίες στην κάλυψη της μαιευτικής δαπάνης και σύγκυση αρμοδιοτήτων μεταξύ ασφαλιστικών ταμείων και νοσοκομείων, που έχουν ως αιτία είτε οργανωτικές πλημμελίες είτε καθυστερημένη ενημέρωση.

Δημόσια νοσοκομεία ζήτησαν από ασφαλισμένες να καταβάλουν χρηματικό ποσό προκειμένου να παραλάβουν εξιτήριο μετά τον τοκετό, ενώ κανονικά η μαιευτική περίθαλψη καλύπτεται πλήρως από τα ασφαλιστικά τους ταμεία. Με παρέμβαση του Συνηγόρου τα νοσοκομεία προσφέρθηκαν να επιστρέψουν τα ποσά (υποθέσεις 148425, 149260/2012).

Ασφαλισμένες που έχουν λάβει βοήθημα τοκετού επιβαρύνονται με τη διαφορά της δαπάνης για τον τοκετό. Σε περιπτώσεις όπου ο τοκετός προηγήθηκε

χρονικά του σχετικού διευκρινιστικού εγγράφου της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), ασφαλισμένες κλήθηκαν να επιβαρυνθούν με το ποσό που αντιστοιχεί στη διαφορά από το βοήθημα. Με παρέμβαση του Συνηγόρου τα νοσοκομεία επέστρεψαν στις ασφαλισμένες τα αχρεωστήτως εισπραχθέντα, ενώ αντίστοιχα οι ίδιες επέστρεψαν το βοήθημα τοκετού και έτσι ενεργοποιήθηκε η διαδικασία κάλυψης της δαπάνης από τους ασφαλιστικούς φορείς (υποθέσεις 147110, 147470, 147564, 148022/2011, 149106/2012). Σε περιπτώσεις ασφαλισμένων που είχαν καταβάλει στο νοσοκομείο τη δαπάνη μαιευτικής περίθαλψης ενώ το αίτημα για βοήθημα τοκετού είχε απορριφθεί με επίκληση της νομοθετικής μεταβολής

 ο Συνήγορος παρενέβη με αποτέλεσμα να εκδοθεί οδηγία από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ σύμφωνα με την οποία τα αιτήματα για βοήθημα τοκετού που είχαν υποβληθεί πριν από το τέλος του 2011 καταβάλλονται στους ασφαλισμένους εφόσον έχουν χρεωθεί οι ίδιοι από τα νοσοκομεία με τη δαπάνη μαιευτικής περίθαλψης.

Πιο επιτακτικά τέθηκε το ζήτημα παραβίασης της νομιμότητας σε περίπτωση ασφαλισμένης του Τομέα Υγειονομικών ΕΤΑΑ: Ενώ ο οικείος κανονισμός παροχών προβλέπει τόσο την απόδοση της μαιευτικής δαπάνης όσο και τη χορήγηση του βοηθήματος τοκετού επιπλέον αυτής, η υπηρεσία αρνήθηκε να καταβάλει το βοήθημα τοκετού επικαλούμενη τις αλλαγές στον τρόπο κάλυψης. Με παρέμβαση του Συνηγόρου το βοήθημα καταβλήθηκε (υπόθεση 148606/2012).

Ομοίως με επίκληση της νομοθετικής αλλαγής απορρίφθηκαν αιτήσεις ασφαλισμένων του ΕΤΑΑ-ΤΣΜΕΔΕ για καταβολή βοηθήματος τοκετού. Ο Συνήγορος έκρινε ότι παραβιάζεται η ισχύουσα υπουργική από-

φαση, σύμφωνα με την οποία το ταμείο καλύπτει πλήρως την παρακολούθηση της κύησης και τον τοκετό. Το ίδιο ταμείο αρνήθηκε επίσης την εις διπλούν χορήγηση βοηθήματος σε περίπτωση διδύμης κύησης παρά τη ρητή σχετική πρόβλεψη. Έχει ζητηθεί επανεξέταση του θέματος και αναμένεται ανταπόκριση από τη διοίκηση (υποθέσεις 150452, 152354/2012).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΠΑΝΙΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ

Γονείς παιδιού με σπάνια σοβαρή πάθηση (σύνδρομο Okamoto) ζήτησαν να συμπεριληφθεί η νόσος στον Κατάλογο Σπάνιων Παθήσεων και να μπορέσει το παιδί τους να λάβει την αναγκαία ιατροφαρμακευτική και ασφαλιστική κάλυψη. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η διαγνωσμένη πάθηση του ανηλίκου πρέπει να τύχει άμεσης αξιολόγησης και ένταξης λόγω των πολύπλευρων σοβαρότατων αναγκών σε παροχές υγείας και θεραπείες που απορρέουν από αυτήν και με δεδομένη την αδυναμία των γονέων να καλύπτουν πλέον τις εν λόγω ανάγκες. Σε συνέχεια της παρέμβασης, που συνοδευόταν από σχετική επιστημονική τεκμηρίωση, η Συντονιστική Επιτροπή για τις Σπάνιες Παθήσεις του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας (ΚΕΣΥ) γνωμοδότησε θετικά, γεγονός που έχει ήδη δρομολογήσει την έγκριση της ασφαλιστικής και ιατροφαρμακευτικής κάλυψης από τον ΕΟΠΥΥ. Κατά το παρόν στάδιο εκκρεμεί τυπικά η τελική απόφαση του ΚΕΣΥ (υπόθεση 155427/2012).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Γονέας ανηλίκου που αντιμετώπιζε πρόβλημα υγείας και έπρεπε να υποβληθεί σε δοκιμασία κοπώσεως στο Νοσοκομείο Παίδων «Αγλαΐα Κυριακού» πληροφορήθηκε ότι η εξέταση δεν ήταν εφικτή λόγω

παρατεινόμενης βλάβης του αναγκαίου μηχανήματος. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι το μηχάνημα δεν επισκευαζόταν, παρά τις συνεχείς προσπάθειες των υπευθύνων του νοσοκομείου, επειδή δεν είχε εγκριθεί από το αρμόδιο υπουργείο το κονδύλι για την αγορά του απαιτούμενου ανταλλακτικού. Κατά συνέπεια μεγάλος αριθμός προγραμματισμένων ραντεβού είχε ακυρωθεί, γεγονός που έθετε σε κίνδυνο την υγεία των παιδιών (υπόθεση 151666/2012).

 Με παρέμβαση του Συνηγόρου οι διαδικασίες προχώρησαν χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση. Έτσι, σε διάστημα λίγων ημερών αποκαταστάθηκε η λειτουργία του μηχανήματος και προγραμματίστηκαν εκ νέου τα ακυρωθέντα ραντεβού.

Τέλος, κατόπιν αναφοράς συλλόγου γονέων, ο Συνήγορος παρενέβη για την παρατεινόμενη έλλειψη παιδιάτρων στο Κέντρο Υγείας Πάρου, διατυπώνοντας στη διοίκηση της 2ης Υγειονομικής Περιφέρειας (ΥΠΕ) και στο Υπουργείο Υγείας συγκεκριμένα ερωτήματα που αφορούσαν τη μη κάλυψη των υφιστάμενων κενών οργανικών θέσεων, τον τρόπο εξασφάλισης παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε ανήλικους κατοίκους και σε επισκέπτες, ιδίως κατά την τουριστική περίοδο, καθώς και τα μέτρα τα οποία έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση έκτακτων παιδιατρικών περιστατικών. Παράλληλα, επισήμανε τους κινδύνους τους οποίους εγκυμονεί για την υγεία πολλών παιδιών η έλλειψη γενικού νοσοκομείου και η παροχή υπηρεσιών από μόνο έναν ιδιώτη παιδίατρο. Η ΥΠΕ, βάσει μελέτης της υγειονομικής κατάστασης των νησιών, έχει διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις προς το υπουργείο, ενώ είχε επιχειρήσει ανεπιτυχώς την αποστολή κλιμακίου ιατρών στην Πάρο, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες των νησιών για ένα μήνα. Η Γενική Διεύθυνση Υπηρεσιών Υγείας του Υπουργείου Υγείας απάντησε ότι για την

κάλυψη των κενών απαιτείται εγκριτική πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, ενώ για εκκρεμή προκήρυξη πρόσληψης επικουρικού παιδίατρου δεν έχει έως σήμερα εκδηλωθεί ενδιαφέρον. Μέχρι και το τέλος του 2012 δεν υπήρξε θετική εξέλιξη (υπόθεση 151666/2012).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ

Φαρμακοποιός είχε ζητήσει να επιστραφούν εμβόλια στη φαρμακαποθήκη, λόγω λήξης τους, ώστε στη συνέχεια να επιστραφούν στο Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας (ΙΦΕΤ) και να κοπεί το σχετικό τιμολόγιο. Ωστόσο το αίτημα δεν έγινε δεκτό διότι το ΙΦΕΤ δεν δεχόταν επιστροφές. Σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγρ. 3 του ΝΔ 96/1973, όπως ισχύει σήμερα, είναι υποχρεωτική η απόσυρση από τα φαρμακεία όλων ανεξαιρέτως των φαρμακευτικών προϊόντων που έχουν λήξει ή λήγουν εντός του τρέχοντος εξαμήνου κάθε έτους, ενώ εγκύκλιος του ΕΟΦ αποσαφηνίζει τη δεσμευτικότητα της σχετικής διάταξης. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, ο οποίος επισήμανε ότι η υποχρέωση απόσυρσης αποσκοπεί στην προστασία της δημόσιας υγείας, το ΙΦΕΤ παρέλαβε τα ληγμένα εμβόλια.

Αίτημα για μεταφορά και συνέχιση λειτουργίας φαρμακείου εκκρεμούσε εν αναμονή αποδοχής ή απόρριψης της γνωμοδότησης 366/2010 του ΝΣΚ σχετικά με τον τρόπο μέτρησης της απόστασης μεταξύ του υπό μεταφορά φαρμακείου και άλλου ήδη υπάρχοντος εντός στοάς. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση, δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του νόμου ως προς την τήρηση της απόστασης. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, ο οποίος επισήμανε τα νομικά και τα πραγματικά προβλήματα του τρόπου υπολογισμού της απόστασης ενόψει και της επεξεργασίας νομοσχεδίου για άρση των περιορισμών στην άσκηση

του επαγγέλματος του φαρμακοποιού, ο Υπουργός Υγείας δεν έκανε αποδεκτή τη γνωμοδότηση και η αρμόδια περιφέρεια ενέκρινε τη μεταφορά (υπόθεση 129552/2010).*

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΣ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ

Ο Συνήγορος είχε αναδείξει τα ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατά την ακούσια ψυχιατρική νοσηλεία με πόρισμα (2004), ειδική έκθεση (2007) και άλλες παρεμβάσεις. Ωστόσο οι παραβιάσεις των προβλέψεων του νόμου (ανώτατο όριο 48 ωρών για εξέταση, προθεσμία 10 ημερών για εκδίκαση, αιτιολόγηση γνωματεύσεων, ενημέρωση των ασθενών για τα δικαιώματά τους, τεκμηρίωση καθήλωσης) και κατά συνέπεια των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών, όπως και η χαμηλή ποιότητα περίθαλψης που παρέχεται, αποτελούν γενικευμένη πρακτική που τείνει να αποκτήσει χαρακτήρα κανόνα.

Δυστυχώς, οι δύο πρόσφατες (2011) καταδίκες από το ΕΔΔΑ¹ για παραβίαση του δικαιώματος στην ελευθερία κατά τον ακούσιο ψυχιατρικό εγκλεισμό δεν επέφεραν καμιά απολύτως μεταβολή στην πρακτική των εμπλεκόμενων μηχανισμών ούτε οδήγησαν στη λήψη διορθωτικών μέτρων. Την κατάσταση αυτή είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει και κατά το 2012 ο Συνήγορος μέσω της διερεύνησης περιπτώσεων πολιτών οι οποίοι εγκλείστηκαν σε ψυχιατρικές κλινικές ή νοσοκομεία. Καθώς ο Συνήγορος δεν έχει την αρμοδιότητα να ελέγχει τη δράση των εισαγγελικών και των δικαστικών αρχών, περιορίζεται μόνο στον έλεγχο των δημόσιων νοσοκομείων. Με την ευκαιρία διαπίστωσης σειράς παραβιάσεων του νόμου κατά τον ακούσιο ψυχιατρικό εγκλεισμό σε γενικό νοσοκομείο της Αττικής, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στην

Εισαγγελία του Αρείου Πάγου ζητώντας την τυχόν παρέμβασή της, χωρίς ωστόσο κάποιο ορατό αποτέλεσμα (ενδεικτικές υποθέσεις 134246/2010, 140740/2011, 156884/2012).

ΜΕΡΙΜΝΑ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Μεταξύ των θεμάτων προνοιακού χαρακτήρα που απασχόλησαν ιδιαίτερα τον Συνήγορο κατά το 2012 ιδιαίτερη θέση κατέχουν οι διαδικασίες πιστοποίησης της αναπηρίας. Καταγράφηκε όμως και σειρά αιτημάτων από μέλη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (οικονομικά ασθενείς, άνεργοι, υπερήλικες, πάσχοντες από σοβαρά προβλήματα υγείας) για ενημέρωση σχετικά με τα ισχύοντα δικαιώματά τους, τις σχετικές ευνοϊκές διατάξεις και τις διαδικασίες ενεργοποίησής τους ή για παρέμβαση του Συνηγόρου προς απλή δι-αβίβαση αιτήσεων αρωγής ή απαλλαγής από οφειλές.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΚΕΠΑ

Κατά το έτος 2012 οι δυσλειτουργίες στην πιστοποίηση της αναπηρίας μέσω του ΚΕΠΑ αναδείχθηκαν σε ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που απασχόλησαν τον Συνήγορο στο πεδίο της υγείας. Το ΚΕΠΑ υπάγεται στο ΙΚΑ και ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Σεπτέμβριο του 2011 με αρμοδιότητα την ενιαία κρίση της αναπηρίας για όλους τους πολίτες και για το σύνολο των παροχών που συνδέονται με αυτή. Στόχος του νομοθέτη ήταν να πιστοποιείται η αναπηρία με μεγαλύτερες εγγυήσεις αντικειμενικότητας και επιστημονικής τεκμηρίωσης, οι δε γνωματεύσεις που θα εκδίδουν οι υγειονομικές επιτροπές να καλύπτουν τους

1. Βενιός κατά Ελλάδα, Καραμανλώφ κατά Ελλάδα.

δικαιούχους για κάθε παροχή ώστε να μη χρειάζεται ξεχωριστή εξέταση. Ενώ δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ορθότητα της προσέγγισης αυτής, στην πράξη από πολύ νωρίς παρουσιάστηκαν σοβαρές αδυναμίες στη λειτουργία του ΚΕΠΑ.

 Ο χρόνος αναμονής για εξέταση από τις υγειονομικές επιτροπές αυξήθηκε σημαντικά και συχνά υπερβαίνει τους 6 μήνες, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα τη στέρηση προνοιακού επιδόματος, αναπηρικής σύνταξης και βιβλιαρίου υγείας για αντίστοιχο διάστημα.

Επιπλέον, καταγράφονται ως αδυναμίες: η υποχρέωση των πολιτών να υποβάλλονται σε νέες ιατρικές εξετάσεις, που συνεπάγονται πρόσθετο κόστος για τους ίδιους και τα ασφαλιστικά ταμεία, η έκδοση γνωματεύσεων με ελλιπή αιτιολογία και με περιορισμένο χρόνο ισχύος, η μη συνεκτίμηση άλλων παραγόντων που επηρεάζουν τη βιοποριστική ικανότητα, όπως η ηλικία και το σύνθηες επάγγελμα του ενδιαφερομένου, η έλλειψη ενημέρωσης και συντονισμού των συναρμόδιων υπηρεσιών, η επιβάρυνση πολλών κατηγοριών πολιτών με το κόστος εξέτασης.

Στο πλαίσιο εξέτασης ατομικών αναφορών, ο Συνήγορος έχει θέσει υπόψη της διοίκησης του ΙΚΑ πολλά από τα επιμέρους ζητήματα, επιδιώκοντας την κατά το δυνατόν αμεσότερη αντιμετώπισή τους. Ωστόσο έγινε από νωρίς αντιληπτό ότι η αντιμετώπιση των μεμονωμένων προβλημάτων θα προσέκρουε στον δομικό εν πολλοίς χαρακτήρα των αδυναμιών του νέου συστήματος εκτίμησης της αναπηρίας, καθώς απαιτούνται ευρύτερες παρεμβάσεις σε οργανωτικό και κανονιστικό επίπεδο. Ο Συνήγορος, ανταποκρινόμενος στην ανάγκη αυτή, προχώρησε τον Ιούλιο του 2012 σε συνολική καταγραφή των αδυναμιών και των αιτιών τους, καθώς και σε διατύπωση

προτάσεων. Διαπιστώθηκε ότι απαιτείται επανασχεδιασμός του νέου συστήματος πιστοποίησης αναπηρίας σε αρκετά σημεία της διαδικασίας προκειμένου οι καινοτομίες που ενσωματώνει να αποδώσουν οφέλη τόσο για τους άμεσα ενδιαφερομένους και τους οικείους τους όσο και για τη διοίκηση. Στις σχετικές επαφές, κατέστη σαφές ότι το ΙΚΑ καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια, πλην όμως ο αριθμός των αιτημάτων για πιστοποίηση της αναπηρίας υπερβαίνει κατά πολύ τις υφιστάμενες δυνατότητές του.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΠΑ

Γονείς αναπήρων υποχρεώθηκαν να καταβάλουν παράβολο 46 ευρώ προκειμένου να εξεταστούν τα έμμεσα ασφαλισμένα τέκνα τους από υγειονομική επιτροπή για τη χορήγηση ή ανανέωση παροχών των προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με αναπηρία. Διαπιστώθηκε ότι, αντίθετα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6, παράγρ. 3 του Ν. 3863/2010, σε περιπτώσεις έμμεσα ασφαλισμένων το ποσό αυτό καταβάλλεται από τους ίδιους και όχι από τον οικείο ασφαλιστικό ή προνοιακό οργανισμό. Ο Συνήγορος πρότεινε να διευθετηθούν τόσο η καταβολή του ποσού για τους έμμεσα ασφαλισμένους που ζητούν εφεξής υπαγωγή στα προγράμματα όσο και η επιστροφή των ήδη καταβληθέντων. Η Γενική Διεύθυνση Πρόνοιας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (ΥΠΕΚΑΠ) αναγνώρισε μεν το πρόβλημα, απέδωσε όμως τη μη εφαρμογή του νόμου στην απουσία των απαιτούμενων πιστώσεων και προς το παρόν εμμένει στην υποχρέωση καταβολής (υπόθεση 148667/2012).

Σε άλλες περιπτώσεις καταδείχθηκε ότι δεν έχει καν γίνει κατανοητή η θεμελιώδης αρχή του νέου συστήματος πιστοποίη-

σης αναπηρίας, σύμφωνα με την οποία οι γνωματεύσεις θα καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των παροχών. Ειδικότερα, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών δεν δέχονται τις γνωματεύσεις των υγειονομικών επιτροπών του ΚΕΠΑ προκειμένου να αναγνωρίσουν απαλλαγή ατόμων με αναπηρία από τα τέλη ταξινόμησης και κυκλοφορίας επιβατικού ΙΧ αυτοκινήτου. Ο Συνήγορος υπενθύμισε το άρθρο 16 του Ν. 1798/1988 και πρότεινε προσαρμογή του τρόπου εφαρμογής του στις νομοθετικές εξελίξεις ως προς την εκτίμηση της αναπηρίας, δηλαδή στα άρθρα 6-7 του Ν. 3863/2010 και στον Ενιαίο Πίνακα Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας. Αντίθετα, το Υπουργείο Οικονομικών θεωρεί ότι απαιτείται συνολική αναθεώρηση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου (υποθέσεις 153473, 154083/2012).

Διαπιστώθηκε τέλος ότι οι οικογένειες ανηλίκων με αναπηρία αντιμετωπίζουν ακόμη σοβαρότερες επιπλοκές λόγω των καθυστερήσεων στον προγραμματισμό και στην πραγματοποίηση εξετάσεων από επιτροπές του ΚΕΠΑ. Σε συγκεκριμένη περίπτωση (υπόθεση 153420/2012)

 το σχετικό πιστοποιητικό ήταν απαραίτητο για να υποβάλει η μητέρα του ανηλίκου αίτηση μετάθεσής της ώστε να βρίσκεται κοντά στο παιδί, καθώς ενδεχόμενη μετακίνησή της μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς θα δημιουργούσε αναπόφευκτα σοβαρή αναστάτωση. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, η Διεύθυνση Αναπηρίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ επέσπευσε την εξέταση του ανηλίκου.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΚΑΣ

Το γενικευμένο και εντεινόμενο φαινόμενο των καθυστερήσεων, για το οποίο έγινε λόγος ανωτέρω με αφορμή θέματα κοινωνικής ασφάλισης, παρατηρείται και στο πεδίο της πρόνοιας, ιδιαίτερα στις διαδικασίες χορήγησης του ΕΚΑΣ,

του κυριότερου, σήμερα, μέσου έκφρασης της κοινωνικής αλληλεγγύης ως μέτρου ανακούφισης συνταξιούχων που το συνολικό εισόδημά τους κινείται κάτω από το όριο της φτώχειας. Ακόμη περισσότερο καθυστερεί, ξεπερνώντας πολλές φορές και τους 8 μήνες, η επαναχορήγησή του όταν αυτό διακόπτεται προκειμένου να επανελεγχθεί το κατά πόσον πληρούνται τα εισοδηματικά κριτήρια. Η διακοπή και η επαναχορήγηση του ΕΚΑΣ με τόσο μεγάλη καθυστέρηση στην ουσία ακυρώνει τον σκοπό για τον οποίο θεσμοθετήθηκε, δηλαδή την άμεση ανακούφιση και την εγγύηση ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης, ενώ επιπλέον δημιουργεί προβλήματα στην προμήθεια φαρμάκων με τη μειωμένη συμμετοχή η οποία προβλέπεται για τους δικαιούχους ΕΚΑΣ.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΙΕΙΚΟΥΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

Ο βιοποριστικός χαρακτήρας των προνοιακών παροχών δικαιολογεί την αυξημένη προστασία τους. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου εστιάζεται στην ερμηνεία των κανόνων δικαίου με βάση τις αρχές της χρηστής διοίκησης, της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και ιδίως της επιείκειας, τις οποίες συχνά η διοίκηση παραβλέπει, ακολουθώντας αυστηρά την κατά γράμμα ερμηνεία των κανόνων δικαίου.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας δεν χορηγούσε βιβλιαρίο ασθενείας σε πολίτη με αναπηρία λόγω της αδυναμίας του να διαγραφεί τυπικά από την ασφάλιση του ΟΑΕΕ. Ο ίδιος είχε διακόψει κάθε δραστηριότητα ασφαλιστέα στον οργανισμό, αλλά σοβαροί λόγοι υγείας τον εμπόδιζαν να μετακινηθεί ώστε να ακολουθήσει την απαιτούμενη διαδικασία. Με παρέμβαση του Συνηγόρου και υποδειγματική συνεργα-

σία των αρμόδιων υπηρεσιών, το αίτημα ικανοποιήθηκε (υπόθεση 146039/2011).

Αίτηση παθόντος από εργατικό ατύχημα για συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας καθυστερούσε να διεκπεραιωθεί επειδή το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ παρέλειπε να διαβιβάσει στο τοπικό υποκατάστημα τον φάκελο των καταλογιστικών πράξεων σε βάρος του εργοδότη, με την αιτιολογία ότι κατά των πράξεων αυτών εκκρεμούσε προσφυγή του εργοδότη ενώπιον δικαστηρίου. Μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης και με παρέμβαση του Συνηγόρου ο φάκελος προωθήθηκε, 6 και πλέον χρόνια μετά το εργατικό ατύχημα, πλην όμως στο μεταξύ άλλαξε το θεσμικό πλαίσιο πιστοποίησης αναπηρίας. Ως αποτέλεσμα, αναμένεται ακόμη μεγαλύτερη καθυστέρηση μέχρις ότου επιληφθούν οι υγειονομικές επιτροπές, ενώ ο αναφερόμενος έχει περιέλθει σε απόλυτη οικονομική αδυναμία (υπόθεση 155093/2012).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΜΝΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Με δεδομένη την υψηλή προτεραιότητα που αποτελεί για την ελληνική κοινωνία η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και τη διαρκή συρρίκνωση όσων μέτρων οικογενειακής πολιτικής συνεπάγονται δημοσιονομικό κόστος, δεν είναι παράδοξο το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των ευνοϊκών διατάξεων και κινήτρων με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση αφορά την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2012 το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού

(ΥΠΑΙΘΠΑ) ρύθμισε μεγάλο αριθμό ζητημάτων που είχαν ανακύψει κατά το προηγούμενο σχολικό έτος σχετικά με την πρόσβαση των ειδικών κατηγοριών υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Ν. 3966/2011, στις ειδικές κατηγορίες εισακτέων εντάσσονται οι υποψήφιοι που προέρχονται από πολύτεκνες ή πολυμελείς οικογένειες, που έχουν αδελφό ή αδελφή ήδη φοιτητή/ρια, που είναι ορφανοί, που έχουν γονείς ή τέκνα ή αδελφία ή συζύγους πάσχοντες από συγκεκριμένες ασθένειες ή που είναι τέκνα θυμάτων τρομοκρατίας. Στη συνέχεια, με τον Ν. 4071/2012 καταργήθηκαν οι ηλικιακοί, γεωγραφικοί και οικονομικοί περιορισμοί για την ένταξη υποψηφίων στις ειδικές κατηγορίες συμμετεχόντων στις πανελλήνιες εξετάσεις. Αυτό διέυρυνε τις κατηγορίες όσων δικαιούνται να ενταχθούν στις ευεργετικές διατάξεις, χωρίς όμως μέριμνα για όσους είχαν αποκλειστεί υπό το αμέσως προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, το οποίο άλλωστε είχε ισχύσει μόνο για μία σχολική χρονιά. Ως εκ τούτου δημιουργήθηκε ζήτημα αιφνιδιασμού και ανεπιεικούς μεταχείρισης.

Ο Συνήγορος είχε ήδη θέσει ειδικότερα ζητήματα, όπως τον τρόπο πιστοποίησης εισοδήματος και τον γεωγραφικό περιορισμό της μόνιμης κατοικίας σε επίπεδο περιφέρειας για την επιλογή σχολής (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 74-75).

 Το υπουργείο αποδέχθηκε την υπόδειξη του Συνηγόρου να εφαρμοστούν οι ευεργετικές διατάξεις του νέου νόμου και σε υποψηφίους του έτους 2011 οι οποίοι είχαν αποκλειστεί λόγω των αυστηρών περιορισμών που έθετε ο Ν. 3966/2011.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση δίδυμων αδελφών που συμμετείχαν στις εισαγωγικές εξετάσεις του 2011. Τα αδέρφια αυτά δεν μπόρε-

σαν να υπαχθούν στην ειδική κατηγορία υποψηφίων που έχουν αδελφό ή αδελφή που φοιτά ήδη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς αυτό δεν προβλεπόταν από τον νόμο. Με τη νέα ρύθμιση δόθηκε η δυνατότητα στα δίδυμα αδελφια που συμμετείχαν στις εξετάσεις του 2011 να κάνουν χρήση του μέτρου κατά το 2012 (υπόθεση 149946/2012). Συναφής, τέλος, είναι και η περίπτωση των πολύτεκνων αλλοδαπών (βλ. σ. 83).

Ιδιαίτερη εμπλοκή παρουσιάστηκε στην περίπτωση υποψηφίων που έχουν γονείς με αναπηρία, εξαιτίας δυσλειτουργιών στη συνεργασία μεταξύ του ΥΠΑΙΘ-ΠΑ και του ΥΠΕΚΑΠ. Τα προβλήματα αυτά, σε συνδυασμό με την υπέρμετρη καθυστέρηση των υγειονομικών επιτροπών να πιστοποιήσουν την αναπηρία, εμπόδισαν τους δικαιούχους να προσκομίσουν εγκαίρως το πιστοποιητικό αναπηρίας γονέων, παιδιών, αδελφών ή συζύγων. Έτσι, υποψήφιοι που δικαιούνταν να υπαχθούν σε ειδική κατηγορία αποκλείστηκαν χωρίς δική τους υπαιτιότητα. Ο Συνήγορος ζήτησε να δοθεί παράταση στην προθεσμία για την προσκόμιση των πιστοποιητικών αναπηρίας και να εκδοθούν αυτά κατ' απόλυτη προτεραιότητα. Με παρέμβαση του Συνηγόρου οι υποψήφιοι μπόρεσαν τελικά να επωφεληθούν από τις ευεργετικές διατάξεις για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (υποθέσεις 153101 και 153145/2012).

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Συνήγορος έχει επισκεφθεί μεγάλο αριθμό ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, έχει διερευνήσει αναφορές σχετικές με προβλήματα στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής, ενώ συνεργάζεται συστηματικά με φορείς και επαγγελματίες του χώρου της παιδικής προστασίας. Η εμπει-

ρία από τη δραστηριότητά του αυτή καταδεικνύει ότι η απομάκρυνση παιδιών από το οικογενειακό τους περιβάλλον, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτό κρίνεται αναγκαίο για την προστασία τους, παραμένει, ουσιαστικά, ταυτόσημη με την τοποθέτησή τους σε ιδρύματα, ακόμη και για παιδιά πολύ μικρής ηλικίας. Τούτο μάλιστα παρά τις γνωστές, ευρύτατα καταγεγραμμένες, αρνητικές συνέπειες του ιδρυματισμού στην ψυχολογική και κοινωνική εξέλιξη των παιδιών, το σαφώς χαμηλότερο οικονομικό κόστος της τοποθέτησής τους σε ανάδοχες οικογένειες και τις επιταγές των διεθνών συμβάσεων και της εθνικής νομοθεσίας ότι η αναδοχή θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως προτιμητέα επιλογή έναντι της ιδρυματικής φροντίδας. Παρ' όλα αυτά, στη χώρα μας ο θεσμός της αναδοχής ανηλικών παραμένει, μέχρι σήμερα, υποβαθμισμένος και εφαρμόζεται ελάχιστα.

Ο Συνήγορος ανέδειξε τα ανωτέρω προβλήματα σε έγγραφό του προς τα συναρμόδια ΥΔΔΑΔ και ΥΠΕΚΑΠ και επισήμανε την ανάγκη να ληφθούν μέτρα εκ μέρους της πολιτείας στην κατεύθυνση της διεύρυνσης και της ενίσχυσης της εφαρμογής του θεσμού. Μεταξύ άλλων υπογράμμισε ότι

 στη χώρα μας απουσιάζει ένα επαρκές θεσμικό πλαίσιο για την άμεση τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες παιδιών που απομακρύνονται από τις φυσικές τους οικογένειες με εισαγγελική εντολή, καθώς και εν γένει για την υλοποίηση του θεσμού από τις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες χωρίς χρονοβόρες διαδικασίες και χωρίς την προηγούμενη εισαγωγή των ενδιαφερόμενων παιδιών σε ιδρύματα παιδικής προστασίας.

Η προβλεπόμενη από την ισχύουσα νομοθεσία οικονομική ενίσχυση σε ανάδοχες οικογένειες στην πράξη χορηγείται

μόνο σε έναν μικρό αριθμό αναδοχών που υλοποιούνται μέσω συγκεκριμένων ιδρυμάτων. Ενδεικτικά, κατά τη διετία 2010-2011, οι νέες αναδοχές που εγκρίθηκαν από τα ιδρύματα αυτά ήταν συνολικά μόλις 22. Δεν υπάρχει μέριμνα για την αποκατάσταση μέσω αναδοχής ή υιοθεσίας της μεγάλης πλειονότητας των παιδιών που διαβιούν σε ιδρύματα, με αποτέλεσμα να παραμένουν για μακρό χρονικό διάστημα σε αυτά. Επίσης, δεν υφίστανται εθνικές προδιαγραφές και πρωτόκολλα διαδικασιών όσον αφορά την επιλογή, την εκπαίδευση, την πιστοποίηση και την παρακολούθηση των ανάδοχων οικογενειών από τους αρμόδιους φορείς, ώστε να παρέχονται εχέγγυα για την καταλληλότητά τους και τη διασφάλιση των συμφερόντων των ενδιαφερόμενων παιδιών. Περαιτέρω, απουσιάζουν ρυθμίσεις για την εφαρμογή της αναδοχής ως αναμορφωτικού ή θεραπευτικού μέτρου για ανήλικους παραβάτες, όπως επίσης προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία.

Ο Συνήγορος πρότεινε στο ΥΠΕΚΑΠ τη νομοθετική ενίσχυση και αναμόρφωση του θεσμού της αναδοχής ανηλικών, τη βελτίωση των διαδικασιών υλοποίησής της, καθώς και τη λήψη οργανωτικών μέτρων για τη διάδοση και τη διασφάλιση προδιαγραφών ποιότητας κατά την εφαρμογή του.* Μεταξύ άλλων πρότεινε:

- Την άμεση προώθηση της ψήφισης του σχεδίου ΠΔ προς αντικατάσταση του ισχύοντος ΠΔ 86/2009, καθώς και του σχεδίου ΚΥΑ σε εφαρμογή των διατάξεών του, το οποίο υποβλήθηκε από το ΚΕΣΑΘΕΑ προς τα συναρμόδια υπουργεία.
- Τη θέσπιση ειδικών προβλέψεων για την εφαρμογή του θεσμού σε περιπτώσεις ανηλικών με αυξημένες ανάγκες.
- Την επίσπευση της δημιουργίας «Εθνικού Μητρώου Ανάδοχων Οικογενειών» στο ΕΚΚΑ.

- Την ενίσχυση διαφορετικών, ευέλικτων μορφών ανάδοχης φροντίδας (επείγουσα, βραχεία ή ανακουφιστική αναδοχή).
- Τη θέσπιση εθνικών προδιαγραφών και πρωτοκόλλων διαδικασιών για την επιλογή, την εκπαίδευση, την πιστοποίηση και την παρακολούθηση των ανάδοχων οικογενειών από τους αρμόδιους φορείς.
- Την εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας, καθώς και προσέλκυσης υποψήφιων αναδόχων, στους οποίους θα πρέπει να παρέχεται επαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση.
- Τη θέσπιση ενός πλαισίου δικτύωσης και συνεργασίας των συναρμόδιων φορέων καθώς και των υπηρεσιών παιδικής προστασίας, υγείας, πρόνοιας και ψυχικής υγείας στην κοινότητα, σε τοπικό επίπεδο.

ΜΕΤΕΓΓΡΑΦΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ

Η διερεύνηση αναφορών σχετικά με την πραγματοποίηση μετεγγραφών ανήλικων αθλητών από και σε σωματεία διάφορων αθλημάτων έδωσε στον Συνήγορο την ευκαιρία να διαπιστώσει, μεταξύ άλλων, την ανάγκη εκσυγχρονισμού της αθλητικής νομοθεσίας, ειδικά ως προς το πλαίσιο πραγματοποίησης των μετεγγραφών.

Επειδή, παρά την παρέμβασή του προς τη διοίκηση των σωματείων αλλά και τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (ΓΓΑ), δεν προωθήθηκαν οι αναγκαίες θεσμικές αλλαγές, ο Συνήγορος απηύθυνε πόρισμα στο ΥΠΑΙΘΠΑ καταγράφοντας τις διαπιστώσεις του.

 Ειδικότερα, επισήμανε ότι η ισχύουσα αθλητική νομοθεσία αφήνει περιθώρια εκμετάλλευσης των αθλητών δεσμευοντάς τους υπέρμετρα, ενώ παράλληλα οδηγεί στην πράξη σε παραβίαση σειράς δικαι-

ωμάτων των ανηλίκων, αλλοιώνοντας την ιδιαίτερη φύση του αθλητισμού.

Σημαντικός αριθμός ανηλίκων βιώνουν ιδιαίτερο άγχος λόγω των πολύ αυστηρών όρων δέσμευσής τους στα αθλητικά σωματεία, στα οποία ενεγράφησαν αρχικά με πρωτοβουλία των γονέων τους, ενώ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο οι ανήλικοι να απογοητεύονται και να αποσύρονται από την αθλητική δράση. Πέραν του ζητήματος του μη σεβασμού των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των ανήλικων αθλητών, η ευνοϊκή στάση της πολιτείας έναντι των συλλόγων χωρίς αντίστοιχη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ανήλικων, ιδίως, μελών τους φαίνεται να δημιουργεί τους όρους για την εκμετάλλευση των ταλαντούχων νεαρών αθλητών από επιτήδειους αθλητικούς παράγοντες. Παράλληλα, προβληματίζει η απουσία κατάλληλου ελεγκτικού μηχανισμού, καθώς συνεπάγεται εν τοις πράγμασι ανοχή έκνομων οικονομικών δραστηριοτήτων που, εκτός των άλλων (προσβολή προσωπικότητας και παραβίαση άλλων δικαιωμάτων των ανηλίκων), συνιστούν φοροδιαφυγή.

Στην κατεύθυνση εναρμόνισης της υφιστάμενης αθλητικής νομοθεσίας με όσα ορίζει η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού (ΔΣΔΠ) και οι συνταγματικές διατάξεις περί προστασίας της παιδικής ηλικίας, ο Συνήγορος πρότεινε:*

- Να προσδιοριστεί ειδικά στον νόμο και να διευρυνθεί αρκετά η έννοια του «σο-

βαρού λόγου» για την πραγματοποίηση μετεγγραφών, με την καταγραφή ενδεικτικών περιπτώσεων.

- Να γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορετικών μορφών συμμετοχής-ένταξης ανηλίκου σε έναν αθλητικό σύλλογο (π.χ. υπογραφή απλού δελτίου από την υπογραφή δελτίου-συμβολαίου, με το πρώτο να έχει περιορισμένη χρονική διάρκεια δέσμευσης), ώστε να δίνεται η ευκαιρία στην οικογένεια του αθλητή για επανεξέταση της κατάστασης προς το συμφέρον του παιδιού.
- Να προβλεφθεί ένας πιο ευέλικτος μηχανισμός εξέτασης (π.χ. τριμελής επιτροπή σε επίπεδο τοπικής αθλητικής ένωσης) των σοβαρών λόγων που επιτρέπουν την πραγματοποίηση μετεγγραφών ανήλικων αθλητών, ώστε να μην απαιτείται προσφυγή του αιτουμένου στο δευτεροβάθμιο όργανο και ανάγκη απόδειξης με στοιχεία, συνήθως τεχνικά ή πολλές φορές δυσεύρετα ή δυσαπόδεικτα, ότι υφίσταται «σοβαρός λόγος» μετεγγραφής.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, για τη συνεπή τήρηση των οριζόμενων στη ΔΣΔΠ αλλά και των βασικών αρχών του αστικού δικαίου περί προσωπικότητας, και προφανώς του άρθρου 5 του Συντάγματος, επιβάλλεται ο αθλητής, με την ενηλικίωσή του, να έχει το δικαίωμα επανεξέτασης της επιλογής που έκαναν γι' αυτόν κάποια στιγμή και υπό συγκεκριμένες συνθήκες οι γονείς του και να μπορεί να μετεγγράφεται ελεύθερα ή να παραμένει στον αθλητικό σύλλογο της αρεσκείας του.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Προσωπική ελευθερία και κοινωνική ενσωμάτωση

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ

- Έκπτωση από τη νομιμότητα διαμονής για οικονομικούς λόγους και απόφαση επιστροφής
- Δικαίωμα διαμονής μελών οικογένειας ελλήνων και ευρωπαϊών πολιτών
- Η «ελληνομάθεια» ως προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας επί μακρόν διαμένοντος
- Παράτυπη μετανάστευση και προστασία των προσφύγων: Προκλήσεις στη νομοθεσία και στην πράξη

ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

- Γάμοι αλλοδαπών με έλληνες ή ευρωπαίους πολίτες
- Ληξιαρχική τακτοποίηση ανηλίκων πολιτογραφηθέντων ή αλλοδαπών
- Πρόσβαση αλλοδαπών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και σε κρατικές υποτροφίες
- Διαδικασίες κτήσης ελληνικής ιθαγένειας

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

- Τακτικές άδειες κρατουμένων
- Κατάστημα Κράτησης Νέων

Ανάμεσα στα κλασικά ατομικά δικαιώματα η προσωπική ελευθερία είναι το περισσότερο ευαίσθητο στις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές ή ιδεολογικές κρίσεις. Η κινητικότητα και η ένταξη των αλλοδαπών, η αντιμετώπιση του προσφυγικού φαινομένου, η αναοριοθέτηση της ιθαγένειας αλλά και η διαρκής ένταση μεταξύ ασφάλειας και προσωπικής ελευθερίας αποκτούν εν μέσω κρίσεων ιδιαίτερες διαστάσεις, για την αντιμετώπιση των οποίων η διοίκηση δεν διαθέτει πάντοτε τα κατάλληλα μέσα ή εχέγγυα. Ο Συνήγορος, αντιλαμβανόμενος το έργο του ως κατεξοχήν αποστολή προστασίας δικαιωμάτων, καλείται και προσπαθεί να συνδράμει τους πολίτες και τη διοίκηση έχοντας συναίσθηση των δυσχερειών, αλλά και των κινδύνων παρερμηνείας που επιφυλάσσει η κρίσιμη συγκυρία (βλ. και *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 35-36).

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ

Τα προβλήματα στην ανανέωση άδειας διαμονής που αντιμετωπίζουν αλλοδαποί με μακροχρόνιους δεσμούς με την Ελλάδα, οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων μέλη οικογένειας Ελλήνων και Ευρωπαίων μπορούν να ζητήσουν άδεια διαμονής, οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας επί μακρόν διαμένοντος ήταν ορισμένα από τα ζητήματα που απασχόλησαν τον Συνήγορο. Στο πεδίο του πολιτικού ασύλου, ο Συνήγορος αξιολογεί το σύνολο των ευρημάτων και την πορεία των διαβουλεύσεων προκειμένου να συμβάλει στον εξορθολογισμό του συστήματος ασύλου και της διαχείρισης των παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών, με κριτήριο την ερμηνεία και την εφαρμογή του νόμου υπό το φως της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διεθνών δεσμεύσεων της χώρας.

ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

Η ανεργία, επακόλουθο της οικονομικής κρίσης, έχει επιπτώσεις και σε αλλοδαπούς που επί σειρά ετών ζούσαν και εργάζονταν στη χώρα μας αλλά οι οποίοι πλέον βρίσκονται σε αδυναμία να ανταποκριθούν στις προϋποθέσεις που απαιτούνται ώστε να μπορέσουν να διατηρήσουν το καθεστώς νόμιμης διαμονής των ιδίων και των μελών της οικογένειάς τους.

 Ειδικότερα, η ανανέωση της άδειας διαμονής εξαρτημένης εργασίας γίνεται ολοένα δυσκολότερη λόγω μη συμπλήρωσης του απαιτούμενου αριθμού ημερομισθίων, που είναι αποτέλεσμα είτε της μη εύρεσης θέσης εργασίας είτε της ανασφάλιστης εργασίας.

Επιπλέον, η νομοθεσία απαιτεί ως προϋπόθεση για την ανανέωση της άδειας να αποδείξει ο ενδιαφερόμενος ότι διαθέτει επαρκές εισόδημα. Όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, ο αλλοδαπός δεν έχει τη δυνατότητα να ανανεώσει την άδεια διαμονής και μαζί με αυτόν τη χάνουν και τα μέλη της οικογένειάς του (ενδεικτικές υποθέσεις 154190, 158034, 159535/2012).

Ο Συνήγορος έχει δεχθεί πολλές καταγγελίες για το θέμα αυτό και έχει στο παρελθόν διατυπώσει σειρά προτάσεων στα συναρμόδια υπουργεία προκειμένου να αποτραπεί το ενδεχόμενο έκπτωσης των πολιτών τρίτων χωρών αυτής της κατηγορίας από τη νομιμότητα.* Προτάθηκαν συγκεκριμένες λύσεις, όπως: μείωση του απαιτούμενου αριθμού ελάχιστων ημερομισθίων και του χρόνου ασφάλισης· δυνατότητα εξαγοράς ασφαλιστικών εισφορών· πρόβλεψη δυνατότητας προσκόμισης σύμβασης και για μερική απασχόληση κατά την ανανέωση της άδειας διαμονής· δυνατότητα

κατάθεσης βεβαίωσης εγγραφής στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ αντί της σύμβασης εργασίας, με υποχρέωση προσκόμισης του ελλείποντος δικαιολογητικού εντός εξαμήνου από την υποβολή της σχετικής αίτησης· μείωση του ποσού του οικογενειακού εισοδήματος που απαιτείται για την ανανέωση της άδειας διαμονής συντηρούμενων μελών. Κάποια από τα μέτρα αυτά έγιναν αποδεκτά από τη διοίκηση, ωστόσο το πρόβλημα παραμένει έντονο λόγω της σοβαρής οικονομικής κρίσης. Κατά συνέπεια αλλοδαποί που είχαν ενταχθεί στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας και είχαν αναπτύξει δεσμούς με αυτήν καταλήγουν να παραμένουν χωρίς νόμιμους τίτλους διαμονής, με όλα τα προβλήματα που αυτό εγκυμονεί για τους ίδιους, τις οικογένειές τους αλλά και την κοινωνική συνοχή γενικότερα.

Σε περίπτωση που δεν ανανεωθεί η απαιτούμενη άδεια διαμονής τους, αναγκάζονται να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσής τους με απόφαση που εκδίδει η αποκεντρωμένη διοίκηση. Η απόφαση προσδιορίζει συγκεκριμένη προθεσμία αναχώρησης και σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα ο ενδιαφερόμενος έχει προσωρινό δικαίωμα νόμιμης διαμονής και πρόσβασης στην εργασία, εφόσον αυτό προβλεπόταν από την άδεια διαμονής που κατείχε. Ωστόσο έχει καταγγελθεί ότι δημόσιες υπηρεσίες κατά το επίμαχο διάστημα αρνούνται να αναγνωρίσουν επιμέρους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα σύναψης γάμου (υπόθεση 153596/2012). Ο Συνήγορος έθεσε το ζήτημα στη Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εσωτερικών, η οποία απάντησε ότι εκκρεμεί σχετικό ερώτημα στο ΝΣΚ.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Το δικαίωμα διαμονής μελών οικογένει-

ας Έλληνα ή πολίτη άλλου κράτους-μέλους της ΕΕ είχε απασχολήσει και κατά το παρελθόν τον Συνήγορο, κυρίως σε σχέση με την άρνηση των υπηρεσιών να παραλάβουν και να εξετάσουν σχετικά αιτήματα αν οι ενδιαφερόμενοι δεν αποδείκνυαν προηγούμενη νόμιμη είσοδο ή διαμονή στη χώρα. Με τον Ν. 3907/2011 το πρόβλημα λύθηκε μερικώς, μόνο για τους συζύγους και τα μέλη οικογένειας Έλληνα, καθώς δόθηκε η δυνατότητα να υποβάλλεται αίτημα για ανθρωπιστικούς λόγους και στη συνέχεια να ανανεώνεται για λόγους οικογενειακής επανένωσης. Ωστόσο το δικαίωμα αυτό δεν αναγνωρίστηκε για συζύγους και μέλη οικογένειας πολίτη άλλου κράτους-μέλους (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 141). Με την πρόσφατη ρύθμιση του άρθρου 42 του Ν. 4071/2012, και στο πλαίσιο εναρμόνισης με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, αίτημα για χορήγηση δελτίου διαμονής μέλους οικογένειας Έλληνα και ευρωπαίου πολίτη μπορεί πλέον να υποβληθεί με την κανονική διαδικασία ανεξαρτήτως του τρόπου εισόδου ή της νομιμότητας παραμονής στη χώρα (υπόθεση 153886/2012).

Η «ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑ» ΩΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΕΠΙ ΜΑΚΡΟΝ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΟΣ

Με τον Ν. 3386/2005 και το ΠΔ 150/2006, η Ελλάδα αναγνώρισε το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος σε πολίτες τρίτων κρατών, ενσωματώνοντας την Οδηγία 2003/109/ΕΚ. Η χορήγηση αυτής της άδειας διαμονής αποσκοπεί στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών που ζουν και εργάζονται νόμιμα στη χώρα. Αποτελεί παράλληλα σημαντικό παράγοντα κινητικότητας στην αγορά εργασίας της ΕΕ σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη οικονομική συγκυρία, καθώς εξασφαλίζει στους πολίτες τρίτων χωρών δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας. Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν όσοι ενδιαφέρονται να αποκτήσουν

αυτή την άδεια και δεν είναι κάτοχοι άλλου τίτλου σπουδών είναι η πιστοποίηση επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού, καθώς η διαδικασία πιστοποίησης άρχισε στην ουσία να λειτουργεί μόλις τον Οκτώβριο του 2008 και έχει ανασταλεί από τον Σεπτέμβριο του 2010. Έκτοτε δεν έχει εκδοθεί κανένα πιστοποιητικό, καθώς δεν έχουν διενεργηθεί οι απαιτούμενες εξετάσεις, οπότε η σχετική εθνική και κοινοτική νομοθεσία καθίσταται πρακτικά ανενεργή για όσους δεν διαθέτουν άλλο τίτλο σπουδών.

Ο Ν. 4018/2011 εισάγει νέο σύστημα πιστοποίησης, σύμφωνα με το οποίο η επάρκεια γνώσεων αποδεικνύεται, μεταξύ άλλων, με «πιστοποιητικά ελληνομάθειας» επιπέδου Α2 και άνω. Ειδικά για τους κατόχους πιστοποιητικού Α2 απαιτείται επιπρόσθετα και η πιστοποίηση της επάρκειας γνώσης στοιχείων ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού, για την απόκτηση της οποίας προβλέπονται εξετάσεις που διενεργούνται με ευθύνη της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ). Ωστόσο από την έναρξη ισχύος του νόμου οι εξετάσεις αυτές δεν έχουν διενεργηθεί, ενώ εκκρεμεί ακόμη η διενέργεια εξετάσεων που προβλέπονταν στο προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο για όσους έχουν ήδη παρακολουθήσει αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα (υποθέσεις 149734, 150804/2012).

Ο Συνήγορος ζήτησε από το Υπουργείο Εσωτερικών την άμεση έκδοση ΚΥΑ που θα ρυθμίζει τη διαδικασία των εξετάσεων, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα αξιοποίησης του πιστοποιητικού ελληνομάθειας επιπέδου Α2. Επίσης, με σκοπό την προώθηση της διαδικασίας χορήγησης των αδειών αυτών, ζήτησε την έκδοση ΚΥΑ με την οποία θα δίνεται η δυνατότητα εξαίρεσης από τη διαδικασία των εξετάσεων σε όσους έχουν

επιτυχώς ολοκληρώσει την παρακολούθηση ειδικών προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και απόκτησης γνώσεων στοιχείων ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού, ιδίως στο πλαίσιο προγραμμάτων ένταξης που απευθύνονται σε κατόχους αδειών διαμονής μακράς διάρκειας. Μέχρι τώρα τα συναρμόδια Υπουργεία Εσωτερικών και Παιδείας δεν έχουν ανταποκριθεί.

Ανέκυψαν, τέλος, νέα διαδικαστικά προσκόμματα για τους κατόχους πιστοποιητικού ελληνομάθειας επιπέδου Β1 και άνω, που αποθάρρυναν περαιτέρω όσους επιθυμούν να αποκτήσουν άδεια επί μακρόν διαμένοντος. Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εσωτερικών, τα πιστοποιητικά αυτά δεν γίνονται δεκτά αυτοτελώς αλλά σε συνδυασμό με πιστοποιητικό επαρκούς γνώσης στοιχείων ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού. Έτσι, όλοι οι ενδιαφερόμενοι υποχρεώθηκαν να υποβληθούν σε εξετάσεις για να αποκτήσουν το ανωτέρω πιστοποιητικό, ανεξαρτήτως του επιπέδου ελληνομάθειας που αποδείκνυαν.

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι πρόκειται για εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή της νομοθεσίας και το Υπουργείο Εσωτερικών αναθεώρησε επιτρέποντας πλέον στους κατόχους πιστοποιητικών Β1 και άνω να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος χωρίς πρόσθετες εξετάσεις.

ΠΑΡΑΤΥΠΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Ο Συνήγορος έχει καταγράψει και αναδείξει επανειλημμένα (Ετήσια έκθεση 2009, σ. 41 κ.ε.· Ετήσια έκθεση 2010, σ. 43 κ.ε.) τα σοβαρά ελλείμματα που υφίστανται στη συνολική διαχείριση του μεταναστευτι-

κού φαινομένου, τόσο στο πεδίο της λεγόμενης παράτυπης μετανάστευσης όσο και στο πεδίο του ασύλου. Οι προβληματικές γενικευμένες πρακτικές διαχείρισης της παράτυπης μετανάστευσης εκδηλώνονται από τη στιγμή εισόδου των αλλοδαπών στη χώρα και τους ακολουθούν μέχρι την καθ' οιονδήποτε τρόπο έξοδό τους. Οι πρακτικές αυτές, πέραν της αμφισβητούμενης νομιμότητάς τους και του κινδύνου παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων, τραυματίζουν βαθύτατα και τον θεσμό του ασύλου.

Οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες, και ιδιαίτερα ο Ν. 3907/2011, αποτελούν σημαντικό βήμα για τον εξορθολογισμό της διαχείρισης των μεικτών ροών και τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού και δίκαιου συστήματος ασύλου. Ο νόμος προβλέπει τη λειτουργία, εντός 12 μηνών, της Υπηρεσίας Ασύλου, της Αρχής Προσφυγών, καθώς και της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής για τη διαχείριση των μεικτών ροών στα σημεία εισόδου της χώρας ή στην ενδοχώρα. Ένα χρόνο μετά τη θέσπιση των νέων κανόνων και διαδικασιών καμία από τις υπηρεσίες που προβλέπει ο νόμος δεν έχει λειτουργήσει, παρά τις αυξημένες ανάγκες και τα σοβαρά προβλήματα που παρατηρούνται, ενώ επιχειρείται η συνεχής και μάλιστα αναδρομική παράταση της σχετικής προθεσμίας. Η καθυστέρηση οφείλεται κυρίως στη δυσκολία στελέχωσης των νέων υπηρεσιών με επαρκές και κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, τόσο λόγω του γενικού περιορισμού προσλήψεων όσο και λόγω της βραδύτητας στην ολοκλήρωση των επιχειρούμενων μετατάξεων από άλλες υπηρεσίες.* Ο Συνήγορος, υπογραμμίζοντας ότι η παράταση της υφιστάμενης κατάστασης εκθέτει διεθνώς τη χώρα, έχει απευθύνει δημόσια έκκληση στους αρμόδιους φορείς να εφαρμόσουν το νέο θεσμικό πλαίσιο. Σε πρόσφατη, πάντως, συνάντηση εργασίας με τους διευθυντές των

νέων υπηρεσιών, ενημερώθηκε, μεταξύ άλλων, για την επικείμενη στελέχωσή τους με 200 επιτυχόντες μέσω ΑΣΕΠ και αναμένει την υλοποίηση της δέσμευσης αυτής.

Μέχρις ότου λειτουργήσουν οι νέες υπηρεσίες ισχύει ακόμη το μεταβατικό καθεστώς, το οποίο ρυθμίζεται από το ΠΔ 114/2010. Όπως έχει προκύψει ωστόσο από πλειάδα καταγγελιών, συνεχίζονται οι σοβαρότατες δυσλειτουργίες. Ειδικότερα, οι περιορισμοί πρόσβασης (λ.χ. δυνατότητα υποβολής εβδομαδιαίως μόνον 60 αιτημάτων κάθε Σάββατο στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής επί της οδού Πέτρου Ράλλη), οι δυσκολίες στην ανανέωση ειδικών δελτίων, οι σοβαρές πλημμέλειες στην επίδοση των αποφάσεων ή των κλήσεων προς συνέντευξη αποτέλεσαν αντικείμενο σημαντικού αριθμού αναφορών (ενδεικτικές υποθέσεις 159050, 159212, 159587/2012. Από τη διερεύνησή τους αναδείχθηκε ότι οι παραπάνω πρακτικές συνιστούν μέρος ενός ευρύτερου πλέγματος δομικών δυσλειτουργιών. Ομοίως, οι αναφορές για θέματα δεύτερου βαθμού εξέτασης, ενώπιον των επιτροπών προσφυγών, εστιάζουν κυρίως σε οργανωτικής φύσεως δυσλειτουργίες και όχι σε ζητήματα ποιότητας της διαδικασίας, όπως συνεντεύξεις ή αιτιολόγηση των αποφάσεων.

Παρακολουθώντας την εξέλιξη των προτάσεων του και την εφαρμογή των νομοθετικών εξελίξεων στο πεδίο του ασύλου και των παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών, ο Συνήγορος απέστειλε στους αρμόδιους φορείς παρατηρήσεις επί του σχεδίου ΠΔ για την καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας προς εναρμόνιση με την Οδηγία 2005/85/ΕΚ. Ωστόσο, μετά την ολοκλήρωση της σχετικής διαβούλευσης, προστέθηκε διάταξη με την οποία αυξάνεται μέχρι 12 μήνες η δυνατότητα

κράτησης των αιτούντων άσυλο, η οποία τέθηκε τελικά αυτοτελώς σε ισχύ με το ΠΔ 116/2012. Η εξέλιξη αυτή δημιουργήσε έντονο προβληματισμό, τόσο ως προς τη σπουδή με την οποία προωθήθηκε όσο και ως προς το νόμιμο έρεισμα και το πεδίο εφαρμογής της, ζητήματα τα οποία ο Συνήγορος επιφυλάσσει να αξιολογήσει εκτενέστερα.

 Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ενεργοποίηση συστήματος εξωτερικού ελέγχου στις διαδικασίες απομάκρυνσης πολιτών τρίτων κρατών, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγρ. 6 του Ν. 3907/2011, θα λειτουργήσει με μέριμνα του Συνηγόρου. Προς την κατεύθυνση αυτή, κατά την παρούσα χρονική περίοδο, η ανεξάρτητη αρχή συνεργάζεται με αρμόδιους εθνικούς και ευρωπαϊκούς φορείς για να συλλέξει και να αξιολογήσει την απαραίτητη τεχνογνωσία ώστε το σύστημα να λειτουργήσει άμεσα και αποτελεσματικά (βλ. σ. 35).

Πιθανό πεδίο εμφάνισης δυσλειτουργιών αποτελούν τα νεοσυσταθέντα Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη οργάνωση των δομών Πρώτης Υποδοχής. Ο Συνήγορος ερευνά εάν η λειτουργία των καινοφανών αυτών κέντρων βασίζεται στον νόμο και αν συμβάλλει ουσιαστικά στη διαχείριση του ζητήματος και στην αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών. Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος συναντήθηκε με αρμόδιους φορείς και επισκέφθηκε τα νεοσυσταθέντα κέντρα στην Αμυδαλέζα Αττικής και στην Κόρινθο (βλ. σ. 22), καθώς και τους χώρους κράτησης της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αθηνών. Συμμετείχε επίσης σε συνάντηση με την Επίτροπο της ΕΕ για τις Εσωτερικές Υποθέσεις, με βασικά θέματα το άσυλο, τη μετανάστευση και την πορεία των εργασιών για την ολοκλήρωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, ενώ εμφανίστηκε ενώπιον της Διαρκούς

Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης και Δικαιοσύνης σε συζήτηση με θέμα το νομοθετικό πλαίσιο για τους χώρους κράτησης των παρανόμως εισερχομένων και διαμενόντων αλλοδαπών.

ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

Η ένταξη στην ελληνική κοινωνία αποτελεί, τόσο για τους αλλοδαπούς όσο και για όσους μόλις απέκτησαν ή ανέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια, μια διαδικασία επίπονη, καθώς η διοίκηση δεν είναι εθισμένη στην αναγνώριση ίσων δικαιωμάτων, ακόμη και εκείνων τα οποία έχουν από μακρόν κατοχυρωθεί νομοθετικά. Ο Συνήγορος καλείται να παρέμβει για μεγάλο αριθμό σχετικών υποθέσεων, πολλές από τις οποίες αφορούν ανηλίκους.

ΓΑΜΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΕ ΕΛΛΗΝΕΣ Ή ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Η δυνατότητα των αλλοδαπών να συνάψουν γάμο, θεμελιώδες ατομικό τους δικαίωμα αλλά και στοιχειώδης προϋπόθεση κοινωνικής ενσωμάτωσης, έχει επιβαρυνθεί με σειρά προσκομμάτων καθώς η αυτονομία σύνδεση της τέλεσης γάμου με τη νομιμοποίηση διαμονής έχει εμφυσηθεί στη διοίκηση, αλλά και στον ίδιο τον νομοθέτη, υπόνοιες περί εικονικότητας. Διερευνώντας σημαντικό αριθμό αναφορών για αρνήσεις ή καθυστερήσεις έκδοσης αδειών γάμου ή αδειών διαμονής έπειτα από γάμο, ο Συνήγορος καλείται να λάβει υπόψη δύο βασικές προβληματικές: πρώτον, αν οι αιτούντες πολιτικό άσυλο, δηλαδή πολίτες που η νομιμότητα διαμονής τους βρίσκεται υπό την αίρεση της αποδοχής του αιτήματός τους, δύνανται να συνάψουν γάμο εν γένει ή ειδικότερα με έλληνα ή ευρωπαίο πολίτη, και ποια είναι τα απαιτούμενα έγγραφα στη διαδικασία αυτή. Δεύτε-

ρον, αν μέσα από γάμους αλλοδαπών με Έλληνες ή πολίτες άλλων κρατών-μελών της ΕΕ, συχνά πολίτες συγκεκριμένων κρατών, μπορούν να προκύψουν αποδείξεις για κατάχρηση του δικαιώματος της απόκτησης άδειας διαμονής και ποιος είναι ο ενδεχόμενος τρόπος αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου.

Στο πρώτο ζήτημα ο Συνήγορος έχει αποφανθεί, ήδη από το 2007,¹ θετικά ως προς το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να δημιουργούν οικογένεια, καθόσον το δελτίο αιτούντος άσυλο πρέπει να λογίζεται ως αποδεικτικό νόμιμης διαμονής στη χώρα. Τούτο έχει αποδεχθεί και με την 78/2009 γνωμοδότησή του το ΣτΕ, καθώς και η νομολογία αστικών δικαστηρίων. Ως προς τα απαιτούμενα έγγραφα, ιδιαίτερα δε το λεγόμενο «πιστοποιητικό αγαμίας», ο Συνήγορος είχε ζητήσει να εφαρμόζονται οι ίδιες προβλέψεις για εξαιρέσεις που ισχύουν και στην περίπτωση των αναγνωρισμένων προσφύγων, αίτημα που δεν έχει γίνει δεκτό από τη δικαιοσύνη. Πάντως ο Συνήγορος έχει επισημάνει ρητά (*Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 40) ότι εναπόκειται στις επιτροπές μετανάστευσης η ουσιαστική δυνατότητα να αρνηθούν τη χορήγηση άδειας διαμονής σε συζύγους Ελλήνων ή Ευρωπαίων όταν κρίνουν ότι οι γάμοι τους τελούνται με σκοπό την καταστράτηγηση της μεταναστευτικής νομοθεσίας.

Στο δεύτερο ζήτημα ο Συνήγορος δέχεται τις τεχνικές κρίσεις των επιτροπών μετανάστευσης των αποκεντρωμένων διοικήσεων που κρίνουν εξατομικευμένα αν ένας γάμος είναι πραγματικός ή εικονικός, οι δε σχετικές αναφορές τίθενται στο αρχείο εφόσον υπάρχει, έστω συνοπτικά, επαρκής αιτιολογία. Σε αυτή την κατεύθυνση είναι χρήσιμη η γνώση των προτύπων και των πρακτικών άλλων κρατών-μελών της ΕΕ όπως καταγράφονται και σε σχετική συγκριτική της έκθεση¹.

ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΘΕΝΤΩΝ Ή ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Προκειμένου περί ανηλικών πολιτογραφηθέντων ή αλλοδαπών, η απρόσκοπτη και ορθή ολοκλήρωση των ληξιαρχικών εγγραφών τους αποκτά ιδιαίτερη σημασία καθώς κάθε σφάλμα ή καθυστέρηση έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Η Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών υπέδειξε στον Δήμο Περιστερίου να απορρίψει αίτημα εξελληνισμού του επωνύμου τέκνου. Η μητέρα του ανηλίκου, που είχε λάβει την ελληνική ιθαγένεια ως ομογενής, ζήτησε τον εξελληνισμό του επωνύμου του παιδιού της με απόφαση δημάρχου κατ' εφαρμογή του ΝΔ 2573/1953, επειδή κατά την πολιτογράφηση είχε παραλειφθεί η διαδικασία αυτή. Το εξελληνισμένο επώνυμο αναγραφόταν ήδη στο προϋπάρχον δελτίο ταυτότητας ομογενούς του παιδιού και είχε χρησιμοποιηθεί για την εγγραφή του στο σχολείο. Επομένως η διαφορά επωνύμου πριν και μετά την πολιτογράφηση θα δημιουργούσε προβλήματα όσον αφορά την ταυτοποίησή του στα σχολικά έγγραφα και ιδίως κατά τη συμμετοχή του στις πανελλήνιες εξετάσεις.

Ο Συνήγορος τεκμηρίωσε τη θέση ότι η γνωμοδότηση 753/1998 του ΝΣΚ, την οποία είχε εσφαλμένα επικαλεστεί το υπουργείο, δεν υποδείκνυε υποχρέωση του δήμου να αρνηθεί την αιτούμενη μεταβολή, αλλά αντίθετα αναγνώριζε ακόμη ευρύτερο πεδίο διακριτικής ευχέρειας. Επιπλέον, η αποδοχή του αιτήματος θα διασφάλιζε το δικαίωμα του ανηλίκου στη διατήρηση της ταυτότητάς του και θα ήταν σύμφωνη με την αρχή της καλής πίστης, καθώς η διοίκηση τον είχε ήδη

καταχωρίσει με το εξελληνισμένο επώνυμο κατά τη χορήγηση της ταυτότητας ομογενούς (υπόθεση 152776/2012).

 Ο Δήμος Περιστερίου αποδέχθηκε τις θέσεις του Συνηγόρου και προέβη στον εξελληνισμό του επωνύμου του παιδιού.

Ελληνίδα μητέρα νηπίου, το οποίο γεννήθηκε εκτός γάμου από αλλοδαπό πατέρα, έλαβε από το ληξιαρχείο του τόπου κατοικίας της την πληροφορία ότι δεν ήταν δυνατή η αναγνώριση του παιδιού από τον πατέρα (προκειμένου να ακολουθησει εγγραφή στοιχείων πατρός στο ληξιαρχείο), διότι ο αλλοδαπός εστερείτο άδειας διαμονής, οπότε δεν επιτρεπόταν να συναλλαγεί μαζί του καμία υπηρεσία. Ο Συνήγορος ενημέρωσε τη μητέρα ότι συμβολαιογραφική πράξη αναγνώρισης τέκνου μπορεί να ζητήσει κατ' εξαίρεση και αλλοδαπός που διαμένει παράνομα στη χώρα. Κατόπιν τούτου, οι γονείς θα μπορούσαν να δηλώσουν το παιδί στο ληξιαρχείο ως κοινό τέκνο τους (υπόθεση 154422/2012).

 Το έγγραφο του Συνηγόρου που περιλάμβανε τη σχετική τεκμηρίωση αξιοποιήθηκε ώστε να καμφθεί η αρχική άρνηση συμβολαιογράφων στους οποίους είχαν απευθυνθεί οι ενδιαφερόμενοι.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΕ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

Πρόβλημα αντιμετώπισαν αλλοδαποί υποψήφιοι για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οι οποίοι, ως μέλη πολύτεκνης οικογένειας, ζήτησαν να υπαχθούν στη σχετική ειδική ρύθμιση. Το ζήτημα ανέκυψε επειδή, σύμφωνα με απόφαση του Υπουργού ΠΑΙΘΠΑ, η ιδιότητα του μέλους πολύτεκνης οικογένειας βεβαιώνεται από την Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος. Η συνομοσπονδία όμως

δεν εξέδιδε τις βεβαιώσεις, επικαλούμενη το γεγονός ότι η αρμοδιότητά της περιορίζεται μόνο στους Έλληνες πολίτες.

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν αντιμετωπίζεται από τον νόμο ως πρόνομο μόνο των Ελλήνων πολιτών, αλλά αφορά εξίσου τους νόμιμα εγκατεστημένους αλλοδαπούς, οι οποίοι δικαιούνται ίση μεταχείριση στην πρόσβαση γενικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και στην εφαρμογή των ευνοϊκών ρυθμίσεων, όπως ειδικότερα αυτές για μέλη τρίτεκνων ή πολύτεκνων οικογενειών. Ζήτησε επομένως η ιδιότητα του μέλους πολύτεκνης οικογένειας, τόσο για τους ημεδαπούς όσο και για τους αλλοδαπούς υποψηφίους, να προκύπτει από έγγραφα δημόσιας αρχής, καθώς και να υπάρξει ανάλογη διευθέτηση ως προς τους αλλοδαπούς υποψηφίους των προηγούμενων πανελλαδικών εξετάσεων. Το υπουργείο ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι αντιμετώπιζε το συγκεκριμένο θέμα μέσω της υπαγωγής των ενδιαφερόμενων αλλοδαπών υποψηφίων στην ειδική κατηγορία των μελών τρίτεκνης οικογένειας (υποθέσεις 147527/2011, 152737, 152767/2012).

Επιπλέον, η ανεξάρτητη αρχή προτίθεται να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που παρέχει ο Ν. 3094/2003 για να διατυπώσει συγκεκριμένες νομοθετικές προτάσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν και άλλα ζητήματα άνισης μεταχείρισης αλλοδαπών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως κυρίως η έλλειψη πρόβλεψης στον Κανονισμό του ΙΚΥ για τη χορήγηση υποτροφιών σε αλλοδαπούς φοιτητές οι οποίοι διακρίνονται για τις επιδόσεις στις σπουδές τους (υπόθεση 146345/2011).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΤΗΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Το 2012 ήταν η πρώτη χρονιά κατά την

οποία εφαρμόστηκε ουσιαστικά σε όλο του το εύρος το νέο σύστημα κτήσης ιθαγένειας όπως διαμορφώθηκε με τον Ν. 3838/2010. Κατά την εφαρμογή αυτή, αναδείχθηκε σειρά οργανωτικών αδυναμιών αλλά και ανάγκη προσαρμογών, για τις οποίες ο Συνήγορος έκανε αναλυτική μνεία σε παρέμβασή του προς το Υπουργείο Εσωτερικών.*

Κτήση ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης στην Ελλάδα

Κατά την εξέταση αιτημάτων κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από παιδιά αλλοδαπών που έχουν γεννηθεί ή φοιτήσει στην Ελλάδα, διαπιστώνεται υπέρβαση των προβλεπόμενων προθεσμιών, η οποία φθάνει ή και υπερβαίνει το έτος. Οι καθυστερήσεις αυτές δημιουργούν παρεπόμενα προβλήματα για τους ανηλίκους, επειδή στο διάστημα που μεσολαβεί συχνά λήγουν οι άδειες παραμονής τους. Αν επομένως οι συντηρούντες γονείς δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για ανανέωση, ιδίως λόγω της γενικευμένης οικονομικής δυσπραγίας, που συνεπάγεται έλλειψη επαρκών εισοδημάτων ή ενσήμων, τα παιδιά κινδυνεύουν να εκπέσουν της νομιμότητας, παρόλο που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, γνωρίζουν ενδεχομένως μόνο την ελληνική γλώσσα, μετέχουν της ελληνικής παιδείας και είναι στην πραγματικότητα πλήρως ενταγμένα στην ελληνική κοινωνία. Ο Συνήγορος έχει εκφράσει ήδη τον προβληματισμό του προς το Υπουργείο Εσωτερικών για τη σοβαρή αυτή δυσλειτουργία και έχει ζητήσει τη λήψη μέτρων, εστιάζοντας στο ζήτημα της υποστολέχωσης των δύο Τμημάτων της Διεύθυνσης Αστικής Κατάστασης στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής. Μέχρι στιγμής δεν φαίνεται να έχουν γίνει οι αναγκαίες ενέργειες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος (ενδεικτικές υποθέσεις 151067, 151690, 152192, 152193, 151833/2012).

Επιπλέον, ο Συνήγορος εκτιμά ότι δεν έχει έρεισμα στον νόμο η απαίτηση της διοίκησης να προσκομίζεται εκ νέου ισχυρή άδεια διαμονής προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία κτήσης της ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης βάσει του άρθρου 1α, παράγρ. 6 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ). Εφόσον η διοίκηση διαπιστώσει ότι έχουν προσκομιστεί τα δικαιολογητικά που προβλέπονται για την κτήση ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης, καθώς και ότι δεν συντρέχουν λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας στο πρόσωπο του αιτούντος, οφείλει να προβεί, εντός ενός έτους από την υποβολή του αιτήματος, στην έκδοση της σχετικής απόφασης για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας. Η σχετική πράξη είναι διαπιστωτική, οπότε δεν απαιτείται η εκ νέου προσκόμιση οποιουδήποτε δικαιολογητικού προκειμένου να επέλθουν οι έννομες συνέπειες που πηγάζουν από αυτήν, καθώς άλλωστε, σύμφωνα με το άρθρο 24, παράγρ. 1 του Ν. 3838/2010, στην εν λόγω περίπτωση «η ιθαγένεια αποκτάται από την υποβολή της δήλωσης και αίτησης». Το ζήτημα αυτό έχει θεθεί υπόψη του Υπουργείου Εσωτερικών, του οποίου η ανταπόκριση αναμένεται.

Τέλος, ο Συνήγορος παρενέβη για το ζήτημα που ανέκυψε τον Νοέμβριο του 2012 εξαιτίας εγγράφου του Αναπληρωτή Υπουργού Εσωτερικών με το οποίο «ενόψει προσεχούς δημοσιεύσεως της αποφάσεως του ΣτΕ που αφορά έλεγχο συνταγματικότητας του Ν. 3838/2010» παραγγελλόταν στις αποκεντρωμένες διοικήσεις και στους δήμους να αναστείλουν τη διαδικασία κτήσης ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης. Έχοντας ήδη πληροφωρηθεί, από σειρά αναφορών, περιπτώσεις εφαρμογής της παραγγελίας αυτής, ο Συνήγορος εξέφρασε την έντονη ανησυχία του και επισήμανε ότι οι υπηρεσίες οφείλουν να εφαρμόζουν τον ισχύοντα νόμο μέχρις ότου εκείνος τροποποιηθεί.

 Ο Συνήγορος κάλεσε το υπουργείο να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα ώστε, αφού πρώτα δημοσιευθεί η απόφαση του ΣτΕ, να ρυθμίσει τη μεταβατική κατάσταση με σεβασμό στα δικαιώματα όσων έχουν ήδη υπαχθεί είτε προετοιμάζονταν καλόπιστα να υπαχθούν στη διαδικασία αυτή. Οι ανήλικοι και οι νεαροί αλλοδαποί που γεννήθηκαν, σπούδασαν και διαβιούν επί μακρόν στην Ελλάδα υπό καθεστώς νομιμότητας χωρίς να έχουν γνωρίσει άλλη χώρα εκτός της Ελλάδας πρέπει να μην εξωθηθούν στο περιθώριο ως νομικά μετέωροι, αλλά να παραμείνουν ενεργά και ενσωματωμένα μέλη της ελληνικής κοινωνίας.

Εντείνοντας τις παρεμβάσεις του στις σχετικές υποθέσεις, ο Συνήγορος διαπίστωσε με ικανοποίηση ότι, τουλάχιστον σε ορισμένους δήμους, οι υπηρεσίες άρχισαν να εφαρμόζουν εκ νέου τη διαδικασία του Ν. 3838/2010 (ενδεικτικές υποθέσεις 159862, 160093/2012).*

Κτήση ιθαγένειας λόγω αναγνώρισης τέκνου

Από τον φόρτο της Διεύθυνσης Αστικής Κατάστασης Αττικής αλλά και την ανεπαρκή εξοικείωση με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο απορρέουν ενίοτε εσφαλμένες ενέργειες ή αποφάσεις των εμπλεκόμενων φορέων, ως προς τις οποίες κλήθηκε να παρέμβει ο Συνήγορος. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση ανηλίκου του οποίου η εκκρεμότητα καθορισμού ιθαγένειας τέθηκε εσφαλμένα στο αρχείο της αποκεντρωμένης διοίκησης επί χρόνια. Συγκεκριμένα, η υπηρεσία ζητούσε από τον πατέρα του παιδιού, το οποίο είχε γεννηθεί εκτός γάμου, να προβεί σε συμβολαιογραφική πράξη αναγνώρισης τέκνου με τη συναίνεση της μητέρας, της οποίας όμως η κατοικία ήταν άγνωστη. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι δεν απαιτείτο συμβολαιογραφική αναγνώριση πατρό-

τητας, αλλά αρκούσε προϋπάρχουσα αλλοδαπή πράξη αναγνώρισης. Η εν λόγω πράξη θα έπρεπε να θεωρηθεί έγκυρη και άμεσα εκτελεστή, εφόσον είχε εκδοθεί νόμιμα σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας σύνταξής της και βάσει σχετικής νομικής πληροφόρησης από το Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου, που ήταν ήδη στη διάθεση της διοίκησης (υπόθεση 154553/2012).

 Σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου, το αίτημα του ανηλίκου ενεργοποιήθηκε εκ νέου και προχώρησε η διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειάς του.

Διαδικασία πολιτογράφησης

Παρά τις ουσιαστικές αλλαγές που επέφερε ο Ν. 3838/2010 στις πολιτογραφήσεις με την καθιέρωση αιτιολογίας στις απορριπτικές αποφάσεις και τη θέσπιση προθεσμιών, ο Συνήγορος διαπιστώνει ότι η εξέταση των σχετικών αιτήσεων επιβαρύνεται με μεγάλη καθυστέρηση, πέραν των προβλεπόμενων προθεσμιών, καθώς και με προβλήματα στην τήρηση σειράς προτεραιότητας.

Οι καθυστερήσεις οφείλονται στο γεγονός ότι οι επιτροπές που εξετάζουν τις αιτήσεις είναι λίγες, ενώ μία επιτροπή έχει επιφορτιστεί με την εξέταση δεκάδων χιλιάδων αιτήσεων που είχαν κατατεθεί μέχρι την ψήφιση του νέου νόμου. Ειδικά για αυτές τις αιτήσεις, η διαδικασία θα πρέπει να επιταχυνθεί είτε με δημιουργία τουλάχιστον άλλης μίας επιτροπής είτε με τακτικότερες συνεδριάσεις. Πρόκειται για αλλοδαπούς που κατοικούν στην Ελλάδα πάνω από 15 έτη, πολλές φορές ακόμη και μέχρι 25 έτη, οι οποίοι μάλιστα, λόγω των νομοθετικών αλλαγών, προσπερνώνται από άλλους που έχουν καταθέσει αιτήσεις μετά τον Μάρτιο του 2010. Παρατηρείται επίσης ότι συχνά, ιδίως σε σχέση με τις παλαιότερες αιτήσεις, προτάσσο-

νται όσοι οχλούν τη διοίκηση, ενώ ο καλόπιστος συναλλασσόμενος, που εύλογα ανέμενε να ειδοποιηθεί για τις ενέργειες στις οποίες τυχόν θα έπρεπε να προβεί, αντιμετωπίζει την αδιαφορία των αρχών. Η προτεραιότητα θα πρέπει να τηρείται σε όλη τη διαδικασία πολιτογράφησης, δηλαδή από την εξέταση του φακέλου μέχρι την ορκωμοσία, ενώ θα πρέπει να καθοριστούν οι λόγοι για τους οποίους μπορούν να κατατεθούν αιτήσεις επίσπευσης. Απαιτείται, τέλος, μέριμνα για την ποιότητα των πρακτικών, δηλαδή την αιτιολόγηση των αποφάσεων των επιτροπών πολιτογράφησης. Η καλύτερη τεκμηρίωσή τους, πέραν των άλλων, μειώνει το κόστος και την ενασχόληση της ίδιας της διοίκησης, καθώς θα αποφεύγονται καταχρηστικές προσφυγές κατά απορριπτικών αποφάσεων (ενδεικτικές υποθέσεις 150443, 150691, 156604/2012).

Καθορισμός ιθαγένειας και ειδικές διαδικασίες κτήσης

Η διαπίστωση ιθαγένειας (ο λεγόμενος «καθορισμός») εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο ασαφών κριτηρίων και αυτοσχεδιασμού των εμπλεκόμενων υπηρεσιών παρά τις βελτιώσεις των τελευταίων ετών (ενδεικτικές υποθέσεις 151996, 152614/2012). Ο Συνήγορος έχει προτείνει μεταξύ άλλων:

- Αποσαφήνιση των προϋποθέσεων και της διαδικασίας υποβολής αιτημάτων καθορισμού ιθαγένειας, κωδικοποίηση των περιπτώσεων και σύνταξη σχετικού οδηγού προς τις υπηρεσίες, όπου θα περιλαμβάνονται ρυθμίσεις διαχρονικού και αλλοδαπού δικαίου, εγκύκλιοι, γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ και νομολογία, καθώς οι περιφερειακές υπηρεσίες παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις γνώσης του θεσμικού πλαισίου.
- Δυνατότητα υποβολής αιτημάτων κα-

θορισμού ανεξάρτητα από την ύπαρξη άδειας παραμονής στην Ελλάδα, ιδίως στις περιπτώσεις του άρθρου 14 του ΚΕΙ.

- Εφαρμογή του δικαίου του εδάφους, όπως προβλέπει ο νόμος, στις περιπτώσεις ανιθαγενών, όπως των Αρμενίων που βρέθηκαν στην Ελλάδα μετά το 1922.
- Αποφυγή αφαίρεσης ιθαγένειας από πρόσωπα που την κατείχαν επί μακρά σειρά ετών καλόπιστα, λόγω λάθους της διοίκησης, ή έστω θεσμοθέτηση σύντομης και κατά προτεραιότητα διαδικασίας καθορισμού ιθαγένειας για τα πρόσωπα αυτά.
- Δυνατότητα αλλαγής της νομικής βάσης κτήσης ιθαγένειας, καθώς η πρακτική απόρριψης αυτής της δυνατότητας αντίκειται στον νόμο.

Ανάλογες διευθετήσεις έχει εισηγηθεί ο Συνήγορος σε σχέση με την ειδική διαδικασία για τους ομογενείς από την πρώην ΕΣΣΔ, όπου πρέπει ιδίως να αποφεύγονται τόσο οι αντιφατικές κρίσεις ως προς την ομογενειακή ιδιότητα μελών της ίδιας οικογένειας όσο και η ανατροπή μακροχρόνιων καταστάσεων εμπιστοσύνης σε περιπτώσεις κινδύνου απώλειας ιθαγένειας από ομογενείς «δεύτερης γενιάς» που ήταν ανήλικοι όταν οι γονείς τους είχαν προσκομίσει ανεπαρκή ή επιλήψιμα δικαιολογητικά (ενδεικτικές υποθέσεις 151060, 152811, 156400, 158406/2012).

Τέλος, παρατηρείται ότι η ΕΛΑΣ εξακολουθεί να απορρίπτει ανατιολογήτα αιτήσεις χορήγησης Δελτίων Ανιθαγενούς που υποβάλλονται κατ' εφαρμογή της σχετικής διεθνούς σύμβασης του 1954, και μάλιστα ακόμη και όταν δεν αμφισβητεί καν τη γνησιότητα των υποβληθέντων εγγράφων από τα οποία σαφώς προκύπτει η ιδιότητα του ανιθαγενούς (ενδεικτικές υποθέσεις 149763/2012, 158563/2012, 158826/2012).

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Για τα ειδικότερα προβλήματα του σωφρονιστικού συστήματος σε συνθήκες οικονομικής κρίσης έχει γίνει λόγος και στο παρελθόν (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 85). Χωρίς αυταπάτες για προοπτικές θεαματικής βελτίωσης, ο Συνήγορος συνέχισε και το 2012 τις επισκέψεις και τις παρεμβάσεις του ισορροπώντας ανάμεσα στην αντιμετώπιση εξατομικευμένων ζητημάτων και στη συμβολή του ως προς την ευρύτερη διαχείριση του ευαίσθητου αυτού πεδίου.

Σε τέσσερις αποφάσεις του μέσα στο 2012 (*Σαμαράς, Ahmade, Δημόπουλος και Τζαμαλής κατά Ελλάδας*), το ΕΔΔΑ παρέπεμψε ρητά και εκτενώς σε πορίσματα και εκθέσεις αυτοψιών του Συνηγόρου προκειμένου να τεκμηριώσει την πραγματική κατάσταση στους χώρους κράτησης και τη διαρκή παράλειψη προσαρμογής του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος στις απαιτήσεις του κράτους δικαίου.

ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΔΕΙΕΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Σε παλαιότερη ειδική έκθεση ο Συνήγορος είχε την ευκαιρία να εκθέσει αναλυτικά παρατηρήσεις και προτάσεις για το ζήτημα των αδειών των κρατούμενων.* Έχοντας λάβει αξιόλογο αριθμό αναφορών για τις άδειες κρατούμενων από μία συγκεκριμένη φυλακή, αυτήν της Λάρισας, ο Συνήγορος αποφάσισε να παρέμβει συνολικά και ζήτησε αριθμητικά στοιχεία των τελευταίων ετών αλλά και το σύνολο των αποφάσεων για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (υποθέσεις 124082, 126726, 127174/2010, 140374/2011). Από τη μελέτη και την ανάλυση του υλικού προέκυψαν τα εξής:

- Οι απορριπτικές αποφάσεις είτε δεν αιτιολογούνταν καθόλου είτε παρέπεμπαν απλώς στη διάταξη του νόμου.

- Λαμβάνονταν υπόψη κριτήρια που δεν περιέχονται στον νόμο, όπως, λόγω χάρη, η βαρύτητα του εγκλήματος.
- Αξιολογούνταν ως τεκμήριο υποψίας φυγής η τυχόν επιβληθείσα απέλαση καθώς και η απουσία οικογένειας στην Ελλάδα, σε αντίθεση με όσα ορίζει το άρθρο 54, παράγρ. 4 του Σωφρονιστικού Κώδικα.
- Ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων θεμελιωνόταν στην προηγούμενη τέλεση εγκλημάτων από τον κρατούμενο.
- Διαπιστωνόταν ανάγκη «περαιτέρω παρακολούθησης» χωρίς αυτή να θεμελιώνεται σε υπαιτιότητα του κρατούμενου.

Κατόπιν τούτων ο Συνήγορος πρότεινε:

- Να τηρούνται πιστά αντίγραφα αποφάσεων και βιβλίο ή ηλεκτρονικό αρχείο αποφάσεων για τις τακτικές άδειες.
- Τα τυπικά στοιχεία της απόφασης να εμφανίζονται με ακρίβεια, ώστε να προκύπτει αν αυτή ελήφθη με ομοφωνία ή με πλειοψηφία.
- Να αιτιολογούνται πλήρως και εξατομικευμένα οι απορριπτικές αποφάσεις.
- Να θεμελιώνονται οι αποφάσεις αποκλειστικά στα κριτήρια του νόμου.
- Να συνεκτιμάται απλώς η ύπαρξη απέλασης και η απουσία οικογένειας στην Ελλάδα και να μη θεμελιώνεται αυτόματα υποψία φυγής.
- Να εξαντλείται η δυνατότητα σχηματισμού σαφούς εικόνας για τον κάθε κρατούμενο, ιδίως με συνεκτίμηση του φακέλου του.

 Η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΥΔΔΑΔ) διαβίβασε τις επισημάνσεις και τις προτάσεις του Συνηγόρου στα Καταστήματα Κράτησης και ζήτησε την «ενδειγμένη εφαρμογή» του νόμου.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ

Κλιμάκιο του Συνηγόρου επισκέφθηκε το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα προκειμένου να ενημερωθεί σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση. Σε συνέχεια της επίσκεψης, οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής απεστάλησαν εκ νέου στο αρμόδιο υπουργείο.* Σταχυολογώντας τις κυριότερες διαπιστώσεις, επισημαίνεται ότι, δυστυχώς, δεν έχουν παρατηρηθεί αξιόλογα θετικά βήματα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών ζωής των ανήλικων κρατουμένων. Ειδικότερα, παραμένει, και φαίνεται να εντείνεται, το σοβαρότατο πρόβλημα του υπερπληθυσμού του καταστήματος παρά τις νομοθετικές ρυθμίσεις που έτειναν στην αποσυμφόρηση (ιδίως για τον μη εγκλεισμό προσώπων που οφείλουν μόνο δικαστικά έξοδα ή χρηματικές ποινές μέχρι του ποσού των 3.000 ευρώ). Ο αριθμός των κρατουμένων κινείται σε επίπεδα που δύσκολα θα μπορούσε να διαχειριστεί η διοίκηση, με δεδομένη μάλιστα την κινητικότητα του πληθυσμού. Είναι ενδεικτικό ότι το μέγεθος της συμφόρησης φθάνει κατά καιρούς σε σημείο ώστε να μην επαρκούν οι κλίνες και τα κλινοσκεπάσματα και να υποχρεώνονται οι κρατούμενοι να κοιμούνται στο έδαφος. Επιπλέον, οι ανήλικοι, ο αριθμός των οποίων παραμένει ωστόσο σχετικά χαμηλός, εξακολουθούν να συμβιώνουν με τους νεαρούς ενήλικους κρατουμένους παρά τις επανηλεημένες παρεμβάσεις του Συνηγόρου ως προς το ζήτημα. Διαχωρισμός δεν έχει επέλθει ούτε μεταξύ προσωρινά κρατουμένων και καταδικασμένων. Στην περαιτέρω υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης συνέτεινε εξάλλου, εκτός από τις χρόνιες ελλείψεις σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ιματισμό και είδη πρώτης ανάγκης, η άρνηση των υπαλλήλων της γραμματείας του καταστήματος να

εισέρχονται εντός του χώρου κράτησης για να παρέχουν στους κρατουμένους πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία του φακέλου τους, λόγω περικοπής σχετικού επιδόματος.

Ως θετικές πάντως εξελίξεις σημειώθηκαν η μερική βελτίωση του εξοπλισμού των κελιών, ο ελαιοχρωματισμός των κοινόχρηστων χώρων και η σταδιακή ενίσχυση του σχολείου, το οποίο αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη βαρύτητα στις προτιμήσεις των κρατουμένων, ενώ αναπτύσσει και αξιόλογες πολιτιστικές δραστηριότητες. Από την πλευρά της η πολιτεία ικανοποίησε αίτημα των εκπαιδευτικών, το οποίο είχε εισηγηθεί και ο Συνήγορος, να γίνει τετραθέσιο το Δημοτικό Σχολείο προκειμένου να μπορεί να ανταποκριθεί καλύτερα στην αποστολή του. Σε κάθε περίπτωση, ο Συνήγορος εξακολουθεί να επιμένει στην ανάγκη διαχωρισμού των ανήλικων κρατουμένων από τους ενήλικους.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Το σχολείο στην κρίση

ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Βία και επιθετικότητα μεταξύ συνομηλίκων

Εκπαίδευση στην ανεκτικότητα

Προσωπικά δεδομένα μαθητών

Χρήση μέσων επεξεργασίας εικόνας-ήχου

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Έλλειψη καθηγητή φυσικής αγωγής σε σχολείο

Εγγραφή ανήλικου αλλοδαπού σε διαπολιτισμικό σχολείο

Δημοκρατικές διαδικασίες στις μαθητικές κοινότητες

Ο χώρος της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος από τη βαθύτατη οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα. Πέρα από τη μείωση των εσόδων που προορίζονται για τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, τον περιορισμό στις προσλήψεις εκπαιδευτικών, τις συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων και τις δυσλειτουργίες της μεταφοράς μαθητών (βλ. σ. 66-67), που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τα παιδιά, ως άμεσοι αποδέκτες προβλημάτων όπως η αύξηση της ανεργίας και η συνεχής μείωση των οικογενειακών εισοδημάτων, βιώνουν συναισθήματα αβεβαιότητας και τελικά θυμού, που ενισχύουν την εκδήλωση βίαιων και επιθετικών συμπεριφορών στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία των παιδιών από διοικητικές πρακτικές που ενδέχεται είτε να τα εκθέσουν είτε να δυσχεράνουν την εκ μέρους τους άσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων καθίσταται πιο επιβεβλημένη από ποτέ. Παράλληλα, η ανάγκη διαφύλαξης του σχολικού χώρου από συσκευές και μέσα επεξεργασίας δεδομένων εικόνας και ήχου, πέραν των κινητών τηλεφώνων, αλλά και εν γένει από πρακτικές που υπονομεύουν την παιδαγωγική αποστολή του σχολείου και δύνανται να διαταράξουν την εύρυθμη λειτουργία του αναγνωρίζεται πλέον και από τους αρμόδιους διοικητικούς φορείς, οι οποίοι σταδιακά λαμβάνουν μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή. Προβλήματα πάντως εντοπίζονται και στο πεδίο διοικητικών διαδικασιών που διεξάγονται στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος (εγγραφές αλλοδαπών στα σχολεία, τήρηση νόμιμων διαδικασιών μαθητικών εκλογών) και δεν φαίνεται να επηρεάζονται άμεσα από τη δημοσιονομική κρίση.

ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΩΝ

Η βία και η επιθετικότητα μεταξύ συνομηλίκων αποτέλεσε κατ' επανάληψη αντικείμενο παρέμβασης του Συνηγόρου κατά τον χειρισμό ατομικών υποθέσεων, αλλά και στο πλαίσιο προώθησης καλών πρακτικών με επισκέψεις σε σχολεία και εκπαιδευτικές συναντήσεις* (βλ. σ. 31). Οι περιπτώσεις επιθετικής συμπεριφοράς που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου από γονείς και εκπαιδευτικούς αφορούσαν ιδίως τον χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις κάποια σχολεία δεν κατάφεραν να χειριστούν με αποτελεσματικό τρόπο περιστατικά σύγκρουσης μεταξύ δύο ή περισσότερων μαθητών, με αποτέλεσμα να παραταθούν οι αρνητικές συμπεριφορές και τελικά να επιδεινωθεί το κλίμα με την εμπλοκή των κηδεμόνων. Διαφορετικές ήταν οι περιπτώσεις παιδιών που είχαν εκδηλώσει επιθετική συμπεριφορά ως συνέπεια ιδιαίτερων αναγκών και δυσκολιών που αντιμετώπιζαν και χωρίς αυτές να έχουν διαγνωστεί ή/και χωρίς τα παιδιά να έχουν λάβει, έως τη στιγμή της παρέμβασης του Συνηγόρου, την κατάλληλη υποστήριξη.

Ο Συνήγορος δέχθηκε επίσης αναφορά σχετική με περιστατικό που εκδηλώθηκε στον χώρο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και έλαβε ανεπιθύμητες προεκτάσεις. Το συγκεκριμένο επεισόδιο συνδέθηκε εύλογα με τα αυξανόμενα φαινόμενα βίας σε σχολεία της χώρας στα οποία εμπλέκονται μαθητές με ακραίες πολιτικές θέσεις. Ειδικότερα, μαθήτρια γυμνασίου κατήγγειλε ότι, ενώ διένεμε στην κοινή αυλή συστεγαζόμενων σχολείων (γυμνασίου και λυκείου) φυλλάδια κομματικής οργάνωσης, δέχθηκε φραστική απειλή από μαθητή λυκείου,

ο οποίος ισχυρίστηκε ότι ανήκε σε άλλη παράταξη. Την επόμενη ημέρα, μέλη της οργάνωσης στην οποία ανήκε η μαθήτρια συγκεντρώθηκαν στην είσοδο του σχολείου και διένειμαν κείμενο διαμαρτυρίας για το περιστατικό. Στο κείμενο γινόταν ονομαστική αναφορά στον μαθητή του λυκείου και καταγγελλόταν με οξύτατους χαρακτηρισμούς η συμπεριφορά του καθώς και ανάλογες πρακτικές. Ακολούθησε επεισόδιο ανάμεσα στους διαμαρτυρούμενους και στον μαθητή, με προσωπική επίθεση σε βάρος του, ενώ παράλληλα η μαθήτρια δεχόταν επί μέρες έντονη συναισθηματική πίεση από μαθητές του λυκείου, που υποστήριζαν ότι το επεισόδιο έγινε χάριν αστεϊσμού. Σε επίσκεψή του στο σχολείο, ο Συνήγορος συζήτησε με τους μαθητές που είχαν εμπλακεί στο περιστατικό και με τους συλλόγους διδασκόντων. Συνεργάστηκε δε με τους εκπαιδευτικούς για τη στήριξη των παιδιών που βίωναν τη συνεχιζόμενη ένταση και για την εξομάλυνση της λειτουργίας των σχολικών κοινοτήτων. Επιπλέον, επισήμανε, με επιστολή του προς την οργάνωση της οποίας ήταν μέλος η μαθήτρια, ότι, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο μιας διαμαρτυρίας-καταγγελίας, σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφεύγεται η δημοσιοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ιδίως ανήλικων, που είναι εκ των πραγμάτων περισσότερο ευάλωτοι και κινδυνεύουν με στιγματισμό.

Σε όλες τις υποθέσεις που αφορούσαν περιστατικά εκδήλωσης βίας και επιθετικότητας στα σχολεία, ο Συνήγορος συνεργάστηκε στενά και σε βάθος χρόνου με τις εμπλεκόμενες σχολικές μονάδες παρέχοντας ενημέρωση για το θέμα, ενεργοποιώντας τους σχολικούς συμβούλους και, όπου αυτό κρίθηκε αναγκαίο, διαμεσολάβησε ώστε να εμπλακούν οι αρμόδιες υπηρεσίες προκειμένου να αξιολογήσουν και να καλύψουν πιθανές ειδικές ανάγκες των παιδιών (υποθέσεις 147702/2011, 149114, 156154 και 156245/2012).

 Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η παρέμβαση του Συνηγόρου, σε συνδυασμό με την ενεργοποίηση των αρμόδιων εκπαιδευτικών υπηρεσιών, ήταν επιτυχής και οδήγησε σε σταδιακή εξομάλυνση της κατάστασης –τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο σχολικής κοινότητας– μέσα από την εξοικείωση των εμπλεκόμενων μερών με τους δέοντες χειρισμούς και την κινητοποίηση των φορέων. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις αναπτύχθηκαν, με την υποστήριξη της ανεξάρτητης αρχής, δράσεις ευαισθητοποίησης στο θέμα της βίας, με μακροπρόθεσμα θετική επίδραση.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

Εκπαιδευτικός ζήτησε από μαθητές γυμνασίου να γράψουν έκθεση με θέμα «Ποια προβλήματα δημιουργεί η συνύπαρξη παιδιών διαφορετικής εθνικότητας μέσα σε μία τάξη». Οι μαθητές αντέδρασαν ζητώντας να τροποποιηθεί η διατύπωση, ώστε να μπορούν να αναπτύξουν και τα πλεονεκτήματα της συνύπαρξης, με δεδομένη την εμπειρία της τάξης τους όπου είχαν αναπτυχθεί πολύ καλές σχέσεις μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών. Ο εκπαιδευτικός αρνήθηκε. Ύστερα από αναφορά γονέα και σχετική παρέμβαση του Συνηγόρου, η σχολική σύμβουλος υπέδειξε στον εκπαιδευτικό να αποφεύγει ενέργειες που συμβάλλουν στην καλλιέργεια ξενοφοβικών αντιλήψεων και να αξιοποιήσει κάθε δυνατή ευκαιρία προκειμένου να ξανασυζητήσει το θέμα με τους μαθητές (υπόθεση 150382/2012).

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ένα ειδικότερο ζήτημα που εγείρεται ενίοτε, με αφορμή ιδίως τη δημοσιοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, είναι η

διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων. Στον Συνήγορο απευθύνθηκε γονέας που διαμαρτυρόταν για τη δημοσιοποίηση με ονομαστική αναφορά συμπεριφορών και απόψεων του παιδιού του και συμμαθητών του σε εκπαιδευτικό έντυπο. Το έντυπο αφορούσε πρόγραμμα αγωγής υγείας του σχολείου, στο οποίο είχαν συμμετάσχει τα παιδιά.

Η ανεξάρτητη αρχή παρενέβη προς την αρμόδια Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τονίζοντας ότι, για να επιτευχθούν οι στόχοι που θέτουν τα προγράμματα υγείας, επιβάλλεται τα παιδιά που συμμετέχουν σε βιωματικές δράσεις να νιώθουν ασφαλή ως προς το ότι θα τηρείται εχεμύθεια, ώστε να μετέχουν ενεργά. Πρέπει επομένως να αποφεύγεται οποιαδήποτε αναφορά σε προσωπικά δεδομένα ή απόψεις και ενέργειες μαθητών, τόσο κατά το στάδιο της ενημέρωσης των ενδιαφερομένων (γονέων) όσο και σε επίπεδο μεταγενέστερης αξιοποίησης του προγράμματος. Σε περίπτωση που κρίνεται σκόπιμη ή αναγκαία η δημοσιοποίηση, αυτή επιτρέπεται μόνο ύστερα από προηγούμενη συνεννόηση με τους κηδεμόνες των μαθητών και, φυσικά, τα ίδια τα παιδιά (υπόθεση 141699/2011).

ΧΡΗΣΗ ΜΕΣΩΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ-ΗΧΟΥ

Ο Συνήγορος είχε παρέμβει* δημοσίως το 2006 σχετικά με τη χρήση των κινητών τηλεφώνων στα σχολεία τόσο από μαθητές όσο και από το διδακτικό προσωπικό, και το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) είχε εκδώσει σχετική εγκύκλιο (132328/Γ2/07-12-2006).

Ωστόσο το έτος 2012 ανέκυψε νέο ζήτημα: γονείς μαθητή δημοτικού σχολείου προσέφυγαν στην ανεξάρτητη αρχή διαμαρτυρόμενοι επειδή ο δάσκαλος προέβη

σε αφαίρεση και έλεγχο ρολογιού-παιχνιδιού με σύστημα επεξεργασίας εικόνας και ήχου, με το οποίο το παιδί κατέγραφε δασκάλους και συμμαθητές του. Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε προς το σχολείο για τη διερεύνηση του περιστατικού· παράλληλα, συνεργάστηκε με τη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή (ΓΓΚ) ως προς τον έλεγχο του συγκεκριμένου προϊόντος και με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) ως προς τη συλλογή των στοιχείων. Αφού διαπιστώθηκε ότι το προϊόν κυκλοφόρησε νόμιμα στη χώρα και η ΑΠΔΠΧ γνωμοδότησε ότι η απλή καταγραφή και μη παράλληλη δημοσιοποίηση εικόνας και ήχου δεν ελέγχεται ως παράνομη, ο Συνήγορος, μέσω της ΓΓΚ, ζήτησε να προστεθούν περαιτέρω προδιαγραφές ασφαλούς χρήσης του προϊόντος, εφόσον τελικά επανακυκλοφορήσει στη χώρα μας, τις οποίες και διασαφήνισε, καθώς και να εκδοθεί εγκύκλιος του ΥΠΑΙΘΠΑ για τη χρήση παρόμοιων συσκευών στα σχολεία. Πράγματι, εκδόθηκε εγκύκλιος (100553/Γ2/04-09-2012) με την οποία η απαγόρευση χρήσης συστημάτων αναπαραγωγής εικόνας και ήχου επεκτείνεται, πέραν των κινητών, και στις συσκευές αυτές (υπόθεση 149107/2012).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στο πλαίσιο επισκέψεων σε σχολεία της χώρας, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι γυμνάσιο στην περιοχή Δενδροποτάμου στη Θεσσαλονίκη δεν διέθετε καθηγητή φυσικής αγωγής καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2011-2012. Η καθηγήτρια που είχε αρχικά τοποθετηθεί αποχώρησε λίγες ημέρες μετά την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους και το κενό δεν καλύφθηκε, με αποτέλεσμα τα παιδιά να στε-

ρούνται το συγκεκριμένο μάθημα έως τα τέλη Μαρτίου του 2012. Οι μαθητές θεωρούσαν ότι ο μη διορισμός νέου εκπαιδευτικού μπορεί να σχετιζόταν με το γεγονός ότι στο σχολείο τους φοιτά μεγάλος αριθμός μαθητών Ρομά και υπέβαλαν αναφορά στην ανεξάρτητη αρχή. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε άμεσα προς τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης και ζήτησε την παρέμβασή της ώστε να αρθεί η διαπιστωθείσα παραβίαση δικαιωμάτων του παιδιού χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση. Ακολούθησε ενημέρωση προς τον Συνήγορο ότι τοποθετήθηκαν εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής στα σχολεία της Δυτικής Θεσσαλονίκης που είχαν κενά, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν και το συγκεκριμένο σχολείο (υπόθεση 150750/2012).

ΕΓΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΣΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Συνήγορος επί σειρά ετών παρεμβαίνει προς την κατεύθυνση άρσης προβλημάτων ένταξης αλλοδαπών στην εκπαίδευση* (βλ. ενδεικτικά *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 130-131 και *Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 73). Στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού με αντικείμενο το πρόβλημα εγγραφής σε διαπολιτισμικό σχολείο ανήλικου αλλοδαπού λόγω απόφασης απέλασης που είχε εκδοθεί σε βάρος της μητέρας του, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο ΥΠΑΙΘΠΑ υποστηρίζοντας ότι το δικαίωμα στην εκπαίδευση δεν υπόκειται σε περιορισμούς με βάση το καθεστώς παραμονής του δικαιούχου ή των γονέων του. Η αναγνώρισή του από την ελληνική έννομη τάξη, σε υπερνομοθετικό μάλιστα επίπεδο, προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας από ένα πλέγμα διατάξεων.¹ Στη βάση αυτή, ζητήθηκε η παρέμβαση του υπουργείου προς την κατεύθυνση άρσης του κωλύματος που αντιμετώπιζε ο ανήλικος στην

προσπάθεια εγγραφής του στο σχολείο. Ωστόσο, σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου, δεν στάθηκε δυνατός ο εντοπισμός του ανήλικου, καθώς δεν είχε καταφέρει να υποβάλει έγγραφο αίτημα στο σχολείο και η διεύθυνση κατοικίας του δεν ήταν γνωστή (υπόθεση 146582/2011).

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΤΙΣ ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ο Συνήγορος έχει ασχοληθεί επανειλημμένα με τον θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων, ο οποίος αποσκοπεί στο να γνωρίσουν οι μαθητές τις δημοκρατικές διαδικασίες και να εμβαθύνουν σε αυτές, να συμμετέχουν στη σχολική ζωή, να ακούγεται η άποψή τους, να ενισχύεται η αυτενέργεια και η ανάπτυξη της υπευθυνότητάς τους. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν αξιοποιείται σωστά, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται σε τυπική δραστηριότητα χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος έχει προτείνει στο ΥΠΑΙΘΠΑ οι μαθητές να ενημερώνονται αναλυτικά και να συζητούν σχετικά με το πνεύμα και το περιεχόμενο του θεσμού και γενικότερα για τη λειτουργία του σχολείου.*

Συναφής είναι η υποβληθείσα από ανήλικο μαθητή γυμνασίου αναφορά με αντικείμενο την παράλειψη τήρησης των διαδικασιών εκλογής που προβλέπονται στον Κανονισμό Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων για την ανάδειξη του 5μελούς και του 15μελούς συμβουλίου του σχολείου του, κατά το μέρος που αφορά την εγκυρότητα των ψηφοδελτίων και του πρακτικού, τη σύσταση εφορευτικής επιτροπής, την καταμέτρηση ψήφων, την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων κ.ά. Παρ' ότι τα εν λόγω προβλήματα είχαν εγκαίρως επισημανθεί εκ μέρους του μαθητή, τόσο στον διευθυντή του σχολείου όσο και στην αρμόδια Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,

οι εκλογές δεν επαναλήφθηκαν. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε αρχικά στον διευθυντή, ο οποίος, σε απάντησή του, υποβάθμισε το γεγονός τής εκ μέρους του παράβασης του ισχύοντος πλαισίου. Στη συνέχεια η ανεξάρτητη αρχή επισήμανε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ότι, πέρα από τη μη τήρηση του Κανονισμού, υπήρξε κενό ενημέρωσης και διαλόγου. Αυτό είχε ως συνέπεια ο μαθητής να θεωρεί ότι παραβιάστηκαν κανόνες δημοκρατίας, τη στιγμή που στους κύριους στόχους του σχολείου και του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων περιλαμβάνεται και η εκπαίδευση των μαθητών στις δημοκρατικές διαδικασίες, στον διάλογο και στη συνεργασία. Δεδομένου ότι, λόγω καθυστερημένης ανταπόκρισης των εκπαιδευτικών φορέων, η σχολική χρονιά όδευε προς τη λήξη της και δεν ήταν πλέον σκόπιμο να επαναληφθούν οι εκλογές, ζητήθηκε να γίνουν συστάσεις προς τον διευθυντή και να προωθηθούν σαφείς οδηγίες σε όλα τα σχολεία της περιοχής σχετικά με την προβλεπόμενη διαδικασία και κυρίως με το πνεύμα του νόμου, ώστε να αποτραπούν ανάλογες πρακτικές που απαξιώνουν τον θεσμό στη συνείδηση μαθητών και εκπαιδευτικών. Η αρμόδια διεύθυνση αξιοποίησε τις συγκεκριμένες προτάσεις του Συνηγόρου και, ενόψει της διεξαγωγής των εκλογών την επόμενη σχολική χρονιά, απέστειλε στα σχολεία του νομού αναλυτικές πρακτικές οδηγίες με στόχο την ορθή εφαρμογή του θεσμού.*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στους ιστότοπους του Συνηγόρου www.synigoros.gr και www.0-18.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Η δημόσια διοίκηση στην κρίση

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Αρμοδιότητες των ΟΤΑ μετά το Πρόγραμμα «Καλλικράτης»

Μεταφορά αρμοδιότητας καταβολής επιδομάτων στον ΕΟΠΥΥ

Βελτίωση στη λειτουργία φορέων ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης τίτλων σπουδών και προσόντων

Έναρξη λειτουργίας Υπηρεσιών Μιας Στάσης για την εξυπηρέτηση αλλοδαπών πολιτών

ΣΥΓΧΥΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κράτηση λόγω εσφαλμένης καταχώρισης σε αστυνομικά αρχεία

Έλεγχοι με αφορμή την έκδοση διαβατηρίου

Οργανωτικές δυσλειτουργίες της ΕΛΑΣ κατά τον έλεγχο παραμέτρων δημόσιας τάξης και ασφάλειας

Διεκπεραίωση διοικητικών διαδικασιών από προξενικά γραφεία

ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ, ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα

Πρόσβαση υποψηφίων σε πίνακες επιλογής

Ανελαστικές πρακτικές κατά τη διόρθωση εγγραφών αστικής κατάστασης και την έκδοση διαβατηρίων

Ζητήματα καλής πίστης και συμπεριφοράς

Συμμόρφωση σε δικαστικές αποφάσεις

Η οξύτατη οικονομική κρίση την οποία διέρχεται η χώρα ανέδειξε τόσο τις δομικές όσο και τις λειτουργικές αδυναμίες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Στην παρούσα συγκυρία, η συμβολή της δημόσιας διοίκησης στη στήριξη της ελληνικής κοινωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντική. Καθίσταται πλέον απαραίτητη η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που θα την καταστήσουν πιο αποδοτική και αποτελεσματική, μέσω της εξοικονόμησης πόρων, ενώ παράλληλα θα αναβαθμίσουν ποιοτικά τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Στην κατεύθυνση αυτή, η αναγκαιότητα υιοθέτησης μέτρων που θα συμβάλουν στην ενίσχυση της λειτουργικότητας και της ευελιξίας της δημόσιας διοίκησης, απαλλάσσοντάς την από φαινόμενα τυπολατρίας, νομικισμού και πολυνομίας, αναδύεται πιο επιτακτική από ποτέ.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των ανωτέρω στόχων, μέσω της μεταφοράς αρμοδιοτήτων και της αναδιοργάνωσης υπηρεσιών, ανέδειξαν νέα προβλήματα, συγκρούσεις και επικαλύψεις αρμοδιοτήτων, με άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σε άλλες περιπτώσεις, νομοθετικές πρωτοβουλίες κατέστησαν τη διοίκηση πιο αποτελεσματική, δίνοντας λύση σε τομείς που έπασχαν από χρόνιες δυσλειτουργίες.

Τέλος, η ανάγκη της κοινωνίας για παροχή ποιοτικών υπηρεσιών αντανakλάται στην αυξανόμενη αναζήτηση, εκ μέρους των πολιτών, ευρύτερης πληροφόρησης για διοικητικά ζητήματα που τους αφορούν και έγκαιρης διεκπεραίωσης των υποθέσεών τους. Στο πλαίσιο αυτό, η διαφάνεια αναδεικνύεται ως ουσιώδης μηχανισμός ελέγχου της αποτελεσματικότητας της διοικητικής δράσης και η προστασία της καθίσταται απολύτως αναγκαία.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η διερεύνηση υποθέσεων από τον Συνήγορο με αντικείμενο τη μεταφορά αρμοδιοτήτων που πραγματοποιήθηκε μέσω του Προγράμματος «Καλλικράτης» οδήγησε στη διαπίστωση ότι το πρόγραμμα δεν εμπεδώθηκε πλήρως, θεσμικά και λειτουργικά, από τις υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 94-99). Προβλήματα και διοικητικές δυσλειτουργίες ανέκυψαν και από τη μεταφορά αρμοδιοτήτων του ΙΚΑ στον ΕΟΠΥΥ. Αντίθετα, θετικά αποτελέσματα φαίνεται να επέφεραν η προσφάτως θεσπισθείσα μεταφορά της αρμοδιότητας παραλαβής αιτήσεων χορήγησης ή ανανέωσης αδειών παραμονής πολιτών τρίτων χωρών από τους δήμους στις Υπηρεσίες Μιας Στάσης αλλοδαπών και μετανάστευσης, καθώς και οι νομοθετικές και οργανωτικές πρωτοβουλίες στον τομέα αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών και επαγγελματικών προσόντων.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»

Τον Συνήγορο απασχόλησαν και το 2012 θέματα που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία των υπηρεσιών που παρέχουν οι ΟΤΑ, μετά τις θεσμικές αλλαγές που επέφερε η διοικητική αναδιάρθρωσή τους με τον Ν. 3852/2010. Ο Συνήγορος έχει ήδη επισημάνει ότι οι αλληπάλληλες μεταβολές στο νομοθετικό πλαίσιο δημιουργούν σύγχυση αρμοδιοτήτων και άτακτη μεταβίβαση ευθυνών.

Κατεδαφίσεις αυθαιρέτων

Ως προς το ζήτημα της συντρέχουσας

αρμοδιότητας των κατεδαφίσεων μεταξύ των αποκεντρωμένων διοικήσεων και της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων (ΕΥ-ΕΚΑ) σε δάση, δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις, αιγιαλό-παραλία, ρέματα και άλλα ευαίσθητα οικοσυστήματα, ο Συνήγορος έχει ήδη επισημάνει ότι οι συγκεκριμένες συνθήκες μεταβίβασης ευθυνών, δηλαδή η ασάφεια και η παράλειψη αντίστοιχης πρόβλεψης πόρων, οδηγούν τελικώς σε αδράνεια της διοίκησης (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 96). Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται από την παρακολούθηση του θέματος και αυτή τη χρονιά, κατά την οποία υπήρξαν νεότερες εξελίξεις στο νομοθετικό πλαίσιο, που περιέπλεξαν ακόμη περισσότερο τα πράγματα. Μέσω αλληπάλληλων προσθηκών και τροποποιήσεων, κατέληξαν να περιλαμβάνονται στην ίδια διάταξη (άρθρο 28 του Ν. 4014/2011) ρυθμίσεις με αντιφατικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, ενώ στις παραγρ. 3 και 4 του άρθρου 28 ορίζεται ρητά η αρμοδιότητα της ΕΥΕΚΑ να εκτελεί αποφάσεις κατεδάφισης σε δάση, δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις, αιγιαλό-παραλία, ρέματα και άλλα ευαίσθητα οικοσυστήματα, στην παράγρ. 8 ανατίθεται η αρμοδιότητα κατεδάφισης αυθαιρέτων κτισμάτων σε μια σειρά από περιοχές στην αποκεντρωμένη διοίκηση. Από το γράμμα της παραγράφου αυτής συνάγεται ότι για δάση, δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις, αιγιαλό-παραλία εξακολουθεί να είναι αρμόδια η ΕΥΕΚΑ.

 Στη φραστική διατύπωση του νόμου έχουν χρησιμοποιηθεί αλληπάλληλες παραπομπές και τροποποιήσεις προγενέστερων διατάξεων, γεγονός που ενισχύει τη δυσκολία κατανόησης και εφαρμογής της ρύθμισης. Η δυσερμηνεία όμως του νομοθετικού κειμένου καθιστά δυσάγνωστη και την ακριβή βούληση του νομοθέτη, με αποτέλεσμα να μην είναι ούτε

σαφής ούτε εφαρμόσιμη η στρατηγική για την καταπολέμηση των αυθαιρέτων, ειδικά στους χώρους οι οποίοι βρίσκονται στον πυρήνα της περιβαλλοντικής προστασίας.

Σε κάθε περίπτωση, είναι αναγκαία η εκβάθρων αναδιτύπωση του άρθρου 28 κατά τρόπο ρητό, κατανοητό και νομοτεχνικά άρτιο, ώστε να προκύπτει με σαφήνεια η αρμοδία για την εκτέλεση των κατεδαφίσεων υπηρεσία.

Με τα τωρινά δεδομένα, οι αποκεντρωμένες διοικήσεις δικαιολογούν τις καθυστερήσεις επικαλούμενες την παρεμβολή της ΕΥΕΚΑ (υπόθεση 131917/2010) ή την αδυναμία τους να αντεπεξέλθουν στην άσκηση της αρμοδιότητας λόγω έλλειψης προσωπικού και τεχνικών μέσων (υποθέσεις 142745/2011, 150698 και 156690/2012). Σε κάποιες περιπτώσεις, όταν είναι σαφές ότι εκείνες οφείλουν να εκτελέσουν την κατεδάφιση, θέτουν ζήτημα για το ποιος είναι αρμόδιος να εκδώσει την απόφαση κατεδάφισης (δήμαρχος ή υπηρεσία δόμησης του δήμου), καθυστερώντας περαιτέρω την όλη διαδικασία. Αντίστοιχα, η ΕΥΕΚΑ σε έγγραφό της προς τον Συνήγορο επικαλείται αρμοδιότητα εκτέλεσης των κατεδαφίσεων μόνο για τα αυθαίρετα στον αιγιαλό και στην παραλία και όχι στα δάση και στις δασικές εκτάσεις, για τα οποία δηλώνει αδυναμία υλοποίησης λόγω έλλειψης προσωπικού και συσσωρευμένου όγκου εργασίας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση κατεδάφισης αυθαιρέτης προβλήτας στο Νεοχώρι του Δήμου Οινιάδων Αιτωλοακαρνανίας, που εκκρεμεί από το 2006 (υπόθεση 11880/2007). Για την υπόθεση αυτή η ΕΥΕΚΑ έχει απαντήσει στον Συνήγορο ότι η κατεδάφιση περιλαμβάνεται στις προτεραιότητές της και ότι προτίθεται να προχωρήσει στον απαραίτητο προγραμματισμό όταν περιέλθει σε γνώση της όλος ο φάκελος.

Άδειες περιπτέρων

Θετική, αντίθετα, εμφανίζεται η εξέλιξη στην άσκηση των νέων αρμοδιοτήτων των δήμων σχετικά με την αδειοδότηση και τον έλεγχο της νομοθεσίας των περιπτέρων. Η μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων αυτών δεν υπήρξε εξαρχής ομαλή, καθώς απαιτούνταν η σύσταση νέων τμημάτων στους δήμους με στελέχωση από τις πρώην νομαρχίες. Η καθυστέρηση στην οργάνωση των νέων υπηρεσιών είχε οδηγήσει σε αναστολή της εξέτασης όλων των συναφών υποθέσεων, γεγονός που είχε ήδη επισημανθεί ως κατεχοχόν περίπτωση κακοδιοίκησης (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 96-97). Μετά την πάροδο ενός έτους, ο Συνήγορος διαπιστώνει πρόοδο στον τομέα αυτό, καθώς στις εκκρεμείς υποθέσεις που παρακολουθούσε προχώρησε η διαδικασία σύστασης των αρμόδιων τμημάτων, καθώς και η εξέταση των αιτημάτων για έλεγχο των αδειών περιπτέρων και μετατόπιση περιπτέρων (υποθέσεις 131183, 126292/2010, 140910/2011).

Καθαρισμός εγκαταλελειμμένων οικοπέδων και κατοικιών

Τις αλλαγές που επέφερε η αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης επικαλούνται συχνά οι δήμοι ως ανασχετικό παράγοντα ως προς την τήρηση των υποχρεώσεών τους στα θέματα καθαρισμού εγκαταλελειμμένων οικοπέδων και κατοικιών. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι ιδιοκτήτες υποχρεούνται να προβαίνουν σε καθαρισμό των χώρων αυτών και στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας. Όταν οι ιδιοκτήτες είναι άγνωστοι ή παραλείπουν να συμμορφωθούν, την υποχρέωση αυτή αναλαμβάνουν οι δημοτικές υπηρεσίες, οι οποίες, με τη συνδρομή της αστυνομίας, οφείλουν να απομακρύνουν τα ογκώδη αντικείμενα και να προβαίνουν

σε σφράγιση του χώρου, καθαρισμό-αποψίλωση και, εφόσον κριθεί αναγκαίο από τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες, απολύμανση, απεντόμωση και μυοκτονία. Οι δήμοι ωστόσο συχνά επικαλούνται έλλειψη πιστώσεων, την οποία συνδέουν με την αναδιανομή των πόρων στο πλαίσιο συνένωσης που εγκαθίδρυσε ο «Καλλικράτης». Το επιχείρημα που προβάλλουν είναι ότι τα αποθεματικά τους διατίθενται για την αντιμετώπιση προβλημάτων οικονομικά ασθενέστερων δήμων με τους οποίους έχουν συνενωθεί, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η διάθεση προσωπικού και μηχανημάτων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις ο Συνήγορος παρεμβαίνει προτρέποντας τις δημοτικές υπηρεσίες να κινήσουν τη διαδικασία ειδοποίησης των ιδιοκτητών, όπως προβλέπει ο νόμος, και να συντονίσουν τη δράση τους με τις αστυνομικές αρχές για την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Πολύ συχνά η διαμεσολάβηση σε αυτό το πεδίο ολοκληρώνεται με επιτυχία (υπόθεση 152686/2012), αν και συχνά με καθυστέρηση (υποθέσεις 123466 και 135255/2010, 144378/2011).

Αρμοδιότητες δήμων κατά την έκδοση βεβαίωσης περί μη οφειλής προστίμου

Πολίτης ο οποίος εντάχθηκε στις ρυθμίσεις του Ν. 4014/2011 περί «ρύθμισης αυθαιρέτων» και εξόφλησε πρόστιμο για αυθαίρετη οικοδομή στον Δήμο Τεμπών αιτήθηκε από την αρμόδια ΔΟΥ πιστοποιητικό φορολογικής ενημερότητας. Η ΔΟΥ τού ζήτησε να προσκομίσει βεβαίωση περί μη οφειλής από το αρμόδιο πολεοδομικό γραφείο, την οποία δεν μπορούσε να εξασφαλίσει λόγω σύγχυσης των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών. Ο αρμόδιος δήμος αδυνατούσε να ασκήσει την αρμοδιότητα επειδή δεν είχε συστα-

θεί πολεοδομικό γραφείο. Αντίστοιχα, ο μέχρι τότε επικουρών Δήμος Τυρνάβου αρνήθηκε την αρμοδιότητα διότι δεν νοείται με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς παροχή συνδρομής μεταξύ δήμων, επικαλούμενος επίσης σοβαρά ζητήματα λειτουργικότητας του πολεοδομικού του γραφείου (υποστελέχωση υπηρεσίας, μη μετάταξη υπαλλήλων από την πρώην νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, έλλειψη εμπειρίας του προσωπικού, έλλειψη τεχνικών μέσων). Ο Δήμος Λαρισαίων θεώρησε ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της εκ του νόμου προβλεπόμενης παροχής διοικητικής υποστήριξης, την οποία οφείλει ως ο δήμος της έδρας του νομού, και ανέπεμψε την υπόθεση στον Δήμο Τυρνάβου. Έπειτα από διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, αποφασίστηκε η σχετική αρμοδιότητα επί των αυθαιρέτων να αποδοθεί στο Πολεοδομικό Γραφείο Τυρνάβου, το οποίο θα μπορεί να ζητεί διοικητική υποστήριξη από τον Δήμο Λαρισαίων, που θα οφείλει αντίστοιχα να την παρέχει (υπόθεση 148960/2012).

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΕΠΙΔΟΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΕΟΠΥΥ

Στα ζητήματα που ανέκυψαν από τη μεταφορά αρμοδιοτήτων του ΙΚΑ στον ΕΟΠΥΥ περιλαμβάνεται η αναστολή καταβολής επιδομάτων που χορηγούσε το ΙΚΑ σε συμβεβλημένους ιδιωτικούς ή δημοτικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς της χώρας για την ενίσχυση της φιλοξενίας παιδιών χαμηλόμισθων ασφαλισμένων μητέρων. Το πρόβλημα προέκυψε διότι ο ασφαλιστικός φορέας θεωρούσε ότι η σχετική αρμοδιότητα είχε μεταβιβαστεί στον ΕΟΠΥΥ, γεγονός που δεν προέκυπτε ωστόσο από τον Κανονισμό του. Οι παιδικοί σταθμοί, που δεν λάμβαναν το σχετικό επίδομα από τον Ιανουάριο του 2012, απαίτησαν την καταβολή του συνολικού ετήσιου ποσού από τους γονείς,

με την απειλή διαγραφής των παιδιών (υπόθεση 152502/2012).

 Με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, ο οποίος υποστήριξε ότι παρέμεναν σε ισχύ οι συμβάσεις που είχαν συναφθεί μεταξύ παιδικών σταθμών και ΙΚΑ και επομένως δέσμευαν τον ασφαλιστικό φορέα ως αντισυμβαλλόμενο, οι σταθμοί δέχθηκαν να άρουν τις οικονομικές αξιώσεις τους κατά των γονέων. Επιπλέον, μετά την παρέμβαση της ανεξάρτητης αρχής προς τις διοικήσεις των δύο εμπλεκόμενων φορέων, ο ΕΟΠΥΥ διευκρίνισε με εσωτερικό έγγραφο του ότι τα ποσά για τους μήνες Ιανουάριο έως Δεκέμβριο 2012 θα αποδοθούν κανονικά μέσω του ΙΚΑ.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΦΟΡΕΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ

Βελτιωτικές αλλαγές στη λειτουργία των φορέων ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης τίτλων σπουδών και προσόντων, τόσο του ΔΟΑΤΑΠ όσο και του ΣΑΕΠ, διαπίστωσε ο Συνήγορος κατά το 2012.

Με τις τροποποιήσεις που επήλθαν στη λειτουργία του ΔΟΑΤΑΠ, παρέχεται πλέον η δυνατότητα να αναγνωρίζονται ως ομοταγή προς τα ημεδαπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα αλλοδαπά ιδρύματα τα οποία δεν απονέμουν τίτλους σπουδών και των τριών βαθμίδων, δηλαδή βασικούς, μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς. Επίσης, ύστερα από απόφαση του ΔΣ του φορέα αναγνωρίζονται, κατόπιν συνεκτίμησης, ως ισότιμοι και αντίστοιχοι προς εκείνους του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου βασικοί τίτλοι σπουδών θεωρητικών επιστημών που έχουν απονεμηθεί με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εφόσον οι

κάτοχοί τους απέκτησαν στη συνέχεια μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών με τακτική παρακολούθηση. Η εν λόγω θετική εξέλιξη, πρωτοεμφανιζόμενη έπειτα από 7 χρόνια δυσλειτουργίας, εκτιμάται ότι οφείλεται στην τροποποίηση ορισμένων προβληματικών διατάξεων του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, ζήτημα το οποίο ο Συνήγορος είχε θέσει υπόψη του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 78-79). Θετικά φαίνεται να έχει συμβάλει στη βελτίωση της λειτουργίας του φορέα και η ενίσχυσή του μέσω της αύξησης του διοικητικού του προσωπικού (ενδεικτικές υποθέσεις 150206, 153685, 154302, 155390/2012).

Αντίστοιχα, σημαντική πρόοδο διαπίστωσε ο Συνήγορος και στην εξέταση αιτημάτων από το ΣΑΕΠ, πρόδος η οποία φαίνεται να οφείλεται: στην παγίωση της θέσης όλων των μελών του συλλογικού οργάνου ως προς την έννοια του νομοθετικά ρυθμιζόμενου επαγγέλματος, στην κατάρτιση πίνακα από το ΤΕΕ στον οποίο καταγράφονται όλα τα νομοθετικά ρυθμιζόμενα τεχνικά επαγγέλματα ανώτατης βαθμίδας εκπαίδευσης, και στην παγίωση της σύνθεσης του ΣΑΕΠ και των τριμελών γνωμοδοτικών επιτροπών, η οποία επέτρεψε την απρόσκοπτη λειτουργία τους. Ωστόσο, παραμένουν προβλήματα στην αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων για ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών υγείας και συναφών προς αυτά, όπως των διαιτολόγων, των λογοθεραπευτών και των βρεφονηπιοκόμων. Η ένταξη αυτών στην κατηγορία των νομοθετικά ρυθμιζόμενων επαγγελματιών δεν έχει πραγματοποιηθεί, καθώς παραμένει σε εκκρεμότητα η έκδοση των ΠΔ που προβλέπονται από τις διατάξεις του Ν. 2519/1997 (ενδεικτικές υποθέσεις 149776, 150694, 150978/2012).

ΕΝΑΡΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΙΑΣ ΣΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ο Συνήγορος είχε επανειλημμένως προτείνει να μεταφερθεί στις Υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των αποκεντρωμένων διοικήσεων η αρμοδιότητα των δήμων να παραλαμβάνουν αιτήσεις χορήγησης ή ανανέωσης αδειών παραμονής πολιτών τρίτων χωρών, έτσι ώστε να βελτιωθεί η διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης των αδειών παραμονής. Στο πλαίσιο αυτό, ιδρύθηκαν με τον Ν. 4018/2011 οι Υπηρεσίες Μίας Στάσης στις Υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των αποκεντρωμένων διοικήσεων, στις οποίες μεταφέρθηκε η αρμοδιότητα των δήμων για την παραλαβή των αιτήσεων. Η συμβολή τους στην απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών κρίνεται ικανοποιητική, καθώς, μετά την έναρξη της λειτουργίας τους, επήλθαν σημαντικές βελτιώσεις στη χρονική διάρκεια της διαδικασίας έκδοσης ή ανανέωσης των αδειών διαμονής σε πολλές περιοχές της χώρας. Μάλιστα, όπως πληροφορήθηκε ο Συνήγορος, σε ορισμένες περιοχές (π.χ. Ευρυτανία, Φωκίδα, Λάρισα, Καρδίτσα), εφόσον τα δικαιολογητικά είναι πλήρη, η άδεια διαμονής εκδίδεται αυθημερόν.

Καθυστερήσεις και προβλήματα παρουσιάστηκαν κατ'εξάιρεση στις Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (Τμήμα Αδειών Διαμονής Ν. Ευβοίας και Ν. Βοιωτίας) της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας, κυρίως λόγω έλλειψης επαρκούς αριθμού προσωπικού, προβλημάτων ασφάλειας και έλλειψης κτιριακών υποδομών. Ειδικότερα, η ανεξάρτητη αρχή, καθώς δέχθηκε μεγάλο αριθμό σχετικών αναφορών, διενήργησε αυτοψία στο Τμήμα Αδειών Διαμονής Ευβοίας (Χαλκίδα) προκειμένου να διερευνήσει πιθανά προβλήματα από τη

μεταφορά της συγκεκριμένης αρμοδιότητας. Διαπιστώθηκε δυσχέρεια στη διαβίβαση των σχετικών φακέλων από τους δήμους, στη στελέχωση της υπηρεσίας και στην κτιριακή υποδομή. Ο Συνήγορος επιφυλάσσει να καταθέσει σχετικές προτάσεις για βελτίωση της διαδικασίας (ενδεικτικές υποθέσεις 148149, 148683, 152088/2012).

ΣΥΓΧΥΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μεγάλο μέρος των ενδημικών διοικητικών προβλημάτων οφείλεται σε ασάφεια ή σύγχυση αρμοδιοτήτων, καθώς υπηρεσίες αρμόδιες για τη μία ή την άλλη διαδικασία οφείλουν να δέχονται ως δεδομένες πράξεις άλλων υπηρεσιών ή υφίστανται αδικώς τις συνέπειες από τις παραλείψεις εκείνων. Το σχήμα αυτό αναδεικνύεται με εξαιρετική ένταση όταν η τελική διοικητική ή υλική πράξη ανάγεται στην αρμοδιότητα της αστυνομίας, καθώς

 η ΕΛΑΣ, κινούμενη από οξυμένα αντανακλαστικά ασφαλείας, παραβλέπει το τεκμήριο νομιμότητας και αντιλαμβάνεται εαυτήν ως αρμόδια να κρίνει εξ αρχής ότι έχουν ήδη ελέγξει και αποφασίσει άλλες υπηρεσίες.

Τούτο μάλιστα το πράττει μόνον όταν το τελικό αποτέλεσμα πρόκειται να αποβεί σε βάρος του πολίτη, όπως στην περίπτωση όπου καθυστερεί η έκδοση διαβατηρίου προκειμένου να διερευνηθεί εκ νέου η κτήση ιθαγένειας, και όχι όταν το τελικό αποτέλεσμα θα απέβαινε υπέρ του πολίτη, όπως όταν εκείνος αμφισβητεί την ορθότητα ή την επικαιρότητα μιας εγγραφής σε αρχείο δικαστικών καταζητήσεων. Σε βάθος χρόνου, η λύση των προβλημάτων αυτής της κατηγορίας δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με τη διευθέτηση συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών, η

οποία αποτελεί σταθερό ζητούμενο σε κάθε σχετική γενική παρέμβαση του Συνηγόρου.

ΚΡΑΤΗΣΗ ΛΟΓΩ ΕΣΦΑΛΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ ΣΕ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Το πρόβλημα των εσφαλμένων εγγραφών στα αστυνομικά αρχεία καταζητούμενων, το οποίο ο Συνήγορος έχει και άλλοτε επισημάνει (*Ετήσια έκθεση 2007*, σ. 48), θα μπορούσε να επιλυθεί μόνο με συστηματική συνεργασία και αλληλοενμέρωση μεταξύ δικαστικών και αστυνομικών αρχών, η οποία ωστόσο φαίνεται πως βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα.

Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση πολίτη ο οποίος αποφυλακίστηκε υπό τον όρο της τακτικής παρουσίασης στο αστυνομικό τμήμα της κατοικίας του. Μετά τη λήξη του χρόνου δοκιμασίας και παρά την αδιάκοπη εμφάνισή του στο τμήμα, συνελήφθη και κρατήθηκε επί 12 ημέρες ως καταζητούμενος για μη τήρηση του επιβληθέντος όρου. Από την έρευνα προέκυψε ότι το αρχικό έγγραφο είχε εσφαλμένα διαβαστεί και σε άλλο αστυνομικό τμήμα εκτός από εκείνο της κατοικίας του, το οποίο στη συνέχεια ανέφερε ότι δεν υπήρχε η διεύθυνση που είχε δηλωθεί και φυσικά ότι δεν εμφανίστηκε ο αποφυλακισθείς, με αποτέλεσμα να ανακληθεί η υπ' όρον απόλυση. Παρ' ότι όμως η υπόθεση διαλευκάνθηκε, η εγγραφή του ως καταζητούμενου δεν διαγράφηκε, με αποτέλεσμα να προσαχθεί ακόμα δύο φορές σε διαφορετικά αστυνομικά τμήματα της χώρας προκειμένου να διασαφηνιστεί η λεγόμενη «δικαστική ταυτότητά» του.

 Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, δόθηκε διαβεβαίωση από την ΕΛΑΣ για την οριστική εκκαθάριση των σχετικών εγγραφών.

Ο Συνήγορος επανήλθε ζητώντας επιπλέον να διερευνηθεί διοικητικά-πειθαρχικά το ζήτημα και να εξεταστεί η δυνατότητα αποζημίωσης του πολίτη για την αδικαιολόγητη κράτηση (υπόθεση 152458/2012).

ΕΛΕΓΧΟΙ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟΥ

Διακατεχόμενη από ιδιάζουσες αντιλήψεις για τα όρια των αρμοδιοτήτων της και της διακριτικής της ευχέρειας, η ΕΛΑΣ χρησιμοποιεί τη διαδικασία έκδοσης διαβατηρίου ως ευκαιρία για εξακρίβωση ή διευθέτηση ποικίλων εκκρεμοτήτων χωρίς κάτι τέτοιο να καλύπτεται από τον νόμο. Οι πρακτικές αυτές, τις οποίες ο Συνήγορος έχει και στο παρελθόν κατηγοριάζει (*Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 47-48), αποτυπώνουν εντέλει την παγιωμένη καχυποψία της αστυνομίας για το κατά πόσον όλες οι άλλες υπηρεσίες του κράτους έχουν κάνει σωστά τη δουλειά τους και την πεπλανημένη βεβαιότητα ότι η ίδια δικαιούται να τις υποκαθιστά.

Η Διεύθυνση Διαβατηρίων του Αρχηγείου ΕΛΑΣ αρνήθηκε να χορηγήσει διαβατήριο σε ανήλικο, απαιτώντας, πέραν των προβλεπόμενων δικαιολογητικών, αλλοδαπό πιστοποιητικό γέννησης της μητέρας του καθώς πιθανολόγησε ότι εκείνη δεν είχε αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με νόμιμη διαδικασία. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η υπηρεσία αυτή είναι αρμόδια να ελέγχει τους όρους χορήγησης διαβατηρίου, δηλαδή εν προκειμένω την ιθαγένεια του ανήλικου και μόνον αυτού, γεγονός που προκύπτει από την εγγραφή του στο δημοτολόγιο. Υπερβαίνει όμως την αρμοδιότητά της το να προβαίνει σε επανέλεγχο των προϋποθέσεων κτήσης της ιθαγένειας, ενώ ενδεχόμενη αμφισβήτηση ή ανατροπή της κτήσης ιθαγένειας θα μπορούσε να επέλθει μόνο με τη νόμιμη οδό και από τον προς τούτο

αρμόδιο φορέα. Η ΕΛΑΣ δεν αποδέχθηκε τις θέσεις του Συνηγόρου (υπόθεση 144431/2011).

Εξίσου επαχθής, ανελαστική και παράνομη είναι και η πρακτική της ίδιας διεύθυνσης να χρησιμοποιεί τη διαδικασία έκδοσης διαβατηρίου ως μέσο για την εξομοίωση ή επικαιροποίηση όλων των άλλων εγγραφών σε δημόσια μητρώα. Ειδικότερα, όποτε κατά τη διεκπεραίωση αιτήσεων έκδοσης διαβατηρίου διαπιστώνεται απόκλιση ανάμεσα σε διάφορες άλλες εγγραφές ή στοιχείο που χρειάζεται αλλαγή, ακόμη και αν εκείνες οι εκκρεμότητες δεν δημιουργούν αμφισβήτηση ταυτοπροσωπίας, η αίτηση απορρίπτεται προκειμένου να εξαναγκαστεί ο πολίτης να μεταβάλει ή να εξομοιώσει όλες τις άλλες εγγραφές. Έτσι, μεταξύ άλλων, η ΕΛΑΣ έκρινε ότι αποτελεί επαρκή αιτία για να απορρίψει αίτηση διαβατηρίου: η αναφορά τόπου γέννησης με την παλαιότερη ονομασία του οικισμού ή του καταργηθέντος δήμου αντί της σημερινής ονομασίας της οικείας δημοτικής κοινότητας (λ.χ. «Ιερά Πόλις Μεσολογγίου» αντί «Μεσολόγγι»), η αναφορά τόπου γέννησης με μνεία κράτους το οποίο έχει πλέον καταργηθεί, συγχωνευτεί, διασπαστεί ή μετονομαστεί (λ.χ. πόλη της «Γιουγκοσλαβίας» ή της «Δυτικής Γερμανίας»), η παραμικρή ορθογραφική διαφορά ανάμεσα στο όνομα, το επώνυμο ή το πατρώνυμο όπως αυτό αναγράφεται στο δελτίο αστυνομικής ταυτότητας ή στο δημοτολογικό πιστοποιητικό, η ύπαρξη δελτίου ταυτότητας με επώνυμο στο οποίο είχαν τεθεί εκ των υστέρων διαλυτικά επειδή παλαιότερα ενδεχομένως δεν παρεχόταν η σχετική τεχνική δυνατότητα κ.ο.κ. (υποθέσεις 153386, 156121, 157343/2012).

Η άκαμπτη αυτή πρακτική εξαναγκάζει τους πολίτες σε χρονοβόρες και ενίοτε δαπανηρές ενέργειες, όπως όταν πρέπει να διορθωθεί ληξιαρχική πράξη χωρίς να

τους παρέχεται καν η δυνατότητα λήψης διαβατηρίου για το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα. Στις περισσότερες μάλιστα περιπτώσεις το σφάλμα ή η απόκλιση των επίμαχων εγγραφών αποδίδεται σε ευθύνη της διοίκησης (ενίοτε δε και της ίδιας της ΕΛΑΣ όταν πρόκειται για εγγραφή σε δελτίο ταυτότητας), οπότε η στάση της Διεύθυνσης Διαβατηρίων καταλύει κάθε έννοια χρηστής διοίκησης. Οι προτάσεις του Συνηγόρου για υιοθέτηση ελαστικότερων πρακτικών, όπως η έκδοση διαβατηρίου με βάση τα ορθότερα διαθέσιμα στοιχεία και ταυτόχρονη έγγραφη υπόμνηση για την υποχρέωση μεταγενέστερης εξομοίωσης ή διόρθωσης των άλλων εγγραφών, προσκρούουν πάντοτε σε αόριστα και ανεπαρκώς αιτιολογούμενα επιχειρήματα για την ανάγκη πλήρους ασφάλειας που διέπει την έκδοση διαβατηρίων.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Οι κεντρικές υπηρεσίες του Αρχηγείου ΕΛΑΣ είναι επιφορτισμένες με γνωμοδοτική αρμοδιότητα για θέματα δημόσιας τάξης και ασφάλειας, στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής αλλοδαπών στη χώρα. Η εξέταση παραμέτρων δημόσιας τάξης και ασφάλειας αποτελεί προαπαιτούμενο στοιχείο για την αρχική χορήγηση άδειας διαμονής, για την υπαγωγή στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος και για τη χορήγηση άδειας διαμονής δεκαετούς διάρκειας.

Το ζήτημα των οργανωτικών δυσλειτουργιών των κεντρικών υπηρεσιών της ΕΛΑΣ κατά τον έλεγχο παραμέτρων δημόσιας τάξης και ασφάλειας και η υπέρμετρη καθυστέρηση στην απάντηση των σχετικών ηλεκτρονικών ερωτημάτων των Διευθύνσεων Αλλοδαπών των εκάστοτε αποκε-

ντρωμένων διοικήσεων αναδείχθηκε και στο παρελθόν (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 90). Δυστυχώς, το πρόβλημα παραμένει, όπως διαπιστώνει ο Συνήγορος από την εξέταση πλήθους καταγγελιών που υποβλήθηκαν στη διάρκεια του 2012, γεγονός που έχει άμεσες επιπτώσεις στην ολοκλήρωση της διαδικασίας χορήγησης ή ανανέωσης αδειών διαμονής (ενδεικτικές υποθέσεις 155033, 155224, 156302/2012). Σε αυτό το πλαίσιο πραγματοποιήθηκε, τον Μάρτιο του 2012, συνάντηση εργασίας κλιμακίου του Συνηγόρου με στελέχη της ΕΛΑΣ. Η ανεξάρτητη αρχή παρακολουθεί την εξέλιξη του ζητήματος και θα συνεχίσει τη συνεργασία της με την αρμόδια υπηρεσία της ΕΛΑΣ με σκοπό την επίλυσή του.

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΠΟ ΠΡΟΞΕΝΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Ο Συνήγορος διερευνά κάθε χρόνο σημαντικό αριθμό υποθέσεων με αντικείμενο υπέρμετρες καθυστερήσεις από τα ελληνικά προξενικά γραφεία στη διαδικασία χορήγησης θεωρήσεων εισόδου μελών οικογενειών πολιτικών προσφύγων, ακόμη κι όταν έχει παρέλθει αξιοσημείωτο χρονικό διάστημα από την έκδοση των αποφάσεων έγκρισης έλευσης των μελών οικογενειών εκ μέρους του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Ο Συνήγορος έχει ήδη επισημάνει στο Υπουργείο Εξωτερικών ότι η μακρά περίοδος αναμονής πρακτικά εκμηδενίζει τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος για οικογενειακή επανένωση και συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.

Κατά τη διερεύνηση υπόθεσης, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι προξενικό γραφείο παρέλειπε να προβεί επί τρία έτη στην έκδοση απόφασης αναφορικά με τις θεωρήσεις εισόδου, καθώς δεσμευόταν από έγγραφη παρέμβαση της Διεύθυνσης Ε3

του Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία, καθ' υπέρβαση των αρμοδιοτήτων της, είχε ζητήσει ανάκληση της εγκριτικής απόφασης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (υπόθεση 136211/2010).

Επιπλέον, τον Συνήγορο απασχόλησε ο νόμιμος χαρακτήρας τής επί πληρωμή διαδικασίας που ακολουθεί η Ελληνική Πρεσβεία στο Ισλαμαμπάντ για την επικύρωση και τον έλεγχο νομιμότητας αλλοδαπών πρωτοτύπων δημοσίων εγγράφων. Χωρίς να αμφισβητεί τυχόν αναγκαιότητα της εφαρμοζόμενης διαδικασίας, ο Συνήγορος απευθύνθηκε αρχικά στην Ελληνική Πρεσβεία και εν συνεχεία στο Υπουργείο Εξωτερικών, ζητώντας διευκρινίσεις επί της νομικής βάσης τής εν λόγω χρηματικής επιβάρυνσης. Οι υπηρεσίες επικαλέστηκαν την αναγκαιότητα λήψης του συγκεκριμένου μέτρου, χωρίς ωστόσο να παράσχουν οποιαδήποτε πληροφορία επί του νομικού ερείσματος της προαναφερθείσας πρακτικής (υποθέσεις 149549, 156524/2012).

Τέλος, προβλήματα διαπιστώθηκαν και στη λειτουργία του Προξενικού Γραφείου στο Λονδίνο. Ο Συνήγορος δέχτηκε σημαντικό αριθμό αναφορών από έλληνες πολίτες που κατοικούν στο Λονδίνο σχετικά με τη σημαντική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση πολλών διαδικασιών (π.χ. έκδοση διαβατηρίων, χορήγηση βεβαιώσεων μόνιμου κατοίκου για στρατολογική χρήση). Όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος, το ανωτέρω Προξενικό Γραφείο, του οποίου η λειτουργία ξεκίνησε μετά την κατάργηση του Γενικού Προξενείου στο Λονδίνο τον Ιούνιο του 2011, φαίνεται να είναι σημαντικά υποστελεχωμένο, γεγονός που έχει άμεση επίπτωση στους πολίτες που απευθύνονται σε αυτό για τη διεκπεραίωση υποθέσεών τους (πολύμηνη αναμονή για ραντεβού και για διαβίβαση δικαιολογητικών διαβατηρίου ή στρατο-

λογικής κατάστασης). Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα οι πολίτες υποχρεώνονται είτε να ενεργήσουν με δικά τους μέσα για την τακτοποίηση των υποθέσεών τους (π.χ. να ταξιδέψουν στην Ελλάδα και να εκδώσουν το νέο διαβατήριο εκεί) είτε να καταβάλουν πρόστιμο για παράλειψη ενεργειών χωρίς δική τους υπαιτιότητα (ενδεικτικές υποθέσεις 151161, 153730, 155817, 156277/2012).

Ο Συνήγορος επισήμανε προς το Υπουργείο Εξωτερικών ότι καθίσταται πλέον απαραίτητη η επαρκής στελέχωση του Προξενικού Γραφείου, προτείνοντας την ενίσχυσή του με εποχικό προσωπικό κατά τους μήνες που παρουσιάζεται αναμενόμενος αυξημένος φόρτος εργασίας (π.χ. την περίοδο κλήσεων για στράτευση), καθώς και την τοποθέτηση εξειδικευμένου υπαλλήλου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Επίσης, συνέστησε να διαχωριστεί από τη διπλωματική αλληλογραφία η αλληλογραφία για την έκδοση των διαβατηρίων, ώστε να περιοριστεί ο απαιτούμενος χρόνος ολοκλήρωσης της συγκεκριμένης διαδικασίας, καθώς και να απλοποιηθεί η διαδικασία διαπίστωσης μόνιμου κατοίκου εξωτερικού και να διαβιβάζονται άμεσα οι σχετικές βεβαιώσεις στις αρμόδιες στρατολογικές υπηρεσίες. Τέλος, επισήμανε ότι είναι απαραίτητο να ληφθεί ειδική μέριμνα για τις επείγουσες περιπτώσεις, οι οποίες δεν θα πρέπει να περιορίζονται απλώς σε ζητήματα ζωής ή θανάτου. Ήδη το Υπουργείο Εξωτερικών ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι δρομολογήθηκε η ενίσχυση του Προξενικού Γραφείου με επιπλέον προσωπικό.*

ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ, ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η αποτύπωση των αρχών χρηστής διοίκησης και ορθής διοικητικής πρακτικής στον

Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας σηματοδότησε μια νέα εποχή για τη διοικητική δράση και μια διαφορετική αντίληψη για τις σχέσεις της διοίκησης με τους πολίτες.

 Στο επίκεντρο αυτής της αντίληψης βρίσκεται η μετάβαση από τη σχέση υπερωχικής στη σχέση παροχής υπηρεσιών, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά θέματα διαδικασίας.

Στο πλαίσιο αυτό είχε ιδιαίτερη συμβολική και πρακτική αξία η μετουσίωση γενικών αρχών της διοικητικής δράσης, όπως η διαφάνεια και η χρηστή διοίκηση, σε νομικά δεσμευτικούς κανόνες δικαίου που καθορίζουν τα δικαιώματα των πολιτών και τις υποχρεώσεις της διοίκησης στις μεταξύ τους σχέσεις. Ωστόσο, παρά την ύπαρξη σαφούς, κωδικοποιημένης και σύγχρονης νομοθεσίας, η μη τήρηση των κανόνων διοικητικής διαδικασίας εμφανίζεται σταθερά στις αναφορές των πολιτών, διατρέχοντας το φάσμα των θεματικών που εξετάζει ο Συνήγορος και τις αντίστοιχες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

 Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα τονίσει ότι διοικητικά έγγραφα θεωρούνται όλα όσα υπάρχουν στα αρχεία της διοίκησης, καθώς και αυτά που δεν προέρχονται από δημόσιες υπηρεσίες αλλά έχουν χρησιμοποιηθεί στη διοικητική διαδικασία, ενώ οι εξαιρέσεις από το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα προβλέπονται ρητά στον νόμο και πρέπει να ερμηνεύονται στενά.

Σε πρόσφατη σχετική περίπτωση, το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ) αρνήθηκε να χορηγήσει έγγραφα για παράνομες κατασκευές σε παραθαλάσσια περιοχή επικαλούμενο το άρθρο 5, παράγρ. 3 του Κώδικα Διοι-

κητικής Διαδικασίας και τη μη ύπαρξη εύλογου ενδιαφέροντος που να προκύπτει κατ' αντικειμενικό τρόπο, χωρίς όμως να αιτιολογεί τον χαρακτηρισμό των εγγράφων ως απορρήτων ή τον τρόπο με τον οποίο η χορήγησή τους θα μπορούσε να δυσχεράνει ουσιαστικά την έρευνα. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΣΕΕΔΔ χορήγησε τα έγγραφα.

Αντίστοιχη ήταν η άρνηση της Πολεοδομίας του Δήμου Αθηναίων να χορηγήσει σε πολίτη γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας για την αλλαγή χρήσης του γειτονικού του ακινήτου με τον ισχυρισμό ότι η γνωμοδότηση δεν θεωρείται διοικητικό έγγραφο και καλύπτεται από το απόρρητο του Κώδικα περί Δικηγόρων, στο πλαίσιο της σχέσης του δικηγόρου με τον εντολέα του. Εφόσον όμως η γνωμοδότηση χρησιμοποιήθηκε για τη θεμελίωση ή διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης διοικητικού οργάνου, καθίσταται στοιχείο της διοικητικής δράσης, ενώ το στοιχείο της εχεμύθειας υποχωρεί όταν ο εντολέας του δικηγόρου είναι διοικητικό όργανο. Ο δήμος δεν έχει ακόμη απαντήσει (υπόθεση 139768/2011).

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί η άρνηση του Δήμου Χανίων να χορηγήσει στοιχεία σχετικά με βλάβη του οδοστρώματος σε πολίτη του οποίου ο γιος υπέστη τροχαίο δυστύχημα στο σημείο αυτό. Ο αναφερόμενος, ο οποίος είχε δηλώσει τη βλάβη στις τεχνικές υπηρεσίες πριν από το συμβάν, υποστήριξε ότι η καθυστέρηση αποκατάστασής της είχε ως συνέπεια να προκληθεί το δυστύχημα. Ο Συνήγορος υπογράμμισε ότι το ζήτημα της πρόσβασης στα στοιχεία είναι διακριτό από την απόδοση ευθυνών, η οποία θα κριθεί δικαστικά. Ο δήμος ισχυρίστηκε ότι δεν θεμελιωνόταν ειδικό έννομο συμφέρον για λήψη αντιγράφων από το φάκελο της ΕΔΕ, ενώ τελικά η πρόσβαση κατέ-

στη εφικτή μόνο στο πλαίσιο δικαστικής προανάκρισης.

Συναφής είναι και η αντιμετώπιση αιτημάτων με βάση το άρθρο 4, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Το Δασαρχείο Αιγάλεω δεν χορηγούσε στον Σύλλογο Κατοίκων Μάνδρας βεβαίωση περί μη ανάκλησης παραχώρησης δασικών εκτάσεων, στοιχείο απαραίτητο για τη μεταγραφή των τίτλων. Το δασαρχείο επικαλέστηκε το ενδεχόμενο συνδρομής λόγων ανάκλησης των παραχωρητηρίων, χωρίς όμως να προβεί στον έλεγχό τους.

 Ωστόσο οι ατομικές διοικητικές πράξεις καλύπτονται από το τεκμήριο της νομιμότητας έως ότου ακυρωθούν ή ανακληθούν. Το διοικητικό όργανο δεν μπορεί να θεωρήσει μια πράξη άκυρη ή ανίσχυρη πριν από την ακύρωση, ανάκληση ή κατάργησή της.¹

Με παρέμβαση του Συνηγόρου, η Διεύθυνση Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) υπέδειξε στο Δασαρχείο Αιγάλεω να εκδώσει τις βεβαιώσεις.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΣΕ ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ) είχε σταθερά και επανειλημμένα αρνηθεί την πρόσβαση σε στοιχεία συνυποψηφίων σε συμμετέχοντες σε διαδικασίες επιλογής για σύμβαση σύμβασης μίσθωσης έργου, παρά το γεγονός ότι την υποχρέωση χορήγησης στοιχείων επιβεβαιώνει και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (υποθέσεις 151101, 152698/2012). Σε συνέχεια επιτόπιας παρέμβασης που διενήργησε ο Συνήγορος

1. ΣτΕ 3564/1986, 2287/1988, 5059/1988.

 επετράπη στους ενδιαφερομένους η πρόσβαση, και μάλιστα το δικαίωμά τους αυτό αναγράφεται πλέον ρητά στις προκηρύξεις που εκδίδονται από τον Οκτώβριο του 2012.

Κατά την ίδια παρέμβαση αναδείχθηκε το θέμα της καθυστέρησης απάντησης σε αιτήσεις υποψηφίων που ζητούσαν να πληροφορηθούν σαφέστερα τους λόγους μη επιλογής τους, καθώς στις σχετικές προκηρύξεις δεν προβλεπόταν μοριοδότηση τυπικών και ουσιαστικών προσόντων αλλά συνολική αξιολόγηση και υποβολή πρότασης για τον τρόπο εκτέλεσης του έργου. Το ΙΝΕΔΙΒΙΜ αποδέχθηκε την άποψη του Συνηγόρου ότι η μοριοδότηση θα έπρεπε να προταχθεί της συγκριτικής αξιολόγησης: ήδη δε από τον Νοέμβριο του 2012 εκδόθηκαν αναμορφωμένες προκηρύξεις με εφαρμογή του συστήματος μοριοδότησης (υποθέσεις 151503, 152032/2012).*

Σε ένα ακόμη ζήτημα αδιαφάνειας κατά τη διαδικασία αξιολόγησης, ο Συνήγορος αναμένει την ανταπόκριση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (ΥΠΕΚΑΠ). Υποψήφια που αποκλείστηκε κατά τη διαδικασία επιλογής για σύναψη σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου, στο πλαίσιο της πράξης «Δημιουργία θέσεων απασχόλησης μέσω προγραμμάτων κοινωνοφελούς χαρακτήρα στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας», ζήτησε πλήρη πίνακα κατάταξης με αναλυτική μοριοδότηση. Το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Φλώρινας, τοπικό παράρτημα του φορέα εκτέλεσης, απέρριψε την αίτηση με επίκληση προσωπικών δεδομένων. Ο Συνήγορος ζήτησε την παρέμβαση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης επισημαίνοντας ότι βάσει του οικείου οδηγού υλοποίη-

σης η πρόσβαση στον πίνακα κατάταξης επιτρέπεται «μόνο σε συμμετέχοντες στη διαδικασία επιλογής με τρόπο που να διασφαλίζει την τήρηση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των ωφελουμένων» (υπόθεση 155617/2012).

ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΩΝ

Κατά την έκδοση πιστοποιητικών, πολίτες διαπιστώνουν ότι τα προσωπικά τους στοιχεία, με τα οποία ανέκαθεν αυτοπροσδιορίζονταν και συναλλάσσονταν με τη διοίκηση, έχουν υποστεί τροποποιήσεις, συνήθως στην ημερομηνία γέννησης και στην ορθογραφία του ονοματεπώνυμου των ίδιων ή των γονέων τους. Το πρόβλημα οφείλεται κυρίως στις συνεχείς διοικητικές αναδιαρθρώσεις των ΟΤΑ και ιδίως στη μηχανογράφηση των ληξιαρχικών και δημοτολογικών αρχείων τους, καθώς κατά τη μεταφορά των στοιχείων διαπιστώνονται εσφαλμένες καταχωρίσεις οι οποίες διορθώνονται οίκοθεν. Οι μεταβολές αυτές δημιουργούν σύγχυση και εμποδίζουν τη διαπίστωση ταυτοπροσωπίας.

 Στις περιπτώσεις όπου ο πολίτης έχει συναλλαγή με τη διοίκηση για πολλά χρόνια με βάση έγγραφές που αποδεικνύονται εκ των υστέρων εσφαλμένες χωρίς υπαιτιότητά του, ο Συνήγορος έχει προτείνει να παραμένει ως έχει η εγγραφή στο δημοτολόγιο.

Αντίστοιχα, στις περιπτώσεις πρόδηλου σφάλματος της διοίκησης κατά τη σύνταξη ληξιαρχικής πράξης, αυτό θα έπρεπε να διορθώνεται με πράξη του ληξιαρχου χωρίς να απαιτείται δικαστική απόφαση (βλ. σ. 133).

Γενικότερα, όλο και περισσότερο ενισχύ-

εται η διαπίστωση ότι το παρωχημένο νομικό πλαίσιο των αλλαγών ονοματεπώνυμων στα δημοτολόγια δημιουργεί σύγχυση στις υπηρεσίες. Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις πολιτογραφηθέντων, η παντελής έλλειψη ευελιξίας στη διαδικασία και τελικά η αδυναμία διόρθωσης του ονοματεπώνυμου καθιστά αδύνατη την εναρμόνιση των δημοτολογικών μερίδων των μελών της ίδιας οικογένειας, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους ως προς την ασφάλεια δικαίου. Αυτό οφείλεται στο ότι κατά την έκδοση κάθε πράξης πολιτογράφησης δεν λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία των υπόλοιπων μελών της οικογένειας, προκαλώντας οξύμωρα αποτελέσματα, όπως σε περίπτωση πολιτογραφηθέντος που άλλαξε το όνομά του με απόφαση του Δημάρχου Αθηναίων αλλά το αρμόδιο τμήμα του ίδιου δήμου αρνείται να καταχωρίσει την απόφαση αξιώνοντας προηγούμενη διόρθωση της αλλοδαπής ληξιαρχικής πράξης γέννησης (υπόθεση 148138/2012). Ο Συνήγορος έχει προτείνει να μην υπόκεινται οι πολιτογραφηθέντες στην ανέφικτη απαίτηση διόρθωσης ληξιαρχικών πράξεων που δεν έχουν συνταχθεί στην Ελλάδα.

Τέλος, κατά το 2012 παρέμειναν αμείωτα τα προβλήματα εγγραφής ονοματεπώνυμων με λατινικούς χαρακτήρες σε διαβατήρια και δελτία ταυτότητας. Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι επιβάλλεται παρέκκλιση από το πρότυπο ΕΛΟΤ 743 εφόσον αποδεικνύεται διαφορετικός τρόπος μεταγραφής σε αλλοδαπά δημόσια έγγραφα ή σε παλαιότερα ελληνικά διαβατήρια (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 105). Μετά τη γνωμοδότηση 401/2011 του ΝΣΚ, η ΕΛΑΣ αποδέχεται μόνο τη δυνατότητα διπλής αναγραφής με τη χρήση του αγγλικού διαζευκτικού «or» (λ.χ. «Kastoriadis or Castoriades»). Η επιλογή αυτή επιλύει μεν το οξύ και άμεσο πρόβλημα απόδειξης ταυτοπροσωπίας, παραμένει όμως αντίθετη στην ισχύου-

σα νομοθεσία και προξενεί σειρά νέων προβλημάτων, όπως σε περιπτώσεις μακρών ή διπλών ονοματεπώνυμων όπου οι μεν υπηρεσίες έκδοσης δελτίων ταυτότητας καταχωρίζουν χειρογράφως, οι δε υπηρεσίες διαβατηρίων συμπληρώνουν μόνον όσους χαρακτήρες χωρούν στο μηχανογραφικό πεδίο. Ο Συνήγορος εκτιμά ότι η διπλή αναγραφή δεν συνιστά οριστική και ουσιαστική επίλυση και προτείνει συνολική επανεξέταση του θέματος.*

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Βιοτεχνία νοσοκομειακών ειδών συμμετείχε σε προκηρύξεις για την προμήθεια υλικών στο ΙΚΑ, το οποίο όμως δεν εκπλήρωσε τις οφειλές του, αρχικά επικαλούμενο απώλεια του φακέλου και στη συνέχεια παραλείποντας κάθε απάντηση στις σχετικές οχλήσεις, ενώ μετά την πάροδο 4 ετών η αξίωση παραγράφηκε βάσει του Ν. 3918/2011. Διερευνώντας την υπόθεση, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι η Διεύθυνση Προμηθειών του ΙΚΑ ενημέρωνε τον προμηθευτή κατά τρόπο αντιφατικό και πλημμελή, ενώ ο ισχυρισμός της διοίκησης ότι δεν είχαν προσκομιστεί με πρωτόκολλο παραλαβής τα απαραίτητα τιμολόγια ενισχύει την εικόνα αντιφατικότητας καθώς προβλήθηκε μόνον εκ των υστέρων.

Τέλος, έπειτα από παρεμβάσεις του Συνηγόρου για καταγγελλόμενες περιπτώσεις ανάρμοστης συμπεριφοράς υπαλλήλων ασφαλιστικών φορέων, ο μεν ΟΓΑ μετέβαλε την αρχική επιφυλακτική του στάση και κίνησε πειθαρχική διαδικασία, το δε ΙΚΑ μερίμνησε προκειμένου συγκεκριμένη μονάδα υγείας του να προμηθευτεί ατομικές πινακίδες με τα ονοματεπώνυμα και τις ειδικότητες των υπαλλήλων του κατ' εφαρμογή του άρθρου 27, παράγρ. 1 του υπαλληλικού κώδικα και του

άρθρου 47 του Ν. 2071/1992 για τα δικαιώματα των νοσοκομειακών ασθενών (υποθέσεις 146527/2011, 149056/2012).

ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΣΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Η παράλειψη συμμόρφωσης σε δικαστικές αποφάσεις αποτελεί αρχετυπική μορφή κακοδιοίκησης, που εκτείνεται σε όλα τα πεδία της διοικητικής δράσης και έχει επισημανθεί από τον Συνήγορο πολλές φορές στο παρελθόν. Κατά το 2012 το πρόβλημα φαίνεται να προσέλαβε ιδιαίτερες διαστάσεις σε υποθέσεις υγείας και κοινωνικής ασφάλισης.

Το ΙΚΑ αρνήθηκε να προβεί στην ασφαλιστική τακτοποίηση ασφαλισμένου, ο οποίος είχε πετύχει τη δικαστική ακύρωση απόφασης της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής, ισχυριζόμενο ότι θα έπρεπε να προηγηθεί καταλογιστική Πράξη Επιβολής Εισφορών στον εργοδότη, επίδοσή της και εκδίκαση τυχόν ενστάσεων του ή και δικαστικής του προσφυγής (υπόθεση 127526/2010). Ο Συνήγορος εκτίμησε ότι η παρεμβολή της χρονοβόρας αυτής διαδικασίας αναιρεί κάθε έννοια δικαστικής προστασίας.

 Η Διεύθυνση Ασφάλισης του ΙΚΑ πείστηκε ότι, λόγω της τελεσιδικίας, θα ήταν αλυστελής η οιαδήποτε προσβολή της Πράξης Επιβολής Εισφορών και ολοκλήρωσε την ασφαλιστική τακτοποίηση του αναφερομένου.

Αντίστοιχη υπήρξε η ανταπόκριση της ίδιας διεύθυνσης σε παρέμβαση του Συνηγόρου για την εκτέλεση απόφασης του ΣτΕ με την οποία είχε ακυρωθεί η απόρριψη αιτήματος εργοδότη για χορήγηση συγκεκριμένων στοιχείων επειδή η διαδικασία αναζήτησής τους θα απαιτούσε υπέρμετρη επιβάρυνση της λειτουργίας των υπηρεσιών (υπόθεση 138288/2011).

Διαφορετικής φύσης, καθώς δεν αποτελεί παραβίαση δεδικασμένου, είναι η επιφυλακτική στάση των ασφαλιστικών ταμείων απέναντι στο ενδεχόμενο συμμόρφωσης προς τη νομολογία. Στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος επικαλείται τη γενική αρχή της κοινωνικής ασφάλισης ότι η διοίκηση υποχρεούται να επανεξετάζει τη θέση της όταν μεταβάλλεται κατά πάγιο τρόπο η νομολογία. Έτσι, σε περίπτωση χήρας που δεν είχε συμπληρώσει έγγαμη διετία λόγω νομικού κώλυματος γάμου ο Συνήγορος επικαλέστηκε πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία η απαίτηση διετίας κάμπτεται αν αποδεικνύεται μακροχρόνια συμβίωση υπό κώλυμα γάμου και δεν ανταποδεικνύεται εικονικότητα, όμως το ΙΚΑ έκρινε ότι δεν δεσμεύεται από τη νομολογία (υπόθεση 127782/2010).

Σε περιπτώσεις αναγκαστικής εκτέλεσης κατά εργοδοτών χωρίς προηγούμενη επίδοση καταλογιστικών πράξεων ο Συνήγορος επικαλέστηκε πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται αναγκαστική εκτέλεση αν δεν έχει εγκύρωσ κοινοποιηθεί στον υπόχρεο η Πράξη Επιβολής Εισφορών και Πρόσθετου Τέλους ή αν δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η επ' αυτής διοικητική διαδικασία και εκκαθάριση της απαίτησης, όμως το ΙΚΑ επέμεινε ότι η άσκηση της ένστασης δεν έχει ανασταλτική ισχύ (υποθέσεις 151811, 157011/2012).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

102 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

120 ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Καταπολέμηση των διακρίσεων

Έκθεση 2012 (άρθρο 20, παράγρ. 3 του Ν. 3304/2009)

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Υποθέσεις που εξετάστηκαν υπό το πρίσμα του Ν. 3304/2005

Υποθέσεις που εξετάστηκαν υπό το πρίσμα της γενικότερης αρμοδιότητας του Συνηγόρου

Άνιση μεταχείριση παιδιών λόγω αναπηρίας

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ Ή ΑΛΛΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

Καταγγελίες για ρατσιστικά κίνητρα στην ΕΛΑΣ

Ρομά

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ

Η περασμένη χρονιά δεν ήταν ευόπινη ως προς την τελεσφόρο άσκηση των δικαιωμάτων των πολιτών στη χώρα. Πρόκειται για την επί τα χείρω ποιοτική μετάλλαξη μιας εξαιρετικά επικίνδυνης κοινωνικής παθολογίας.

Ο Συνήγορος εκφράζει την έντονη ανησυχία του για μια διαφαινόμενη οπισθοδρόμηση της ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας σχετικά με την εγρήγορση που απαιτείται ως προς την ουσιαστική καταπολέμηση των διακρίσεων. Την ανεξάρτητη αρχή απασχολεί ιδιαίτερα η έξαρση του φαινομένου της ρατσιστικής βίας, τόσο ως προς τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των περιστατικών και την ένταση της ασκούμενης βίας όσο και ως προς τη στάση που τηρούν οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς σε σχέση με την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου και την προστασία των κοινωνικών ομάδων που στοχοποιούνται.

Η τήρηση της νομιμότητας, η προστασία των δικαιωμάτων και η καταπολέμηση των διακρίσεων αποτελούν θεμελιώδεις αρχές του κράτους δικαίου. Επιπλέον, το έννομο αγαθό της δημόσιας ασφάλειας προσδιορίζεται κατά περιεχόμενο από τη διασφάλιση του ατομικού δικαιώματος στην ασφάλεια κάθε προσώπου, Έλληνα και αλλοδαπού, που διαμένει στην ελληνική επικράτεια. Η βία, και κυρίως η ρατσιστική, αποτελεί την πιο αποκρουστική μορφή εγκληματικής συμπεριφοράς, επειδή στοχοποιεί κατά κανόνα τη διαφορετικότητα και εκμεταλλεύεται την αδυναμία και τον κοινωνικό αποκλεισμό του θύματος.

Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα επισημάνει την ανάγκη να ληφθούν συνδυαστικά μέτρα και να γίνουν συντονισμένες ενέργειες ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας, καθώς και τα αίτια που το προκαλούν, ιδίως σε περιοχές

στις οποίες ομάδες του πληθυσμού που έχουν περισσότερο πληγεί από την κρίση συμβιώνουν με άλλες κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Στο πλαίσιο αυτό απαιτούνται όχι μόνο νομοθετικές πρωτοβουλίες αλλά και συγκεκριμένος σχεδιασμός των διωκτικών αρχών ώστε η δημοκρατική πολιτεία να ασκήσει αποτελεσματικά την αποκλειστική συνταγματική της αρμοδιότητα και υποχρέωση για την ασφάλεια κάθε προσώπου στην ελληνική επικράτεια. Ο Συνήγορος παρακολουθεί στενά αυτές τις εξελίξεις και επιφυλάσσεται να διατυπώσει αναλυτικά τις απόψεις και τις παρατηρήσεις του στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Η παρούσα έκθεση αποτυπώνει τη δράση του Συνηγόρου το έτος 2012 ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, σύμφωνα με την κατά τον Ν. 3304/2005 αρμοδιότητά του (βλ. και Γράφημα 9).

Η σημαντική αύξηση στον αριθμό των αναφορών στο πεδίο των διακρίσεων που παρουσιάζει η φετινή έκθεση οφείλεται στο γεγονός ότι έχουν καταγραφεί και υποθέσεις για τη διερεύνηση των οποίων δεν αξιοποιήθηκαν τα θεσμικά εργαλεία που προβλέπονται στον Ν. 3304/2005, καθώς δεν ενέπιπταν, με τη στενή έννοια του νόμου (*stricto sensu*), στο πεδίο εφαρμογής του. Ωστόσο, οι υποθέσεις αυτές εξετάστηκαν υπό το πρίσμα της γενικότερης αρμοδιότητας του Συνηγόρου για την προστασία των δικαιωμάτων, καθώς και της ειδικότερης ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης (άρθρο 19, παράγρ. 1 του Ν. 3304/2005).

Αναλυτικότερα, κατά το 2012, σύμφωνα με τα ανωτέρω κριτήρια, ο Συνήγορος διερεύνησε 112 υποθέσεις στις οποίες εφέ-

ρετο να συντρέχει διακριτική μεταχείριση σε βάρος κάποιου ή κάποιων προσώπων. Από αυτές οι εκκρεμείς υποθέσεις προηγούμενων ετών είναι 60. Από το σύνολο των υποθέσεων αυτών αρχειοθετήθηκαν 6, επειδή κρίθηκαν από την ανεξάρτητη αρχή εκτός αρμοδιότητας, αβάσιμες ή επειδή διακόπηκε η διερεύνησή τους λόγω μη προσκόμισης στοιχείων από τους ενδιαφερομένους.

Η έκβαση των 26 υποθέσεων των οποίων η διερεύνηση ολοκληρώθηκε το 2012 ήταν θετική για τον πολίτη σε 19 περιπτώσεις, ενώ σε 5 περιπτώσεις διαπιστώθηκε άρνηση συμμόρφωσης από την πλευρά της διοίκησης και σε 2 από αυτές ότι τελικώς η διοίκηση ήταν σύννομη.

Οι υπόλοιπες 80 εξακολουθούν να διερευνώνται. Επί μακρόν εκκρεμείς παραμένουν 32 περιπτώσεις που αφορούν κυρίως τη στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά. Η εκκρεμότητα αυτή οφείλεται στον δομικό-συστημικό χαρακτήρα που εμφανίζουν οι διακρίσεις στο εν λόγω πεδίο και στην επιλογή του Συνηγόρου να διατηρεί ενεργό την παρέμβασή του στις υποθέσεις αυτές σε όλα τα στάδια εξέλιξης, μέχρι την οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

Αν και οι διακρίσεις λόγω ηλικίας στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας είναι εξαιρετικά δύσκολο να θεωρηθούν δικαιολογημένες βάσει των προϋποθέσεων που τίθενται με τις διατάξεις του Ν. 3304/2005, εντούτοις συναντώνται με μεγάλη συχνότητα, και πολλές φορές καταχρηστικά, σε διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού. Το γεγονός ότι ο Συνήγορος δεν έχει δεχθεί μεγάλο αριθμό σχετικών αναφορών τα τελευταία έτη ενδέχεται να οφείλεται στην αναστολή των προσλή-

ψεων και των διορισμών στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, καθώς και στον συνακόλουθο περιορισμό έκδοσης νέων προκηρύξεων.

Στις υποθέσεις που έχει εξετάσει ο Συνήγορος, έχει διαπιστώσει ότι στις διακρίσεις αυτής της κατηγορίας η ηλικία τείνει να συνδέεται με ειδικότερα χαρακτηριστικά, όπως η υγεία, η φυσική κατάσταση και αντοχή, η διαθεσιμότητα ή η προσαρμοστικότητα, και να προσδιορίζει με απόλυτο τρόπο την ικανότητα ή μη των υποψηφίων να ανταποκριθούν στα καθήκοντα συγκεκριμένων θέσεων. Ο αποκλεισμός από τη δυνατότητα συμμετοχής, σε σχετικές διαδικασίες επιλογής προσωπικού, ατόμων που ανήκουν σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες φαίνεται να βασίζεται στη γενικευμένη εικασία ότι τα άτομα αυτά δεν είναι δυνατόν να κατέχουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά.

Ωστόσο, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, για να θεωρηθεί δικαιολογημένη η διακριτική μεταχείριση λόγω ηλικίας, πρέπει να προκύπτει ότι δεν υπάρχει εναλλακτικό, λιγότερο αυστηρό μέσο πέραν του κριτηρίου της ηλικίας για την επίτευξη του σχετικού επιδιωκόμενου θεμιτού στόχου, ενώ παράλληλα πρέπει να αποδεικνύεται σαφώς ότι το μέσον που χρησιμοποιείται εκπληρώνει πραγματικά τον επιδιωκόμενο σκοπό.¹ Η αρχή της αναλογικότητας δεν πληρούται όταν δεν έχει επιχειρηθεί η προηγούμενη χρήση άλλων μεθόδων για να διαπιστωθεί το κατά πόσον συντρέχουν τα θεωρούμενα ως καθοριστικές και επαγγελματικές προϋποθέσεις χαρακτηριστικά στο πρόσωπο ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες.

 Προκειμένου να αποτελεί το πρό-
σόν της ηλικίας ουσιαστική και καθορι-
στική επαγγελματική προϋπόθεση για

την προς πλήρωση θέση, πρέπει να είναι αποδεδειγμένα απολύτως αναγκαίο για τη σωστή εκτέλεση της εργασίας.

Προς την κατεύθυνση της τήρησης των ανωτέρω προϋποθέσεων, υπό τις οποίες γίνεται αποδεκτή ως δικαιολογημένη τυχόν διακριτική μεταχείριση λόγω ηλικίας, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (ΥΠΕΚΑΠ) εξέδωσε εντός του 2012 σχετική εγκύκλιο, την οποία ο Συνήγορος, με δημόσια ανακοίνωσή του, σχολίασε ως θετικό βήμα.*

Όροι συμμετοχής στους διαγωνισμούς δικαστικών επιμελητών

Κατά τη διερεύνηση αναφοράς με αντικείμενο τον καθορισμό βάσει νόμου (Ν. 2318/1995, άρθρο 3) ανώτατου ορίου ηλικίας (35ο έτος) για την κατοχύρωση δικαιώματος συμμετοχής στους διαγωνισμούς των δικαστικών επιμελητών, ο Συνήγορος ζήτησε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΥΔΔΑΔ) να εξετάσει το ενδεχόμενο τροποποίησης της επίμαχης διάταξης, καθώς δεν ήταν εύλογη ούτε αναγκαία, αλλά και δεν συνιστούσε ουσιαστική και καθοριστική προϋπόθεση, λαμβανομένης υπόψη της φύσης της συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας. Το υπουργείο τροποποίησε την προαναφερθείσα διάταξη² αυξάνοντας το όριο ηλικίας από τα 35 στα 40 έτη. Μάλιστα, εκδόθηκε στη συνέχεια η υπ' αριθμ. 1621/2012 απόφαση της Ολομέλειας του ΣτΕ, βάσει της οποίας το όριο των 35 ετών για την πρόσβαση στο συγκεκριμένο επάγγελμα κρίθηκε δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο νομοθετικό σκοπό, καθώς η συμπλήρωση του 35ου έτους ενός υποψηφίου δεν απομειώνει τη βιολογική του ικανότητα σε βαθμό που να δικαιολογεί τη θέσπιση κωλύματος

συμμετοχής στον διαγωνισμό (υπόθεση 149248/2012).

Θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας σε προκήρυξη της ΔΕΗ

Περαιτέρω, κατά τη διερεύνηση αναφοράς με αντικείμενο τη θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας 45 ετών σε προκήρυξη της ΔΕΗ για την πλήρωση θέσεων ειδικότητας ΔΕ Ηλεκτροτεχνικών Δικτύων με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η αξιολόγηση των απαιτούμενων χαρακτηριστικών για την άσκηση της συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας θα ήταν δυνατόν να εκτιμηθεί για κάθε υποψήφιο ξεχωριστά, ανεξαρτήτως της ηλικιακής ομάδας στην οποία αυτός ανήκει. Για παράδειγμα, η φυσική κατάσταση και η κατάσταση της υγείας εκάστου υποψηφίου μπορεί να διαγνωσθεί μέσω συγκεκριμένων ιατρικών εξετάσεων ή μέσω επιτόπου αξιολόγησης των επιδόσεων του στο αντικείμενο της εργασίας. Σε διαφορετική περίπτωση, όταν δηλαδή γίνεται αυθαίρετα αποδεκτό ότι η υγεία και η καλή φυσική κατάσταση συναντώνται μόνον έως την ηλικία των 45 ετών, τα ατομικά χαρακτηριστικά και οι δεξιότητες όσων ανήκουν σε ηλικιακές ομάδες άνω των 45 ετών (για παράδειγμα, η πλούσια εμπειρία στο αντικείμενο μεγαλύτερων ηλικιακών υποψηφίων της συγκεκριμένης ειδικότητας, που ασκούσαν επί συναπτά έτη τη συγκεκριμένη δραστηριότητα) τείνουν να αγνοούνται και τα πρόσωπα αυτά υπόκεινται σε αδικαιολόγητη διακριτική μεταχείριση.

Στις ανωτέρω επισημάνσεις η ΔΕΗ αντέταξε συγκεκριμένα επιχειρήματα, τα οποία, κατά την άποψη της επιχείρησης, επιβάλλουν τον καθορισμό ανώτατου ορίου ηλικίας των τεχνικών, κυρίως, ειδικοτήτων του προσωπικού. Ο Συνήγορος αναγνώρισε ότι, ειδικά στην περίπτωση που

1. Βλ. ενδεικτικά την από 22-11-2005 προδικαστική απόφαση του ΔΕΚ για την υπόθεση C-144/04.
2. Άρθρο 326, παράγρ. 9 του Ν. 4072/2012.

ζητείται προσωπικό για να καλυφθούν παροδικές ανάγκες της υπηρεσίας, τυχόν υποβολή των υποψηφίων σε περαιτέρω ιατρικές εξετάσεις ή η επιτόπου αξιολόγηση των επιδόσεών τους θα ήταν εξαιρετικά χρονοβόρα, γεγονός που θα έβλαπτε την απρόσκοπτη εκτέλεση του έργου και των δραστηριοτήτων της επιχείρησης (υπόθεση 144060/2011).

Όρια ηλικίας στο Πυροσβεστικό Σώμα

Με αφορμή τη διερεύνηση αναφορών που έθεταν άλλο ζήτημα ο Συνήγορος διαπίστωσε, παρεμπιπτόντως, ότι με τις διατάξεις του άρθρου 33 του Ν. 4029/2011 επήλθε τροποποίηση στον κανονισμό κατάταξης δόκιμων πυροσβεστών στο Πυροσβεστικό Σώμα, και το γενικό ανώτατο όριο ηλικίας για συμμετοχή στη διαδικασία επιλογής ορίστηκε στο 29ο έτος από το 30ό. Λαμβάνοντας υπόψη σχετική απόφαση του ΔΕΚ,³ η ανεξάρτητη αρχή επισήμανε ότι το νέο ανώτατο ηλικιακό όριο έρχεται ειδικής αιτιολογίας. Το Αρχηγείο Πυροσβεστικού Σώματος δεσμεύτηκε να το επανεξετάσει σε περίπτωση μελλοντικής τροποποίησης του Κανονισμού (υποθέσεις 148536, 148689 και 148787/2012).

Πρόσβαση στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας

Στις περιπτώσεις πρόσβασης στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας η θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας έχει κατ' αρχήν θεωρηθεί δικαιολογημένη, βάσει του Ν. 3304/2005, καθώς η επιχειρησιακή ετοιμότητα των αστυνομικών και των σωφρονιστικών υπηρεσιών ή των υπηρεσιών έκτακτων αναγκών αποτελεί θεμιτό στόχο. Ωστόσο ο Συνήγορος

θεωρεί ότι ο γενικός αποκλεισμός του συνόλου των υπαλλήλων των σωμάτων ασφαλείας και των ενόπλων δυνάμεων, ανεξαρτήτως ειδικότητας ή επαγγελματικής δραστηριότητας, υπερβαίνει τα όρια που επιτρέπονται από το άρθρο 3, παράγρ. 4 της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ, η οποία κάνει ρητή αναφορά στην απαιτούμενη επαγγελματική επάρκεια για την άσκηση των καθηκόντων τα οποία ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες ενδέχεται να αναλάβουν. Η αξιολόγηση της επάρκειας των υπαλλήλων μπορεί να γίνει μόνο κατά περίπτωση και όχι με τον αποκλεισμό μιας μεγάλης κατηγορίας προσωπικού από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων περί απαγόρευσης των διακρίσεων. Κατά τη διερεύνηση αναφορών με αντικείμενο τη θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας 32 ετών σε προκήρυξη του Αρχηγείου ΕΛΑΣ για την πλήρωση θέσεων ειδικότητας βιολόγου στον Τομέα Εγκληματολογικών Εργασιών, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ειδικά για την ειδικότητα των βιολόγων δεν προκύπτει άμεσα σύνδεση της ηλικίας με τις ανάγκες του συγκεκριμένου έργου, συνεπώς δεν φαίνεται να υπάρχει λόγος που να δικαιολογεί τον γενικό αποκλεισμό του συνόλου του προσωπικού μιας τέτοιας υπηρεσίας από την προστασία που παρέχει η Οδηγία. Η ανεξάρτητη αρχή ζήτησε από την ΕΛΑΣ ειδική αιτιολόγηση όσον αφορά τη θέσπιση του ανωτέρω ηλικιακού κριτηρίου και τη σχέση του με τη φύση των καθηκόντων της συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας που καλούνται να ασκήσουν οι υποψήφιοι, χωρίς ωστόσο να έχει λάβει επαρκή απάντηση (υποθέσεις 147163 και 147194/2011).

Καθορισμός κατώτατου ορίου ηλικίας για πρόσληψη

Η θέσπιση ορίου ηλικίας στην πρόσβαση

στην απασχόληση δεν καταλήγει να αποκλείει μόνον άτομα που ανήκουν σε μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες, με επίκληση των μειωμένων φυσικών τους ικανοτήτων, αλλά και νεότερα άτομα, με επίκληση της έλλειψης εκ μέρους τους κοινωνικών δεξιοτήτων. Ο Συνήγορος είχε επισημάνει και παλαιότερα ότι ο καθορισμός κατώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη Μεσολαβητών και Διαιτητών από τον ΟΜΕΔ (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 110) έρχεται ειδικής αιτιολογίας. Το ΥΠΕΚΑΠ υποστήριξε ότι, προκειμένου οι Μεσολαβητές και οι Διαιτητές να είναι σε θέση να ασκούν σωστά τα καθήκοντά τους προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος, πρέπει, πλέον των ειδικών επιστημονικών γνώσεών τους, να διαθέτουν κοινωνική ωριμότητα και εμπειρία, που θα τους επιτρέψει να εκτιμούν με αμεσότητα και ορθότητα τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις των ενεργειών τους, χαρακτηριστικά που, κατά την άποψη του υπουργείου, απαντώνται μόνο σε άτομα μεγαλύτερων ηλικιών.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ Ν. 3304/2005

Μικρός συνεχίζει να είναι ο αριθμός των αναφορών προς τον Συνήγορο που περιέχουν καταγγελίες για διακριτική μεταχείριση λόγω αναπηρίας στην εργασία και την απασχόληση. Το γεγονός αυτό μάλλον θα πρέπει να αποδοθεί περισσότερο στην ελλιπή ενημέρωση των δυνάμεων ενδιαφερομένων παρά στη συμμόρφωση των δημοσίων υπηρεσιών και επιχειρήσεων που υπόκεινται στην ελεγκτική αρμοδιότητα του Συνηγόρου. Η θέση αυτή ενισχύεται από τη διαπίστωση ότι σε δημόσιες υπη-

3. Το ΔΕΚ, με απόφασή του από 12-1-2010 (υπόθεση C-229/08), έκρινε ως θεμιτή τη θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας 30 ετών, βάσει εθνικής νομοθεσίας (Γερμανία) για την πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων στο Πυροσβεστικό Σώμα, σε θέσεις μέσης βαθμίδας τεχνικών υπηρεσιών. Το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη του επιστημονικά στοιχεία, από τα οποία προκύπτει ότι η καλή φυσική κατάσταση μειώνεται με την πάροδο της ηλικίας, θεώρησε ότι οι υπηρέτουντες σε θέσεις τεχνικών υπηρεσιών του Πυροσβεστικού Σώματος πρέπει να διαθέτουν ιδιαίτερα υψηλών προδιαγραφών σωματικές ικανότητες για την άσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, οι οποίες όμως απαντώνται κυρίως σε άτομα νεαρότερης ηλικίας.

ρεσίες που απασχολούν μεγάλο αριθμό προσωπικού εξακολουθεί να παρατηρείται σοβαρή έλλειψη εξοικείωσης με τις διατάξεις περί απαγόρευσης διακρίσεων λόγω αναπηρίας κατά τη διενέργεια προσλήψεων ή κατά την κρίση τους περί παραμονής στη θέση εργασίας προσώπων με προβλήματα υγείας.

Η παραπάνω διαπίστωση ισχύει κατεξοχήν για τα σώματα ασφαλείας και τις ένοπλες δυνάμεις, όπου οποιαδήποτε σωματική ασθένεια ή βλάβη αποτελεί κώλυμα για την πρόσληψη ή τη διατήρηση της θέσης εργασίας κατά τρόπο γενικό και απόλυτο.

Κατά την άποψη του Συνηγόρου, το προσωπικό στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας δεν θα πρέπει να εξαιρείται γενικώς από την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας και ηλικίας (βλ. σ. 105).

Επιβάλλεται η αξιολόγηση να γίνεται μόνο κατά περίπτωση και σε συνάρτηση με τη φύση και τα καθήκοντα της συγκεκριμένης θέσης που καλούνται να ασκήσουν οι ενδιαφερόμενοι· υπ' αυτό δε το πρίσμα θα πρέπει να εφαρμόζονται και οι διατάξεις που καθορίζουν τα προσόντα πρόσληψης ή διατήρησης της θέσης εργασίας. Πέραν αυτού, τα δεδομένα υγείας αποτελούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ως εκ τούτου η συλλογή και η επεξεργασία τους από τον εργοδότη επιτρέπεται αποκλειστικά για σκοπούς που συνδέονται άμεσα με τη σχέση απασχόλησης και εφόσον είναι αναγκαία για την εκπλήρωση των εκατέρωθεν υποχρεώσεων που θεμελιώνονται σε αυτή τη σχέση.⁴

Αποκλεισμός υποψηφίων από θέσεις ειδικών καθηκόντων στην ΕΛΑΣ

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορές προσώπων που συμμετείχαν σε προκήρυξη της

ΕΛΑΣ για κάλυψη θέσεων ειδικών καθηκόντων ειδικότητας στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, κατηγορίας οικονομικών, οι οποίοι διαμαρτυρήθηκαν επειδή, με βάση τους όρους της προκήρυξης, αποκλείονται όσοι υποψήφιοι παρουσιάζουν προβλήματα υγείας. Ο Συνήγορος πληροφορήθηκε ότι στα καθήκοντα στην εκτέλεση των οποίων καλούνται ή ενδέχεται να κληθούν οι εργαζόμενοι της ως άνω ειδικότητας περιλαμβάνεται ο χειρισμός όπλων, την αποτελεσματική άσκηση του οποίου εμποδίζει η πάθηση που παρουσιάζει μία εκ των αναφερομένων. Πάντως, για μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου στο μέλλον, ο Συνήγορος πρότεινε στο Αρχηγείο ΕΛΑΣ να προχωρήσει στον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών της φυσικής κατάστασης των υποψηφίων η έλλειψη των οποίων δεν επιτρέπει την ικανοποιητική ανταπόκριση στο σύνολο των εν λόγω καθηκόντων (υποθέσεις 147503/2011, 149368/2012).

Λήψη μέτρων εύλογων προσαρμογών

Βασική διαπίστωση που επιβεβαιώθηκε μέσα στο 2012 είναι ότι το συνηθέστερο αίτημα που διατυπώνεται στις αναφορές για διάκριση λόγω αναπηρίας είναι αυτό της ανάθεσης διαφορετικών καθηκόντων σε εργαζόμενο με αναπηρία ως εκπλήρωση της υποχρέωσης του εργοδότη για λήψη μέτρων εύλογων προσαρμογών (άρθρο 10 του Ν. 3304/2005). Τα περιθώρια ικανοποίησης του εν λόγω αιτήματος δεν μπορούν, φυσικά, να είναι τα ίδια σε κάθε περίπτωση, καθώς εξαρτώνται από παραμέτρους όπως το μέγεθος της υπηρεσίας και ο αριθμός των οργανικών μονάδων, ο αριθμός του προσωπικού σε αντίστοιχες ειδικότητες και με αντίστοιχα προσόντα, η εξέταση εναλλακτικών λύσεων κ.ο.κ.⁵ Η εξέταση επομένως των παραμέτρων αυτών είναι η πρώτη ενέρ-

γεια του Συνηγόρου και εν πολλοίς καθορίζει το αποτέλεσμα της μεσολάβησής του. Έτσι, σε αναφορά που δέχθηκε από νοσηλεύτρια με αναπηρία, που εργάζεται σε επαρχιακό δημόσιο νοσοκομείο, με αίτημα να της ανατεθούν αποκλειστικά διοικητικά καθήκοντα, ο Συνήγορος ζήτησε από τη διοίκηση του νοσοκομείου να τον ενημερώσει για τον αριθμό των θέσεων νοσηλευτών που προβλέπονται στον οργανισμό του και τον βαθμό στον οποίο αυτές είναι καλυμμένες. Επίσης, ζήτησε να πληροφορηθεί εάν υπάρχουν σε αυτό νοσηλεύτριες/ριες με αντίστοιχα ή λιγότερα τυπικά προσόντα από την αναφερόμενη και οι οποίοι/ες είναι τοποθετημένοι/ες σε θέσεις όπου ασκούν αμιγώς διοικητικά καθήκοντα. Η διοίκηση του νοσοκομείου ενημέρωσε τον Συνήγορο σχετικά με τα ανωτέρω, από τα οποία προκύπτουν τα πράγματι στενά περιθώρια επιλογών που αντιμετωπίζει. Πάντως, το εν λόγω αίτημα ικανοποιήθηκε (υπόθεση 155826/2012).

Ο Συνήγορος εξέτασε, επίσης, αναφορά με αντικείμενο την επίκληση προβλήματος υγείας προσληπτέου στη ΔΕΗ, σε θέση κατηγορίας ΠΕ διπλωματούχων μηχανικών, ως κωλύματος διορισμού, βάσει του Κανονισμού της Επιχείρησης. Ο Συνήγορος έκρινε ότι ο Κανονισμός χρήζει άμεσης τροποποίησης ως προς το μέρος που απαριθμεί συγκεκριμένες παθήσεις ως κωλύματα διορισμού, καθώς αντιβαίνει ευθέως στις διατάξεις του Ν. 3304/2005. Τόνισε μάλιστα ότι, στην περίπτωση άσκησης καθηκόντων μιας συγκεκριμένης θέσης, κρίσιμο είναι να διαπιστώνεται όχι η υγεία αυτή καθ' εαυτήν, αλλά η «φυσική» καταλληλότητα ενός υποψηφίου, δηλαδή η δυνατότητά του να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της θέσης, ανεξαρτήτως της ύπαρξης μιας πάθησης. Συνεπώς σε αντίστοιχες περιπτώσεις πρέπει να αναζητείται, κατ' αρχήν, η επίδραση της πάθησης εκάστου υπο-

4. Βλ. σχετικά το υπ' αριθμ. 1830/20-9-2001 έγγραφο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.
5. Βλ. παραγρ. 20 και 21 του Προοιμίου της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ.

ψηφίου στην ανταπόκριση στα καθήκοντα της συγκεκριμένης θέσης. Άλλωστε αποτελεί υποχρέωση του εργοδότη να προβαίνει στη λήψη όλων των ενδεδειγμένων κατά περίπτωση μέτρων προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να έχουν όχι μόνο τη δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας, αλλά και τη δυνατότητα επαγγελματικής εξέλιξης και συμμετοχής στην επαγγελματική κατάρτιση. Τέλος, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο δημοσιοϋπαλληλικός κώδικας (Ν. 3528/2007, άρθρο 7) προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα να διορίζονται ως υπάλληλοι όσα άτομα έχουν την υγεία που τους επιτρέπει να εκτελούν τα καθήκοντα της αντίστοιχης θέσης, ακόμη κι αν απαιτείται να διευκολύνονται με κατάλληλη τεχνική υποστήριξη (υπόθεση 141612/2011).

Κρίσιμος παράγοντας για τον καθορισμό των απαιτούμενων μέτρων εύλογων προσαρμογών στην εκάστοτε εξεταζόμενη περίπτωση είναι ο βαθμός και η φύση της αναπηρίας του εργαζομένου. Ο Συνήγορος κλήθηκε να εξετάσει αναφορά εργαζομένης σε δημόσια επιχείρηση που αφορούσε παραβίαση της υποχρέωσης του εργοδότη για λήψη μέτρων εύλογων προσαρμογών η οποία συνίστατο στο ότι της ανατέθηκαν καθήκοντα τα οποία συνεπάγονται την υπέρμετρη καταπόνηση αυτής λόγω της αναπηρίας της. Η εργαζόμενη παραπέμφθηκε από τον εργοδότη για εξέταση από αρμόδια υγειονομική επιτροπή η οποία, όπως καταγγέλλει η αναφερόμενη, δεν έλαβε υπόψη της όλα τα ιατρικά στοιχεία που της είχαν τεθεί υπόψη, με αποτέλεσμα να υποτιμηθεί η βαρύτητα της αναπηρίας της. Ακολούθως η αναφερόμενη υπέβαλε ένσταση, στο πλαίσιο της οποίας ο Συνήγορος επιφυλάσσεται να παρέμβει αφού μελετήσει τα στοιχεία του φακέλου (υπόθεση 150679/2012).

Ο μη αποκλειστικός χαρακτήρας των μέτρων εύλογων προσαρμογών επιτρέπει στον Συνήγορο να θεωρεί ως τέτοια τις διευκολύνσεις που προβλέπονται νομοθετικά υπέρ των εργαζομένων με αναπηρία στο Δημόσιο και, ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, να εξετάζει αναφορές για μη τήρησή τους. Σε αυτή τη συνάφεια, ο Συνήγορος διαμεσολάβησε προς το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) και κατέστη δυνατό να αναγνωριστεί σε αναπληρώτρια εκπαιδευτικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το δικαίωμα για 6 επιπλέον μέρες άδειας κάθε ημερολογιακό έτος, που προβλέπεται στο άρθρο 50 του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα για τους υπαλλήλους με ποσοστό αναπηρίας 50% και άνω (υπόθεση 146376/2011).

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Υποβολή οροθετικού σε αιμοκάθαρση

ΜΚΟ κατήγγειλε στον Συνήγορο την άρνηση γενικού νομαρχιακού νοσοκομείου της περιφέρειας να παρέχει υπηρεσίες αιμοκάθαρσης σε οροθετικό νεφροπαθή που βρισκόταν σε τελικό στάδιο. Ο ασθενής παρακολουθείτο στη Μονάδα Ειδικών Λοιμώξεων (ΜΕΛ) γενικού νοσοκομείου της Αθήνας και έπρεπε να ενταχθεί στο πρόγραμμα αιμοκάθαρσης του νοσοκομείου της περιφέρειας κατοικίας του, ώστε να επιστρέψει στην καθημερινότητά του. Το νοσοκομείο δικαιολόγησε την άρνησή του με το επιχείρημα ότι δεν διέθετε οροθετικό τμήμα αιμοκάθαρσης και κατάλληλο υλικοτεχνικό εξοπλισμό (π.χ. διαχωριστικό του ασθενούς από τους άλλους αιμοκαθαρόμενους) ούτε ΜΕΛ. Ο Συνήγορος επισήμανε στο εμπλε-

κόμενο νοσοκομείο ότι η άρνηση παροχής στον ενδιαφερόμενο των υπηρεσιών που είναι αναγκαίες για την υγεία του με επίκληση λόγων προστασίας των υπόλοιπων ασθενών αφενός αντιβαίνει στον σκοπό του νοσοκομείου και στις νόμιμες προδιαγραφές λειτουργίας μιας Μονάδας Τεχνητού Νεφρού, αφετέρου υποκρύπτει διάκριση λόγω αναπηρίας, στον βαθμό που είναι δυνατή η λήψη μέτρων προς εξυπηρέτηση του ασθενούς χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των υπόλοιπων ασθενών. Εξάλλου, οι προδιαγραφές λειτουργίας Μονάδων Τεχνητού Νεφρού δεν επιβάλλουν την ύπαρξη οροθετικής μονάδας για την αιμοκάθαρση οροθετικών ασθενών ούτε την ύπαρξη ΜΕΛ, δεδομένου ότι ο ασθενής παρακολουθείται από την αντίστοιχη μονάδα άλλου νοσοκομείου. Με την αλλαγή της διεύθυνσης στη Μονάδα Τεχνητού Νεφρού του εμπλεκόμενου νοσοκομείου διαμορφώθηκαν οι απαιτούμενες υποδομές και ο ασθενής εντάχθηκε στο πρόγραμμα αιμοκάθαρσης* (υπόθεση 146745/2011).

Εφαρμογή διατάξεων για τον περιορισμό διάδοσης λοιμωδών νοσημάτων

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά ΜΚΟ που παρέχει ψυχοκοινωνική στήριξη σε άτομα που ζουν με HIV/AIDS σχετικά με την εφαρμογή της υγειονομικής διάταξης ΥΑ ΓΥ39α/2012 «Ρυθμίσεις που αφορούν τον περιορισμό της διάδοσης λοιμωδών νοσημάτων». Συγκεκριμένα, τέθηκαν ζητήματα σχετικά με την υποχρεωτική διεξαγωγή εξετάσεων, ανεξάρτητα από τη συναίνεση των προσώπων που κάνουν χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών ουσιών, καθώς και των εκδιδόμενων που στερούνται του προβλεπόμενου βιβλιαρίου υγείας. Επίσης, ως προβληματικό σημειώθηκε το γεγονός ότι δεν ορίζεται ο χώρος διεξαγωγής των ελέγχων ούτε προβλέπεται η παροχή συμβουλευτικής πριν και μετά τον έλεγχο.

Ως κρίσιμο ζήτημα κατά τη διερεύνηση των παραπάνω αναδείχθηκε η ανάγκη να αποσαφηνιστούν οι όροι και οι συνθήκες διενέργειας των ιατρικών πράξεων/ παρεμβάσεων που προβλέπει η υπουργική απόφαση, κατά πόσο δηλαδή αυτές διενεργούνται με τρόπο που διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων των ελεγχόμενων και πληροί τους όρους που επιτάσσει η νομιμότητα.* Πέρα από νομοτεχνικές παρατηρήσεις που αφορούσαν τη νομιμότητα της υγειονομικής διάταξης αυτής καθ' εαυτήν (διαδικασία έκδοσης, άμεσα εκτελεστός χαρακτήρας), ο Συνήγορος υπογράμμισε ότι η πρόβλεψη υποχρεωτικής υποβολής σε ιατρικό έλεγχο, παρακολούθηση, εμβολιασμό, φαρμακευτική αγωγή και νοσηλεία, καθώς και σε απομόνωση-καραντίνα προσώπων για τα οποία υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι μπορούν να μεταδώσουν άμεσα ή έμμεσα τη νόσο προϋποθέτει την έκδοση ΚΥΑ.

Η εν λόγω ΚΥΑ, η οποία δεν έχει ακόμη εκδοθεί, θα ρυθμίζει την εφαρμογή των παραπάνω μέτρων (ορισμό των αρμόδιων οργάνων, διαδικασία επιβολής, χώροι και καταστάματα εκτέλεσής τους, τρόπος γνωστοποίησης της απόφασης περί εφαρμογής των μέτρων). Επιπλέον, αντίθετα από τα προβλεπόμενα⁶, η υπό εξέταση υγειονομική διάταξη δεν καθορίζει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια για την επιβολή των υποχρεωτικών μέτρων τα οποία προβλέπει, με συνέπεια να μην πληρούνται βασικοί όροι της εξουσιοδοτικής διάταξης για την επιβολή των υποχρεωτικών μέτρων και η υπό εξέταση υγειονομική διάταξη να στερείται νομικού ερείσματος.

Περαιτέρω, είναι δεδομένο ότι δεν είναι άνευ ετέρου επιτρεπτή η επιβολή υποχρεωτικών μέτρων από την ιατρική κοινότητα ή τις δημόσιες αρχές, παρά μόνο για την προστασία της δημόσιας υγείας και των δικαιολογημένων συμφερόντων

των άλλων ή του κοινωνικού συνόλου και εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές συνθήκες και πληρούνται οι όροι που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας (σκοπός, αναγκαιότητα, προσφορότητα, αναλογία μέτρων-σκοπού). Ως εκ τούτου ο Συνήγορος εστίασε στην ανάγκη να τεκμηριωθεί αν οι ασθενείς HBV, HCV και HIV εμπίπτουν στην κατηγορία των λοιμωδών νοσημάτων που είναι επικίνδυνα για τη δημόσια υγεία της παραγρ. 1 του άρθρου 1 της υπό εξέταση υγειονομικής διάταξης, στον περιορισμό της διάδοσης των οποίων αποσκοπεί, συνεκτιμώμενου του μεγέθους του κινδύνου μετάδοσής τους λόγω του τρόπου με τον οποίο αυτή συντελείται. Υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, τέθηκε συγκεκριμένα το ερώτημα εάν υφίσταται αναγκαιότητα να ληφθούν τα υποχρεωτικά μέτρα, σε συνάρτηση με ηπιότερα που εφαρμόστηκαν, αλλά ενδεχομένως αποδείχτηκαν αναποτελεσματικά για την προστασία της δημόσιας υγείας. Καταλήγοντας, ζητήθηκε να επανεξεταστεί η νομιμότητα της υγειονομικής διάταξης (ειδική αιτιολόγηση, άμεσα εκτελεστός χαρακτήρας), καθώς και των υγειονομικών ελέγχων που διενεργούνται κατ' εφαρμογή του άρθρου (ορισμένη χρονική διάρκεια εφαρμογής τους, εξειδίκευση όρων επιβολής τους με ΚΥΑ), να αποσαφηνιστεί το είδος των μέτρων που προβλέπει, να πληρωθούν οι όροι για τη νόμιμη πρόβλεψη και εφαρμογή τους και να συμπληρωθεί η πρόβλεψή τους με δικλείδες που να διασφαλίζουν την προστασία των δικαιωμάτων των ελεγχόμενων.

Με έγγραφο της Υφυπουργού Υγείας απαντήθηκε γενικά ότι θα ληφθεί υπόψη το περιεχόμενο του εγγράφου του Συνηγόρου και ότι για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που προέκυψαν από την εφαρμογή της υγειονομικής διάταξης ΓΥ39α/2012 θα τροποποιηθεί και θα συμπληρωθεί το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τον περιο-

ρισμό της διάδοσης λοιμωδών νοσημάτων σε συνεργασία με το ΥΔΔΑΔ. Δεν δόθηκαν όμως πιο συγκεκριμένα στοιχεία ούτε τέθηκε χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της διαδικασίας (υπόθεση 154771/2012).

Μη παροχή μαιευτικής περίθαλψης σε επίτοκο οροθετική

Μέσω ΜΚΟ υποβλήθηκε αναφορά αλλοδαπής οροθετικής η οποία διαμαρτυρόταν για τη μη παροχή μαιευτικής περίθαλψης από πανεπιστημιακό νοσοκομείο της Αττικής. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την αναφορά, δύο εβδομάδες πριν από την προγραμματισμένη ημερομηνία τοκετού με καισαρική τομή, η ενδιαφερόμενη προσήλθε με συστολές μήτρας στο πανεπιστημιακό νοσοκομείο, στη ΜΕΛ του οποίου παρακολουθείτο. Ο γυναικολόγος που την εξέτασε την ενημέρωσε ότι η γυναικολογική-μαιευτική κλινική δεν εφημέρευε και την παρέπεμψε σε εφημέρειον περιφερειακό γενικό νοσοκομείο-μαιευτήριο, χωρίς να ληφθεί μέριμνα να διακομισθεί με ασθενοφόρο και χωρίς να της χορηγηθεί εγκαίρως η απαιτούμενη κατά τον τοκετό προφυλακτική αντιρετροϊκή αγωγή για την προστασία του νεογνού. Συνέπεια τόσο της καθυστερημένης λήψης της προστατευτικής αγωγής όσο και της πραγματοποίησης του τοκετού με φυσιολογικό τρόπο, αντί της ενδεδειγμένης για την περίπτωση της καισαρικής τομής, ήταν ο αυξημένος κίνδυνος να προσβληθεί το νεογνό από τον ιό.

Τόσο από τα διαλαμβανόμενα στην αναφορά όσο και από το περιεχόμενο της απάντησης του νοσοκομείου ανέκυψε το ερώτημα εάν η μη παροχή ιατρικών υπηρεσιών σχετιζόταν με την οροθετικότητα της ενδιαφερομένης. Προς διερεύνηση του ερωτήματος ζητήθηκε, μεταξύ άλλων, να διευκρινιστεί ποια πρακτική ακολουθείται όταν έγκυος με

6. Άρθρο 20, παράγρ. 6 του Ν. 3172/2003.

συμπτώματα πρόωρου τοκετού προσέλθει σε ημέρα εκτός εφημερίας της μαιευτικής κλινικής και αν την επίμαχη ημέρα, παρ' ό,τι το νοσοκομείο δεν εφημέρευε, υπήρχε δυνατότητα διενέργειας καισαρικής τομής. Για το ζήτημα διεξάγεται ΕΔΕ, η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί (υπόθεση 144577/2011).

Αξιζει να σημειωθεί ότι έχει υποβληθεί άλλη μία αναφορά στον Συνήγορο σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας ΜΕΛ κύησης σε μαιευτήριο της Αττικής. Η ανταπόκριση του Υπουργείου Υγείας ήταν θετική και έχει συνταχθεί σχέδιο ΚΥΑ που προβλέπει τη λειτουργία της μονάδας αυτής στο Μαιευτήριο «Ελ. Βενιζέλου». Ωστόσο εκκρεμεί ακόμη η συνυπογραφή της εν λόγω ΚΥΑ (υπόθεση 143304/2011).

Οροθετικοί κρατούμενοι

Βασική αιχμή της αναφοράς 28 οροθετικών κρατουμένων αποτελούσαν αρρυθμίες στη χορήγηση της αντιρετροϊκής αγωγής τους. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι διακόπτονται οι θεραπείες για μεγάλα διαστήματα λόγω έλλειψης κονδυλίων, παρόλο που η λήψη τους πρέπει να γίνεται αδιαλείπτως, με συνέπεια να ακυρώνονται τα αποτελέσματά τους.

Σε επίσκεψη κλιμακίου του Συνηγόρου στις φυλακές Κορυδαλλού διαπιστώθηκε ότι το σύνολο των ανδρών οροθετικών κρατουμένων, ανεξαρτήτως καταγωγής, ηλικίας, γενικής υγείας, ποινής και δικαστικής κατάστασης, συγκεντρώνεται στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού (ΝΚΚ), όπου και παραμένει για όλο το διάστημα της κράτησής του, ώστε να τυγχάνει συστηματικής ιατρικής παρακολούθησης και να αποφεύγεται η μετάδοση του ιού. Η συγκέντρωση ωστόσο των οροθετικών σε μία πτέρυγα σε συνδυασμό με τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό τους δημιουργεί συν-

θήκες γκετοποίησης, ενισχύει τον στιγματισμό τους, ενώ επιπλέον παρουσιάζονται και αρρυθμίες στη χορήγηση της αντιρετροϊκής αγωγής που λαμβάνουν.

Ο Συνήγορος διατύπωσε προς το ΥΔΑΔ τη γενικά αποδεκτή θέση ότι η απομόνωση ενός κρατουμένου λόγω λοιμώδους νοσήματος επιτρέπεται μόνο αν αντίστοιχο μέτρο θα λαμβανόταν για τον ίδιο λόγο και εκτός φυλακής. Ειδικότερα, κανένα είδος απομόνωσης δεν επιτρέπεται, κατ' αρχήν, μόνο λόγω μόλυνσης από τον ιό HIV⁷. Αντίθετα, αυτοί που πάσχουν από AIDS θα πρέπει να περιθάλπονται χωρίς κατ' ανάγκη να οδηγούνται σε πλήρη απομόνωση, παρά μόνο για την προστασία τους από μεταδοτικές ασθένειες λόγω εξασθένησης του ανοσοποιητικού τους συστήματος. Οι οροθετικοί δεν έχουν θέση στο νοσοκομείο, δεν νοσηλεύονται και δεν νοσούν κατ' ανάγκη. Παραμένοντας όμως στο ΝΚΚ στερούνται ορισμένων δικαιωμάτων που θα απολάμβαναν ως «κοινοί» κρατούμενοι, όπως μεταγωγή, άθληση, επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση ή σχολείο οι ανήλικοι, ψυχαγωγία, εργασία.

Στο πεδίο των δικαιωμάτων των ασθενών διαπιστώθηκαν παρεκκλίσεις από την αρχή προστασίας του ιατρικού απορρήτου, το οποίο κατοχυρώνεται για όλους τους ασθενείς στο άρθρο 13 του Ν. 3418/2005 και το οποίο οφείλει να διαφυλάσσεται εξίσου και για τους κρατούμενους.⁸ Πέρα από τη δεοντολογική υποχρέωση, η σχετική πληροφόρηση παρέχεται με φειδώ σε απολύτως δικαιούμενα πρόσωπα και για την ίδια την προστασία του μη ιατρικού προσωπικού, διότι ενδεχομένως να δημιουργήσει μια εσφαλμένη αίσθηση ασφάλειας και να οδηγήσει στη χαλάρωση των προφυλάξεων που θα πρέπει να λαμβάνονται ούτως ή άλλως, ανεξαρτήτως του αν είναι φορείς ή όχι. Βέβαια, ήδη η τοποθέτηση των κρατουμένων σε

συγκεκριμένη πτέρυγα υποδηλώνει την κατάσταση της υγείας τους και καθιστά την οροθετικότητα γνωστή ακόμη και στο μη ιατρικό προσωπικό.

Επίσης, οι ιατρικοί φάκελοι οροθετικών που εξετάστηκαν δειγματοληπτικά από το κλιμάκιο του Συνηγόρου διαπιστώθηκε ότι είχαν καταχωρίσεις οι οποίες απείχαν σημαντικά από τον βαθμό τάξης, πληρότητας και ακρίβειας που επιτάσσει ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας⁹ και δεν επιτρέπουν την πλήρη παρακολούθηση του ιατρικού ιστορικού των νοσηλευομένων. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα ο ασθενής να μην μπορεί να ασκήσει πλήρως και αποτελεσματικά το δικαίωμα πρόσβασης στον ιατρικό του φάκελο. Οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα από την επίσκεψη περιλαμβάνονται σε έκθεση που έχει αποσταλεί στο ΥΔΑΔ (υποθέσεις 145727 και 146252/2011).

ΑΝΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Η άνιση μεταχείριση παιδιών λόγω αναπηρίας δικαιολογεί πρόσθετο προβληματισμό, με δεδομένο ότι οι σχετικές παραβιάσεις αφορούν ακριβώς ανήλικους οι οποίοι είναι ήδη πιο ευάλωτοι λόγω της ηλικίας τους. Οι σχετικές διακρίσεις οφείλονται συνήθως σε ελλείψεις ανθρώπινου δυναμικού, προγραμμάτων και υποδομών, καθώς και σε ελλιπή ή πλημμελή ενημέρωση και συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων και προσώπων. Είναι αυτονόητο ότι τα προβλήματα επιδεινώνονται επειδή οι, ούτως ή άλλως, ανεπαρκείς πόροι μειώνονται ακόμη περισσότερο λόγω της οικονομικής κρίσης.

Αποκλεισμός από την εκπαίδευση

Το σχολικό έτος 2012-2013 επαναλήφθηκαν οι χρόνιες καθυστερήσεις στην

7. ΕΔΔΑ: *Enhorn κατά Σουηδίας*, § 55.

8. Σύσταση R (93) 6, Ι.Σ.13.

9. Άρθρο 14, παράγρ. 2 του Ν. 3418/2005.

έναρξη του διδακτικού έτους των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ). Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά που υπέβαλαν γονείς μαθητών ειδικού σχολείου επαγγελματικής εκπαίδευσης των οποίων τα παιδιά μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου 2012 παρέμεναν αποκλεισμένα από την υποχρεωτική εκπαίδευση, ενώ μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου παρακολουθούσαν με συντετμημένο σχολικό ωράριο (υπόθεση 157050/2012). Ο Συνήγορος απέστειλε έγγραφο προς όλους τους συναρμόδιους φορείς επισημαίνοντας ότι το σχολείο δεν λειτουργούσε. Ως βασικοί λόγοι εντοπίστηκαν εκ νέου τα χρόνια προβλήματα της ειδικής αγωγής: μη σύσταση και μη πλήρωση οργανικών θέσεων με μόνιμο και επαρκές προσωπικό (με αποτέλεσμα να υπάρχουν σταθερές ελλείψεις εκπαιδευτικού, ειδικού εκπαιδευτικού και, ιδίως, ειδικού βοηθητικού προσωπικού), ανεπάρκεια πιστώσεων και κατανομή αυτών τμηματικά αντί εξολοκλήρου στην αρχή του σχολικού έτους, παρατεινόμενη εκκρεμότητα ως προς τη μεταφορά των μαθητών με αναπηρία λόγω έλλειψης πόρων και πλημμελούς συντονισμού των φορέων. Επισημάνθηκε ωστόσο επιπρόσθετα ότι, παρά τις δεσμεύσεις των φορέων, οι προτάσεις του Συνηγόρου (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 129-130) δεν είχαν ληφθεί επαρκώς υπόψη, και κατά το τρέχον σχολικό έτος το πρόβλημα εντάθηκε διότι η υπουργική απόφαση που ρυθμίζει την πρόσληψη αναπληρωτών κατ' έτος δεν διασφαλίζει την κατά προτεραιότητα πρόσληψη σε ΣΜΕΑΕ έναντι των υπόλοιπων σχολείων, όπως προβλεπόταν τα προηγούμενα χρόνια, ενώ εκδόθηκε με ακόμα μεγαλύτερη καθυστέρηση.

Ο Συνήγορος τόνισε ότι οι παραπάνω ελλείψεις και καθυστερήσεις παραβιάζουν την αρχή της ισότητας στην εκπαίδευση σε βάρος των παιδιών με αναπηρία, καθώς τα τελευταία στερούνται την πρό-

σβαση στο σχολείο, την επαρκή φοίτηση και κατάλληλη εκπαιδευτική υποστήριξη συχνά για όλο το έτος.

Σε απαντητικό έγγραφο προς την ανεξάρτητη αρχή, το πρόβλημα αποδόθηκε κατά κύριο λόγο στο ότι το υπουργείο δεν δρομολόγησε έγκαιρα τις διαδικασίες τοποθέτησης προσωπικού, φαινόμενο που επαναλαμβάνεται κάθε έτος. Ειδικά ως προς τη μεταφορά των μαθητών, διακρινίστηκε ότι οι μεταφορείς αρνούνται να συνάψουν συμβάσεις, ή και να εκτελέσουν αυτές που ισχύουν ακόμη, λόγω μη καταβολής των δεδουλευμένων για προηγούμενα έτη και δυσπιστίας τους όσον αφορά τα κονδύλια που πρόκειται να διατεθούν το 2012 (βλ. και σ. 66-67).

Πρόσβαση μαθητή σε σχολικές τουαλέτες

Δημοτικό σχολείο της Αττικής, στο οποίο φοιτούσε μαθητής με σοβαρή κινητική αναπηρία, απευθύνθηκε στον Συνήγορο διότι ο αρμόδιος δήμος δεν ενέκρινε (λόγω περιορισμένων πιστώσεων) την απαιτούμενη δαπάνη ώστε να διαμορφωθεί χώρος κατάλληλος για μαθητές με αναπηρία στις τουαλέτες μαθητών του σχολείου. Κατά συνέπεια ο μαθητής υποχρεωνόταν κάθε φορά που αυτό ήταν αναγκαίο να μεταβαίνει στο σπίτι του με συνοδό και να επανέρχεται. Το γεγονός αυτό επέβαλλε την παρουσία της μητέρας του παιδιού στο σχολείο καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού ωραρίου και επιδρούσε σαφώς ανασταλτικά στη φοίτηση και γενικότερα στην ένταξη του παιδιού στην τάξη. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι είναι αναγκαίο να εκδοθεί κατά προτεραιότητα η έγκριση της δαπάνης από τον δήμο. Τελικά η δαπάνη εγκρίθηκε άμεσα και η διαμόρφωση του χώρου ολοκληρώθηκε πριν από την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς (υπόθεση 152484/2012).

Αποκλεισμός από την άθληση και την ψυχαγωγία

Γονείς και σύλλογοι προσαρμοσμένων αθλητικών δραστηριοτήτων κατήγγειλαν στον Συνήγορο ότι παιδιά με αναπηρία αποκλείονται έμμεσα από αθλητικές εγκαταστάσεις. Ειδικότερα, η διοίκηση του ΟΑΚΑ αποφάσισε ότι οι παραπάνω σύλλογοι, που υλοποιούν προγράμματα κολύμβησης για ενήλικους και παιδιά με αναπηρίες, δεν θα έχουν πρόσβαση στο κολυμβητήριο από τις 10:00 έως τις 19:00, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα έτη, αλλά 9:00-16.00 και 20:00-22:00. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στη διοίκηση του ΟΑΚΑ και στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, ως εποπτεύουσα αρχή, και τόνισε ότι η απαγόρευση χρήσης του κολυμβητηρίου κατά τις απογευματινές ώρες σε συνδυασμό με την έλλειψη αντίστοιχων προγραμμάτων στις κοινότητες των παιδιών με αναπηρία έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείονται εκ των πραγμάτων από προγράμματα θεραπευτικής κολύμβησης ιδίως τα παιδιά με αναπηρία, τα οποία τις πρωινές ώρες φοιτούν σε σχολεία.

Με δεδομένη την αναμφίβολη σημασία του συγκεκριμένου προγράμματος για τη βελτίωση των σωματικών και νοητικών δεξιοτήτων, την άθληση, την ψυχαγωγία και την κοινωνική συμμετοχή των παιδιών, υποστηρίχθηκε ότι οποιαδήποτε οργανωτική αναδιάταξη χρονοδιαγραμμάτων πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα θεσμοθετημένα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες και να μην οδηγεί σε διάκριση σε βάρος τους.

Η διοίκηση του ΟΑΚΑ δεν αποδέχθηκε τη θέση του Συνηγόρου ότι το ωράριο λειτουργίας του κολυμβητηρίου για ενήλικα άτομα με αναπηρία είναι εντελώς ακατάλληλο για παιδιά με αναπηρία. Αντίθετα, υποστήριξε ότι ο περιορισμός δεν

οδηγεί σε άνιση μεταχείριση, επικαλούμενη συγχρόνως το γεγονός ότι είχε τεθεί εκτός λειτουργίας μία από τις δεξαμενές του ΟΑΚΑ, ενώ είχαν αυξηθεί οι εγγραφές φορέων που χρησιμοποιούσαν το κολυμβητήριο έναντι συνδρομής, σε αντίθεση με τους συλλόγους ατόμων με αναπηρία οι οποίοι δεν καταβάλλουν αντίτιμο. Η ΓΓΑ επισήμανε εγγράφως προς το ΟΑΚΑ ότι, παρά τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει και την προσπάθεια εξεύρεσης πόρων για τη λειτουργία των αθλητικών εγκαταστάσεων, θα πρέπει να επανεξετάσει το θέμα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του προκειμένου να μην υπάρχει διάκριση και αποκλεισμός των προσώπων με αναπηρίες (υποθέσεις 155267, 155272/2012).

Αποκλεισμός από παιδικό σταθμό

Ο Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας δημοτικών βρεφονηπιακών σταθμών ορίζει την υποχρεωτική συνεργασία των σταθμών με γιατρό. Ωστόσο, λόγω οικονομικών αλλά και γραφειοκρατικών εμπλοκών, πολλοί σταθμοί δεν διαθέτουν συμβεβλημένο γιατρό. Ο Συνήγορος κλήθηκε να παρέμβει ώστε να αποφευχθεί η διαγραφή νηπίου με τροφική αλλεργία από παιδικό σταθμό που δεν διέθετε γιατρό. Το προσωπικό θεωρούσε ότι δεν ήταν κατάλληλο να αντιμετωπίσει επικίνδυνο αλλεργικό σοκ, το οποίο μπορούσε να προκληθεί από τη διατροφή ή το παιχνίδι του παιδιού με ακατάλληλα υλικά. Οι γονείς έκριναν ότι το παιδί ήταν κατάλληλα εκπαιδευμένο και ότι, με την εξασφάλιση της τροφής από το σπίτι και την απομάκρυνση ακατάλληλων υλικών (π.χ. πλαστελίνη), θα μπορούσε να συνεχίσει τη φοίτησή του. Ο Συνήγορος συνεργάστηκε με το αρμόδιο τμήμα του Νοσοκομείου Παιδών και τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγιεινής του Υπουργείου Υγείας και οργάνωσε κοινή συνάντηση με εκπροσώπους του δήμου, του σταθμού και τους γονείς.

Αποτέλεσμα αυτού ήταν να βρεθεί λύση κοινώς αποδεκτή για την ασφαλή φοίτηση του παιδιού στον σταθμό (υπόθεση 146158/2011).

Ένταξη παιδιού με αναπηρία σε ειδικό σχολείο

Κλιμάκιο του Συνηγόρου επισκέφθηκε καταυλισμό Ρομά κοντά στην Αμαλιάδα και, μεταξύ άλλων, διαπίστωσε ότι ανήλικος (13 ετών) με αναπηρία δεν φοιτά στο σχολείο. Η φοίτηση του παιδιού στο ειδικό δημοτικό σχολείο του ΚΕΑΤ στην Αθήνα είχε διακοπεί επειδή το παιδί δεν μπορούσε να προσαρμοστεί στη ζωή του οικοτροφείου. Ο Συνήγορος ανέλαβε να διερευνήσει το ζήτημα, σε συνδυασμό και με σχετική αναφορά που υπέβαλε εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ.

Η ανεξάρτητη αρχή αναζήτησε ειδικό σχολείο στην Αμαλιάδα ή στην Πάτρα, απευθύνθηκε στο ΚΕΑΤ και στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαΐας για να ενεργοποιηθεί η διαδικασία μετεγγραφής, και συνεργάστηκε με κοινωνική λειτουργό ΜΚΟ στον Πύργο, η οποία είχε ήδη υποστηρίξει την οικογένεια, ώστε να τη συνδράμει στη συγκέντρωση των δικαιολογητικών. Στη συνέχεια, πραγματοποίησε τις αναγκαίες επαφές με το ειδικό σχολείο στην Πάτρα, που κρίθηκε ως το πλέον κατάλληλο για το παιδί, δεδομένου ότι εκεί διέμενε η οικογένεια της μητέρας.

Οι δυσκολίες στην έρευνα της υπόθεσης εντοπίστηκαν: α) στη μη ενεργοποίηση των κοινωνικών υπηρεσιών για την υπόθεση στην περιοχή, β) στην έλλειψη σχετικών εγγράφων (ιδίως της γνωμάτευσης του Κέντρου Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης [ΚΕΔΔΥ] για το κατάλληλο πλαίσιο εκπαίδευσης του παιδιού), γ) στην αμφιθυμία των γονέ-

ων και στη δυσκολία στην επικοινωνία και τη διεκπεραίωση της διαδικασίας, δ) στην παρέλευση σημαντικού χρόνου από την έναρξη της σχολικής χρονιάς, γεγονός που δυσχέρανε τη διερεύνηση της δυνατότητας να ενταχθεί ο ανήλικος σε γενικό σχολείο με ειδική εξατομικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη στην Αμαλιάδα.

Το παιδί τελικά εντάχθηκε στο σχολείο στο τέλος του σχολικού έτους 2011-2012, φοίτησε ανελλιπώς και ενσωματώθηκε απόλυτα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο Συνήγορος επιβεβαίωσε ότι γράφτηκε και φοιτά και στο σχολικό έτος 2012-2013 (υπόθεση 146972/2011).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ Ή ΑΛΛΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ

Αν και δεν υπάγονται στο κανονιστικό πεδίο του Ν. 3304/2005, οι έμμεσες διακρίσεις μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων ως προς την παροχή ή τη χρέωση υπηρεσιών από δημόσιους φορείς αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα για τον τρόπο με τον οποίο η νομική μορφή και μεταχείριση των θρησκευτικών κοινοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε φαινόμενα ανισότητας (βλ. *Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 72). Στην πράξη, τα προβλήματα αυτά διαρκώς λιγοστεύουν, καθώς οι περισσότερες από τις ρυθμίσεις που είχαν κατά καιρούς τεθεί υπέρ της Εκκλησίας της Ελλάδος ήδη επεκτείνονται σταδιακά και σε θρησκευτικές κοινότητες με νομική μορφή ιδιωτικού δικαίου, είτε με νεότερες διατάξεις είτε με ερμηνεία των παλαιών υπό το πρίσμα της εγχώριας ή διεθνούς νομολογίας.

Επιβάρυνση ετερόδοξων αιών με δημοτικά τέλη

Προβλήματα πάντως εξακολουθούν να

παρατηρούνται ιδίως κατά την εφαρμογή διατάξεων που επιφυλάσσουν ειδική μεταχείριση στο Δημόσιο, οπότε οι θρησκευτικές κοινότητες με νομική μορφή ιδιωτικού δικαίου εκ των πραγμάτων υφίστανται διαφορετική μεταχείριση σε σχέση με εκείνες που λειτουργούν ως ΝΠΔΔ. Στην περίπτωση των δημοτικών τελών και φόρων, ο νόμος (άρθρο 60 του Ν. 1416/1984) κάνει διάκριση ανάμεσα αφενός στις μη ανταποδοτικές προσόδους, από τις οποίες απαλλάσσονται το Δημόσιο και οι ναοί (άρα και οι ετερόδοξοι), και αφετέρου στα ανταποδοτικά τέλη, από τα οποία απαλλάσσεται μόνο το Δημόσιο (άρα μόνον όσοι ναοί αποτελούν ΝΠΔΔ). Διερευνώντας σχετική αναφορά Ευαγγελικής Εκκλησίας, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι, υπό το ανωτέρω νομοθετικό καθεστώς, οι δήμοι δεν είναι εφικτό να επεκτείνουν ερμηνευτικά την επίμαχη απαλλαγή σε ΝΠΙΔ (υπόθεση 152309/2012).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Ο Συνήγορος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το φαινόμενο της μικρής ροής αναφορών για θέματα διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει προσπάθειες ενημέρωσης και προσέγγισης της ΛΟΑΤ κοινότητας (βλ. σ. 117). Το γεγονός αυτό προβληματίζει τον Συνήγορο και συνεχίζει να αναζητά πιο αποτελεσματικούς τρόπους προσέγγισης της συγκεκριμένης ομάδας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3304/2005 είναι αρκετά περιοριστικό, καθώς περιλαμβάνει μόνο την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση. Ωστόσο, ο Συνήγορος προσπαθεί να διευρύνει τη διαμεσολάβησή του στο πλαίσιο της γε-

νικότερης αρμοδιότητάς του ως φορέας προστασίας των δικαιωμάτων.

Λογοκρισία ομοφυλοφιλικού φιλιού από την κρατική τηλεόραση

Στον Συνήγορο υπεβλήθη αναφορά σχετικά με τη λογοκρισία σκηνής φιλιού μεταξύ δύο ανδρών σε επεισόδιο ξένης σειράς, η οποία προβάλλεται από την κρατική τηλεόραση. Ο Συνήγορος έκρινε ότι η υπόθεση αυτή δεν μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα των διατάξεων του Ν. 3304/2005, οι οποίες έχουν κατ' αρχήν εφαρμογή στο πεδίο της εργασίας. Παρά το γεγονός αυτό όμως, ο Συνήγορος εξέτασε την αναφορά στο πλαίσιο της γενικότερης αρμοδιότητάς του, σε συνδυασμό με την ειδικότερη, του φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσια υπηρεσία (άρθρο 19, παράγρ. 1 του Ν. 3304/2005).

Με αφορμή τη διερεύνηση της ανωτέρω αναφοράς, ο Συνήγορος επανέλαβε την άποψη, που κατά το παρελθόν είχε διατυπώσει σε παρόμοια περιστατικά λογοκρισίας στην τέχνη, ότι η απόδοση ομοφυλοφιλικής ερωτικής επιθυμίας σε έναν ήρωα μυθοπλασίας και η εκδήλωσή της με ένα φιλή, λαμβανομένης υπόψη της εξέλιξης των κοινωνικών αντιλήψεων και ηθών, ούτε αποτελεί σκηνή ακατάλληλη για ανηλίκους ούτε μπορεί να εκληφθεί ως προσβλητική προστατευόμενου έννομου αγαθού των φερόμενων ως θιγόμενων από αυτό. Αντίθετα, συνιστά διάκριση και συμβάλλει στις ομοφοβικές προκαταλήψεις. Επίσης, αποστερεί το κοινό από το δικαίωμα απόλαυσης της καλλιτεχνικής δημιουργίας στην πληρότητά της.

Ο Συνήγορος με ικανοποίηση ενημερώθηκε ότι το εν λόγω επεισόδιο επαναπροβλήθηκε χωρίς περικοπή και ότι η διοίκηση της ΕΡΤ εξέδωσε δελτίο τύπου με το οποίο χαρακτήρισε την περικοπή

της επίμαχης σκηνής ως ατυχή απόφαση αυθαίρετης λογοκριτικής παρέμβασης και ότι «αντιλαμβανόμενη τη σημασία του ατυχούς περιστατικού έχει συστήσει την αποφυγή στο μέλλον παρόμοιων ενεργειών» (υπόθεση 158684/2012).

Παρενόχληση εργαζομένου σε υπηρεσία του Δημοσίου

Εργαζόμενος σε υπηρεσία του Δημοσίου διαμαρτυρήθηκε στον Συνήγορο για την ειρωνική και προσβλητική συμπεριφορά συναδέλφων του λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού. Ο προσφεύγων σημείωνε στην αναφορά του ότι στο παρελθόν και κατόπιν ενεργειών της αρμόδιας διεύθυνσης προσωπικού είχε μετακινηθεί από τη θέση που κατείχε σε άλλο τμήμα της υπηρεσίας του λόγω αντίστοιχης επίμεμπτης συμπεριφοράς συναδέλφων του. Στην αναφορά του επιφυλάσσεται ο ίδιος να ενημερώσει τον προϊστάμενο και τον διευθυντή της υπηρεσίας του για το ζήτημα, αλλά και για το περιεχόμενο των χλευαστικών σχολίων που δέχεται. Τελικώς, ο προσφεύγων γνωστοποίησε στον Συνήγορο ότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί κατόπιν παρέμβασης των προϊσταμένων του (υπόθεση 149030/2012).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ ΓΙΑ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΑΣ

Αυξημένες εμφανίζονται το τελευταίο διάστημα καταγγελίες που σχετίζονται με καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων στο πλαίσιο άσκησης των αστυνομικών καθηκόντων τους, οι οποίες εκκινούν και τροφοδοτούνται, σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα, από ρατσι-

στικά κίνητρα. Οι καταγγέλλοντες, συχνά ακόμη και ευρωπαίοι πολίτες, οι οποίοι διαθέτουν συγκεκριμένα φυλετικά χαρακτηριστικά, υποβλήθηκαν σε ελέγχους και προσαγωγές χωρίς να αιτιολογηθούν επαρκώς οι λόγοι για τους οποίους υπέστησαν αυτή τη διαδικασία (ενδεικτικές υποθέσεις 152357, 153548, 157344/2012). Ο Συνήγορος, στις οικείες παρεμβάσεις του, ζητά να διερευνηθούν ενδελεχώς τα καταγγελλόμενα επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, και τη σχετική εγκύκλιο του Αρχηγείου ΕΛΑΣ με θέμα: «Η αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της μισαλλοδοξίας και της ανεκτικότητας κατά την αστυνομική δράση», η οποία εκδόθηκε σε συνέχεια απόφασης του ΕΔΔΑ¹⁰. Στην ως άνω εγκύκλιο επισημαίνεται η ιδιαίτερη σημασία που έχει η αναζήτηση τυχόν ρατσιστικού κινήτρου σε οποιαδήποτε ποινική ή διοικητική υπόθεση διερευνάται στο πλαίσιο άσκησης αστυνομικών καθηκόντων, παραγγέλλεται δε ότι «στα πορίσματα των διοικητικών εξετάσεων και ερευνών θα πρέπει να μνημονεύεται αν διερευνήθηκε η ύπαρξη τυχόν ρατσιστικού κινήτρου στη συμπεριφορά των ελεγχόμενων αστυνομικών».

Τέλος, τον Ιανουάριο του 2012 εκδόθηκε απόφαση του ΕΔΔΑ (*Zontul κατά Ελλάδα*) για υπόθεση βιαιοπραγίας στελεχών του Λιμενικού Σώματος σε βάρος μετανάστη με πιθανά ρατσιστικά-ομοφοβικά κίνητρα, επί της οποίας είχε παρέμβει ο Συνήγορος.*

POMA

Κατά το 2012, ο Συνήγορος διαπίστωσε στις υποθέσεις Ρομά που εκκρεμούν ενώπιόν του είτε επιδείνωση είτε στασιμότητα της προβληματικής κατάστασης. Οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και η περιορισμένη κοινωνική ενσωμάτωσή τους οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι οι εκάστοτε αρμόδιες αρχές

της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν αναλαμβάνουν τις σχετικές πρωτοβουλίες. Λόγω αυτής της παράλειψης ή αδράνειας δεν καθίσταται εφικτή η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας όσον αφορά την εγκατάσταση, τη στέγαση και την πρόσβαση των Τσιγγάνων στα αγαθά και στις υπηρεσίες που διατίθενται από την πολιτεία σε όλους τους κατοίκους της επικράτειας. Από πλευράς δε της κεντρικής διοίκησης ο σχεδιασμός και ο συντονισμός των πολιτικών ενσωμάτωσης φαίνεται ότι είναι ελλιπείς, αποσπασματικοί και αναποτελεσματικοί.

Η προβληματική των αναφορών που χειρίστηκε ο Συνήγορος εντός του 2012 κινείται σε δύο βασικούς –συμπλεκόμενους ωστόσο– άξονες: α) στην αδιαφορία των αρμόδιων υπηρεσιών όσον αφορά την αντιμετώπιση των οχλήσεων που υφίστανται θιγόμενοι τρίτοι λόγω της συμβίωσής τους με πληθυσμούς Ρομά και β) στην ολιγωρία των αρχών έναντι της δικαίως υποβαθμιζόμενης ποιότητας ζωής των ίδιων των κατοίκων Ρομά και στην ανάγκη για ολοκληρωμένη διαχείριση του προβλήματος που εκείνοι βιώνουν.

Κατά τη διερεύνηση μεγάλου αριθμού υποθέσεων, ο Συνήγορος διαπίστωσε αυξανόμενα φαινόμενα κοινωνικής πόλωσης με ανησυχητικές επιπτώσεις στην κοινωνική ειρήνη και συνοχή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της όξυνσης αποτελούν οι περιπτώσεις κοινωνικής έντασης στις περιοχές των Σοφάδων, του Αιτωλικού, του Αγρινίου και της Λαμίας (υποθέσεις 140043/2011, 12807/2006 και 145508/2011 αντίστοιχα). Παρόμοια ένταση φαίνεται να δημιουργείται και στις περιοχές της Νέας Αρτάκης, της Σάμης, της Πάτρας, του Κεραιτσινίου και του Χαλανδρίου (υποθέσεις 146783/2011, 156047, 148716, 156562 και 157002/2012 αντίστοιχα). Η διαφανόμενη ολιγωρία των διωκτικών αρχών ως προς τον εντοπισμό δραστών συγκεκρι-

μένων παράνομων ενεργειών συμβάλλει στη στερεοτυπική δαιμονοποίηση ολόκληρων κοινωνικών ομάδων.

Ο Συνήγορος στο πλαίσιο της γενικής του αρμοδιότητας ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης με κάθε ευκαιρία υπογραμμίζει την αδιαπραγμάτευτη υποχρέωση κάθε δημόσιας αρχής να ενεργεί στο πλαίσιο της νομιμότητας με την προσήκουσα αμεροληψία και συνέπεια, καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια για την πρόληψη και την αποτροπή πράξεων που ενέχουν ρατσιστικό κίνητρο στη βάση εθνικών ή φυλετικών χαρακτηριστικών. Παράλληλα, ο Συνήγορος στις οικείες παρεμβάσεις του τονίζει την υποχρέωση αντιμετώπισης των ιδιαίτερα οξυμένων προβλημάτων, με κύριο στόχο την προστασία των δικαιωμάτων τόσο των ίδιων των Ρομά όσο και εκείνων των πολιτών τα δικαιώματα των οποίων επηρεάζονται από τις συνθήκες που επικρατούν στην ευρύτερη περιοχή. Ο Συνήγορος έχει απόλυτη επίγνωση ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση του σύνθετου αυτού ζητήματος απαιτεί συντονισμένες ενέργειες και συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων. Ωστόσο, οι επιμέρους εμπλεκόμενες υπηρεσίες καλούνται, στο μέτρο των αρμοδιοτήτων τους, όπως αυτές προσδιορίζονται στην ισχύουσα νομοθεσία, να αναλάβουν συγκεκριμένες δράσεις προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών, αλλά και να περιορίσουν τις συνθήκες εξαθλίωσης και κοινωνικού αποκλεισμού τμήματος του πληθυσμού, περιστελλοντας έτσι και ελέγχοντας φαινόμενα που ευνοούν την παραβατικότητα.

Ρυπογόνες και παράνομες βιοποριστικές δραστηριότητες

Αξιοσημείωτος ήταν και το έτος 2012 ο αριθμός των αναφορών με τις οποίες καταγγέλλονται παράνομες βιοποριστι-

10. Κουτρόπουλος, Μπέκος κατά Ελλάδα.

κές δραστηριότητες των Ρομά (καύση ελαστικών και καλωδίων για εξαγωγή μετάλλου) στους καταυλισμούς όπου διαβιούν και οι οποίες έχουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία των κατοίκων. Στις αναφορές αυτές καταγγέλλεται ειδικότερα η ανεπαρκής ανταπόκριση των αστυνομικών και πυροσβεστικών αρχών στις καταγγελίες, με αποτέλεσμα να δημιουργείται η εντύπωση στους προσφεύγοντες ότι οι οικείοι οικισμοί αποτελούν άβατο αυθαιρέσιες και ανομίας, χωρίς την παραμικρή παρέμβαση του κράτους (ενδεικτική υπόθεση 155727/2012).

Στα σχετικά θέματα που εξετάστηκαν εντός του 2012 περιλαμβάνονται και ζητήματα περιβαλλοντικής ρύπανσης και υγιεινής, όπως είναι οι ανθυγιεινές εστίες, τα ανεξέλεγκτα λύματα, η ηχορύπανση, η ρίψη απορριμμάτων, η ατμοσφαιρική ρύπανση (Αιτωλικό Μεσολογγίου, Κως), η αισθητική υποβάθμιση αρχαιολογικών χώρων (Σάμη Κεφαλληνίας), προβλήματα αυθαίρετης δόμησης (Νέα Αρτάκη Ευβοίας, Σοφάδες Καρδίτσας και Χαραυγή Χαλκίδας), φαινόμενα κλοπής υλικών από δημόσια κοινωφελή δίκτυα (ενδεικτικές υποθέσεις 1464/2008, 15676, 19469/2009, 143770/2011, 155961, 156047/2012).

Απειλή βίαιων αποβολών και κατεδαφίσεων οικιών Ρομά

Η απειλή ή και η υλοποίηση βίαιων εξώσεων και κατεδαφίσεων πρόχειρων παραπηγμάτων των Ρομά με επίκληση λόγων δημοσίου συμφέροντος (εξωραϊσμός της περιοχής, δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων κ.λπ.) έχει απασχολήσει επανειλημμένα τον Συνήγορο. Με πρόσφατη αναφορά, νόμιμος εκπρόσωπος ελλήνων Ρομά προσέφυγε διαμαρτυρόμενος για την επικείμενη κατεδάφιση οικιών σημαντικού αριθμού οικογενειών που διαβιούν επί μακρόν στην περιοχή Πεύκο Πολίτη

(Νομισματοκοπείο) του Χαλανδρίου σε έκταση που ανήκει σε ιδιώτες, σε συνέχεια σχετικής απόφασης του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής (υπόθεση 157002/2012). Με την αναφορά τους οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν: α) ότι διαβιούν πάνω από 40 έτη στην περιοχή, β) ότι δεν υπάρχει καμία υπόδειξη έστω και για προσωρινή μετεγκατάσταση, γεγονός που θα προκαλέσει αιφνιδώς σημαντικό αριθμό αστέγων, και γ) ότι το σύνολο των περιουσιακών τους στοιχείων βρίσκεται στις οικίες τους χωρίς να υπάρχει καμία δυνατότητα μεταφοράς τους σε άλλο σημείο. Ο Συνήγορος με άμεση παρέμβασή του προς τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης ανέδειξε τις σοβαρότατες διαχρονικές παραλείψεις, τόσο του δήμου όσο και των λοιπών εμπλεκόμενων δημόσιων αρχών, οι οποίες οδήγησαν άλλωστε και στην υπ' αριθμ. 642/2011 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών με την οποία το Δημόσιο καταδικάστηκε σε αποζημίωση των ιδιοκτητών με βάση τις σχετικές για την αστική ευθύνη του κράτους διατάξεις (άρθρα 105 και 106 ΕισΝΑΚ).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι από το περιεχόμενο της ως άνω δικαστικής απόφασης, σε συνδυασμό με την εφαρμοστέα εν προκειμένω ΚΥΑ, προκύπτει με σαφήνεια η άρρηκτη σχέση μεταξύ δύο υποχρεώσεων του κράτους που επιβάλλονται για λόγους δημοσίου συμφέροντος και αφορούν: α) την αποδέσμευση και απόδοση των ακινήτων στους ιδιοκτήτες τους και β) την άμεση μετεγκατάσταση των διαβιούντων Ρομά σε νομίμως οριοθετημένες περιοχές. Ειδικότερα, ο Συνήγορος σημείωσε ότι η εύλογη αγανάκτηση των ιδιωτών-ιδιοκτητών λόγω της μακράς αποστέρησης ενός συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματός τους, το οποίο διεκδικούν επίμονα έναντι κάθε αρμόδιας αρχής χωρίς κανένα από αποτέλεσμα, ευχερώς μπορεί να στραφεί

εναντίον εξαθλιωμένων και κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων, στοχοποιώντας τους ως τους μόνους υπευθύνους. Ωστόσο, το δημόσιο καθήκον επίλυσης του προβλήματος αφορά αποκλειστικά τα αρμόδια όργανα του κράτους. Δεν μπορεί να αποτελεί επιλογή του κράτους και των οργάνων του η διαρκής χρονική μετάθεση της επίλυσης του προβλήματος, που οξύνει την αντιπαράθεση μεταξύ ομάδων του πληθυσμού και ευνοεί τη σταδιακή διαμόρφωση της εντύπωσης ότι η επίλυση εναπόκειται στην αυτοδικία των μερών ή τυχόν υποστηρικτών τους. Το ενδεχόμενο εμπέδωσης μιας τέτοιας αντίληψης έχει προφανείς επιπτώσεις στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και ειρήνης, αλλά και στο κύρος και στην αξιοπιστία του κράτους δικαίου εν γένει.

Υπό το βάρος αυτής της πίεσης, το ενδεχόμενο βίαιης αποβολής των Ρομά χωρίς καμία μέριμνα για τη μετεγκατάστασή τους υπονομεύει την έννοια της εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος. Στην περίπτωση αυτή, η πολιτεία απλώς μεταθέτει το πρόβλημα, χωρίς να το επιλύει, επιδεικνύοντας συμπεριφορά που δεν συνάδει με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε ομάδα εξαθλιωμένων και κοινωνικά αποκλεισμένων συμπολιτών μας, οι οποίοι μάλιστα εμφανίζουν συγκεκριμένα φυλετικά χαρακτηριστικά. Η υλοποίηση της βίαιης αποβολής, πέραν του ότι παραβιάζει δικαιώματα των ίδιων των Ρομά, συνιστά, επιπλέον, παραβίαση διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, όπως αυτές εξειδικεύονται σε σειρά διεθνών κειμένων. Ως εκ τούτου είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει σειρά αντιδράσεων από διεθνείς φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την παρακολούθηση των υποχρεώσεων αυτών, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη διάκρισης λόγω φυλετικής καταγωγής (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή), και αναμένεται να εκθέσει τη

χώρα διεθνώς σε ένα ευαίσθητο πεδίο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Με τις παρεμβάσεις του, ο Συνήγορος επιδίωξε να ενεργοποιηθούν άμεσα ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο Δήμαρχος Χαλανδρίου και ο Γενικός Γραμματέας Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών, προκειμένου να προβούν άμεσα σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες ώστε να ανευρεθεί κατάλληλος χώρος έστω προσωρινής μεταγκατάστασης (υπόθεση 157002/2012).

Ανελαστική εφαρμογή της διαδικασίας περί αυθαιρέτων

Διακριτική μεταχείριση με σκοπό την έμμεση εκδίωξη και απομόνωση των Ρομά διαπιστώνει ο Συνήγορος σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων που αφορούν την τυπική και ανελαστική εφαρμογή της διαδικασίας περί αυθαιρέτων με επιβολή υψηλών προστίμων από τις αρχές και την έκδοση αποφάσεων κατεδάφισης των πρόχειρων καταλυμάτων τους, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η οικονομική τους ανέχεια και τα ιδιότυπα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά εν γένει (ενδεικτικές υποθέσεις 15676/2009, 129735/2010). Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι ενίοτε, και κατόπιν επίμονων σχετικών υποδείξεων του Συνηγόρου, οι αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες υιοθετούν τις σχετικές προτάσεις του για επιβολή μειωμένων προστίμων λόγω χρήσης ευτελών υλικών κατασκευής, όπως, για παράδειγμα, στην υπόθεση στο Κρανίδι Αργολίδας (υπόθεση 129730/2010). Δεν απουσιάζουν όμως και αντίθετες περιπτώσεις, όπως αυτή του Δήμου Σοφάδων, όπου εφαρμόστηκε εκτεταμένη επιχείρηση γενικής καταγραφής πολεοδομικών αυθαιρέτων στον παλιό οικισμό Ρομά, με τη σύμβαση εκατοντάδων εκθέσεων αυτοψίας (255) για τα αυθαίρετα κτίσματα και με

επιβολή προστίμων συνολικού ύψους άνω των 5 εκατομμυρίων ευρώ (υπόθεση 143770/2011).

Ένταξη οικισμών στο σχέδιο πόλης

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις έμμεσης εκδίωξης των κατοίκων Ρομά αποτελούν ο αποκλεισμός της ένταξης των οικισμών τους στο σχέδιο πόλης ή η ολιγωρία των αρχών για την ολοκλήρωση της ένταξης στον Δήμο Σοφάδων και στο Δροσερό Ξάνθης. Στη Λευκάδα και την Αταλάντη Φθιώτιδας παρατηρείται απουσία οποιασδήποτε μορφής ορθού σχεδιασμού και πλήρωσης των νόμιμων προϋποθέσεων για την προσωρινή ή την οριστική στεγαστική τους αποκατάσταση.

Στο Δροσερό, μολοντί ο οικισμός συμπεριλήφθη στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, διαπιστώνονται υπέρμετρες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση της πράξης εφαρμογής του σχεδίου και ολιγωρία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) να χορηγήσει εγκύκλιες οδηγίες για την αντιμετώπιση των αναφερόμενων πολεοδομικών προβλημάτων (καταπατήσεις, απουσία τίτλων ιδιοκτησίας). Στους Σοφάδες, έπειτα από τροποποίηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου το καλοκαίρι του 2011, επεκτάθηκαν οι χαρακτηρισμένοι χώροι αθλητικών εγκαταστάσεων σε χώρο του Παλιού Οικισμού που κατοικείται από σημαντικό πληθυσμό Ρομά. Εν προκειμένω ο δήμος δεν έχει ενημερώσει τον Συνήγορο για τις ενέργειες στις οποίες σκοπεύει να προβεί όσον αφορά τη στεγαστική αποκατάσταση των κατοίκων Ρομά, οι οποίοι θα εξαναγκαστούν σε αποχώρηση από τις οικίες τους με την εφαρμογή του σχεδίου. Το συγκεκριμένο ζήτημα έχει λάβει ευρύτερη διάσταση, καθώς ύστερα από σχετική διαμαρτυρία των αναφερομένων προς τη Διεύθυνση Ισότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ζη-

τήθηκε η χορήγηση στοιχείων, μεταξύ άλλων υπηρεσιών και από τον Συνήγορο, προκειμένου να ακολουθήσει διερεύνηση της υπόθεσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Κατάληψη δημόσιων και ιδιωτικών εκτάσεων

Συχνά κινητοποιούνται μηχανισμοί των υπηρεσιών για την υποχρεωτική άμεση ή έμμεση απομάκρυνση κατοίκων Ρομά. Έτσι, στην περίπτωση του Δήμου Σοφάδων η απομάκρυνση επιχειρήθηκε με την επίκληση της αξιοποίησης δημόσιων εκτάσεων, χαρακτηρισμένων ως κοινόχρηστων ή κοινωφελών, που τελούσαν υπό κατάληψη. Άλλη περίπτωση αποτελεί η υπόθεση κατάληψης πάρκου και περιβάλλοντος χώρου ναού στην Αμφιάλη Κερασινίου καθώς και του πάρκου παραλίας της Νέας Αρτάκης (υποθέσεις 156562 και 154335/2012 αντίστοιχα). Και στις δύο υποθέσεις οι διαμαρτυρίες προέρχονται από τους κατοίκους επειδή αδυνατούν να κάνουν χρήση των κοινόχρηστων χώρων. Στην περίπτωση της Νέας Αρτάκης, κλιμάκιο του Συνηγόρου διενήργησε αυτοψία, όπου δεν διαπιστώθηκε κατάληψη του δημόσιου χώρου, τουλάχιστον κατά τον χρόνο της επίσκεψης (Οκτώβριο 2012). Σε κάθε περίπτωση, ο Συνήγορος επιδιώκει τον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων και την πραγματοποίηση επιτόπιων συναντήσεων προκειμένου να διαπιστώνει τα πραγματικά γεγονότα.

Εγκαταστάσεις Ρομά υφίστανται ενίοτε και σε ιδιωτικές εκτάσεις που έχουν καταληφθεί (ενδεικτική υπόθεση 140414/2011 στο Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης και υπόθεση 1970/2007 στο Αγρίνιο). Στις περιπτώσεις αυτές, η καταπάτηση των ιδιωτικών εκτάσεων είναι μακρόχρονη και οφείλεται κυρίως στην ολιγωρία ή και στην οικονομική αδυναμία των δήμων να

απαλλοτριώσουν εκτάσεις, ούτως ώστε να χρησιμοποιηθούν για τη στεγαστική αποκατάσταση των οικογενειών Ρομά.

Έλλειψη αστικών υποδομών

Οι σταθερά εφαρμοζόμενες τακτικές αυτές, σε συνδυασμό με την έλλειψη αστικών υποδομών και στοιχειωδών εγκαταστάσεων υγιεινής, τον ανεπαρκή καθαρισμό από τα δημοτικά συνεργεία και τη γενικότερη απροθυμία των κρατικών αρχών να αναλάβουν πρωτοβουλίες θεραπείας του φαινομένου, δημιουργούν συνθήκες έντονης εξαθλίωσης στους κατοίκους Ρομά, οι οποίες εγκυμονούν συχνά άμεσους κινδύνους για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον.

Ενδεικτική περίπτωση αδράνειας των αρχών όσον αφορά θέματα δημόσιας υγείας και καθαριότητας αποτελεί η υπόθεση στο Αιτωλικό Μεσολογγίου (υπόθεση 150356/2012). Η πλημμελής κατασκευή υδρευτικού δικτύου, η αμέλεια καθαρισμού αποστραγγιστικών αυλάκων, η έλλειψη επαρκούς αριθμού κάδων απορριμμάτων και η προκαλούμενη ατμοσφαιρική ρύπανση, εξαιτίας της συλλογής και επεξεργασίας μετάλλων από τους Ρομά, υποχρεώνει τόσο τους ίδιους τους Ρομά όσο και τους λοιπούς κατοίκους να διαβιούν υπό άθλιες συνθήκες, ενώ ταυτόχρονα δυσχεραίνει την ομαλή συμβίωσή τους. Στην υπόθεση αυτή αναμένεται η αντίδραση της δημοτικής και της αστυνομικής αρχής σε έγγραφο που τους έχει απευθύνει ο Συνήγορος.

Ανάλογες μη αξιοπρεπείς συνθήκες βιώνουν και 12 οικογένειες Ρομά στην Κω (υπόθεση 1464/2008). Ο Συνήγορος έχει προτείνει την εκπόνηση επιχειρησιακού σχεδίου και συνεργασία των συναρμόδιων φορέων για να αντιμετωπιστεί λυσιτελώς το στεγαστικό τους πρόβλημα. Η πρόταση περιλαμβάνει τη μετεγκατά-

στασή τους σε κατάλληλες κατοικίες, την εύρεση χώρου αποθήκευσης των υλικών επεξεργασίας και την άμεση αποκομιδή των απορριμμάτων. Αποσπασματική υπήρξε η ανταπόκριση του δήμου, ο οποίος προέβη στην παραχώρηση τροχόσπιτων για την προσωρινή μετεγκατάσταση των Ρομά που διαβιούσαν σε εγκαταλελειμμένο εργοστάσιο, χωρίς όμως να διασφαλίσει τις στοιχειώδεις υποδομές. Τα τέσσερα παιδιά που είναι εγγεγραμμένα στο σχολείο και ήδη φοιτούσαν αδυνατούν να συνεχίσουν την παρακολούθηση των μαθημάτων αυτή τη στιγμή καθώς δεν υπάρχει μέσο για τα μεταφέρει στο σχολείο. Επίσης, η πρόταση του Συνηγόρου να εξασφαλιστεί σε μέλη οικογενειών Ρομά απασχόληση στην αποκομιδή απορριμμάτων και την ανακύκλωση υλικών εφαρμόστηκε για μικρό χρονικό διάστημα και φαίνεται ότι τελικά παραμένει ατελέσφορη προσπάθεια.

Μερική υπήρξε και η ανταπόκριση εκ μέρους του Δήμου Κορίνθου σε υπόθεση στην οποία συνεχίζεται η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου. Εν προκειμένω έχουν τοποθετηθεί χημικές τουαλέτες προς εξυπηρέτηση των Ρομά, ενώ η δημοτική αρχή δεσμεύτηκε ότι η εγκατάσταση του πληθυσμού Ρομά θα συμπεριληφθεί στο δίκτυο αποχέτευσης, όταν θα υλοποιηθεί συνολικά τέτοιο έργο στην περιοχή (υπόθεση 148125/2012).

Ανεπάρκεια του δικτύου υδροδότησης και αποχέτευσης διαπιστώθηκε και στον οικισμό Ρομά στην Αγία Σοφία (πρώην στρατόπεδο Γκόνου) στη Δυτική Θεσσαλονίκη. Από τη διερεύνηση σχετικής αναφοράς προκύπτει ότι ο οικισμός, που βρίσκεται πλέον στα διοικητικά όρια του Δήμου Δέλτα, παραδόθηκε το 2000 στη χρήση συγκεκριμένου αριθμού οικογενειών. Σταδιακά αυτές οι οικογένειες επεκτάθηκαν καταλαμβάνοντας ελεύθερους χώρους και επεμβαίνοντας στα δίκτυα, με

αποτέλεσμα η πίεση του παρεχόμενου νερού να είναι χαμηλή και πολλά λύματα να καταλήγουν στην επιφάνεια του εδάφους. Η ΕΥΑΘ υποστηρίζει ότι η παροχέτευση νερού γίνεται συνολικά στον οικισμό και δεν έχει τυπική αρμοδιότητα να ελέγξει την ποιότητα του δικτύου πέρα από τη σύνδεση στον μετρητή. Η ίδια υπηρεσία σημειώνει ακόμη ότι η παροχέτευση γίνεται ουσιαστικά ατελώς, αφού ούτε οι Ρομά αλλά ούτε και ο δήμος που θα έπρεπε να διαχειρίζεται τον οικισμό πληρώνουν το κόστος της κατανάλωσης νερού και αποχέτευσης (υποθέσεις 130908 και 130909/2010).

Μετεγκατάσταση και στέγαση

Ο καταυλισμός των Ρομά στον Βοτανικό, ζήτημα που έχει απασχολήσει επισταμένως τον Συνήγορο, δεν υφίσταται πλέον, έπειτα από εκτεταμένη πυρκαγιά που ξέσπασε στην περιοχή και τον καθαρισμό των υπολειμμάτων από τον δήμο. Η τύχη των κατοίκων που ήταν εγκατεστημένοι εκεί για μία περίπου δεκαετία δεν είναι απόλυτα γνωστή. Ο Συνήγορος δεν μπορεί παρά να αποτιμήσει την κατάληξη της περίπτωσης αυτής ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτυχίας του κρατικού μηχανισμού να αντιμετωπίσει το πρόβλημα εγκαίρως και με πρόσφορο τρόπο.

Στην περίπτωση της Νέας Αλικαρνασσού Κρήτης, όπου το ελληνικό Δημόσιο έχει συμβάλει οικονομικά δύο φορές για τη στέγαση των 180 περίπου οικογενειών που κατοικούν εκεί, δεν έχει σημειωθεί αισθητή βελτίωση, και ο καταυλισμός εξακολουθεί να παρουσιάζει εικόνα ανομίας. Στον χώρο εγκατάστασής τους ανεγείρονται αυθαίρετα κτίσματα, ενώ ο δήμος δεν φαίνεται πρόθυμος να τους επιτρέψει τη χρήση του χώρου αυτού με την παραχώρηση νομίμως της γης και την κατασκευή κατάλληλων υποδομών, αλλά ούτε προτείνεται άλλη λύση (υπόθεση 127487/2010).

Για το ζήτημα της αποπληρωμής των δα-
νειών που χορηγήθηκαν μέσω του προ-
γράμματος στεγαστικής αποκατάστασης
των Ρομά ο Συνήγορος έχει ζητήσει ειδική
ρύθμιση για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές.
Μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει θετική
ανταπόκριση από τη διοίκηση (υποθέσεις
135201, 126886 και 129260/2010).

Εκπαίδευση

Σε αναφορά του Τσιγγάνικου Πολιτιστι-
κού Συλλόγου Σοφάδων σχετικά με την
πρόσβαση παιδιών Ρομά σε «κοινά σχο-
λεία» επισημαίνεται το πρόβλημα της
φοίτησης αποκλειστικά μαθητών Ρομά
στο 4ο Δημοτικό Σχολείο Σοφάδων. Ει-
δικότερα, αναφέρεται ότι και τα παιδιά
Ρομά του νέου οικισμού των Σοφάδων
φοιτούν στο προαναφερόμενο σχολείο,
μολονότι το 1ο Δημοτικό Σοφάδων βρί-
σκεται εγγύτερα στην περιοχή κατοικίας
τους. Κατά την επίσκεψη στους Σοφάδες,
εκπρόσωποι του Συνηγόρου επισκέφτη-
καν το 4ο Δημοτικό και έλαβαν μέρος σε
συνάντηση εκπροσώπων φορέων της εκ-
παίδευσης στην πόλη της Καρδίτσας. Στη
συνάντηση αυτή, αναγνωρίστηκε η ανα-
γκαιότητα διασποράς των παιδιών Ρομά
σε άλλα όμορα σχολεία και συζητήθηκε
ο απαιτούμενος σχεδιασμός. Στις αρχές
του 2012, με απόφαση του ΥΠΑΙΘΠΑ,
δρομολογήθηκε, χωρίς την απαιτούμενη
προηγούμενη προετοιμασία όλων των
εμπλεκόμενων, η μετεγγραφή μαθητών
της Α΄ τάξης του 4ου Δημοτικού σε 7
σχολεία των Σοφάδων και άλλων χωριών
της περιοχής. Η απόφαση αυτή, επειδή
πυροδότησε έντονες αρνητικές αντιδρά-
σεις γονέων και τοπικών παραγόντων,
τελικά δεν υλοποιήθηκε.

Σε σύσκεψη που συγκάλεσε το ΥΠΑΙΘΠΑ
με εκπροσώπους όλων των εμπλεκόμενων
φορέων της περιοχής και του Συνηγόρου
αποφασίστηκε τελικά, μεταξύ άλλων, να
μετεγγραφούν 9 μαθητές της Α΄ τάξης του

4ου Δημοτικού οι οποίοι να πληρούν τα
μαθησιακά και ηλικιακά κριτήρια στο 1ο
και 2ο Δημοτικό Σοφάδων, με παράλληλη
ένταξή τους σε τάξεις υποδοχής. Επίσης,
σύμφωνα με δελτίο τύπου που εξέδωσε το
αρμόδιο υπουργείο, ορίστηκε η εγγραφή
μαθητών του 5ου Νηπιαγωγείου στην Α΄
τάξη σε σχολεία της πόλης των Σοφάδων
από το σχολικό έτος 2012-2013 σε ποσο-
στό που δεν θα υπερβαίνει το 20% του μα-
θητικού πληθυσμού κάθε σχολείου.

Μέχρι τα τέλη του 2012 η υλοποίηση των
παραπάνω δεν είχε προχωρήσει. Οι γονείς
των 5, τελικά, μαθητών που ενεγράφησαν
στο 1ο και το 2ο Δημοτικό ζήτησαν να
επιστρέψουν τα παιδιά τους στο 4ο καθό-
τι η προσαρμογή τους στα σχολεία αυτά
δεν ήταν εφικτή (υπόθεση 149575/2012).

Συναφής ήταν και η παρέμβαση του Συ-
νηγόρου για την κατανομή των παιδιών
της περιοχής Αλάν Κουγιού Κομοτηνής σε
διάφορα σχολεία της πόλης (βλ. σ. 31-32).

Τέλος, τον Δεκέμβριο του 2012 εκδόθηκε
απόφαση του ΕΔΔΑ (*Σαμπάνης και άλλοι
κατά Ελλάδα*) για την εκπαιδευτική έντα-
ξη μαθητών Ρομά στον Ασπρόπυργο Ατ-
τικής, όπου γίνεται εκτενής αναφορά στις
προηγηθείσες επανειλημμένες συστάσεις
του Συνηγόρου προς τους αρμόδιους φο-
ρείς προκειμένου να αποτραπεί η δημι-
ουργία «σχολείων-γκέτο».

Αστική κατάσταση

Το πρόβλημα της μη καταχώρισης ση-
μαντικού αριθμού ελλήνων Τσιγγάνων
στα δημοτολόγια/μητρώα αρρένων εξα-
κολουθεί να υφίσταται. Καθώς δεν έχει
υπάρξει μέχρι σήμερα θεσμική ανταπό-
κριση στις προτάσεις του Συνηγόρου,
που περιλαμβάνονται στην ειδική έκθεση
για τη δημοτολογική τακτοποίηση των
ελλήνων Τσιγγάνων που εκπονήθηκε το
2009,* ο Συνήγορος προσπαθεί να συν-

δράμει τους αιτούντες με παροχή συμ-
βουλών ως προς την υφιστάμενη διαδι-
κασία επίλυσης του προβλήματός τους
(υπόθεση 155184/2012).

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ

Κατά το 2012 συνεχίστηκαν οι προσπάθει-
ες ενημέρωσης και προσέγγισης ευάλω-
των ομάδων σε συνεργασία με συλλόγους,
οργανώσεις και φορείς που τις εκπροσω-
πούν ή δραστηριοποιούνται στο πεδίο.

Η σημαντική αύξηση αναφορών με θέμα
διακρίσεις σε βάρος οροθετικών πολιτών
αντανακλά τη συστηματική προσπάθεια
του Συνηγόρου για την προσέγγιση της
συγκεκριμένης ομάδας. Στο πλαίσιο αυτής
της προσπάθειας ο Βοηθός Συνήγορος
Ιωάννης Σακέλλης συναντήθηκε με εκ-
πρόσωπους οργανώσεων και συμμετείχε
με εισηγήσεις: σε στρογγυλή τράπεζα με
θέμα «Προϋποθέσεις αντιμετώπισης HIV/
AIDS» στο πλαίσιο του 3ου Πανελληνίου
Συνεδρίου του Φόρουμ Δημόσιας Υγείας
και Κοινωνικής Ιατρικής, σε επιστημονική
διημερίδα με θέμα «Ελληνική δικαιοσύνη,
νομοθεσία και HIV/AIDS» και σε εκδήλω-
ση με αντικείμενο «Εγώ και ο HIV».

Επίσης, συνεχίστηκαν οι προσπάθειες προ-
σέγγισης των πληθυσμών Ρομά, καθώς
και της ΛΟΑΤ κοινότητας (συμμετοχή στο
φεστιβάλ υπερηφάνειας «Athens Pride»,
διανομή ειδικού ενημερωτικού φυλλαδίου,
λειτουργία ειδικής γραμμής επικοινωνίας
και ενημέρωση μέσω ειδικών εντύπων που
απευθύνονται στους ΛΟΑΤ).

Παράλληλα, αξιοποιώντας τη γνώση και
την εμπειρία του, ο Συνήγορος συμμετεί-
χε σε σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων
που στόχο είχαν την ενημέρωση και την

ευαισθητοποίηση σε θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Συμμετοχή εκπροσώπου του Συνηγόρου, ως εκπαιδευτή, σε σεμινάριο της Σχολής Ελληνικής Αστυνομίας για θέματα προστασίας δικαιωμάτων και ρατσιστικής βίας (20-21 και 23-24 Φεβρουαρίου) και σε σεμινάριο στην Αστυνομική Ακαδημία με θέμα «Ανθρώπινα δικαιώματα – Ρατσισμός – Ξενοφοβία» (12 Μαρτίου).
- Συμμετοχή με εισήγηση σχετικά με τις αρμοδιότητες του Συνηγόρου στο πεδίο καταπολέμησης των διακρίσεων, σε εκδήλωση κατά των διακρίσεων στην εργασία που διοργανώθηκε από το ΥΠΕΚΑΠ στο πλαίσιο του Κοινοτικού Προγράμματος για την Απασχόληση και την Κοινωνική Αλληλεγγύη Progress (14 Δεκεμβρίου).

Την άνοιξη του 2012, στο πλαίσιο πρωτοβουλίας που ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα διακρίσεων, πραγματοποιήθηκε ενημερωτική εκστρατεία ταυτόχρονα σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ με τοποθέτηση αφισών σε στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς και δημοσίευση ενημερωτικού υλικού στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο. Ο Συνήγορος προβλήθηκε, μέσω της εν λόγω δράσης, ως ο εθνικός φορέας κατά των διακρίσεων.*

Κατά το 2012 συνεχίστηκε η εντατική συνεργασία και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας του Συνηγόρου με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται, εντός και εκτός της Ελλάδας, σε θέματα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής συμμετοχές σε συνέδρια, ημερίδες και εκδηλώσεις ευρωπαϊκών θεσμών, φορέων και δικτύων:

- Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού συμμετείχε στο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με θέμα «Ανθρώπινα δικαιώματα και διακρίσεις», το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο (31 Μαΐου).
- Η Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε στο συνέδριο του Fundamental Rights Agency (FRA) με θέμα «Δικαιοσύνη σε καιρό κρίσης: Προκλήσεις και ευκαιρίες για πρόσβαση στη δικαιοσύνη», το οποίο πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (6-7 Δεκεμβρίου).
- Ο Συνήγορος εκπροσωπήθηκε σε συνάντηση εργασίας με θέμα «Equality Law in Practice» όπου συζητήθηκαν ζητήματα δυσμενών διακρίσεων στην εργασία λόγω ηλικίας και φύλου, καθώς και ζητήματα διακρίσεων σε επίπεδο κοινωνικών παροχών λόγω εθνικότητας, η οποία έλαβε χώρα στα γραφεία της Βρετανικής Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Λονδίνο (23 Μαρτίου). Με αφορμή τη δεύτερη συνάντηση εργασίας για τα ίδια ζητήματα στο Μπρνο της Τσεχίας (19 Οκτωβρίου) υποβλήθηκε γραπτό υπόμνημα.
- Η ανεξάρτητη αρχή εκπροσωπήθηκε στο σεμινάριο «The Rights of Children: Adoption; Disadvantaged Children; Rights of People/Children with Disabilities» του Προγράμματος «Confidence Building Measures Across the River Nistru/Dniestr» του Συμβουλίου της Ευρώπης, με θέμα εισήγησης «The Role of the Ombudsperson for Children with Regards to the Monitoring and the Implementation of the Rights of Children with Disabilities, under the CRC Perspective and the Perspective of the Greek Ombudsman», στην Κωνσταντινούπολη (25-27 Απριλίου).
- Επίσης, ο Συνήγορος εκπροσωπήθηκε

στο 7ο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στις Βρυξέλλες, το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αντικείμενο «Supporting Child Protection Systems through the Implementation of the EU Agenda for the Rights of the Child». Το θέμα της εισήγησης ήταν «The Role of Child Protection Systems in Protecting Children with Disabilities» (13-14 Νοεμβρίου).

- Ο Συνήγορος συμμετείχε σε συνέδριο με θέμα «Migrants and the Right to Equal Treatment», το οποίο διοργάνωσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Γραφείο του Επιτρόπου Διοίκησης της Κύπρου και διεθνείς ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον χώρο της καταπολέμησης των διακρίσεων και της προστασίας των δικαιωμάτων των μεταναστών (PICUM, Enar, KISA), με θέμα εισήγησης «The Rise of Racist Discourse and Violence and its Impact on Equality», στη Λευκωσία (21 Νοεμβρίου).

Τέλος, η Συνήγορος του Πολίτη συναντήθηκε με τους επικεφαλής του Human Rights Watch για το φαινόμενο της ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας στην Ελλάδα και τους τρόπους απόκρισης των αρχών (12 Ιανουαρίου).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί η συμμετοχή του Συνηγόρου στο ευρωπαϊκό δίκτυο European Network of Equality Bodies (Equinet), ένα δίκτυο οριζόντιας σύνδεσης και συντονισμού των επίσημων φορέων για την υλοποίηση των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ και στις υπό ένταξη χώρες. Η ανεξάρτητη αρχή συμμετέχει ενεργά σε όλες τις ομάδες εργασίας του δικτύου και εκπροσωπείται συστηματικά στις συναντήσεις που πραγματοποιούνται ετησίως για την οργάνωση των εργασιών των ομάδων, αλλά και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με θέματα διακρίσεων στο πλαίσιο των εκάστοτε επιλεγμένων δράσεων της ομάδας.

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της συμμετοχής στο ευρωπαϊκό δίκτυο Equinet ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου συμμετείχαν:

- Σε νομικά σεμινάρια με θέμα «Περίπτωσης διάκρισης ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και ο ρόλος των εθνικών φορέων ισότητας», στις Βρυξέλλες (27-28 Μαρτίου), καθώς και στο Βίλνιους (23-24 Μαΐου).
- Στην ομάδα εργασίας «Strategic Approach to Fight Discrimination» για ζητήματα επικοινωνιακής στρατηγικής και πρακτικών των εθνικών θεσμών στις χώρες τις ΕΕ οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την καταπολέμηση των διακρίσεων, στο Δουβλίνο (26-28 Απριλίου).
- Στη συνάντηση εργασίας της ομάδας «Policy Formation», στις Βρυξέλλες (8-9 Μαΐου).
- Στη συλλογική έκδοση *How to Tackle Under-reporting from a Communication Perspective* με τον συντονισμό ομάδας εργασίας που εισέφερε το κεφάλαιο με τίτλο «Communicate to Build a “Culture of Rights” in Society – The Challenge, the Practices and the Issues», Βαλέτα (26-27 Σεπτεμβρίου).
- Στη συνάντηση εργασίας για τη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ FRA και Equinet, με θέμα «Contributing to Implementing the EU Charter of Fundamental Rights and the EU Equality Legislation», στη Βιέννη (15-17 Οκτωβρίου).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) δημοσιοποίησε τον Σεπτέμβριο του 2012 συγκεκριμένες συστάσεις προς την Ελλάδα. Στο πλαίσιο του ενδιάμεσου ελέγχου συμμόρφωσης προς τις συστάσεις που περιλαμβάνονται στην τελευταία έκθεσή της, η Επιτροπή ζήτησε από τον Συνήγορο παρατηρήσεις για τις εξελίξεις στο πεδίο προστασίας κατά των διακρίσεων και ειδικότερα για ζητήματα που αφορούν:

α) τη λειτουργία του Συνηγόρου ως φο-

ρέα προώθησης και εποπτείας της αρχής της ίσης μεταχείρισης, β) εστιασμένες δράσεις για τους Ρομά και γ) τη διαδικασία έκδοσης και ανανέωσης των αδειών παραμονής. Οι παρατηρήσεις αυτές αξιοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στο στάδιο επεξεργασίας και υιοθέτησης των συστάσεων της Επιτροπής.*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Φύλο και εργασιακές σχέσεις

Έκθεση 2012 (άρθρο 25, παράγρ. 8 του Ν. 3896/2010)

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Καταγγελίες συμβάσεων εργασίας

Μονομερής βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας

Επαγγελματική εξέλιξη και διάκριση λόγω φύλου

Αμοιβές και επιδόματα

Σεξουαλική παρενόχληση

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Οι υποθέσεις τις οποίες χειρίστηκε ο Συνήγορος στο πεδίο της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών κατά το 2012 σε μεγάλο βαθμό αντανακλούν την ένταση των προβλημάτων που έχει επιφέρει η οικονομική κρίση στις εργασιακές σχέσεις (βλ. Γράφημα 14). Οι επιπτώσεις της κρίσης έχουν επηρεάσει εμφανώς όλους τους εργαζομένους, ωστόσο παρατηρείται διαφοροποίηση στη μεταχείριση των φύλων εις βάρος των γυναικών και μάλιστα σε φάσεις που συνδέονται με την εγκυμοσύνη και τη μητρότητα.

Παρ' ότι η ανεργία και η απασχόληση σε επισφαλείς μορφές εργασίας παραμένουν υψηλότερες στις γυναίκες, διαπιστώνεται πως εκείνες που βρίσκονται σε κατάσταση εγκυμοσύνης ή έχουν μόλις επιστρέψει από άδεια μητρότητας διατρέχουν μεγαλύτερους κινδύνους να υποστούν τα παραπάνω ενδεχόμενα. Η καταγγελία της σύμβασης εργασίας τους και η καταχρηστική μονομερής επιβολή εκ περιτροπής απασχόλησης αποτελούν επιμέρους εκφράσεις του φαινομένου, που απασχόλησε ιδιαίτερα τον Συνήγορο.

Η μονομερής επιβολή εκ περιτροπής απασχόλησης εμφανίζει γενικότερα προβλήματα ως προς τη δικαιολογητική της βάση και την τήρηση των προβλεπόμενων διαδικασιών. Ωστόσο, διαφάνηκε ότι έγκυες εργαζόμενες ή εργαζόμενες που έχουν μόλις επιστρέψει από την άδεια μητρότητας τίθενται συχνότερα σε εκ περιτροπής απασχόληση με αντίστοιχη μείωση αποδοχών, χωρίς να έχουν τηρηθεί οι σχετικές προβλέψεις του νόμου.

Η εμπειρία του Συνηγόρου καταδεικνύει ότι οι εργαζόμενες συχνά προσπαθούν να διευθετήσουν το πρόβλημα που έχει δημιουργήσει η καταστρατήγηση του νόμου εκ μέρους του εργοδότη απευθείας με εκείνον. Σε πολλές περιπτώσεις δέχονται, κατ' ουσίαν, την παραβίαση

των εργασιακών τους δικαιωμάτων προκειμένου να μην απολέσουν τη θέση εργασίας τους. Εξού και αρκετές φορές οι εργαζόμενες προβαίνουν μεν σε καταγγελία στον Συνήγορο ή στην Επιθεώρηση Εργασίας, αλλά στη συνέχεια εμφανίζονται ιδιαίτερα αμφίθυμες ως προς τις ενέργειες διαμεσολάβησης, ενώ δεν είναι σπάνιες και οι περιπτώσεις που αποσύρουν την καταγγελία, φοβούμενες την απόλυση. Σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο, η σημασία της εξωδικαστικής διαμεσολάβησης του Συνηγόρου προσλαμβάνει ξεχωριστό ειδικό βάρος, πολλώ δε μάλλον λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των εργαζομένων που αδυνατούν να προσφύγουν δικαστικά για οικονομικούς λόγους.

Φαίνεται ότι η οικονομική κρίση χρησιμοποιείται ως πρόφαση και μοχλός πίεσης από εργοδότες απέναντι σε ήδη εργαζομένους ή σε όσους αναζητούν εργασία. Η αναζήτηση και η διατήρηση της θέσης εργασίας φέρουν τους τελευταίους, και ιδιαίτερα τις γυναίκες, σε εξαιρετικά αδύναμη θέση. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται και οι καταγγελίες που υποβάλλονται στον Συνήγορο και οι οποίες αφορούν σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας. Η μεγαλύτερη δυσκολία στον χειρισμό αυτών των υποθέσεων συνίσταται στην ανεύρεση αποδεικτικού υλικού, καθότι πρόκειται για υποθέσεις εκ της φύσεώς τους δυσαπόδεικτες.

Γενικότερα πάντως, στον δημόσιο τομέα θα αναμενόταν να θεωρείται αυτονόητη η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση. Ωστόσο, όχι σπάνια, η νομοθεσία αυτή παρακάμπτεται στην πράξη, γεγονός που δημιουργεί σειρά προβλημάτων. Ειδικότερα, η εγκυμοσύνη και η μητρότητα εξακολουθούν να έχουν αρνητικά επακόλουθα στην επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών και στην ανάληψη εκ μέρους τους θέσεων ευθύνης. Η

λήψη αδειών μητρότητας, ανατροφής και επαπειλούμενης κύησης συχνά καταλογίζεται σε βάρος τους, ενώ επηρεάζεται η υπηρεσιακή τους εξέλιξη και η μισθολογική τους κατάσταση. Οι αρνητικές αυτές συνέπειες παρατηρούνται παρόλο που από την κοινοτική νομολογία διαφαίνεται η υποστήριξη της θέσης ότι πρέπει να παρέχονται στις εργαζόμενες αντισταθμίματα ικανά να εξισορροπούν τις επιπτώσεις που έχουν η μητρότητα και οι σχετικές με αυτήν άδειες στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους. Τέλος, οι γυναίκες εξακολουθούν να διεκδικούν ίσες ευκαιρίες και ισότιμη επαγγελματική εξέλιξη σε εργασιακά περιβάλλοντα του δημόσιου τομέα, όπως είναι οι ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας, για τα οποία τα στερεότυπα παραμένουν ενεργά.

 Αν κάτι χαρακτηρίζει ίσως τη φάση που διανύει η ελληνική κοινωνία και οικονομία είναι ότι, αντί η κρίση να οδηγήσει στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων όλου του δυναμικού της χώρας, τα στερεότυπα έρχονται πιο έντονα στο προσκήνιο και τείνουν να παράγουν αποκλεισμούς. Η αυξανόμενη ύφεση και τα προβλήματα που αυτή προκαλεί στην απασχόληση κατανέμονται άνισα κατά φύλο. Τίθεται μάλιστα το ερώτημα μήπως η όποια πρόοδος είχε συντελεστεί τα προηγούμενα χρόνια ακυρωθεί, γεγονός που θα έχει ως αποτέλεσμα τη μη αξιοποίηση πολύτιμων ανθρώπινων πόρων με μόνο κριτήριο τα στερεότυπα του φύλου.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ως απολύτως συνδεδεμένες με το φύλο,

η εγκυμοσύνη και η μητρότητα εξακολουθούν να επιδρούν ανασταλτικά στην εργασιακή ζωή των γυναικών. Το πρόβλημα λαμβάνει μάλιστα την ακραία μορφή διάκρισης όταν η σύμβαση εργασίας καταγγέλλεται με αυτές τις αφορμές. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου ενεργοποιήθηκε σε αρκετές περιπτώσεις καταγγελίας συμβάσεων εργασίας γυναικών οι οποίες ανήκαν σε κάποια από τις ανωτέρω δύο κατηγορίες. Αναφέρονται, ενδεικτικά, οι ακόλουθες περιπτώσεις, σε ορισμένες από τις οποίες επιβλήθηκε πρόστιμο από την Επιθεώρηση Εργασίας έπειτα από πρόταση του Συνηγόρου.

Εργαζόμενη ως δικηγόρος, με άτυπη σύμβαση, σε τηλεοπτικό κανάλι διαμαρτυρήθηκε ότι απολύθηκε ενώ βρισκόταν σε κατάσταση εγκυμοσύνης. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο Συνήγορος ζήτησε την εκ μέρους της κατάθεση αποδεικτικών εγγράφων και έλαβε μαρτυρικές καταθέσεις ατόμων τα οποία η εργαζόμενη είχε υποδείξει. Δεδομένων των στοιχείων με τα οποία η αναφερόμενη προέβη σε αρχή απόδειξης, ο Συνήγορος ζήτησε την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης από την εργοδότη εταιρεία, η οποία προσκόμισε έγγραφες εξηγήσεις, που εν συνεχεία αντικρούστηκαν από την αναφερόμενη. Ο Συνήγορος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σύμβαση εργασίας της εργαζομένης με την εργοδότη εταιρεία ήταν τέτοιας φύσης που μπορεί μεν να μην είχε τον νομικό τύπο της σύμβασης έμμισθης εντολής αλλά προσidiaζε, κατ' ουσίαν, σε αυτήν. Προέβη δε στη σύνταξη πορίσματος, διαπιστώνοντας ότι η εν λόγω απόλυση ήταν άκυρη διότι έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια εγκυμοσύνης της εργαζομένης χωρίς να τηρηθούν οι διαδικαστικές και οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος, ειδικώς για τους δικηγόρους που παρέχουν υπηρεσίες με πά-

για αντιμισθία. Ωστόσο, δεν εισηγήθηκε την επιβολή προστίμου, επειδή το ΣΕΠΕ είναι αναρμόδιο για αυτού του είδους τις συμβάσεις, και η εργαζόμενη προσέφυγε δικαστικά (υπόθεση 142859/2011).

Σε άλλη περίπτωση, υπάλληλος σε εταιρεία τηλεφωνικών πωλήσεων κατήγγειλε ότι απολύθηκε ενώ ήταν έγκυος. Ο εργοδότης δεν επικαλέστηκε «σπουδαίο λόγο» για την απόλυση, κάτι απαραίτητο σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, ενώ, όταν του ζητήθηκαν γραπτές εξηγήσεις, ουδέποτε απάντησε στο σχετικό έγγραφο του Συνηγόρου. Αφού ο εργοδότης αρνήθηκε να συνεχίσει να απασχολεί την εργαζόμενη, ο Συνήγορος εισηγήθηκε προς την αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας την επιβολή προστίμου σε βάρος του και το πρόστιμο, πράγματι, επιβλήθηκε (υπόθεση 151605/2012).

 Παρομοίως, υπάλληλος σε φαρμακευτική εταιρεία κατήγγειλε ότι απολύθηκε κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της. Ο εργοδότης δεν επικαλέστηκε «σπουδαίο λόγο» για την απόλυσή της, όταν όμως ο Συνήγορος του ζήτησε γραπτές εξηγήσεις και τον ενημέρωσε για την ισχύουσα νομοθεσία, προέβη σε επαναπρόσληψη της εργαζομένης (υπόθεση 149494/2012).

Αλλά και στον δημόσιο τομέα εμφανίζονται ανάλογες περιπτώσεις. Αναφερόμενη προσλήφθηκε σε αναπτυξιακή επιχείρηση δήμου με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, στο πλαίσιο προγράμματος επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων του ΟΑΕΔ. Στη συνέχεια η αναπτυξιακή συγχωνεύθηκε με άλλη δημοτική επιχείρηση και δημιουργήθηκε μια κοινωφελής δημοτική επιχείρηση στον ίδιο δήμο. Μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης», περισσότερες περιφερειακές κοινωφελείς επιχειρήσεις συγχωνεύθηκαν σε μια ευρύτερη, στην οποία και

συνέχισε να απασχολείται η αναφερόμενη, μέχρι την έναρξη της άδειας κύησης. Κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας, ενημερώθηκε από την εργοδότη επιχείρηση ότι δεν υφίσταται σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου αλλά σχέση εργασίας αορίστου χρόνου. Ο Συνήγορος ζήτησε έγγραφες εξηγήσεις από τη δημοτική επιχείρηση, αλλά οι απαντήσεις της δεν κρίθηκαν επαρκείς. Τελικά, ο Συνήγορος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σύμβαση εργασίας της εν λόγω εργαζομένης ήταν εξαρχής αορίστου χρόνου. Πάντως, σύμφωνα με τη νομολογία, ακόμη κι αν δεν υπάρχει σύμβαση, αλλά απλή σχέση εργασίας, η καταγγελία είναι άκυρη όταν συντρέχει εγκυμοσύνη ή προστασία λόγω μητρότητας. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος εισηγήθηκε με πόρισμά του προς την Επιθεώρηση Εργασίας πρόστιμο σε βάρος της εργοδότης εταιρείας, το οποίο και επεβλήθη (υπόθεση 146165/2011).

ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΒΛΑΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Καταχρηστική μονομερής επιβολή εκ περιτροπής απασχόλησης σε εργαζόμενες που επιστρέφουν από άδεια μητρότητας

Το ζήτημα της επιβολής εκ περιτροπής απασχόλησης διερευνήθηκε από τον Συνήγορο με αφορμή σημαντικό αριθμό καταγγελιών. Εργοδότες προέβησαν σε καταχρηστική μονομερή επιβολή εκ περιτροπής απασχόλησης, δηλαδή παροχής εργασίας κατά ορισμένες μόνον ημέρες την εβδομάδα, σε εργαζόμενες που επέστρεψαν στην εργασία τους έπειτα από άδεια μητρότητας. Προκειμένου η μονομερής επιβολή της εκ περιτροπής απασχόλησης να μη συνιστά βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας, πρέπει να πληρούνται αθροιστικά εκ του νόμου τέσσερις προϋποθέσεις: α)

να υπάρχει περιορισμός των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, τέτοιας έκτασης που να δικαιολογείται η επιλογή της εκ περιτροπής εργασίας προκειμένου να αποφευχθούν οι απολύσεις, β) να έχει προηγηθεί ενημέρωση των εργαζομένων και σχετική διαβούλευση, γ) να έχει προηγηθεί γνωστοποίηση στην Επιθεώρηση Εργασίας εντός 8 ημερών και δ) η εκ περιτροπής απασχόληση να έχει μέγιστη διάρκεια 9 μηνών εντός του ίδιου ημερολογιακού έτους. Στις υποθέσεις που διερεύνησε ο Συνήγορος, διαπιστώθηκε καταστρατήγηση των προϋποθέσεων του νόμου, καθώς και συχνή εφαρμογή της εκ περιτροπής εργασίας σε εργαζόμενες που βρίσκονταν σε κατάσταση εγκυμοσύνης ή που μόλις είχαν επιστρέψει στην εργασία τους έπειτα από την άδεια μητρότητας. Για το ζήτημα αυτό, εκπόνησε μάλιστα σχετική ειδική έκθεση.*

Οι υποθέσεις που ακολουθούν είναι ενδεικτικές της παρέμβασης του Συνηγόρου στο ανωτέρω πεδίο.

Εργαζόμενη ως βοηθός λογιστή σε τεχνική εταιρεία επί 10 έτη με πλήρες ωράριο, επιστρέφοντας στην εργασία της έπειτα από βμηνη άδεια μητρότητας, αντιμετώπισε την άρνηση του εργοδότη να δεχθεί την προσφορά των υπηρεσιών της. Η άρνησή του βασίστηκε στο γεγονός ότι δεν υπήρχε εργασία στο αντικείμενό της. Εν τω μεταξύ όμως είχε προβεί σε πρόσληψη άλλου ως βοηθού λογιστή, ο οποίος ασκούσε τα δικά της καθήκοντα. Η ενδιαφερόμενη προέβη σε καταγγελία στο αρμόδιο τμήμα του ΣΕΠΕ. Κατά την τριμερή συνάντηση, που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της Επιθεώρησης Εργασίας με τη συμμετοχή του Συνηγόρου, ο εργοδότης επέμεινε ότι δεν υπήρχε εργασία στην εταιρεία για την προσφεύγουσα και ανέφερε ότι η επιχείρηση επρόκειτο να κλείσει. Επίσης, δή-

λωσε ότι επρόκειτο να μετατραπούν οι συμβάσεις όλων των εργαζομένων σε εκ περιτροπής. Ωστόσο, λίγες ημέρες αργότερα, κατά την πραγματοποίηση ελέγχου από την Επιθεώρηση Εργασίας στα γραφεία της εταιρείας, διαπιστώθηκε ότι απασχολούνταν εργαζόμενοι οι οποίοι, σύμφωνα με το πρόγραμμα εργασίας, δεν θα έπρεπε να εργάζονται κατά τη συγκεκριμένη ημέρα, δεδομένου ότι – σύμφωνα με τη δήλωση του εργοδότη – βρίσκονταν σε εκ περιτροπής απασχόληση. Μεταξύ αυτών ήταν και ο βοηθός λογιστή που ασκούσε τα καθήκοντα της προσφεύγουσας. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι οι γραπτές εξηγήσεις τις οποίες προσκόμισε ο εργοδότης έπειτα από τη διενέργεια του ελέγχου δεν αντέστρεψαν το μαχητό τεκμήριο που είχε δημιουργηθεί σε βάρος του. Για τον λόγο αυτό, ύστερα από σχετική εισήγηση του Συνηγόρου, επιβλήθηκε πρόστιμο στην επιχείρηση (υπόθεση 152990/2012).

Εργαζόμενη σε υποκατάστημα εταιρείας με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου ευρισκόμενη σε κατάσταση εγκυμοσύνης ενημερώθηκε από τον εργοδότη ότι τίθεται σε καθεστώς εκ περιτροπής απασχόλησης, δύο ημερών εργασίας εβδομαδιαίως. Ο Συνήγορος ζήτησε έγγραφες εξηγήσεις από τον εργοδότη και εκείνος προσκόμισε αναλυτικά στοιχεία, από τα οποία αποδεικνυόταν αφενός σημαντική μείωση του κύκλου δραστηριοτήτων της εταιρείας, αφετέρου το γεγονός ότι η εργαζόμενη τέθηκε σε εκ περιτροπής εργασία προκειμένου να διαφυλαχθεί η θέση εργασίας της, καθώς και αυτή των άλλων εργαζομένων. Οι παρασχεθείσες εξηγήσεις κρίθηκαν επαρκείς από τον Συνήγορο, ο οποίος, παράλληλα, ενημέρωσε τον εργοδότη για την προστασία που απολαμβάνουν οι εργαζόμενες λόγω εγκυμοσύνης και μητρότητας, σε συνάρτηση με την εκ περιτροπής εργασία (υπόθεση 145393/2011).

Μεταβίβαση επιχείρησης και βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας

 Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις καταγγελιών από εργαζόμενες που επιστρέφουν στην εργασία τους έπειτα από την άδεια μητρότητας και βρίσκουν τις επιχειρήσεις στις οποίες εργάζονταν να μη λειτουργούν πλέον. Οι καταγγέλλουσες ισχυρίζονται ότι οι επιχειρήσεις έχουν αλλάξει διεύθυνση ή επωνυμία, αλλά υφίστανται ακόμη. Προκειμένου να αποφανθεί για τέτοιου είδους υποθέσεις, ο Συνήγορος πρέπει, κατ' αρχάς, να διαπιστώσει αν η επιχείρηση πράγματι υφίσταται, αντλώντας σχετικές πληροφορίες από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Οικονομικών.

Εργαζόμενη ως σερβιτόρα με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, επιστρέφοντας στην εργασία της έπειτα από άδεια μητρότητας, ενημερώθηκε ότι η επιχείρηση (καφετέρια) είχε πωληθεί σε άλλη εταιρεία. Σύμφωνα με τη νέα ιδιοκτήτρια της επιχείρησης, καταγγέλθηκαν όλες οι συμβάσεις εργασίας των εργαζομένων στην αρχική καφετέρια, πλην της σύμβασης της ενδιαφερομένης. Η καταγγέλουσα όμως υποστήριξε ότι 3 από τους εργαζομένους της αρχικής εταιρείας επαναπροσλήφθηκαν στη νέα επιχείρηση, ενώ η ίδια ουδέποτε κλήθηκε να προσφέρει πραγματική εργασία ούτε της καταβλήθηκαν οι μισθοί υπερημερίας που της οφείλονταν. Στις συναντήσεις ενώπιον της αρμόδιας Επιθεώρησης Εργασίας δεν εμφανίστηκε ο διευθύνων σύμβουλος της αρχικής εταιρείας. Όλα δε τα έγγραφα που απέστειλαν η Επιθεώρηση Εργασίας και ο Συνήγορος προς την αρχική εταιρεία στη διεύθυνση που είχε δηλωθεί ως έδρα επιστράφηκαν ως αγνώστου διεύθυνσης. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι το αντικείμενο των εργασιών των δύο επιχειρήσεων είναι ακριβώς το ίδιο (καφετέριες) και ότι από πουθενά

δεν προέκυπτε ότι η αρχική επιχείρηση διέκοψε τη λειτουργία της προτού να ξεκινήσει τις εργασίες της η δεύτερη.

Ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι ορισμένοι από τους εργαζομένους της αρχικής εταιρείας συνέχισαν να εργάζονται στη νέα εργοδότη δεν αντικρούστηκε. Ο Συνήγορος συμπέρανε ότι η αρχική επιχείρηση μεταβιβάστηκε στη διάδοχο, η οποία είχε περιέλθει σε καθεστώς υπερήμερης εργοδότης, και εκείνη κλήθηκε από την ανεξάρτητη αρχή να απασχολήσει πραγματικά την εργαζόμενη, αλλά δεν ανταποκρίθηκε. Κατόπιν σχετικής εισήγησης του Συνηγόρου το ΣΕΠΕ προέβη στην επιβολή προστίμου. Επίσης, το σχετικό πόρισμα του Συνηγόρου στάλθηκε στα μέρη που ενεπλάκησαν στην υπόθεση και στην Επιθεώρηση Εργασίας, αλλά και στο ΣΔΟΕ, προκειμένου να διερευνηθεί η υπόθεση ως προς την αρχική εργοδότη (υπόθεση 146685/2011).

Επιστροφή στη θέση εργασίας έπειτα από άδεια μητρότητας

Καθηγήτρια στο Κέντρο Επιμόρφωσης Στελεχών Εμπορικού Ναυτικού (ΚΕΣΕΝ) Πλοιάρχων, επιστρέφοντας από άδεια μητρότητας, αντιμετώπισε δυσμενή μεταχείριση ως προς το ωράριο εργασίας της, καθώς έλαβε μειωμένες ώρες διδασκαλίας τόσο σε σχέση με τους υπόλοιπους συναδέλφους της όσο και σε σχέση με το ωράριο που είχε η ίδια πριν από τη λήψη της άδειας. Επιπλέον, της ανατέθηκε αποκλειστικά απογευματινό ωράριο εργασίας. Ο Συνήγορος ζήτησε από το ΚΕΣΕΝ στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τα ωράρια εργασίας της αναφερομένης και των συναδέλφων της, καθώς και συγκριτικά στοιχεία με το προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος. Μετά τη μελέτη των χορηγηθέντων στοιχείων, ο Συνήγορος

υποστήριξε ότι υπήρξε διακριτική μεταχείριση σε βάρος της αναφερομένης. Το ΚΕΣΕΝ αντιτάχθηκε στην άποψη αυτή, ισχυριζόμενο ότι είχε επέλθει μείωση του συνολικού εκπαιδευτικού προγράμματος, θέση η οποία όμως δεν υποστηριζόταν από τα προσκομισθέντα στοιχεία. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στις διευθύνσεις του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου που εποπτεύουν το ΚΕΣΕΝ, ζητώντας να διερευνήσουν την υπόθεση και να εκθέσουν τις απόψεις τους. Τελικώς, με έγγραφο του ΚΕΣΕΝ, ο Συνήγορος ενημερώθηκε ότι η αναφερόμενη αποκαταστάθηκε στη θέση και με το ωράριο που κατείχε προ της άδειας μητρότητας (148831/2012).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ

Ο Συνήγορος διαπίστωσε την ύπαρξη διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου σε όλες τις σχετικές υποθέσεις που διερεύνησε. Ωστόσο, ενδεικτικό των αντιστάσεων που συναντά η αρχή της ίσης μεταχείρισης είναι το γεγονός ότι μόνο σε μία περίπτωση, η οποία αφορούσε την επαγγελματική εξέλιξη άνδρα εργαζόμενου, υπήρξε θετική έκβαση και άρση της διάκρισης μετά τη διαμεσολάβηση της ανεξάρτητης αρχής.

Γενικά στις υποθέσεις αυτές, είτε αφορούν τον δημόσιο είτε τον ιδιωτικό τομέα, είναι σημαντικό να συγκεντρώνονται στοιχεία με βάση το φύλο για το σύνολο του προσωπικού, αλλά και στοιχεία σχετικά με τις θέσεις ευθύνης των μεσαίων και των ανώτερων διευθυντικών στελεχών. Και τούτο διότι, με την ενσωμάτωση του κοινοτικού (ευρωπαϊκού) δικαίου, η απαίτηση ισότητας (στη μεταχείριση και στις ευκαιρίες) έχει στέρεες νομοθετικές βάσεις, αλλά η πραγματική κατάσταση στην αγορά ερ-

γασίας, ακόμη και στον δημόσιο τομέα, είναι διαφορετική.

Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις περί φύλου είναι εδραιωμένες σε επαγγελματικούς χώρους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους, όπως είναι οι ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας. Εμφανίζονται ωστόσο και σε επαγγελματικούς χώρους όπως η εκπαίδευση, η δημόσια διοίκηση και οι υπηρεσίες υγείας. Ενώ οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά, δεν έχουν αντίστοιχη παρουσία στις ανώτερες βαθμίδες της ιεραρχίας.

Πολύ συχνά, η λήψη άδειας μητρότητας, αναρρωτικής άδειας που σχετίζεται με την κύηση και τη λοχεία, καθώς και γονικής άδειας προκαλούν διακρίσεις στην επαγγελματική εξέλιξη και μισθολογικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων. Για τον λόγο αυτό, με δεδομένη και την οικονομική κρίση που διέρχεται η χώρα, θα ήταν χρήσιμο να υιοθετηθούν πολιτικές θετικών δράσεων, μέσω των οποίων θα προωθηθεί η συμμετοχή και των δύο φύλων στην απασχόληση, μέτρο που αποδεδειγμένα συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Ιδιωτικός τομέας

Πτυχιούχος μηχανικός, εργαζόμενη στον ΟΤΕ από το 1984 και σε θέση προϊσταμένης από το 2006, χάνει τη θέση ευθύνης της, την οποία αναλαμβάνει άνδρας εργοδηγός με πτυχίο μέσης τεχνικής σχολής. Ο Συνήγορος ζήτησε από τον ΟΤΕ γενικά στοιχεία αναφορικά με την κατανομή των γυναικών σε θέσεις ευθύνης, με βάση το Fair Share-Diversity Project της Deutsche Telekom¹, μέλος της οποίας είναι ο φορέας, καθώς και ειδικά στοιχεία για τη συγκεκριμένη εργαζόμενη. Αφού μελέτησε τα στοιχεία που τέθηκαν στη διάθεσή του, ο Συνήγορος

1. Βάσει του συγκεκριμένου προγράμματος, σε όλες οι εταιρείες του Ομίλου Deutsche Telekom πρέπει μέχρι το 2015 οι γυναίκες να κατέχουν το 30% των μεσαίων και ανώτερων διευθυντικών θέσεων. Στον κλάδο των τεχνικών του ΟΤΕ οι γυναίκες αποτελούν μόλις το 6,7%.

διαπίστωσε ότι υπήρξε δυσμενής διακριτική μεταχείρισή της και ζήτησε να επανεξεταστεί η εν λόγω υπόθεση, ενώ η εργαζόμενη προσέφυγε στη δικαιοσύνη (152297/2012).

Δημόσιος τομέας

Γυναίκες αξιωματικοί της Πολεμικής Αεροπορίας εξαιρούνται από ευεργετική μεταβατική διάταξη βάσει της οποίας οι άνδρες συνάδελφοί τους διατηρούν ως καταληκτικό βαθμό αυτόν του σημερινού, ενώ οι ίδιες έχουν καταληκτικό βαθμό κατά δύο βαθμίδες κατώτερο. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε εγγράφως στο Νομικό Γραφείο του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) υποστηρίζοντας ότι η εν λόγω διάταξη συνιστά διάκριση λόγω φύλου και ζήτησε την επίλυση του ζητήματος. Ενημερώθηκε δε ότι έγινε εισήγηση του Νομικού Γραφείου προς την πολιτική ηγεσία του υπουργείου προκειμένου να τροποποιηθεί το ισχύον νομικό πλαίσιο. Μέχρι στιγμής δεν έχει ληφθεί απόφαση από την πολιτική ηγεσία (υποθέσεις 141767 και 141965/2011).

Τέσσερις από τις 6 ταξιάρχους της ΕΛΑΣ οι οποίες αποστρατεύτηκαν στις κρίσεις του 2011 κατήγγειλαν διακρίσεις λόγω φύλου στην επαγγελματική εξέλιξη των γυναικών. Ο Συνήγορος ζήτησε στοιχεία από την ΕΛΑΣ για τις συγκεκριμένες κρίσεις των ανώτατων αξιωματικών καθώς και για την αποστρατεία των γυναικών. Ακολούθως, απευθύνθηκε εγγράφως στην ΕΛΑΣ για το ζήτημα της διακριτικής μεταχείρισης σε βάρος των αναφερομένων –όπως προέκυπτε από τα στοιχεία που είχαν συγκεντρωθεί– αλλά και εν γένει για την υπηρεσιακή εξέλιξη των γυναικών αξιωματικών. Πάντως, παρά τα στοιχεία που αποδεικνύουν την υποεκπροσώπηση των γυναικών στις θέσεις ευθύνης της ΕΛΑΣ, η τελευταία δεν αποδέχεται ότι υφίσταται διάκριση λόγω φύ-

λου. Ο Συνήγορος έχει υποβάλει αίτημα για την πραγματοποίηση συνάντησης εργασίας με θέμα την επαγγελματική εξέλιξη των γυναικών στην ΕΛΑΣ. Τέλος, όπως ενημερώθηκε ο Συνήγορος, έγινε επανάκριση των τεσσάρων ταξιάρχων από το Ανώτατο Συμβούλιο της ΕΛΑΣ και δικαιώθηκαν προαγόμενες στον βαθμό του υποστράτηγου, παραμένουν ωστόσο εν αποστρατεία (υπόθεση 138844/2011).

Γυναίκα χειρουργός, εργαζόμενη στο ΙΚΑ, διαμαρτυρήθηκε αναφορικά με τη μη πρόσβαση σε επιμόρφωση/μετεκπαίδευση κατά τη διάρκεια της κήσής της. Ειδικότερα, ζήτησε και έλαβε από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (ΥΠΕΚΑΠ) εκπαιδευτική άδεια ενός έτους προκειμένου να μετεκπαιδευτεί στη λαπαροσκοπική χειρουργική σε γενικό νοσοκομείο της επαρχίας. Λίγο μετά την έναρξη της μετεκπαίδευσής της βρέθηκε σε κατάσταση κήσης και ενημέρωσε άμεσα το νοσοκομείο. Κατά τη διάρκεια των 7 μηνών παραμονής της στο νοσοκομείο, και ενώ συνέχιζε να εκτελεί κανονικά άλλα χειρουργεία, δεν συμπεριλαμβανόταν τακτικά στο πρόγραμμα των λαπαροσκοπικών επεμβάσεων, με αποτέλεσμα να πραγματοποιήσει μόνο 5 συνολικά εγχειρήσεις, ενώ άνδρες συνάδελφοί της πραγματοποίησαν πολλαπλάσιες. Για τον λόγο αυτό δεν μπόρεσε να λάβει την επιζητούμενη εξειδίκευση στη λαπαροσκοπική χειρουργική. Ο Συνήγορος αρχικά ζήτησε από το νοσοκομείο στοιχεία σχετικά με τα τυπικά προσόντα των εμπλεκόμενων χειρουργών και τη συμμετοχή τους στα σχετικά χειρουργεία. Στη συνέχεια ζητήθηκαν εξηγήσεις από την ιατρική υπηρεσία για τον πολύ μικρό αριθμό χειρουργείων που η αναφερόμενη είχε πραγματοποιήσει. Σύμφωνα με τον ισχυρισμό της ιατρικής υπηρεσίας, η ίδια η ενδιαφερόμενη ήταν εκείνη που απέφευγε τις εγχειρήσεις λόγω της κήσής της. Ωστόσο, από τους καταλόγους

των χειρουργείων προέκυπτε ότι εκείνη πραγματοποιούσε επεμβάσεις κανονικά σε άλλα χειρουργεία πλην των λαπαροσκοπικών. Εξετάζοντας όλα τα στοιχεία της υπόθεσης, ο Συνήγορος διαπίστωσε δυσμενή διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου σε βάρος της χειρουργού. Η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον της δικαιοσύνης ως προς τη διάκριση. Παράλληλα, η υπόθεση εξετάζεται από τον Συνήγορο της Υγείας για θέματα κρίσεων και επαγγελματικής εξέλιξης ιατρών (υπόθεση 136792/2011).

Στις περιπτώσεις που ακολουθούν τέθηκε το ζήτημα της προσμέτρησης του χρόνου άδειας μητρότητας και ανατροφής στον χρόνο υπηρεσίας ενόψει κρίσεων για προαγωγή. Τέσσερις εκπαιδευτικοί διαμαρτυρήθηκαν επειδή δεν προσμετρήθηκε το χρονικό διάστημα της άδειας μητρότητας και ανατροφής τέκνου στον χρόνο άσκησης διδακτικών καθηκόντων, ο οποίος, σύμφωνα με τον νόμο, γίνεται δεκτός και μοριοδοτείται κατά την αξιολόγηση των αιτήσεων υποψήφιων διευθυντών. Απευθυνόμενος στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ), ο Συνήγορος διατύπωσε την άποψη ότι η εξαίρεση από τον χρόνο διδακτικής προϋπηρεσίας των εν λόγω αδειών, οι οποίες κατά τα λοιπά λογίζονται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας βάσει του νόμου, εισάγει έμμεση διάκριση σε βάρος των γυναικών. Εκκρεμεί η απάντηση του υπουργείου για τις 2 από τις 4 εκπαιδευτικούς, καθώς για τις υπόλοιπες παρήλθε ο χρόνος κρίσης. Εν τω μεταξύ, η διάταξη που αναφέρεται στη μη προσμέτρηση έχει ισχύσει σε όλες τις κρίσεις των εκπαιδευτικών που έχουν πραγματοποιηθεί για θέσεις υποψήφιων διευθυντών ή σχολικών συμβούλων (υποθέσεις 143075/2012, 157775/2011).

Επίκουρος καθηγητής ΤΕΙ υπέβαλε αίτημα

εξέλιξης στην επόμενη βαθμίδα, το οποίο απορρίφθηκε από το ΥΠΑΙΘΠΑ με αιτιολογία τη μη συμπλήρωση 3 ετών πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας στην προηγούμενη βαθμίδα λόγω λήψης άδειας ανατροφής (υπόθεση 150624/2012).

Με έγγραφό του προς το ΤΕΙ, ο Συνήγορος τεκμηρίωσε τη θέση ότι η άδεια ανατροφής λογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας. Επισήμανε δε ότι ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός, κατά το διάστημα της άδειας ανατροφής, δεν ασκούσε μεν τα διδακτικά του καθήκοντα, ωστόσο συνέχιζε το επιστημονικό του έργο, όπως προέκυπτε από τις ανακοινώσεις και τις δημοσιεύσεις του. Το ΤΕΙ αποδέχθηκε την άποψη του Συνηγόρου και διαβίβασε τον φάκελο της υποψηφιότητας του επίκουρου καθηγητή προς το ΥΠΑΙΘΠΑ, εισηγούμενο την εξέλιξή του στην επόμενη βαθμίδα.

Αντίστοιχα προβλήματα ανέκυψαν σε σχέση με αναρρωτικές άδειες συνδεδεμένες με επαπειλούμενη κύηση. Διευθύντρια του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΔΜΗΔ) απορρίφθηκε από τη διαδικασία επιλογής γενικών διευθυντών επειδή καταλογίστηκαν σε βάρος της μόρια λόγω λήψης «συστηματικά επαναλαμβανόμενων αναρρωτικών αδειών». Επρόκειτο για την προεικοσαετίας λήψη 6μηνης αναρρωτικής άδειας εξαιτίας επαπειλούμενης κύησης. Αρχικά, ο Συνήγορος ζήτησε από τη διοίκηση τα πρακτικά της συγκεκριμένης διαδικασίας του υπηρεσιακού συμβουλίου επισημαίνοντας ότι έπρεπε να χορηγηθούν και στην αναφερόμενη, της οποίας το σχετικό αίτημα είχε ήδη απορριφθεί. Εξετάζοντας όλα τα στοιχεία της υπόθεσης, ο Συνήγορος κατέληξε στη διαπίστωση ότι ο καταλογισμός για την προεικοσαετίας ληφθείσα άδεια συνιστά δυσμενή διακριτική μεταχείριση

λόγω φύλου σε βάρος της αναφερομένης. Για τον λόγο αυτό ζήτησε επανεξέταση του αιτήματος, ωστόσο η διοίκηση του ΥΔΜΗΔ δεν ανταποκρίθηκε. Τελικά, ο Συνήγορος ζήτησε από το υπουργείο να εκδώσει ερμηνευτική εγκύκλιο σχετικά με την αντιμετώπιση από τη διοίκηση των αναρρωτικών αδειών που λαμβάνονται κατά τις περιόδους κύησης και λοχείας. Πράγματι, εκδόθηκε εγκύκλιος βάσει της οποίας οι εν λόγω αναρρωτικές άδειες δεν θεωρούνται συστηματικά επαναλαμβανόμενες αναρρωτικές άδειες, διότι αυτό συνιστά δυσμενή διάκριση λόγω φύλου σε βάρος των γυναικών εργαζομένων.* Η υπόθεση της ενδιαφερομένης εκκρεμεί ενώπιον της δικαιοσύνης (υπόθεση 132783/2010).

ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Η περικοπή αμοιβών και επιδομάτων κατά τη διάρκεια των αδειών μητρότητας και ανατροφής, αλλά και κατά τη διάρκεια των αναρρωτικών αδειών λόγω επαπειλούμενης κύησης επιτείνουν τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων στις αμοιβές, ακόμη και στον δημόσιο τομέα, στον οποίο υποτίθεται ότι υφίσταται πλήρης εξίσωση στα ζητήματα αυτά. Παρά την ύπαρξη σχετικής νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ήδη από το έτος 1988, συχνά οι αναρρωτικές άδειες επαπειλούμενης κύησης καταλήγουν να εξομοιώνονται με τις μακροχρόνιες αναρρωτικές άδειες που λαμβάνονται για λόγους υγείας. Πάντως, ακόμη και το ίδιο το Δικαστήριο της ΕΕ είναι επιφυλακτικό ως προς την αμοιβή της εργασίας, όχι μόνο των εγκύων που εξακολουθούν να εργάζονται και αυτών που βρίσκονται σε αναρρωτική άδεια λόγω επαπειλούμενης κύησης, αλλά και αυτών που έχουν λάβει άδεια μητρότητας και ανατροφής. Διασφαλίζεται μεν «αμοιβή» στις περιπτώσεις αυτές, αλλά χωρίς να υπάρχει δέσμευση για συγκεκριμένες

μεθόδους υπολογισμού ή σαφής σχέση της εν λόγω αμοιβής με την αμοιβή που λάμβανε προηγουμένως η εργαζόμενη ή που θα λάμβανε εάν εργαζόταν κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Εν προκειμένω, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η διαφωνία των εργοδοτών να αναλάβουν σχετικές δεσμεύσεις, καθώς θεωρούν ότι αυξάνουν το εργοδοτικό κόστος της γυναικείας εργασίας. Η δε στάση τους αυτή έχει σημαντικές επιπτώσεις στην απασχολησιμότητα των γυναικών. Ενδεικτικό είναι ότι η προ τετραετίας πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να τροποποιηθεί η Οδηγία περί προστασίας των εγκύων εργαζομένων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της προστασίας αντιμετώπισε τη σθεναρή αντίδραση του Συμβουλίου. Η πρόταση του Συνηγόρου είναι ότι η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί στην εμπέδωση της εφαρμογής των όσων έχουν ήδη κατακτηθεί στα ζητήματα αυτά, και να λαμβάνονται υπόψη, για κάθε επιπλέον μέτρο προστασίας ή δικαίωμα, το κόστος και οι συνέπειες που μπορεί να έχει στην πρόσβαση και τη διατήρηση των γυναικών στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα σε καιρούς τόσο χαλεπούς οικονομικά.

Περικοπή πάγιων ημερών εκτός έδρας κατά την άδεια μητρότητας και ανατροφής

Αρχιλοχίας διαμαρτυρήθηκε για την περικοπή των πάγιων ημερών εκτός έδρας που δίνεται στο στρατιωτικό προσωπικό του ΥΠΕΘΑ κατά την άδεια μητρότητας και ανατροφής, επισημαίνοντας ότι στο πολιτικό προσωπικό οι ημέρες αυτές δεν περικόπτονται. Κατά την αναφερόμενη, το αντίστοιχο επίδομα αποτελεί πάγια καταβολή που δεν σχετίζεται με πραγματική εκτέλεση υπηρεσίας εκτός έδρας. Ο Συνήγορος ζήτησε τις απόψεις του ΥΠΕΘΑ για το ζήτημα αυτό και, αφού τις μελέτησε, κατέληξε ότι η περικοπή ήταν σύνομη.

Κατά τους ισχυρισμούς του ΥΠΕΘΑ, το επίδομα καταβάλλεται στο στρατιωτικό προσωπικό μόνο σε περιπτώσεις εκτέλεσης πραγματικής υπηρεσίας εκτός έδρας, που αποδεικνύεται από τα σχετικά φύλλα πορείας, και συνεπώς δεν καταβάλλεται στο στρατιωτικό προσωπικό που τελεί σε άδεια μητρότητας ή ανατροφής, βάσει της στρατιωτικής νομοθεσίας. Μάλιστα, τα συναφή θέματα των πολιτικών υπαλλήλων διέπονται από άλλη νομοθεσία, δυνάμει της οποίας τα έξοδα κίνησης δεν περικόπτονται στους υπαλλήλους που τελούν σε θεσμοθετημένες άδειες, όπως οι άδειες μητρότητας και ανατροφής. Τέλος, σύμφωνα με το ΥΠΕΘΑ, λόγω της δημοσιονομικής κρίσης, μελετάται η περικοπή του εν λόγω επιδόματος, με τη μορφή πάγιας καταβολής, και από το πολιτικό προσωπικό (υπόθεση 147770/2011).

Περικοπή εξόδων κίνησης και κινήτρου απόδοσης

Υπάλληλος του ΓΛΚ ανέφερε περικοπή των εξόδων κίνησης και του κινήτρου απόδοσης κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας και ανατροφής. Ισχυρίστηκε ότι αυτά έχουν αποκτήσει τον χαρακτήρα ενιαίου τακτικού επιδόματος και δεν συνδέονται με συγκεκριμένες ενέργειες του υπαλλήλου, συνεπώς δεν θα έπρεπε να περικόπτεται κατά τη διάρκεια των εν λόγω θεσμοθετημένων αδειών. Ο Συνήγορος θεώρησε ότι η περικοπή των εξόδων κίνησης ήταν σύννομη, λαμβάνοντας υπόψη του απόφαση του ΣΤΕ η οποία προβλέπει ότι τα έξοδα κίνησης χορηγούνται ως πάγια ημερήσια παροχή για κάθε ημέρα μετακίνησης του υπαλλήλου, που βεβαιώνεται από τον προϊστάμενο της οικείας υπηρεσίας. Πάντως, ο Συνήγορος διαφώνησε με την ερμηνεία της διοίκησης ότι η άδεια επαπειλούμενης κύησης αποτελεί μακροχρόνια αναρρωτική άδεια και ότι συνεπώς το εν λόγω επίδομα πρέπει να

περικόπτεται κατά τη διάρκειά της. Επιπρόσθετα δε, ενημέρωσε τη διοίκηση ότι η εξομοίωση του κωλύματος άσκησης δραστηριότητας λόγω τοκετού με το κώλυμα άσκησης δραστηριότητας λόγω ασθένειας αποτελεί άμεση διάκριση λόγω φύλου και απαγορεύεται ρητά από το ευρωπαϊκό δίκαιο. Περαιτέρω, διατύπωσε την άποψη ότι, εφόσον το κίνητρο απόδοσης εξακολουθούσε να χορηγείται κατά τη διάρκεια των αδειών μητρότητας και ανατροφής, θα έπρεπε να χορηγείται και κατά την αναρρωτική άδεια λόγω επαπειλούμενης κύησης. Αναμένεται η απάντηση του Υπουργείου Οικονομικών ως προς το κίνητρο απόδοσης, η οποία πάντως θα αφορά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα εν λόγω επιδόματα εξακολουθούσαν να υφίστανται, αφού αυτά έχουν πλέον καταργηθεί στο πλαίσιο των δημοσιονομικών περικοπών (υπόθεση 138818/2011).

Περικοπή κινήτρου απόδοσης και νοσοκομειακού επιδόματος

Στην προκειμένη περίπτωση, νοσοκομείο ζήτησε να επιστραφούν τόσο τα έξοδα κίνησης όσο και το κίνητρο απόδοσης, τα οποία είχαν ήδη καταβληθεί στην ενδιαφερόμενη. Ο Συνήγορος διατύπωσε προς το νοσοκομείο απόψεις αντίστοιχες με αυτές που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη περίπτωση, οι οποίες εν προκειμένω αφορούν και τα δύο επιδόματα. Το νοσοκομείο διαβίβασε το έγγραφο του Συνηγόρου στο ΓΛΚ, το οποίο όμως ενέμεινε στις απόψεις του (υπόθεση 153704/2012).

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Τα ζητήματα της σεξουαλικής παρενόχλησης στον χώρο εργασίας έχουν εγγενή δυσκολία, καθώς εκτός όλων των άλλων τα πρόσωπα που την υφίστανται διστάζουν να την αναφέρουν σε μια

ανεξάρτητη αρχή. Είναι σημαντικό λοιπόν να επιτευχθεί σταδιακά η κοινωνική συνειδητοποίηση ότι η σεξουαλική παρενόχληση συνιστά προσβολή της προσωπικότητας των προσώπων τα οποία πέφτουν θύματα αυτής. Στο ζήτημα αυτό ο Συνήγορος θεωρεί ότι πρέπει να λάβει χώρα ενημέρωση για το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο σε όλους τους εργασιακούς χώρους, ενδεχομένως με τη συμβολή ενδιάμεσων κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων. Ακολουθούν παραδείγματα υποθέσεων.

Εργαζόμενη ως οικιακή βοηθός ισχυρίστηκε ότι υπέστη σεξουαλική παρενόχληση από τον πατέρα της εργοδότης της. Ο Συνήγορος παρέστη κατά τη συζήτηση των μερών ενώπιον της Επιθεώρησης Εργασίας και ζήτησε από την καταγγέλουσα να καταθέσει στοιχεία που να δημιουργούν αρχή απόδειξης των λεγομένων της. Εκείνη προσκόμισε μαρτυρική κατάθεση πρώην εργαζομένης στην ίδια εργοδότης, η οποία επίσης ισχυρίστηκε ότι είχε υποστεί κατά το παρελθόν σεξουαλική παρενόχληση από τον πατέρα της εργοδότης της, χωρίς να έχει καταγγείλει το γεγονός (όψιμος ισχυρισμός). Ο Συνήγορος ζήτησε από την εργοδοτική πλευρά να αντιστρέψει το βάρος απόδειξης. Προσκομίστηκαν ένορκες καταθέσεις, έγγραφα και στοιχεία αποδεικτικά των ισχυρισμών της, καθώς επίσης και η κατατεθείσα από την προσφεύγουσα σχετική αγωγή, στην οποία παρατηρούνταν ουσιώδεις διαφορές ως προς τα επικαλεσθέντα από την πλευρά της πραγματικά περιστατικά. Ο Συνήγορος θεώρησε ότι ο ισχυρισμός της αναφερομένης δεν αποδείχθηκε και απέστειλε σχετικό πόρισμα στα μέρη και στην Επιθεώρηση Εργασίας (υπόθεση 150987/2012).

Εργαζόμενη σε δημοτική επιχείρηση κατήγγειλε στον Συνήγορο ότι υφίστατο από τον προϊστάμενό της ανάρμοστη

συμπεριφορά (υπονοούμενα σεξουαλικού περιεχομένου, φωνές και προσβολές) στον χώρο εργασίας της, αλλά και εκτός αυτού με γραπτά σημειώματα και μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τα οποία περιέγραφε ως προσβλητικά. Στην υπόθεση παρενέβη το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ) ύστερα από σχετικό αίτημα της αναφερομένης. Ο Συνήγορος ερεύνησε έγγραφα, έλαβε μαρτυρικές καταθέσεις, έλαβε γνώση της διενεργηθείσας ΕΔΕ, συζήτησε με τα μέρη και κατέληξε στη διαπίστωση ότι η εκδήλωση ερωτικού ενδιαφέροντος προς την αναφερόμενη δεν ήταν μονομερής και ανεπιθύμητη αλλά αποδεκτή και από τα δύο μέρη. Απέστειλε δε σχετικό πόρισμα στα μέρη που ενεπλάκησαν στην υπόθεση και στην Επιθεώρηση Εργασίας (υπόθεση 125248/2010).

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η συνεργασία του Συνηγόρου ως αρχής για την ισότητα των φύλων εκ μέρους της ελληνικής δημόσιας διοίκησης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίστηκε και κατά το 2012. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρακολούθησης της εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών από την ελληνική δημόσια διοίκηση, ο Συνήγορος συνεργάστηκε με τη Μονάδα Νομοθεσίας Περί Ίσης Μεταχείρισης της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει την απάντηση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης στη δεύτερη επιστολή της αναφορικά με προβληματικές διατάξεις

που αφορούν τις άδειες διευκόλυνσης σε υπαλλήλους με οικογενειακές υποχρεώσεις, την ειδική παροχή προστασίας μητρότητας, καθώς και τις άδειες των εκπαιδευτικών. Για τα ζητήματα αυτά υπάρχει αλληλογραφία μεταξύ του Συνηγόρου και της Μονάδας Νομοθεσίας και ο Συνήγορος ενημερώνεται για τις αποφάσεις της τελευταίας. Μετά την απάντηση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης για τα θέματα αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αποφασίσει αν θα κινήσει εναντίον της Ελλάδας διαδικασία παραβίασης του ευρωπαϊκού δικαίου περί ίσης μεταχείρισης.

Συνεχίστηκε η εκπροσώπηση του Συνηγόρου στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων Ισότητας των Φύλων και η ανεξάρτητη αρχή συμμετείχε στην πρώτη συνάντηση του 2012, με παρουσίαση αναφορικά με την ίση αμοιβή μεταξύ των δύο φύλων. Μεταξύ άλλων, κλήθηκε και ο Συνήγορος να αποστείλει τις απόψεις του προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την πιθανότητα συγχώνευσης του δικτύου με το Equinet. Κατά τη δεύτερη συνάντηση των φορέων, ο Συνήγορος θα ανταλλάξει απόψεις με τα λοιπά μέλη του δικτύου σχετικά με τη συγχώνευση αυτή και τη διασφάλιση της αναγνωρισιμότητας των θεμάτων ισότητας μέσα στην πλατφόρμα του Equinet.

Συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης

Ως αρχή για την ισότητα των φύλων, ο Συνήγορος συνεχίζει τη συνεργασία του με το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης Δημοσίων Υπαλλήλων (ΙΝΕΠ) του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης. Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, ο Συνήγορος συμμετείχε με ειδικούς επιστήμονες σε προγράμματα επιμόρφωσης, στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, με αντικείμενο την ενίσχυση της συμμετοχής των γυ-

ναικών σε θέσεις ευθύνης στη δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση.

Υποστήριξη της δράσης του Συνηγόρου ως αρχής για την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013

Σε συνέχεια της περσινής συνεργασίας της ανεξάρτητης αρχής με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, ο Συνήγορος ολοκλήρωσε τη σχετική προεργασία και πρόκειται να διενεργήσει ανοιχτό τακτικό δημόσιο διαγωνισμό με σκοπό την επιλογή αναδόχου για την υλοποίηση του υποέργου «Διερεύνηση της αντίληψης των δημοσίων υπηρεσιών ως προς τον ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη για θέματα ισότητας των φύλων και μελέτη για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας» της Οριζόντιας Πράξης «Υποστήριξη της δράσης του Συνηγόρου του Πολίτη ως φορέα παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές», η οποία υλοποιείται από την Υπηρεσία Εφαρμογής Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων της Βουλής των Ελλήνων.

Συνεργασία με Τμήματα Κοινωνικής Επιθεώρησης εκτός Αττικής

Στο πλαίσιο της συνεργασίας με το ΣΕΠΕ, ο Συνήγορος πραγματοποίησε επίσκεψη στα Τμήματα Κοινωνικής Επιθεώρησης των Νομών Ιωαννίνων, Άρτας, Αρκαδίας και Λακωνίας. Κατά την επίσκεψη, συναντήθηκε με τους κοινωνικούς επιθεωρητές και συζήτησε αφενός σχετικά με συγκεκριμένες καταγγελίες εργαζομένων και αφετέρου σχετικά με γενικότερα θέματα που αφορούν τα εργασιακά προβλήματα των εν λόγω νομών, τη συνεργασία μεταξύ του ΣΕΠΕ και του Συνηγόρου, αλλά και τα προβλή-

ματα που αντιμετωπίζουν οι επιθεωρητές εργασίας.

Συνεργασία με σωματεία ατόμων που υφίστανται διάκριση

Ο Συνήγορος συμμετείχε ως ομιλητής σε εκδήλωση για την παγκόσμια ημέρα μνήμης διεμφυλικών ατόμων, στις 21-11-2012.*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΤΥΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΑΣΑ

- Την εφαρμογή του νομικού πλαισίου όσον αφορά τον τρόπο βεβαίωσης παράβασης και επιβολής προστίμου κατά την έκδοση Πράξεων Βεβαίωσης Παράβασης. Συγκεκριμένα, την επίδειξη στον ελεγκτή αστυνομικής ταυτότητας ή άλλου σχετικού αποδεικτικού εγγράφου και τη συνδρομή αστυνομικού οργάνου για την ταυτοποίηση των στοιχείων σε περίπτωση άρνησης συνεργασίας του πολίτη. Με τον τρόπο αυτό θα εξέλπιαν οι περιπτώσεις έκδοσης Πράξεων Βεβαίωσης Παράβασης με ελλιπή στοιχεία, όπως η απουσία καταγραφής αριθμού δελτίου ταυτότητας, ή με επισφαλή στοιχεία, όπως η διεύθυνση ή ο αριθμός τηλεφώνου.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΧΩΝ ΚΑΡΤΑΣ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑΚΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

- Την ενιαία αντιμετώπιση του θέματος της αποζημίωσης των επιβατών κατά τη διάρκεια απεργίας σε όλους τους Χάρτες Υποχρεώσεων προς τους Καταναλωτές (ΧΥΚ) των αστικών και λοιπών συγκοινωνιών.
- Την αναπροσαρμογή του ΧΥΚ του ΟΑΣΑ, ώστε να προβλέπεται διαδικασία αποζημίωσης σε περίπτωση απεργιακών κινητοποιήσεων, ενδεχομένως υπό τη μορφή παροχής εισιτηρίων για κάθε μέρα απεργίας στους κατόχους κάρτας πολλαπλών διαδρομών.
- Τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του επιβατικού κοινού μερικώς, με προσωπικό ασφαλείας, όπως προβλέπεται από την παράγρ. 2 του άρθρου 19 του Ν. 1264/1982, όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με τις παραγρ. 1 και 2 του άρθρου 3 και την παράγρ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 1915/1990.

Οι προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής δεν υιοθετήθηκαν από τον ΟΑΣΑ κατά την τροποποίηση του ΧΥΚ.

ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΕΠΙΒΑΤΗΓΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ (ΕΔΧ) ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ (ΤΑΞΙ)

- Την έκδοση ΠΔ για τον καθορισμό της σύνθεσης και της λειτουργίας Πειθαρχικού Συμβουλίου σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγρ. 4 του άρθρου 20 του Ν. 3109/2003 και της παραγρ. 4 του άρθρου 103 του Ν. 4070/2012. Η λειτουργία των Πειθαρχικών Συμβουλίων ΕΔΧ αυτοκινήτων (ταξί) καθορίζεται ακόμη από τις διατάξεις του ΠΔ 244/1987, με αποτέλεσμα να εξακολουθεί να απουσιάζει ρύθμιση για τη σύγκλησή τους σε καθορισμένα τακτά χρονικά διαστήματα.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΟ ΒΑΘΜΟ ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ

- Την κατάργηση της διάκρισης λόγω φύλου στον καταληκτικό βαθμό αποστρατείας του «Επισμηναγού» των μονιμοποιούμενων εθελοντριών της Πολιτικής Αεροπορίας, έναντι του καταληκτικού βαθμού του «Σμηναρχου» που ισχύει για τους άντρες της αντίστοιχης κατηγορίας. **Υπήρξε θετική εισήγηση του Νομικού Γραφείου ΥΠΕΘΑ.** Η πρόταση εκκρεμεί στην πολιτική ηγεσία.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΕΝΝΕΑΜΗΝΗ ΑΔΕΙΑ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΣΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ

- Τη χορήγηση πλήρους εννεάμηνης άδειας ανατροφής σε στρατιωτικούς των οποίων οι σύζυγοι εργάζονται με μερική απασχόληση, βάσει της αρχής ότι κάθε γονέας έχει το ίδιο δικαίωμα στην άδεια ανατροφής και δεν έλκει το δικαίωμά του από τον άλλο γονέα. Η πρόταση απορρίφθηκε.

ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΦΟΡΕΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

- Την τροποποίηση του άρθρου 39 του Ν. 2084/1992, ιδιαίτερα στην περίπτωση των αυτοαπασχολούμενων που παράλληλα εργάζονται και ως μισθωτοί για λιγότερες από 25 ημέρες τον μήνα, έτσι ώστε:
α) Να παρέχεται το δικαίωμα επιλογής του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και στις περιπτώσεις μειωμένης παράλληλης μισθωτής απασχόλησης, και να επιμερίζονται ασφαλιστικές εισφορές και στους δύο φορείς (ΟΑΕΕ, ΙΚΑ-ΕΤΑΜ).
β) Να καταργηθεί η προθεσμία των 6 μηνών για την άσκηση του δικαιώματος επιλογής φορέα ασφάλισης.
γ) Να δοθεί το δικαίωμα επιλογής φορέα ασφάλισης και στους «παλαιούς» ασφαλισμένους.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΕΚΤΙΟΥΝ ΣΤΕΡΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΟΙΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΩΣ ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΙΣΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΠΟΥ ΧΟΡΗΓΗΘΗΚΑΝ

- Την επανεξέταση της διάταξης του άρθρου 29, παράγρ. 7 ΑΝ 1846/1951, που ορίζει την αναστολή χορήγησης από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ της σύνταξης λόγω έκτισης στερητικής της ελευθερίας ποινής ανώτερης των 6 μηνών, καθώς έχει ήδη κριθεί νομολογιακά ότι αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25, παράγρ. 1 Σ) και στο άρθρο 22, παράγρ. 1 Σ.
- Την τροποποίηση της υπ' αριθμ. 128/1973 εγκυκλίου, ως προς την αναζήτηση των συνταξιοδοτικών παροχών που χορηγήθηκαν κατά την έκτιση στερητικής της ελευθερίας ποινής ως αχρεωστήτως καταβληθεισών, διότι δεν έχουν εκλείψει οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψης τους ούτε διατυπώθηκε επιφύλαξη ή αίρεση κατά την απονομή του. Αφετέρου χρειάζεται να επανεξεταστεί η, σύμφωνα με την εγκύκλιο, καθιέρωση αμάχητου τεκμηρίου γνώσης του αχρεωστήτου της καταβολής, βάσει του οποίου καταλογίζεται δόλος και συνεπώς έντοκη επιστροφή από την καταβολή στους συνταξιούχους που εκτίουν ποινή φυλάκισης.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΙΚΑ, ΟΓΑ ΚΑΙ ΟΑΕΔ

Δεδομένου του βιοποριστικού χαρακτήρα των ασφαλιστικών και προνοιακών παροχών και της παρούσας οξείας οικονομικής συγκυρίας και προκειμένου να υιοθετηθεί ένα ενιαίο καθεστώς ελάχιστης προστασίας των κοινωνικών παροχών πάσης φύσεως σε περίπτωση συμψηφισμού απαιτήσεων του ασφαλιστικού φορέα από αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές με την καταβαλλόμενη στον οφειλέτη σύνταξη ή άλλη κοινωνική παροχή, ο Συνήγορος πρότείνει:

- Την υιοθέτηση διάταξης αντίστοιχης εκείνης του άρθρου 31 του ΚΕΔΕ, όπως αυτή ισχύει. Η προτεινόμενη ρύθμιση θα εφαρμόζεται επί συμψηφισμού αχρεωστήτως καταβληθεισών με οφειλόμενες από τον φορέα παροχές και θα θέτει το όριο κάτω από το οποίο δεν θα επιτρέπεται ο συμψηφισμός, χωρίς διάκριση μεταξύ καλοπίστως και κακοπίστως εισπραξάντων. Σε κάθε περίπτωση, το ποσό αυτό δεν θα πρέπει να είναι κατώτερο του μηνιαίου ποσού που αντιστοιχεί στο όριο της φτώχειας βάσει των τελευταίων στοιχείων της Eurostat. Η πρόταση αυτή συνεπάγεται ότι ορισμένες παροχές, οι οποίες υπολείπονται ως προς το ύψος τους του ορίου αυτού (σύνταξη ανασφάλιστου υπερήλικα, παροχές ανεργίας), θα καταστούν μη υποκειμένες σε συμψηφισμό (βλ. και σ. 47).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

- Τη χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας σε ιδιωτικές εκπαιδευτικούς που απασχολούνται, βάσει ειδικών διατάξεων, σε διαφορετική βαθμίδα εκπαίδευσης από αυτή για την οποία κατέχουν τον σχετικό τίτλο σπουδών. Η πρόταση έγινε αποδεκτή με το υπ' αριθμ. Β 130150/28-8-2012 Γενικό Έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Εργατικού Δυναμικού του ΟΑΕΔ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

- Τη νομοθετική ενίσχυση και αναμόρφωση του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων και τη βελτίωση των διαδικασιών υλοποίησής της* (βλ. αναλυτικά σ. 76-77).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
Πρόγραμμα ΕΣΠΑ «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής»

ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ 40.000 ΕΥΡΩ, ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΤΟΥΣ 2010, ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Τη διαφοροποίηση του οικονομικού ορίου των 40.000 ευρώ με βάση την οικογενειακή κατάσταση και κοινωνικά κριτήρια, δεδομένης της σημαντικής μεταβολής των οικονομικών στοιχείων μεταξύ των εκκαθαριστικών σημειωμάτων για τα οικονομικά έτη 2010 και 2011. Τελικά έγιναν δεκτά και εκκαθαριστικά σημειώματα του έτους 2011.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΟΣΩΝ (50 ΕΩΣ ΚΑΙ 150 ΕΥΡΩ ΜΗΝΙΑΙΩΣ) ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ, ΜΕ ΑΠΕΙΛΗ ΔΙΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΜΗ

Το πρόγραμμα προσφέρει σε μητέρες δικαιούχους τη δωρεάν φοίτηση του παιδιού σε δημοτικούς ή ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς και προβλέπει τη μεσημεριανή σίτιση χωρίς επιβάρυνση, καθώς επίσης την καταγγελία και την έκπτωση της δομής από το πρόγραμμα σε περίπτωση αναζήτησης επιπλέον ποσών. Τον Σεπτέμβριο του 2012 αποφασίστηκε η διεύρυνσή του σε επιπλέον 15.000 περίπου δικαιούχους. Παράλληλα, μειώθηκε η αποζημίωση των σταθμών, ενώ εξαιρέθηκε και η υποχρέωση γεύματος. Ο Συνήγορος πρότεινε*:

- Την αποσαφήνιση της νομιμότητας της επιβολής επιπλέον τροφείων και του τρόπου διευθέτησης των σχετικών καταγγελιών, αλλά και τη διασφάλιση της μετακίνησης των παιδιών από τις τυχόν έκπτωτες δομές σε άλλες συμβεβλημένες.
- Εφόσον αποφασιστεί τελικά ότι το κόστος μετακυλιέται στους γονείς, να τεθεί ως μέγιστο όριο το ποσό που περικόπηκε (βλ. αναλυτικά σ. 64-65).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

- Την τροποποίηση του Ν. 344/1976, ούτως ώστε τα πρόδηλα σφάλματα της διοίκησης κατά τη σύνταξη ληξιαρχικής πράξης να διορθώνονται με πράξη του ληξιαρχου χωρίς να απαιτείται δικαστική απόφαση.
- Την τροποποίηση του ΠΔ 497/1991, ούτως ώστε οι πολιτογραφηθέντες που επιδιώκουν μεταβολή δημοτολογικών εγγραφών να μην υποχρεούνται σε προηγούμενη διόρθωση ληξιαρχικών πράξεων που δεν έχουν συνταχθεί στην Ελλάδα.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΙΜΑ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΚΟΚ

- Τη νομοθετική ρύθμιση της υποχρέωσης των ΟΤΑ για βεβαίωση των προστίμων του ΚΟΚ εντός 3 ετών από την ημερομηνία της παράβασης και την κτήση της κλήσης.
- Την αντικατάσταση του εντύπου της κλήσης με έντυπο το οποίο θα επικολλάται στο όχημα (αυτοκόλλητο).
- Τη θέσπιση του δικαιώματος του «παραβάτη» να καταβάλει το ποσό του προστίμου στο ήμισυ σε συγκεκριμένο διάστημα μετά την ημερομηνία λήψης της πρώτης ατομικής ειδοποίησης από τον δήμο.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΧΡΕΟ ΣΕ ΥΠΟΒΟΛΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΣΥΖΥΓΟ

- Την κατάργηση της παραγρ. 2 του άρθρου 61 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) σύμφωνα με την οποία «για τους έγγαμους [...] υπόχρεος σε επίδοση δήλωσης είναι ο σύζυγος και για τα εισοδήματα της συζύγου του» και την υπαγωγή όλων των φορολογουμένων, εγγάμων ή μη, στη γενική υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης. Η παράλειψη υποβολής θα επιφέρει συνέπειες αποκλειστικά στον φορολογούμενο ο οποίος τέλεσε την παράλειψη. Θα υπάρχει δε η δυνατότητα υποβολής κοινής φορολογικής δήλωσης, εφόσον οι σύζυγοι το επιθυμούν, η οποία θα υπογράφεται και από τους δύο φορολογουμένους.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΠΑΛΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ

- Τον υπολογισμό παλαιότητας αυτοκινήτου βάσει του πρώτου έτους κυκλοφορίας του στην ΕΕ και όχι στην Ελλάδα, όπως ισχύει, διότι εισάγεται έμμεση απαγορευμένη διάκριση στην ελεύθερη κυκλοφορία. Η πρόταση δεν έγινε αποδεκτή.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ ΤΟΚΟΧΡΕΟΛΥΤΙΚΩΝ ΔΟΣΕΩΝ ΔΑΝΕΙΟΥ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΞΗ ΧΗΡΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΥΠΟΧΡΕΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ

- Την κατάργηση της διάταξης βάσει της οποίας το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, μετά τον θάνατο του αντισυμβαλλόμενου-δανειολήπτη, έχει δικαίωμα να παρακρατεί τις δόσεις αποπληρωμής δανείου από τη σύνταξη χηρείας που λαμβάνει ο επιβιώσας σύζυγος, ανεξάρτητα αν ο ίδιος ήταν επίσης δανειολήπτης ή όχι. Κατά την άποψη του Συνηγόρου, η διάταξη επεκτείνει καταχρηστικά τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από σύμβαση εκτός της συμβατικής σχέσης και έρχεται σε αντίθεση με τη φύση της σύνταξης χηρείας, η οποία αποδίδεται «εξ ιδίου δικαιώματος» δημοσίου δικαίου του συνταξιούχου και δεν «κληρονομείται» ώστε να βαρύνεται με χρέη του κληρονομούμενου (βλ. αναλυτικά σ. 68).

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΑΝΙΚΑΝΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ

- Την τροποποίηση των συνταξιοδοτικών διατάξεων του Δημοσίου (άρθρο 56 του ΠΔ 169/2007), έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνουν και τους αδελφούς ανίκανων ατόμων στην κατηγορία των γονέων και συζύγων με ανίκανα άτομα, που εμπίπτουν σε ευνοϊκό συνταξιοδοτικό καθεστώς, υπό συγκεκριμένες όμως και αυστηρές προϋποθέσεις, αντίστοιχες με αυτές που προβλέπονται στη διάταξη του άρθρου 37 του Ν. 3996/2011 για τους ασφαλισμένους των ασφαλιστικών οργανισμών αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑΠ. Η εν λόγω πρόταση του Συνηγόρου ενισχύεται και από σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα, δυνάμει των οποίων η αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών έκρινε σε θέμα υπηρεσιακής κατάστασης ότι στην περίπτωση που ένας υπάλληλος έχει οριστεί δικαστικός συμπαραστάτης ενός προσώπου το οποίο έχει βαριά νοητική στέρηση καθί-

σταται ουσιαστικά γονέας του και ως εκ τούτου δικαιούται την άδεια που προβλέπει ο υπαλληλικός κώδικας για τον γονέα. Αναμένεται απάντηση της Νομοπαρασκευαστικής 47ης Διεύθυνσης του ΓΛΚ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ

- Την έκδοση του προβλεπόμενου από το άρθρο 48 του Ν. 3028/2002 ΠΔ για την κάλυψη της δαπάνης συντήρησης διατηρητέων.
- Τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της υπ' αριθμ. ΠΟΛ1084/11 ΚΥΑ, ώστε οι προβλεπόμενες σε αυτήν ελαφρύνσεις (άρθρο 4, παράγρ. 1) να περιλαμβάνουν και τις περιπτώσεις των εργασιών που πραγματοποιούνται σε κτίριο για το οποίο «προκύπτει απαλλασσόμενο εισόδημα από ιδιοκατοίκηση, από δωρεάν παραχώρηση της χρήσης του στο Δημόσιο ή σε ΝΠΔΔ και από δωρεάν παραχώρηση της χρήσης μίας κύριας κατοικίας μέχρι 200 τ.μ. από γονείς προς τα τέκνα τους και αντίστροφα».
- Την επέκταση της ισχύος των φορολογικών κινήτρων αποκατάστασης διατηρητέων με χρήσεις κατοικίας, γραφείου κ.λπ. που θεσπίστηκαν βάσει των άρθρων 43 και 44 του Ν. 4030/2011 (περιοχές Γεράνι και Μεταξουργείο στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας) και στα άλλα όμοια σύνολα διατηρητέων άλλων περιοχών, αλλά και σε μεμονωμένα διατηρητέα.
- Την τροποποίηση του άρθρου 53, παράγρ. 5, περ. ε' του Ν. 4021/2011 προκειμένου να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής από το έκτακτο ειδικό τέλος ακινήτων του άρθρου 53, ώστε να περιλαμβάνει και τα ιδιοχρησιμοποιούμενα ή προσοδοφόρα διατηρητέα.
- Τη στάθμιση της σκοπιμότητας θέσπισης άλλων χρηματοδοτικών ή/και φορολογικών κινήτρων και κυρίως την απαλλαγή ολόκληρου του αναγνωρισμένου κόστους συντήρησης από το φορολογητέο εισόδημα του ιδιοκτήτη διατηρητέου και, εάν είναι δυνατόν, την εν γένει απαλλαγή του από τον εκάστοτε Φόρο Ακίνητης Περιουσίας για τα συγκεκριμένα ακίνητα.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

- Την αναγνώριση του χρόνου διδασκαλίας πριν από την αναγνώριση του σχετικού τίτλου σπουδών ή των επαγγελματικών προσόντων από τις ελληνικές αρχές (ΔΟΑΤΑΠ, ΣΑΕΠ) ως χρόνου προϋπηρεσίας. **Ο υπουργός ανακάλεσε την αποδοχή αντίθετης γνωμοδότησης του ΝΣΚ, η ολομέλεια του οποίου εξέτασε την υπόθεση και εξέδωσε νέα γνωμοδότηση (360/2011), σύμφωνη με τις προτάσεις του Συνηγόρου. Η νέα γνωμοδότηση του ΝΣΚ έγινε αποδεκτή από το υπουργείο.**

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

- Την κατάργηση της υποχρέωσης προσκόμισης βεβαίωσης εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων ή νόμιμης απαλλαγής από αυτές όσων επιθυμούν να αποκτήσουν άδεια κατ' οίκον διδασκαλίας ξένων γλωσσών ή άλλων μαθημάτων των εκπαιδευτικών βαθμίδων στοιχειώδους, μέσης και ανώτατης εκπαίδευσης. Η προαναφερόμενη προϋπόθεση δεν ισχύει για τη χορήγηση αντίστοιχης άδειας διδασκαλίας σε φροντιστήρια ούτε φαίνεται να ισχύει για τη χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος άλλης ειδικότητας.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΣΤΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ

- Την πρόβλεψη μεταβατικής περιόδου για τη διεξαγωγή εισαγωγικών εξετάσεων από τα πειραματικά γυμνάσια στα πειραματικά λύκεια, δεδομένου ότι δεν είχαν συσταθεί επιτροπές για τον καθορισμό των εξετάσεων. **Εντέλει οι μεταβατικές διατάξεις που ψηφίστηκαν μεταθέτουν για την επόμενη scho-**

λική χρονιά την εφαρμογή του νόμου για τα πειραματικά σχολεία (Ν. 3966/2011) ως προς τη νομοθετική πρόβλεψη εξετάσεων για την εγγραφή μαθητών από το γυμνάσιο στο λύκειο.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

- Τον εκσυγχρονισμό και την τροποποίηση του σχετικού κανονιστικού πλαισίου, υπό το πρίσμα της ανάγκης υιοθέτησης δράσεων και μέτρων ομαλής κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία, σύμφωνα με τις επιταγές του κοινοτικού δικαίου, ώστε να έχουν δικαίωμα απόκτησης επάρκειας προσόντων διδασκαλίας ξένης γλώσσας στον ιδιωτικό τομέα όσοι αλλοδαποί έχουν γεννηθεί και ανατραφεί στην Ελλάδα, είναι κάτοχοι αδειών διαμονής αόριστης ή δεκαετούς διάρκειας ή είναι επί μακρόν διαμένοντες, είναι τέκνα αλλοδαπών που είναι κάτοχοι άδειας διαμονής των προηγούμενων κατηγοριών ή έχουν παρακολουθήσει τη δευτεροβάθμια και έχουν αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ

- Τον εκσυγχρονισμό της αθλητικής νομοθεσίας, ειδικά ως προς τις μεταγραφές ανήλικων αθλητών από και σε σωματεία διάφορων αθλημάτων, στην κατεύθυνση εναρμόνισης της υφιστάμενης αθλητικής νομοθεσίας με τα οριζόμενα στη ΔΣΔΠ και τις συνταγματικές διατάξεις περί προστασίας της παιδικής ηλικίας (βλ. αναλυτικά σ. 77).*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΊΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΦΡΟΥΡΩΝ

- Την τροποποίηση των όρων για τους διαγωνισμούς πρόσληψης των Ειδικών Φρουρών και την κατάργηση της επιπλέον μοριοδότησης της προϋπηρεσίας στις Ειδικές Δυνάμεις και την Προεδρική Φρουρά. Η πρόταση απορρίφθηκε, με το αιτιολογικό ότι η επιπλέον μοριοδότηση εξισορροπεί το μειονέκτημα υποχρεωτικής στράτευσης των ανδρών και συνεπώς μεταγενέστερης εισαγωγής τους στην αγορά εργασίας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

- Τη συμπερίληψη των ανασφάλιστων ανήλικων αλλοδαπών στο πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ 139491/2006, που προβλέπει τις κατηγορίες δικαιούχων κατ' εξαίρεση ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης από τις υπηρεσίες του ΕΣΥ (βλ. αναλυτικά σ. 71).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΕΛΕΓΧΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

- Την επανεξέταση της νομιμότητας της υγειονομικής διάταξης ΥΑ ΓΥ39α/2012 «Ρυθμίσεις για τον περιορισμό της διάδοσης λοιμωδών νοσημάτων», καθώς και των υγειονομικών ελέγχων που διενεργούνται κατά την εφαρμογή της (βλ. αναλυτικά σ. 107-108).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΡΑΣΤΙΚΗ ΟΥΣΙΑ ΛΕΜΒΟΚΑΡΝΙΤΙΝΗ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΑΝΩ ΤΩΝ 12 ΕΤΩΝ

- Την κάλυψη από τους ασφαλιστικούς φορείς της δαπάνης για σκευάσματα με δραστική ουσία λεμβοκαρνιτίνη, ώστε να είναι δυνατή η πρόσβαση σε αυτά και παιδιών πέραν του ορίου ηλικίας των 12 ετών αλλά και ενηλίκων με τεκμηριωμένη ανεπάρκεια της λεμβοκαρνιτίνης. Το επιστημονικό συμβούλιο του ΕΟΦ επανακαθόρισε τον τρόπο χορήγησης των σκευασμάτων αυτών προς την κατεύθυνση της πρότασης της ανεξάρτητης αρχής. Σε συνέχεια της γνωμοδότησης του ΕΟΦ και της παρέμβασης του Συνηγόρου, το αρμόδιο υπουργείο προχώρησε όχι μόνο στην απόλυση

του ορίου ηλικίας των 12 χρόνων, αλλά συμπεριέλαβε τα ειδικά σκευάσματα με τη δραστική ουσία λεμβοκαρνιτίνη στη λίστα των συνταγογραφούμενων φαρμάκων που καλύπτονται από την κοινωνική ασφάλιση.

ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΡΕΑΝ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΩΝ ΣΚΕΥΑΣΜΑΤΩΝ ΣΕ ΚΑΤΟΧΟΥΣ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ

- Την πρόβλεψη της πρόσβασης των κατόχων βιβλιαρίου οικονομικής αδυναμίας σε ειδικά διατροφικά σκευάσματα, δυνάμει συμπλήρωσης της υπ' αριθμ. 139491/2006 ΥΑ «Καθορισμός προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφαλιστών και οικονομικά αδυνάτων πολιτών».

ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΑ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΑ ΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ

- Την τροποποίηση του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ) του ΕΟΠΥΥ και την πρόβλεψη, με αναδρομική ισχύ από την έναρξη ισχύος του, μηδενικού ποσοστού συμμετοχής των ασφαλισμένων στη δαπάνη για ειδικά διατροφικά σκευάσματα. Σε συνέχεια και της παρέμβασης του Συνηγόρου έγινε η εν λόγω τροποποίηση (άρθρο 9, ΥΑ Φ 90380/5383/738/2012).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΑΠΛΟΥ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΕΚΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΤΟΝΑΪΚΗ ΚΑΘΑΡΣΗ

- Την πρόβλεψη στον ΕΚΠΥ του ΕΟΠΥΥ της χορήγησης απλού υγειονομικού υλικού και σε άλλες κατηγορίες ασφαλισμένων, όπως οι παραπληγικοί που το έχουν εξίσου ανάγκη βάσει ιατρικών κριτηρίων. Από την πλευρά του ΕΟΠΥΥ υπήρξε ενημέρωση ότι επίκειται τροποποίηση του ΕΚΠΥ προς αυτή την κατεύθυνση, χωρίς να δοθούν πιο συγκεκριμένες πληροφορίες ούτε ως προς το περιεχόμενο της τροποποίησης αλλά ούτε και ως προς το χρονοδιάγραμμα αυτής.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ

- Τον έλεγχο παιχνιδιού καταγραφής ήχου και εικόνας ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές του και την πιθανή παραβίαση των διατάξεων περί προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Σε συνέχεια της πρότασης του Συνηγόρου, το ΥΠΑΙΘΠΑ εξέδωσε εγκύκλιο (100553/Γ2/04-09-2012) με την οποία επεκτείνεται η απαγόρευση που αφορούσε τη χρήση κινητών τηλεφώνων στα σχολεία και σε παιχνίδια και άλλες συσκευές καταγραφής ήχου/εικόνας (βλ. αναλυτικά σ. 89).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

- Τη διενέργεια της απογραφής των υπαλλήλων των δικηγορικών συλλόγων από το ΥΔΜΗΔ ή από το ΥΔΔΑΔ, ώστε να είναι δυνατή η προώθηση της διαδικασίας συνταξιοδότησής τους. Κατά την άποψη του Συνηγόρου, η άρνηση των δικηγορικών συλλόγων να απογράψουν τους υπαλλήλους τους στο Μητρώο Ανθρώπινου Δυναμικού του Ελληνικού Δημοσίου, κατ' επίκληση του σωματειακού χαρακτήρα τους ως ΝΠΔΔ κείμενων εκτός δημόσιου τομέα και συνεπώς μη υποκείμενων στις διατάξεις του άρθρου 49, παραγρ. 9 του Ν. 3943/2011, παρακωλύει τη διαδικασία συνταξιοδότησης

των υπαλλήλων τους (βλ. αναλυτικά σ. 46). Στις 13-11-2012 εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 556/2012 Γνωμοδότηση του ΝΣΚ προς την κατεύθυνση των απόψεων του Συνηγόρου, η οποία έγινε αποδεκτή από τον αρμόδιο υπουργό.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

- Την ενίσχυση του γραφείου με εποχικό προσωπικό κατά τους μήνες που παρουσιάζεται αναμενόμενος αυξημένος φόρτος, όπως όταν καλούνται οι στρατεύσιμοι, αλλά και τη στελέχυσή του με εξειδικευμένο υπάλληλο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Παράλληλα, ο Συνήγορος πρότεινε την επανεξέταση του τρόπου παραλαβής και αποστολής των σχετικών αιτήσεων έκδοσης διαβατηρίων από το Προξενικό Γραφείο στην ΕΛΑΣ, ώστε να μην απαιτείται τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα για την έκδοση διαβατηρίων, την απλοποίηση της διαδικασίας διαπίστωσης μόνιμου κάτοικου εξωτερικού, αλλά και τη διαβίβαση των σχετικών βεβαιώσεων άμεσα στις στρατολογικές υπηρεσίες.
- Την επίδειξη ειδικής μέριμνας για τη διευθέτηση επειγουσών περιπτώσεων, οι οποίες δεν θα περιορίζονται απλώς σε ζητήματα «ζωής ή θανάτου».

Το Υπουργείο Εξωτερικών ανταποκρίθηκε στα έγγραφα της ανεξάρτητης αρχής και ενημέρωσε ότι ήδη δρομολογήθηκε η ενίσχυση του Προξενικού Γραφείου με περαιτέρω προσωπικό (βλ. και σ. 97).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

ΓΙΑ ΤΗ 10ΕΤΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΙΚΑ ΓΙΑ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

- Τον εξορθολογισμό της πρακτικής της διοίκησης να αναβάλλει τον ασφαλιστικό έλεγχο επιχειρήσεων και εργοδοτών για μεγάλο χρονικό διάστημα, που αγγίζει την εκπνοή της νόμιμης δεκαετίας, παραβιάζοντας με τον τρόπο αυτό την αρχή της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, αφού καλούνται οι εργοδότες να καταβάλουν εισφορές πολλών ετών, για τις οποίες θα είχαν τη δυνατότητα έγκαιρης καταβολής αν είχαν ενημερωθεί άμεσα. Σε συνέχεια των ενεργειών του Συνηγόρου και με αφορμή σχετική επιστολή του, η ΓΓΚΑ ενημέρωσε εγγράφως ότι με τις διατάξεις του πρόσφατα ψηφισθέντος Ν. 4075/2012 προβλέπεται η διενέργεια μηχανογραφικού ελέγχου σύγκρισης δηλωθεισών και καταβληθεισών εισφορών εντός του επόμενου μήνα από την υποβολή των αναλυτικών περιοδικών δηλώσεων για κάθε προηγούμενη μισθολογική περίοδο, οπότε ο έλεγχος δηλωθέντων-καταβληθέντων καθιερώνεται ως τυπική ελεγκτική διαδικασία και ολοκληρώνεται εντός του μεθεπόμενου αυτού της απασχόλησης μήνα. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται να αποφεύγονται πλέον μακροχρόνιοι καταλογισμοί και να υπάρχει άμεση αντιμετώπιση από το ΙΚΑ της οιασδήποτε παράβασης των εργοδοτικών υποχρεώσεων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΜΗ ΔΙΑΜΟΝΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ

- Την έκδοση εγκυκλίου με την οποία να δίνεται η δυνατότητα, για λόγους χρηστής διοίκησης και ίσης μεταχείρισης, και στις περιπτώσεις επίδοσης ληγμένης άδειας διαμονής να υποβάλλουν οι αλλοδαποί την αίτηση ανανέωσης με καθυστέρηση έως και 1 μηνός από την προθεσμία μέχρι την οποία έχουν δικαίωμα υποβολής, με την αντίστοιχη υποχρέωση από πλευράς τους να πληρώνουν το πρόστιμο που προβλέπεται στο άρθρο 11, παραγρ. 1, εδ. β' του Ν. 3386/2005, όπως προβλέπεται για τις περιπτώσεις αλλοδαπών που παραλαμβάνουν άδεια διαμονής πριν αυτή λήξει.

- Την έκδοση εγκυκλίου με την οποία να δίνεται η δυνατότητα, για λόγους χρηστής διοίκησης και ίσης μεταχείρισης, στις περιπτώσεις υπηκόων τρίτων χωρών που κατέχουν άδειες διαμονής διάρκειας άνω της διετίας να δηλώνουν την αλλαγή/ανανέωση του διαβατηρίου τους σε ένα διάστημα εύλογο, αντίστοιχης χρονικής διάρκειας με τις περιπτώσεις εκείνων που κατέχουν άδειες διαμονής διετούς διάρκειας, χωρίς επιβολή προστίμου.

ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ

- Την έκδοση διευκρινιστικής εγκυκλίου προς τους δήμους για την ίση μεταχείριση δημοτών και κατοίκων κατά την επιλογή αιτήσεων εγγραφής στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, δεδομένου ότι η νομοθεσία δεν κάνει διάκριση μεταξύ των δύο ιδιοτήτων, ενώ η πρόταση των δημοτών έναντι των κατοίκων που δεν διαθέτουν την ιδιότητα του δημότη προσκρούει, μεταξύ άλλων, και στη συνταγματικώς επιβεβλημένη αρχή της ίσης μεταχείρισης.*

ΓΙΑ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΚΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ (ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ)

- Την έκδοση κανονιστικής πράξης για την αποσαφήνιση των προϋποθέσεων παραχώρησης θέσεων στάθμευσης αναπηρικών οχημάτων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΘΕΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ

- Τη θέσπιση ενός μέγιστου ποσοστού θέσεων οι οποίες θα διατίθενται από κάθε νομικό πρόσωπο παιδικών σταθμών στο ΕΣΠΑ «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» (που αφορά γυναίκες σε ανεργία ή σε επισφαλή θέση εργασίας), ώστε να μην αποκλείονται από τους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς άλλες κατηγορίες πολιτών, όπως οι οικογένειες δημοσίων υπαλλήλων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΟΦΕΙΛΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

- Την αξιοποίηση εκ μέρους των υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών όλων των σύγχρονων δυνατοτήτων της τεχνολογίας και την υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων πληροφόρησης, όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) ή το γραπτό μήνυμα στο κινητό τηλέφωνο, παράλληλα με την ταχυδρομική αποστολή σχετικής επιστολής. Η επιλογή του τρόπου πληροφόρησης μπορεί να γίνεται από τον φορολογούμενο με δήλωσή του, έντυπη ή ηλεκτρονική (μέσω Taxis Net). Η εν λόγω πρόταση είχε διατυπωθεί και στο παρελθόν προς τη διοίκηση, ωστόσο ο Συνήγορος επέλεξε να επαναφέρει το ζήτημα λόγω της σπουδαιότητάς του. Σύμφωνα με σχετική απάντηση της διοίκησης, η υιοθέτηση των προτάσεων του Συνηγόρου μελετάται ενόψει των επικείμενων αλλαγών στην οργάνωση των ΔΟΥ και της ενίσχυσης της χρήσης των ηλεκτρονικών υπηρεσιών.*

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΟΥ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 16, ΠΑΡΑΓΡ. 1Θ ΚΦΕ

- Την παροχή πληροφόρησης για τη δυνατότητα αυτή μέσω του διαδικτυακού τόπου του υπουργείου και ενημέρωση μέσω του Τύπου πριν από την κατ' έτος υποβολή των φορολογικών δηλώσεων.
- Την αναγραφή στα εκκαθαριστικά σημειώματα της δυνατότητας και των προϋποθέσεων αμφισβήτησης της αντικειμενικής δαπάνης και μείωσης ή/και διαγραφής του αναλογούντος φόρου.
- Την επαρκή καθοδήγηση των πολιτών από τις αρμόδιες ΔΟΥ.

Σε συνέχεια των προτάσεων του Συνηγόρου, το Υπουργείο Οικονομικών απέστειλε σχετικές οδηγίες προς τις ΔΟΥ για την αμφισβήτηση των τεκμηρίων διαβίωσης από τους πολίτες και την αντίστοιχη μείωση του φόρου εισοδήματος (βλ. και σ. 59).

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

- Την κατάλληλη ενημέρωση των ελληνικών σχολείων στη Γερμανία σχετικά με τη διαδικασία σταδιακής κατάρτησής τους. **Εντέλει, δυνάμει νέας νομοθετικής πρόβλεψης, τα ελληνικά σχολεία στο εξωτερικό θα εξακολουθήσουν να λειτουργούν και τη χρονιά 2012-2013.**

Τομέας Πολιτισμού

ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΩΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ

- Τη θεσμοθέτηση συγκεκριμένης χρονικής προθεσμίας για την ολοκλήρωση των σωστικών ανασκαφών (όχι πέραν της πενταετίας), άλλως τη διασφάλιση της υποχρέωσης διεκπεραίωσης της έρευνας εντός των ισχυόντων επιτρεπτών χρονικών ορίων, δυνάμει εγκυκλίου, προκειμένου να αποφευχθούν οι υπέρμετρες χρονικές αποκλίσεις της διοίκησης.
- Τη διάθεση σχετικού ενημερωτικού υλικού για τις σωστικές ανασκαφές σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, καθώς και την έγκαιρη και υπεύθυνη ενημέρωση των θιγομένων σχετικά με την τήρηση του καταλόγου των εκκρεμοτήτων, τη θέση κατάταξης της ιδιοκτησίας σε αυτόν, τον εκτιμώμενο προϋπολογισμό του έργου και την πρόσθετη δυνατότητα κατάθεσης εκ μέρους τους αιτήματος περί αποζημίωσης κατ' έτος, λόγω ουσιώδους προσωρινού περιορισμού χρήσης του οικοπέδου.
- Την επίσηυση έκδοσης κανονιστικής πράξης για την εφαρμογή της παραγρ. 6 του άρθρου 37 του Ν. 3028/2002 σχετικά με τις υποχρεώσεις των φορέων που διενεργούν σωστικές ανασκαφές και τη χρηματοδότηση των ερευνών αυτών.
- Την κατάρτιση πλαισίου για τη θέσπιση περιοχών αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, οι οποίες θα περιλαμβάνουν εκτάσεις όπου ασκείται υποχρεωτικά έλεγχος θεμελίων σε περίπτωση κατάθεσης αιτήματος οικοδόμησης. Το μέτρο αυτό απαιτεί παράλληλη εκπόνηση αντίστοιχων γεωγραφικών χαρτών, διαθέσιμων στις πολεοδομικές υπηρεσίες και στο διαδίκτυο, ώστε να κατοχυρώνεται η έγκαιρη ενημέρωση των πολιτών για το καθεστώς που διέπει τα επίμαχα ακίνητα.
- Τη χορήγηση πρόσθετων οικονομικών αντισταθμισμάτων στους ιδιοκτήτες που στερούνται το δικαίωμα χρήσης της ιδιοκτησίας τους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από αυτό που επιτρέπει ο νόμος (π.χ. φορολογικές ελαφρύνσεις, παραχώρηση ή εκμετάλλευση κατά χρήση στους θιγομένους δημόσιων εκτάσεων σε παραπλήσιες περιοχές για ανάλογη χρήση, είτε ορθή εφαρμογή της μεταφοράς συντελεστή δόμησης σε άλλη ιδιοκτησία, που αποτελεί επιτρεπτό κατ' αρχήν κατά το Σύνταγμα τρόπο αποζημίωσης για απαλλοτριώσεις που εξυπηρετούν αρχαιολογικούς αλλά και πολεοδομικούς σκοπούς, κατόπιν όμως καθορισμού ζωνών υποδοχής συντελεστή).
- Την επίδωξη ταχείας ένταξης έργων δημόσιων υποδομών που εκτελούν οι περιφερειακές υπηρεσίες του ΥΠΑΙΘΠΑ (όπως ο ευπρεπισμός αρχαιολογικών χώρων, αναστηλωτικά έργα, συντήρηση ή ανάδειξη έργων τέχνης κ.λπ.) σε χρηματοδότηση από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, ούτως ώστε να μην παρατηρείται η μη απορρόφηση των κοινοτικών πόρων και να καταστεί δυνατή η διάθεση μεγαλύτερου ποσοστού των χορηγούμενων κονδυλίων στους κωδικούς των επειγόντων έργων ανασκαφών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.
- Την ανακατανομή του προσωπικού του ΥΠΑΙΘΠΑ ενόψει της ορθολογικής κατανομής του στις υπηρεσίες του με δεδομένη την αδυναμία νέων προσλήψεων.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

- Την έκδοση κανονιστικής πράξης για την πραγματοποίηση πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων σε μνημεία ή/και προστατευόμενους χώρους, προκειμένου να υιοθετηθούν ήπιοι όροι πραγματοποίησης των εκδηλώσεων αυτών, με πλήρη απουσία ή εξαιρετικά περιορισμένης έντασης ενίσχυση των ηχητικών μέσων (βλ. και σ. 53).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΡΕΑΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

- Τη λήψη οργανωτικών μέτρων, ώστε να διασφαλιστεί, μέσω της δωρεάν και ασφαλούς μεταφοράς, το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Μεταξύ άλλων, ο Συνήγορος πρότείνει την τροποποίηση της ΚΥΑ 35415/28-7-2011 ώστε να προβλεφθούν ρητά η υποχρέωση παρουσίας συνοδών στα λεωφορεία που μεταφέρουν μαθητές τουλάχιστον της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι αρμοδιότητές τους* (βλ. αναλυτικά σ. 66-67).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

- Την έκδοση εγκυκλίων από τα αρμόδια υπουργεία μέσω των οποίων να διευκρινίζεται ότι οι δημόσιοι φορείς ψυχικής υγείας και κοινωνικής πρόνοιας νομιμοποιούνται και οφείλουν να υποδέχονται ανηλίκους, οι οποίοι απευθύνονται σε αυτούς για να ζητήσουν βοήθεια, ακόμη και αν δεν συνοδεύονται από τον κηδεμόνα τους ή ακόμη και αν ο τελευταίος δεν είναι ενήμερος ή δεν συναινεί. Οι αρμόδιοι φορείς οφείλουν κατ' αρχήν να ακούν και να διερευνούν το αίτημα του ανηλίκου, προκειμένου στη συνέχεια να του δώσουν τις κατάλληλες κατευθύνσεις ή να προβούν στις αναγκαίες ενέργειες, στο πλαίσιο της νομιμότητας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΧΩΡΙΣ ΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΣΗΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

- Την επικαιροποίηση της νομοθεσίας περί προστίμων, τα οποία έχουν παραμείνει ίδια κατά την τελευταία εικοσαετία, με αποτέλεσμα τα ποσά να βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα.
- Την ενεργοποίηση των διατάξεων περί ποινικών κυρώσεων (άρθρο 4, παράγρ. 4β του Ν. 2160/1993) που συνοδεύουν την παραβίαση του μέτρου της σφράγισης, ώστε να αποτρέπεται η εξακολούθηση της παράνομης λειτουργίας του καταλύματος.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΜΒΕΒΛΗΜΕΝΕΣ (ΚΑΙ ΜΗ) ΜΕ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

- Την πραγματοποίηση ενδεδειγμένων ελέγχων στα νοσήλια κλινικών (συμβεβλημένων και μη) που καλύπτουν οι ασφαλιστικοί φορείς. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθούν φαινόμενα υπερκοστολόγησης που επιβαρύνουν τα δημόσια ταμεία.
- Την αποφυγή της συχνής αλλαγής των ήδη συμβεβλημένων νοσοκομείων και κλινικών, με την καθιέρωση ευρύτερων χρονικών πλαισίων ισχύος των σχετικών συμβάσεων. Αυτό θα συμβάλει στην προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας των ασφαλισμένων-νοσηλευομένων, η οποία αποτελεί θεμελιώδη σκοπό της συνταγματικά κατοχυρωμένης κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΥΓΕΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- Τη συνεργασία των υπουργείων ώστε να γίνει εκ νέου σχεδιασμός όσον αφορά το σύνολο των πιστοποιητικών που απαιτούνται για την εγγραφή και τη φοίτηση των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με γνώμονα τη μέγιστη αποφυγή ταλαιπωρίας των οικογενειών, την αποφυγή οποιασδήποτε δαπάνης εκ μέρους τους και τη διαθεσιμότητα υπηρεσιών υγείας σε όλη τη χώρα, σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα διασφάλισης της υγείας του σχολικού πληθυσμού.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Από προτάσεις που έχει κατά το παρελθόν διατυπώσει ο Συνήγορος έγιναν δεκτές οι εξής:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ,
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ,
ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

- Η ρύθμιση του ζητήματος των αδειών ανατροφής για τους πατέρες που εργάζονται σε οδικές συκοινωνίες, δυνάμει απόφασης της διοίκησης (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 153-154).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

- Η κατάργηση του κριτηρίου της εντοπιότητας, πρόταση ήδη διατυπωμένη σε ειδική έκθεση του 2009,* η οποία έγινε δεκτή σε ορισμένες κατηγορίες προσλήψεων στο Δημόσιο. Με τη νέα ρύθμιση γίνεται πιο ορθολογικό το σύστημα προσλήψεων, προσαρμόζεται στο ευρωπαϊκό δίκαιο και παύει πλέον η δυσμενής μεταχείριση πολιτών άλλων κρατών της ΕΕ που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα* (άρθρο 9, παράγρ. 26-29 του Ν. 4057/2012).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

- Η μη εφαρμογή του δυσμενέστερου νομικού καθεστώτος συνταξιοδότησης γονέων αναπήρων τέκνων σε αιτήσεις εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του νόμου και εφαρμογή του ισχύοντος, κατά την υποβολή της αίτησης, ευμενέστερου νομικού καθεστώτος (άρθρο 138 του Ν. 4052/2012) (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 62-63).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ένωση Δημοτικών Εταιρειών Ύδρευσης και Αποχέτευσης

- Η ρύθμιση του ζητήματος αδειών ανατροφής για τους πατέρες που εργάζονται στις Δημοτικές Εταιρείες Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), με τροποποίηση της κλαδικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΣΣΕ) (άρθρο 2 της από 4-4-2012 κλαδικής ΣΣΕ μεταξύ της ΕΔΕΥΑ και της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εργαζομένων στις ΔΕΥΑ) (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 141).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

- Η θυροκόλληση των φορολογικών εγγράφων των πολιτών, στην κατοικία ή στον επαγγελματικό τους χώρο, μέσα σε σφραγισμένο και αδιαφανή φάκελο, δυνάμει του άρθρου 49, παράγρ. 4 του Ν. 4055/2012 (*Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 141).

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

- Η μετάθεση, δυνάμει εγκυκλίου, κατά ένα σχολικό έτος της εφαρμογής της διάταξης σχετικά με τα κριτήρια εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για όσους έκαναν την εγγραφή τους στην τρίτη (προτελευταία) τάξη εσπερινού γενικού λυκείου κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2010-2011 και δεν είχαν προηγουμένως ενημερωθεί έγκαιρα για την επιδείνωση των όρων εισαγωγής τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση* (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 142).
- Η αθροιστική (νέα άδεια και υπόλοιπο από προηγούμενες άδειες ανατροφής, συνολικά) χορήγηση αδειών ανατροφής και στους εκπαιδευτικούς, όπως ισχύει και στους λοιπούς μόνιμους δημοσίους υπαλλήλους, δυνάμει σχετικής θετικής γνωμοδότησης του ΝΣΚ. Εκκρεμεί η αποδοχή της γνωμοδότησης από τον υπουργό (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 142).

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛ-
ΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ**

- Η πρόταση του Συνηγόρου για νομοθετική θέσπιση του χρόνου δημοσίευσης του Ν. 3937/2011 ως απώτατου χρονικού ορίου παραδεκτής υποβολής φακέλων για έκδοση οικοδομικών αδειών. Στο άρθρο 42 του Ν. 3040/2012 προστέθηκε η παράγραφος 16, σύμφωνα με την οποία «η διαδικασία κύρωσης του δικτύου κοινόχρηστων χώρων μπορεί να περιλάβει και τμήματα ακινήτων που είχαν τεθεί, μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, σε κοινή χρήση, ακόμη και αν οι σχετικές πράξεις παραχώρησης δεν έχουν μεταγραφεί, εφόσον πρόκειται για συμβολαιογραφικές πράξεις που έχουν συνταχθεί πριν την 29-1-2010, τηρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων του άρθρου 35 του Ν. 3937/2011» (Ετήσια έκθεση 2011, σ. 143).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα. Ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Οκτωβρίου 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν.

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία του Συνηγόρου καθορίζονται στους Ν. 3051/2002 (όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4055/2012), 3094/2003 (όπως ισχύει) και στον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει), στο πλαίσιο που θέτουν οι διατάξεις του Συντάγματος μετά την αναθεώρησή του το 2001. Τα πλήρη νομοθετικά κείμενα που διέπουν τη λειτουργία του Συνηγόρου δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα www.synigoros.gr.

Αποστολή του Συνηγόρου είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Ο Συνήγορος ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Ως διαμεσολαβητής, ο Συνήγορος διατυπώνει συστάσεις και προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Δεν επιβάλλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει τις παράνομες πράξεις της δημόσιας διοίκησης. Στον Συνήγορο μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε Έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης που ζει στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και συναλλάσσεται με το ελληνικό Δημόσιο. Ειδικά ως προς τις προσβολές των δικαιωμάτων του παιδιού, στον Συνήγορο μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, αλλά και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη της παραβίασης ενός δικαιώματος του παιδιού. Τα ίδια ισχύουν και για τα νομικά πρόσωπα ή τις ενώσεις προσώπων.

Ο Συνήγορος παρεμβαίνει σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης στην επαφή του με τη δημόσια διοίκηση. Ενδεικτικά: ελλιπής παροχή ή άρνηση παροχής πληροφοριών, υπερβολική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση αιτημάτων, πα-

ράβαση νόμου ή εφαρμογή παράνομης διαδικασίας και αθέμιτες διακρίσεις εις βάρος πολιτών.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ:

- Του Δημοσίου.
- Των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δήμοι, περιφέρειες).
- Άλλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ).
- Των Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ), των επιχειρήσεων και των οργανισμών που ελέγχονται από το κράτος ή από ΝΠΔΔ.

Ειδικά σε περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού και της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, ο Συνήγορος είναι αρμόδιος και για πράξεις ιδιωτών, φυσικών και νομικών προσώπων.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΣ:

- Αν έχουν περάσει περισσότεροι από 6 μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την παράνομη πράξη ή την παράλειψη της δημόσιας διοίκησης που τον αφορά.
- Για την παροχή πληροφοριών και νομικών συμβουλών.
- Για ιδιωτικές διαφορές.
- Για υποθέσεις που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών (εκτός αν πρόκειται για άνιση μεταχείριση υπαλλήλων με βάση τον Ν. 3304/2005 και τον Ν. 3896/2010), στην εθνική άμυνα, στην εξωτερική πολιτική και στις διεθνείς σχέσεις της χώρας, στην κρατική ασφάλεια.
- Για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων, εκτός αν πρόκειται, όπως προαναφέρθηκε, για τα θέματα της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.
- Για πράξεις των δικαστικών αρχών, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, των ανεξάρτητων αρχών, των θρησκευτικών ΝΠΔΔ.
- Για πράξεις υπουργών και υφυπουργών που αφορούν τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

 Πέραν της βασικής αποστολής και των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη, όπως αυτές περιγράφονται και οριοθετούνται στις διατάξεις του Ν. 3094/2003, το έργο της ανεξάρτητης αρχής και η λειτουργία της ενισχύονται διαρκώς. Μεταγενέστερες νομοθετικές επιλογές συμπλήρωσαν και επεξέτειναν το θεσμικό πλαίσιο του Συνηγόρου με νέες αρμοδιότητες.

Συγκεκριμένα:

- Το 2004 εντάχθηκε στον Συνήγορο και ο θεσμός του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ν. 3293/2004).
- Από το 2005 (Ν. 3304/2005 για την «εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού») αποστολή του Συνηγόρου αποτελεί πλέον, εκτός των άλλων, η καταπολέμηση των διακρίσεων και η προώθηση της ίσης μεταχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες.
- Το 2006 (Ν. 3488/2006) ο Συνήγορος ορίστηκε φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας. Το 2009 (Ν. 3769/2009, άρθρα 11 και 14) προστέθηκε στις αρμοδιότητες του Συνηγόρου η παρακολούθηση και η προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες στον δημόσιο τομέα.
- Το 2009 (Ν. 3772/2009) επιβεβαιώθηκε ρητά η δυνατότητα πρόσβασης του Συνηγόρου στα καταστήματα κράτησης. Εξέλιπαν, έτσι, τα προσκόμματα που είχαν ανακύψει στο παρελθόν εξαιτίας παρερμηνειών και έγινε δεκτό το αίτημα που επανειλημμένως είχε υποβάλει ο Συνήγορος να μπορεί να επισκέπτεται απρόσκοπτα τις φυλακές. Άμεση ήταν η δραστηριοποίηση της ανεξάρτητης αρχής με την επίσκεψη σε πολλά καταστήματα κράτησης της χώρας, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα, προκειμένου να κα-

ταγραφούν τα ζητήματα που αφορούν τις συνθήκες κράτησης και την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων (βλ. σ. 21-22). Ήδη διαφαίνεται η περαιτέρω ενίσχυση του ελεγκτικού ρόλου του Συνηγόρου στο εν λόγω πεδίο:

 Ειδικό άρθρο του νέου σχεδίου του Σωφρονιστικού Κώδικα, ο οποίος τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση περί τα τέλη του 2012, ρητά ενισχύει τη δυνατότητα πρόσβασης του Συνηγόρου και τον ελεγκτικό του ρόλο στα καταστήματα κράτησης.

- Στο υπό επεξεργασία σχέδιο νόμου για την κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (OPCAT)

 ανατίθεται στον Συνήγορο και η αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων.

Η αποστολή αυτή περιλαμβάνει τη διενέργεια επισκέψεων σε όλους τους χώρους στέρησης της ελευθερίας, ιδίως φυλακές, αστυνομικά τμήματα και κέντρα κράτησης, προκειμένου να προλαμβάνει και να ελέγχει τυχόν προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και να συμβάλλει στη βελτίωση των συνθηκών κράτησης. Στελέχη του Συνηγόρου συμμετείχαν στην ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή που συστάθηκε το έτος 2012 με πρωτοβουλία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την επεξεργασία του σχεδίου.

- Το 2010 (Ν. 3896/2010) αντικαταστάθηκε η ισχύουσα έως τότε νομοθεσία (Ν. 3488/2006, ΠΔ 105/2003 και ΠΔ 87/2002) για την ισότητα των φύλων στην εργασία από ένα ενιαίο και συνεκτικό κωδικοποιημένο νομοθετικό κείμενο, σύμφωνα με το πνεύμα και τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/54/EK. Στο άρθρο 25 του νόμου αυτού προβλέπεται η αποστολή του Συνηγόρου για τον έλεγχο αλλά και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας και της αρχής των ίσων ευκαιριών για άνδρες και

γυναίκες σε εργασιακά θέματα. Επιπλέον, προβλέπεται ότι, ειδικά και μόνον όταν συντρέχει παραβίαση της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στον τομέα της απασχόλησης, ο Συνήγορος έχει το δικαίωμα να «επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων, δικαστικών ή εισαγγελικών αρχών, έως τη διεξαγωγή της πρώτης συζήτησης στο ακροατήριο ή την άσκηση ποινικής δίωξης ή έως ότου το αρμόδιο δικαστήριο ή η αρμόδια δικαστική αρχή αποφανθεί επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας». Το 2012 (Ν. 4097/2012, «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά την άσκηση αυτοτελούς επαγγελματικής δραστηριότητας»)

 η αποστολή του Συνηγόρου επεκτάθηκε και σε θέματα ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών αυτοαπασχολούμενων

με την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2010/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 2010. Ειδικότερα, στο άρθρο 8 του εν λόγω νόμου ο Συνήγορος ορίζεται ως φορέας παρακολούθησης της τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης αυτοαπασχολούμενων ανδρών και γυναικών.¹

- Από το 2010 (Ν. 3839/2010, άρθρο 157, «Σύστημα επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων με αντικειμενικά και αξιολογικά κριτήρια – Σύσταση Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων [ΕΙΣΕΠ] και λοιπές διατάξεις»), ο Συνήγορος συμμετέχει με έναν Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη ως μέλος του ΕΙΣΕΠ.
- Το 2011 (Ν. 3907/2011, παράγρ. 6 του άρθρου 23) προβλέφθηκε ένα σύστημα εξωτερικού ελέγχου στις διαδικασίες της απομάκρυνσης των υπηκόων τρίτων χωρών, το οποίο λειτουργεί με μέριμνα του Συνηγόρου. Για τον σκοπό αυτό ο Συνήγορος συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς και ΜΚΟ. Με κοινή απόφαση των

Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης, που πρόκειται να εκδοθεί έπειτα από πρόταση του Συνηγόρου, θα ρυθμίζεται η οργάνωση και η λειτουργία του ως άνω συστήματος ελέγχου.

 Ενόψει της ενεργοποίησης αυτής της αρμοδιότητας, ο Συνήγορος κατά το 2012 ξεκίνησε συστηματική συνεργασία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, στο πλαίσιο προγράμματος που χρηματοδοτείται από το Ταμείο Επιστροφών και το οποίο υλοποιεί το υπουργείο. Η συνεργασία αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διοργάνωση από τον Συνήγορο, εντός του 2012, διεθνούς συνάντησης εργασίας, με στόχο την ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την αποτελεσματική λειτουργία του ως άνω συστήματος εξωτερικού ελέγχου (βλ. σ. 35).

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Ο Συνήγορος επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων. Οι αναφορές μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά ή μέσω τηλεομοιοτυπίας (φαξ).

 Από τον Δεκέμβριο του 2012 οι αναφορές μπορούν να υποβάλλονται και ηλεκτρονικά (web αναφορά) μέσω της ιστοσελίδας του Συνηγόρου του Πολίτη (<http://www.synigoros.gr/?i=yronoli-anaforas.el>).

Πρέπει να περιλαμβάνουν τα πλήρη και ακριβή στοιχεία του ενδιαφερομένου, σύντομη περιγραφή του προβλήματος, το αίτημα του ενδιαφερομένου, την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία ή, σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, τον εμπλεκόμενο ιδιώτη, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και το αποτέλεσμα τους, καθώς και κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληρο-

1. Αξίζει να σημειωθεί μια σημαντική καινοτομία του νόμου, η οποία έγκειται στην αναγνώριση επιδόματος μητρότητας σε αυτοαπασχολούμενες εργαζόμενες μητέρες. Αυτό επιτρέπει την προσωρινή διακοπή του επαγγέλματός τους, λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας, για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 14 εβδομάδων.

φορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του θέματος.

Οι αναφορές εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες που οργανώνονται σε έξι Κύκλους Δραστηριότητας: Δικαιώματα του ανθρώπου, Κοινωνική προστασία, Ποιότητα ζωής, Σχέσεις κράτους-πολίτη, Δικαιώματα του παιδιού και Ισότητα των φύλων. Η διερεύνησή τους ανατίθεται σε ειδικό επιστήμονα-χειριστή του αρμόδιου για την αναφορά Κύκλου.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς και τηλεφωνικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, ενώ υπάρχει η δυνατότητα ηλεκτρονικής παρακολούθησης της εξέλιξης της αναφοράς του. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη εγγράφου, το οποίο ο Συνήγορος απευθύνει προς την αρμόδια υπηρεσία. Εφόσον όμως το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, ο Συνήγορος μπορεί να ενεργοποιήσει τις προβλεπόμενες από τον Ν. 3094/2003 θεσμικές του δυνατότητες, δηλαδή να προβεί σε διενέργεια αυτοψίας ή να διαβιβάσει την υπόθεση για εισαγγελικό ή πειθαρχικό έλεγχο.

Τέλος, όπου κρίνεται απαραίτητο, η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πορίσματος, το οποίο γνωστοποιείται και στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξέτασης της αναφοράς του επειδή ο Συνήγορος είναι αναρμόδιος ή η αναφορά είναι προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΜΠΟΡΕΙ:

- Να ζητά από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να διενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη.
- Να θέτει προθεσμία προς τις υπηρεσίες, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεών του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους.

Άρνηση δημόσιου λειτουργού, υπαλλήλου κ.λπ. να συνεργαστεί με τον Συνήγορο κατά τη διεξαγωγή της έρευνας συνιστά, ανάλογα με την περίπτωση, πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος ή λόγο αντικατάστασης. Αν προκύπτει από εκθέσεις του Συνηγόρου ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά μέσα σε μια τριετία, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης. Τέλος, αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης, ο Συνήγορος διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η αποτελεσματική λειτουργία του Συνηγόρου προϋποθέτει οργανωτικό πλαίσιο ικανό να ανταποκρίνεται στις κατευθυντήριες γραμμές που έχει χαράξει ο νομοθέτης και να παρέχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες υποστήριξης του έργου του.

Στις 31-12-2012 το σύνολο των απασχολούμενων (επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό) του Συνηγόρου, συμπεριλαμβανομένων της Συνηγόρου του Πολίτη και πέντε Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 187 άτομα, εκ των οποίων 56 άνδρες και 131 γυναίκες.

Το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού ανέρχεται σε 139 άτομα και του προσωπικού διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης σε 48 άτομα.

Από το επιστημονικό προσωπικό 43 άτομα (31%) είναι διδάκτορες, 75 άτομα (54%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών και 21 άτομα (15%) είναι πτυχιούχοι Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Από το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό γραμματειακής υποστήριξης 16 άτομα (34%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, 11 άτομα (23%) είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ της ημεδαπής ή της

αλλοδαπής, 2 άτομα (4%) κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ, 17 άτομα (35%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 2 άτομα (4%) κατέχουν τίτλους υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το επιστημονικό και το διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών περιλαμβάνονται:

83 νομικοί, 11 πολιτικοί επιστήμονες, 4 φιλόλογοι, 1 θεολόγος, 9 οικονομολόγοι, 8 κοινωνιολόγοι, 1 κοινωνική λειτουργός, 7 αρχαιολόγοι, 4 επικοινωνιολόγοι, 3 αρχιτέκτονες, 5 ψυχολόγοι, 3 γεωλόγοι, 3 ωκεανογράφοι, 2 χημικοί, 1 χημικός μηχανικός, 2 πολιτικοί μηχανικοί, 3 επιστήμονες παιδαγωγικής, 2 επιστήμονες στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, 1 γιατρός, 1 τοπογράφος μηχανικός, 1 μαθηματικός, 4 επιστήμονες πληροφορικής, 1 βιβλιοθηκονόμος, 4 επιστήμονες διοίκησης επιχειρήσεων, 1 διοικητικός επιστήμονας, 1 επιστήμονας ανθρωπιστικών σπουδών, 2 επιστήμονες διοίκησης νοσοκομείων και μονάδων υγείας.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΣΤΙΣ 31-12-2012

Συνήγορος του Πολίτη: 1

Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη: 5

Προϊστάμενος Διεύθυνσης Γραμματείας: 1

Ειδικοί Επιστήμονες (με απόσπαση): 22

Ειδικοί Επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου): 110

Βοηθοί Επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου): 1

Προσωπικό Γραφείων Συνηγόρου του Πολίτη και Βοηθών Συνηγόρων: 8

Γραμματεία: 39

ΣΥΝΟΛΟ: 187

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Σπανού Καλλιόπη

ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Καλλιοντζή Κατερίνα
Kerridge Dawn
Νικολακοπούλου Μαγδαληνή

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Καρύδης Βασίλειος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αναστασίου Ελένη
Βερέμης Δημήτριος
Βουτσίνου Μαρία
Κουτρούμπα Ελένη
Λυκοβαρδή Καλλιόπη
Λυσανδροπούλου Όλγα
Μαρκάκη Ευαγγελία
Μάρκου Ελένη
Μονιούδη-Πικρού Ισαβέλλα
Μόσχος Ιωάννης
Μπακογιάννης Κωνσταντίνος
Μπαλτσιώτης Λάμπρος
Μπούτσελης Ιωάννης
Μυτιληναίου Δήμητρα
Παντελίδου Φωτεινή
Παπαδοπούλου Ανδριανή
Τσαπόγας Μιχαήλ
Τσιούκας Γρηγόριος
Φυτράκης Ευτύχιος
Χατζή Χρυσή
Χατζηράλλη Σαπφώ
Χορμοβίτης Δημήτριος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Γιαζιτζή Δήμητρα

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

(με καθήκοντα Συνηγόρου Υγείας
και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)
Σακέλλης Ιωάννης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αλέστας Αριστείδης
Αμοριανού Σοφία
Αρσενοπούλου Ιωάννα
Βαβουγίου Άννα
Γαληνού Παρασκευή
Διάφα Λιάνα
Ζορμπάς Πάρης
Καραβόλου Μαρία
Κοντογεωργοπούλου Παυλίνα
Κυριακάκη Ειρήνη
Κωστής Ιωάννης
Λαμπροπούλου Κυριακή
Λασκαρίδης Εμμανουήλ
Μαντά Ευαγγελία
Μαριδάκη Αδριρήνη
Μαρκετάκη Αικατερίνη
Μήλιος-Νικολάου Ανδρέας
Μπαρτζελιώτης Κωνσταντίνος
Παλάσκα Ευνίκη
Πανάγου Αιμιλία
Παπαδάκη Ρένα
Παπαλουκά Δανάη
Πιζάνης Εμμανουήλ
Σκυλλάκου Ευαγγελία
Τζέμος Βασίλειος
Τοπαλίδου Αναστασία
Τριανταφύλλου Καλλιόπη-Αικατερίνη
Τσελεκίδης Ιωάννης

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Καρασταμάτη Έβελυν-Ευδοκία

ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Σαγιάς Ιωάννης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αθανασοπούλου Χαρίκλεια
Αντωνιάδης Κωνσταντίνος
Αποστόλου Μαρία
Βίττης Νικόλαος
Βλάχου Αικατερίνη
Βρετού Βασιλική
Γεωργίτση Μεταξία
Γιαννακουλοπούλου Μαρία
Καραμήτρου Ζωή
Κουτρουμάνη Αθηνά
Λιάσκα Αιμιλία
Λουκάκος Κυριάκος
Μαρτσούκου Μεταξία
Μαυρομάτη Ελευθερία
Μπίλη Βασιλική
Μποσδογιάννη Αγγελική
Παινέση Μαρία-Μυρτώ
Παπαδοπούλου Ευγενία
Παπαθανάσογλου Αντωνίνα
Πετούση Θεοδώρα
Πεχλιβάνογλου Κωνσταντίνος
Ράππου Μαρία
Ρώσσιου-Κοκκίνη Ζωή
Σαλαμαλίκη Αγγελική
Σγάγιας Κωνσταντίνος
Σταματίου Ελένη
Σταμπουλή Έλενα
Τσακιράκης Ευάγγελος
Φιλιππάκη Δάφνη
Φλιάτουρα Αικατερίνη
Ψαλτάκη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Τριάντη Βασιλική

ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Κοτρωνιά Μαρία

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγελάκη Δέσποινα
Ανδρικήκη Κυριακή
Αντωναροπούλου Χρυσούλα
Βορριά Πετρούλα
Βούλγαρη Θεοδώρα
Γκλοβάνου Ελένη
Δαραμάρας Κωνσταντίνος
Ζαχαριάδου Χρυσούλα
Ζούβια Καλλιόπη
Θωμόπουλος Ευάγγελος
Καλαβάνου Αρτεμης
Καλαϊτζή Ασημίνα
Καμένου Ειρήνη
Καμπάς Ανδρέας
Κετσιτζίδου Μαρία
Λιαδή Μαρία
Μαλεβίτη Αικατερίνη
Ματανά Αναστασία
Μπενέκου Ευανθία
Μπιγιάκη Λεμονιά
Πανοπούλου Αγγελική
Παπανικολάου Αικατερίνη
Παπαστυλιανός Χρήστος
Πρεβεζάνου Κωνσταντίνα
Πρωτοπαπός Μάριος
Σάρρας Σάββας
Στουγιάννου Καλλιόπη
Φλώρου Χριστίνα

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Πετροπούλου Μυρτώ-Αφροδίτη

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Μόσχος Γεώργιος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Κουβαριτάκη Ιωάννα
Μοσχοπούλου Αλεξάνδρα
Μπαφέ Νίκη
Μπλιάτη Μαρία
Παπαδημητρίου Κωνσταντίνος
Παπαδημητρίου Σταματία
Πούλου Σταματίνα
Ρούτση Άννα
Στρατιδάκη Σαμάνθα
Τσάγκαρη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Παπανικολάου Ευανθία

ΚΥΚΛΟΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Γιαννακούρου Σταματίνα, μέχρι τις 27-9-2012,
όταν και αποχώρησε.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγέλη Χριστίνα
Δεμοίρου Ηλέκτρα
Καραγεώργου Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

—

Μέλη του επιστημονικού προσωπικού
που υπηρετούν σε άλλες υπηρεσίες ή βρίσκονται
σε μακροχρόνιες άδειες

Ασημακοπούλου Ζηνοβία
Βελαώρας Δημήτριος
Δουλαδίρης Νικόλαος
Δρόσος Σέργιος
Κουφάκη Ιωάννα
Μαραγκάκη Ελένη

Μπώλου Βασιλική
Παπαχαραλάμπους Χαράλαμπος
Παύλου Μιλτιάδης
Στασινός Σωτήρης
Στεφανάκη Καλλιόπη

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Ευαγγέλου Θεογονωσία

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Βασιλόπουλος Ηλίας
Ευαγγέλου Πολυξένη
Καλαματιανού Μαρία-Αριστέα
Κανελλοπούλου Μαρία
Κρητικός Γιώργος
Λαγιάκου Ελένη
Λιάνου Μαρία

ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Αδαμόπουλος Αναστάσιος
Αμαξοπούλου-Καρπαθοπούλου Μαρία
Αποστολίδου Άννα
Βερβεράκη Κλεοπάτρα
Θέος Ιωάννης
Καραγιάννης Λουκάς
Κρητικοπούλου Βασιλεία
Μπούτσαλη Πελαγία
Σωτηροπούλου Μαρία
Τσάπαλης Βασίλειος

Γραφείο Πληροφόρησης και Εξυπηρέτησης Πολιτών

Παπαδόπουλος Δημήτριος

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Αποστολόπουλος Δημήτριος
Ζηκύρη Βαρβάρα
Κοσμά Στέλλα
Μαρκουλάκη Κατερίνα

Γραφείο Προμηθειών

Παπαδόπουλος Θεόδωρος

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Ανδριάνη Ρόδω
Βουρόπουλος Ηλίας
Βράζος Δημήτριος
Ζάκας Αλέξανδρος
Σάλτας Παναγιώτης
Φίλιος Θεόδωρος

Καζάκη Σοφία από 2-1-2012
(διοικητική υπάλληλος)
Κωνσταντακόπουλος Γιώργος από 1-11-2012
(διοικητικός υπάλληλος)
Μανιάτη Ευαγγελία από 1-4-2012
(διοικητική υπάλληλος)

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Καρτερολιώτου-Τζαβάρα Καλλιρρόη
Παπαγεωργοπούλου Δημητρία
Παραγιός Πέτρος
Τζάθα Αγγελική

ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Χαραλάμπους Γερασιμούλα

ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ

Αθανασιάδη Ευρυδίκη
Τζώρτζη Αργυρώ
Τσαγγαράτου Αθανασία

Μέλη του διοικητικού προσωπικού που υπηρετούν σε άλλες υπηρεσίες

Βράιλα Κατερίνα
Νάκου Βιργινία

Δεν ανήκουν στο στελεχιακό δυναμικό του Συνηγόρου του Πολίτη οι:

Βαρδαλάκη Ευγενία από 2-5-2012
(διοικητική υπάλληλος)
Γιαννακού Ευαγγελία από 5-1-2012
(διοικητική υπάλληλος)
Γιαννακούρου Σταματίνα από 27-9-2012
(Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη)
Δελλή Αλεξάνδρα από 17-10-2012
(ειδική επιστήμονας)

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα	ΕΕΤΗΔΕ	Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτημένων
ΑΚ	Αστικός Κώδικας		Δομημένων Επιφανειών
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος	ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΑΠΔΠΧ	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	ΕΚΑΣ	Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού	ΕΚΚΑ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου	ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΓΓΑ	Γενική Γραμματεία Αθλητισμού	ΕΚΠΥ	Ενιαίος Κανονισμός Παροχών Υγείας
ΓΓΚ	Γενική Γραμματεία Καταναλωτή	ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΕΛΙΑΜΕΠ	Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
ΓΓΠΣ	Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων	ΕΛΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης
ΓΕΝ	Γενικό Επιτελείο Ναυτικού	ΕΟΠΥΥ	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΕΟΦ	Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων
ΔΕ	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	ΕΠΑΛ	Επαγγελματικό Λύκειο
ΔΕΔΔΗΕ	Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας	ΕΠΑΣ	Επαγγελματική Σχολή
ΔΕΕ (ΔΕΚ)	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων)	ΕΠΟΠ	Επαγγελματίες Οπλίτες
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού	ΕΡΤ	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης	ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΔΟΚΚ	Διεύθυνση Οικοδομικών και Κτιριοδομικών Κανονισμών	ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία	ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο	ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΔΣΔΠ	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	ΕΤΑΑ	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων
ΕΓΕΠΕ	Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας	ΕΤΑΚ	Ενιαίο Τέλος Ακινήτων
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	ΕΤΑΜ	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΕΔΕ	Ένορκη Διοικητική Εξέταση	ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
ΕΔΕΥΑ	Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Υδρευσης-Αποχέτευσης	ΕΥΑΘ	Επιχείρηση Υδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης
ΕΔΧ	Επιβατηγά Δημόσιας Χρήσης	ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Υδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΕΥΕΚΑ	Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων
ΕΕΑ	Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών	ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου	ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
		ΙΚΥ	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
		ΙΝΕΔΙΒΙΜ	Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης

ΙΦΕΤ	Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας	ΟΑΣΑ	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
ΚΑΣ	Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο	ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΚΒΑΕ	Κανονισμός Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματιών	ΟΑΣΘ	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης
ΚΕΑΤ	Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών	ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων	ΟΕ	Ομόρρυθμη Εταιρεία
ΚΕΙ	Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας	ΟΕΕΚ	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΚΕΝ	Κλειστά Ενοποιημένα Νοσήλια	ΟΕΚ	Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
ΚΕΠΑ	Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας	ΟΕΣ	Ομάδα Εφήβων Συμβούλων
ΚΕΠΠΕ	Κέντρο Ελέγχου Προστασίας Περιβάλλοντος	ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΚΕΣΑΘΕΑ	Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων	ΟΜΕΔ	Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας
ΚΕΣΕΝ	Κέντρο Επιμόρφωσης Στελεχών Εμπορικού Ναυτικού	ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΚΕΣΥ	Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας	ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας	ΠΕ	Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
ΚΤΕΛ	Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων	ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση	Σ	Σύνταγμα
ΚΥΕ	Κατάστημα Υγειονομικού Ενδιαφέροντος	ΣΑΕΠ	Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων
ΚΦΕ	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος	ΣΔΟΕ	Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
ΛΑΠΗΕ	Λογαριασμός Ανεργίας Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων	ΣΕΕΔΔ	Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης
ΛΟΑΤ	Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφισεξουαλικοί, Τρανσέξουαλ	ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΜΕΛ	Μονάδα Ειδικών Λοιμώξεων	ΣΜΕΑΕ	Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση	ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	ΣΥΓΓΑΠΕΣ	Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών
ΜΤΠΥ	Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων	ΤΑΠ	Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
Ν.	Νόμος	ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα	ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΝΕΕ	Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες	ΤΠΔ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΝΚΚ	Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού	ΤΣΜΕΔΕ	Τομείς Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου	ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου	ΥΑΑΥΜΔ	Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους	ΥΔΔΑΔ	Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού	ΥΔΜΗΔ	Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών		
ΟΑΚΑ	Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών		

ΥΠΑΙΘΠΑ	Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΥΠΕ	Υγειονομική Περιφέρεια
ΥΠΕΘΑ	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΕΚΑΠ	Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧΥΚ	Χάρτης Υποχρεώσεων προς τους Καταναλωτές
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΧΥΤΕΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Επικίνδυνων Αποβλήτων

CRONSEE	Children's Rights Ombudspersons' Network in South and Eastern Europe
ENOC	European Network of Ombudspersons for Children
ENYA	European Network of Young Advisors
EQUINET	European Network of Equality Bodies
FRA	Fundamental Rights Agency
OC	OLYMPIC CATERING
WAPR	World Association for Psychosocial Rehabilitation

Για την προετοιμασία της Ετήσιας έκθεσης 2012 εργάστηκε το σύνολο του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη. Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Συντονισμός & γενική επιμέλεια έκδοσης –

Κεντρική συντακτική ομάδα

Αναστασία Ματανά

Δήμητρα Μυτιληναίου

Μιχάλης Τσαπόγας

Επιστημονική επεξεργασία κειμένων

Χριστίνα Αγγέλη

Άννα Βαβουγίου

Δημήτρης Βερέμης

Ηλέκτρα Δεμοίρου

Αθηνά Κουτρουμάνη

Γιάννης Κωστής

Αιμιλία Λιάσκα

Όλγα Λυσανδροπούλου

Έλενα Μάρκου

Αλεξάνδρα Μοσχοπούλου

Εύη Μπενέκου

Γιάννης Μπούτσελης

Ευνίκη Παλάσκα

Ματούλα Παπαδημητρίου

Έλενα Σταμπουλή

Χριστίνα Φλώρου

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων

Θεόδωρος Φίλιος

Επίσης συνεργάστηκαν

Αλέξανδρος Ζάκας, Τμήμα Μηχανογράφησης

Μαρία-Αριστέα Καλαματιανού, Τμήμα Διοίκησης

Ρόη Τζαβάρα, Τμήμα Επικοινωνίας

Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2012 διατίθεται στην πλήρη της μορφή στην ιστοσελίδα της ανεξάρτητης αρχής:
www.synigoros.gr.

Η ετήσια έκθεση του 2012 τυπώθηκε
τον Μάρτιο του 2013 στο Εθνικό Τυπογραφείο
σε 1.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων

Βάσω Μπαχούρου

Εξώφυλλο και καλλιτεχνικός σχεδιασμός

Δάφνη Μπέη

Ροδούλα Παπαφίγγου

Φωτογραφίες

Αθηνά Κουτρουμάνη

© Συνήγορος του Πολίτη,
Χατζηγιάνη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα,
Τηλ.: 213 1306600, Fax: 210 7292129
www.synigoros.gr

ISSN: 1108-8206

